

**INFORME D'ECONOMIA
LOCAL I REGIONAL
TERRES DE L'EBRE
2015**

Equip investigador:

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevilla*

Mercedes Teruel Carrizosa*

Antonio Paolo Rousso***

Xavier Ponce Alifonso*

Xavier Farré Albendea*

David Rodríguez Borràs****

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses , URV*

****Departament de Geografia, URV*

*****Tècnic Càtedra d'Economia Local i Regional*

INTRODUCCIÓ - PRESENTACIÓ	7
Capítol 1: Situació empresarial a les Terres de l'Ebre al 2015	17
Capítol 2: El sector primari a les Terres de l'Ebre 2015	43
Capítol 3: La situació dels sectors industrials i energètics a les Terres de l'Ebre 2015	83
Capítol 4: El Turisme a Terres de l'Ebre 2015. Situació i perspectives ...	105
Capítol 5: El sector públic.....	205
Capítol 6: Demografia a Terres de l'Ebre.....	233

*Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

El lector té a les seves mans una nova edició de l'Informe d'Economia Local i Regional de les Terres de l'Ebre, en aquest cas referit a l'exercici del 2015. Impulsat per a la Càtedra d'Economia Local i Regional (CELIR), aquest informe incideix en l'interès de tenir dades analitzades posades al servei dels agents socioeconòmics territorials, tant públics com privats. La informació, així, no seria només important pel sol fet de "conèixer" sinó també perquè pot ajudar en la presa de decisions.

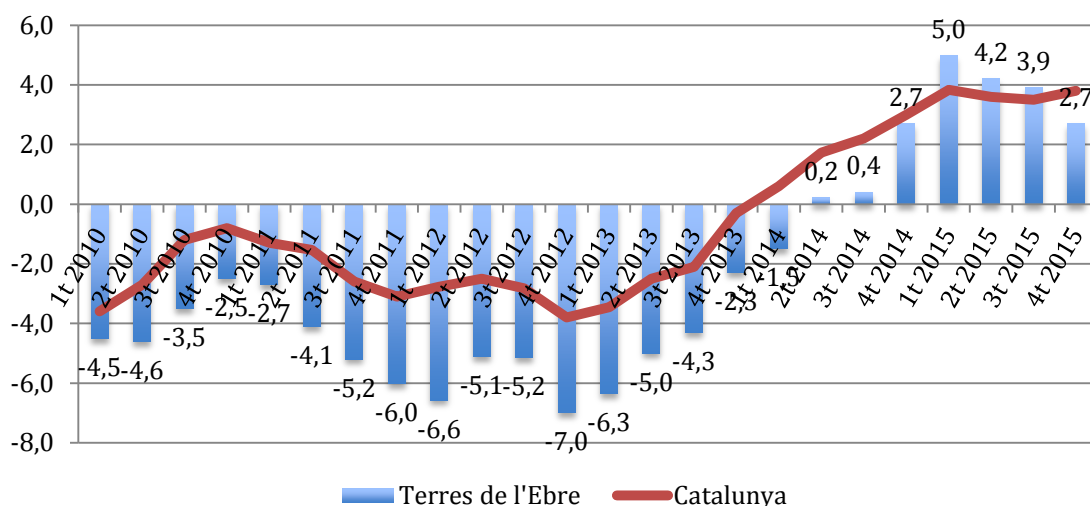
Com be sent la norma, l'Informe repassa l'evolució de les Terres de l'Ebre, i els seus territoris, a partir de l'anàlisi quantitatiu dels principals indicadors disponibles i des d'una perspectiva multidimensional. Així, l'Informe conté capítols dedicats a l'anàlisi del sistema empresarial, del sector primari, la indústria, el turisme, els serveis i de la demografia, amb diferents enfocaments i elaborats per professors de diferents departaments de la URV i que venen col·laborant assíduament en les activitats de la CELIR.

En el marc global, la conjuntura, com sempre, ve presidida per factors expansius i limitatius (la realitat és sempre heterogènia). Entre els primers cal mencionar, bàsicament, la laxitud de les condicions financeres globals, amb tipus d'interès propers a 0, la gran reducció dels preus del petroli (i més per un país com el nostre, gran importador net) o l'expansió turística. Entre els segons, cal esmentar les incerteses i tensions polítiques i la desacceleració de les economies emergents. De tota manera, i en global, el **contexte econòmic ha estat positiu per a l'economia catalana al 2015.**

En el cas de les Terres de l'Ebre, les dades al llarg del 2015 han anat demostrant una situació de creixement global, encara que segur insuficient, i amb cert efecte esgotament en els darrers trimestres. Com es veu a la gràfica adjuntada, els creixements interanuals en el número de cotitzants a la Seguretat Social (Règim General i Autònoms) han vingut sent positius des del segon trimestre de 2014, situant-se al darrer trimestre del 2015 en el 2.7%, encara, però, per sota de la mitjana catalana. Específicament, les Terres de l'Ebre van finalitzar l'any amb 48.321 cotitzants, és a dir, 1.291 afiliats més que el quart trimestre de l'any anterior.

Gràfic 1. Evolució en l'afiliació a la seguretat social demarcació Terres de l'Ebre enfront de Catalunya

Taxa de variació interanual, en%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya

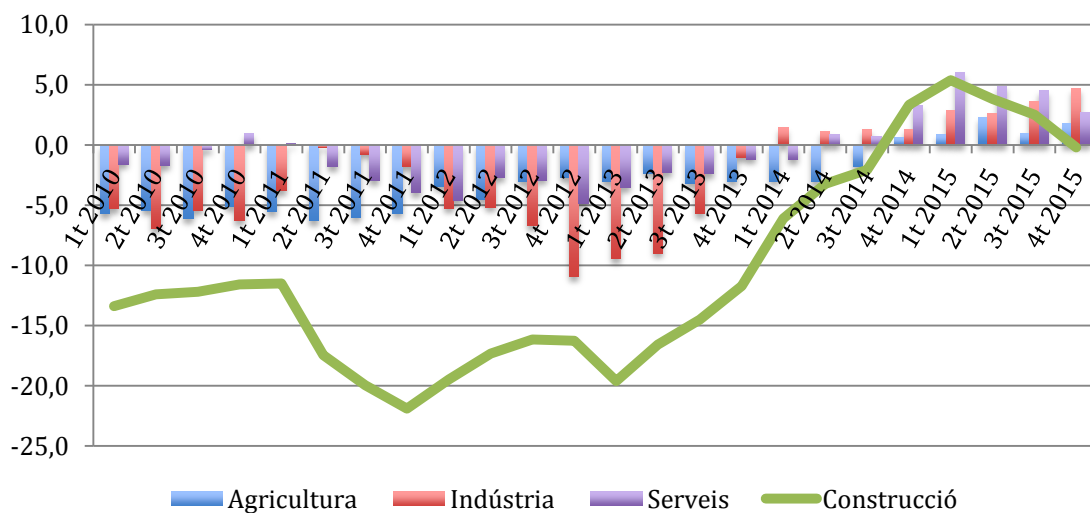
Per sectors, seria destacable l'evolució experimentada pel sector industrial, amb creixements al llarg dels trimestres. Seguim pensant que les Terres de l'Ebre tenen camp per jugar en aquest àmbit, donada la seva localització i condicions de competitivitat (algunes). Si anem més en el detall sectorial, es detecta que les principals dinàmiques expansives s'han localitzat en sectors d'activitat com l'oci, l'hostaleria, el primari, les manufactures, els serveis empresarials o el transport, en tots el casos amb creixements interanuals de l'ocupació al quart trimestre del 2015 per sobre del 3.5%. Aquests augments, de fet, il·lustren la importància de factors explicatius com la recuperació del consum privat, de l'economia en general i el moment del turisme, gran sector amb avantatges comparatius en el territori (falta

que es transformin en major mesura en competitives). Fins i tot, en aquest any la construcció ha donat ja senyals clares de creixement, nou símptoma del redreçament del cicle i després del seu gran ajustament en producció i efectius laborals fruit de l'esclat de la bombolla, que tant ha afectat a Terres de l'Ebre.

D'altra banda, **el número d'empreses també ha crescut a bon ritme**, amb registres més positius al darrer trimestre de l'any.

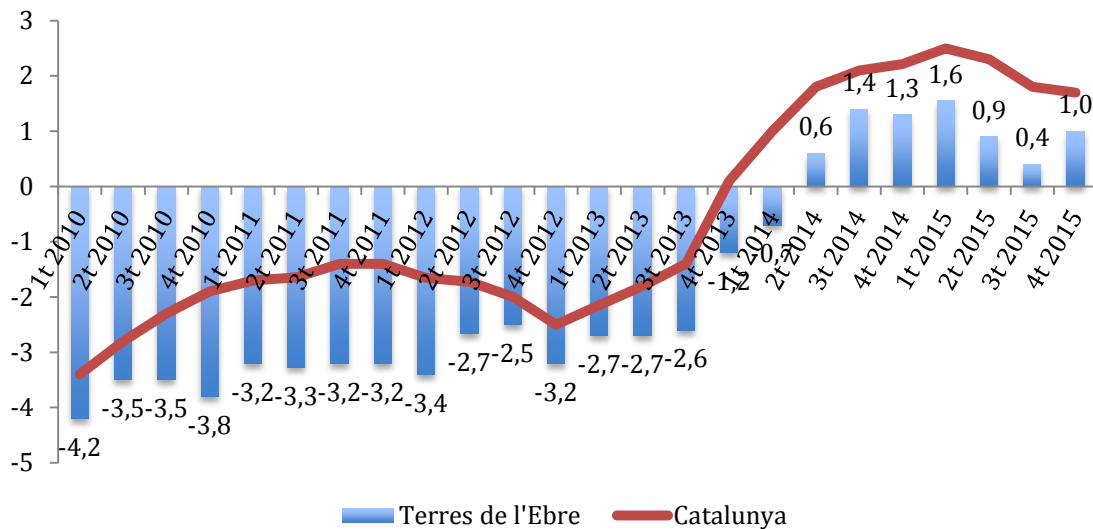
Gràfic 2. Afiliació a la seguretat social per sectors

Taxa de variació interanual, en%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

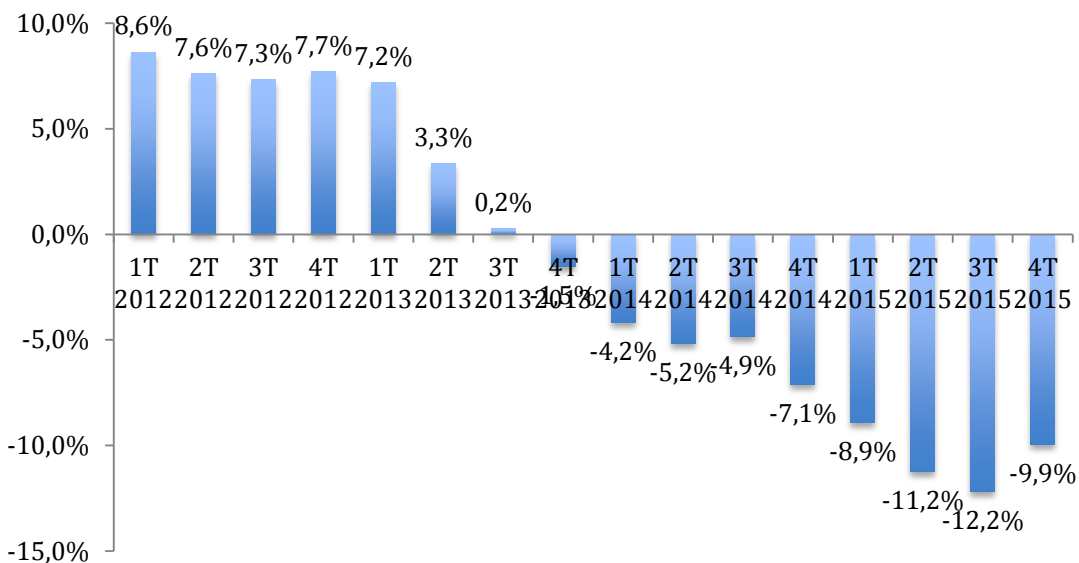
Gràfic 3. Creixement interanual empreses total (CC+RETA) per trimestres
Taxa de variació interanual, en%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Lògicament, **aquesta evolució positiva en els indicadors de cotització ha tingut una translació en les xifres d'atur registrat**, que han continuat caient amb força al llarg de l'any. Així, i de mitjana mensual al quart trimestre del 2015, el nombre d'aturats es va situar a l'Ebre en 12.908, és a dir, 146 menys que al tercer trimestre i 1.426 menys que en el quart trimestre del 2014. En termes relatius, aquesta disminució hauria suposat una caiguda del 9,9%. De fet, l'economia ebrenca hauria encadenat amb aquest darrer trimestre del 2015 nou trimestres consecutius de disminució interanual en l'atur. Aquestes dades, anàlogament, s'haurien traslladat als registres de contractació. Així, a finals del 2015 es van signar 6.597 nous contractes, és a dir, 282 més que a l'anterior.

Gràfic 4. Atur registrat
Taxa de variació interanual, en%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Però, i no obstant aquesta evolució, subsisteixen encara certes ombres que dificulten adoptar una posició de satisfacció plena mirant la conjuntura laboral i que en part son compartides per a l'evolució global catalana. En aquest sentit, en primer lloc, **s'han de subratllar les dificultats en la reducció de l'atur pel que fa als trams d'edats extrems, és a dir, els menors i majors d'edat**. Semblaria que el mercat lliure no corregeix automàticament la situació d'atur en les situacions de manca d'experiència o excés d'experiència, la qual cosa reclamaria la intervenció decidida de l'administració en diferents fronts, des de la subsidiació diferencial en la contractació per a aquests col·lectius com a través de la creació d'ocupació directa, entre d'altres mesures. En segon lloc, s'han de citar les **dificultats per generar ocupació entre les persones amb majors nivells de qualificació**, la qual cosa les pot forçar bé a migrar o bé a acceptar feines amb requeriments de qualificació inferior (amb el que significa d'ineficient). I, finalment, s'ha de comentar que l'increment en la contractació territorial s'ha centrat, bàsicament, en **contractes amb duració reduïda**. En particular, s'ha produït una dinàmica diferencialment elevada en la contractació de menys de tres mesos. La temporalitat excessiva afecta, no només al benestar de les persones, sinó també a nivell macroeconòmic, al limitar els

incentius a consumir i a invertir, davant la inestabilitat econòmica personal, i per tant, a l propi vigor del creixement econòmic.

Taula 1. Aturats a les Terres de l'Ebre segons trams d'edat, 4t trimestre del 2015

Persones i percentatges

Tram d'edat	Mitjana aturats	Variació interanual	Contribucions al creixement (%)
Menors de 20	225	6,0%	0,1%
De 20 a 24	634	-13,3%	-0,7%
De 25 a 29	1081	-9,9%	-0,8%
De 30 a 34	1243	-20,1%	-2,2%
De 35 a 39	1606	-15,6%	-2,1%
De 40 a 44	1634	-13,3%	-1,8%
De 45 a 49	1733	-10,5%	-1,4%
De 50 a 54	1738	-9,0%	-1,2%
De 55 a 59	1896	-1,7%	-0,2%
De 60 a 64	1118	4,4%	0,3%
Total	12908	-9,9%	-9,9%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

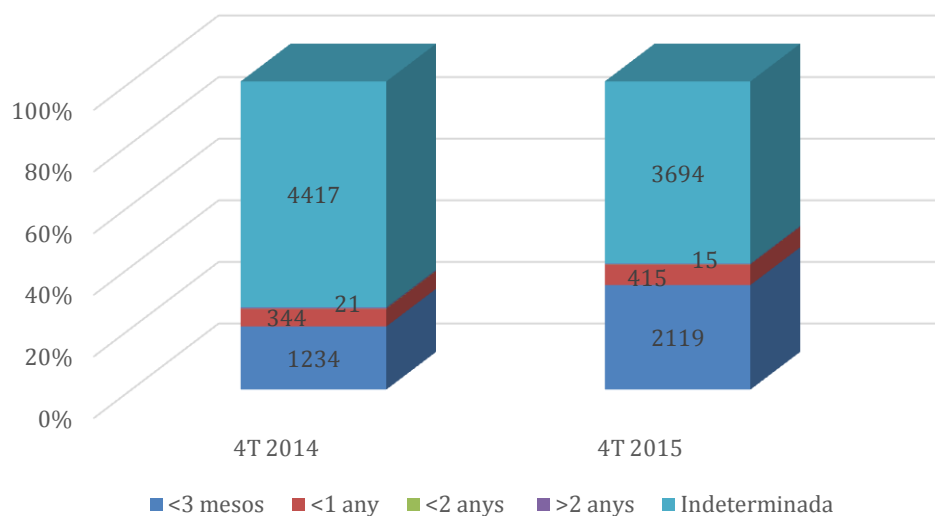
Taula 2. Aturats a les Terres de l'Ebre segons nivell de formació assolit, 4t trimestre del 2015

Persones i percentatges

NIVELL FORMATIU ASSOLIT	Mitjana Aturats	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Sense estudis	300	-15,2%	-0,4%
Estudis primaris incomplets	423	-16,6%	-0,6%
Estudis primaris complets	798	-13,2%	-0,8%
Programes formació professional – Estudis secundaris	1205	-8,6%	-0,8%
Educació general – Estudis secundaris	8724	-8,9%	-5,9%
Tècnics - professionals superiors-Estudis post-sec	785	-13,0%	-0,8%
Universitaris primer cicle – Estudis post-secundaris	211	-28,0%	-0,6%
Universitaris segon i tercer cicle - Estudis post-sec	457	-1,0%	0,0%
Altres estudis post-secundaris	5	77,8%	0,0%
Total	12908	-9,9%	-9,9%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 5. Evolució de la durada dels contractes temporals, 3er trimestre del 2015

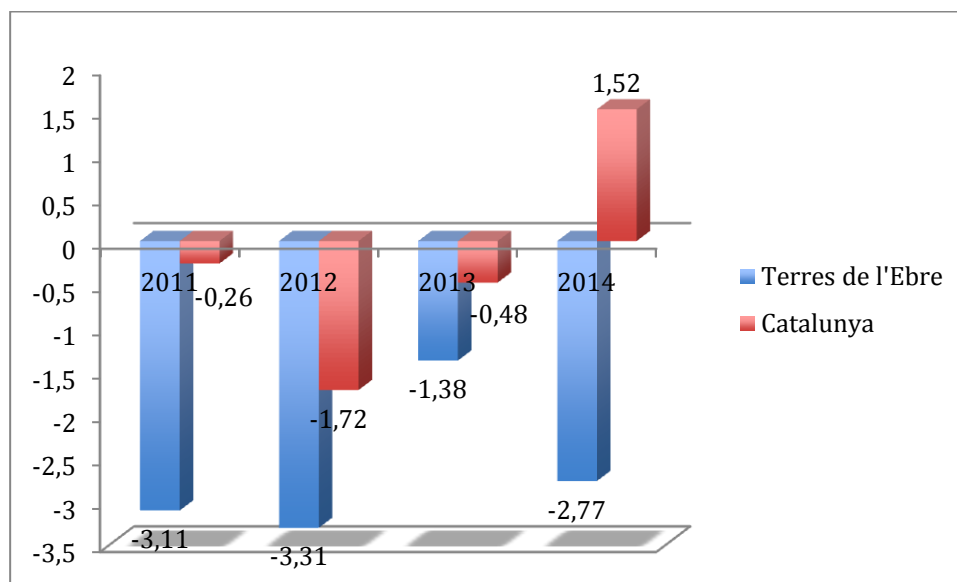
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

De tota manera, i **malgrat l'evolució global conjuntural, és obvi que el territori arrastra mancances estructurals que limiten la generació de rendes i oportunitats**, moltes d'elles ja consignades en prèvies edicions d'aquest Informe. L'Índex APEG, sense anar més lluny, que mesura els nivells de competitivitat comarcal a tot Catalunya, atenent a diversos factors determinants, situava a les comarques ebrenques al 2014 en les posicions 24ena (Baix Ebre), 35ena (Montsià), 36ena (Ribera d'Ebre) i darrera, 41ena (Terra Alta). Per tant, en les darreres set posicions trobem tres comarques ebrenques.

De fet, les dades subministrades per Catalunya Caixa, en el seu darrer Anuari Comarcals, il·lustren la magnitud de la problemàtica macro de les Terres de l'Ebre. En particular, **les dades de PIB estimat indicarien que, en el període 2011-2014, el creixement de les Terres de l'Ebre va ser, en mitjana, d'un -2.6%, registre bastant pitjor que l'evolució a tot Catalunya, que va ser del -0.2%**, i que es confirmaria en tots els grans sectors (primari, indústria, construcció i serveis), amb els gaps de creixement pitjors detectats en sectors com el primari o la indústria. Una evolució global que ha estat, de fet, pitjor en tots els anys del període. A més, i com s'observa en la Taula adjuntada, el creixement a totes les comarques ha estat, en el global del període, clarament negatiu i clarament pitjor que el registrat

a tot Catalunya. Només el cas del Montsià apareix amb creixements positius als darrers anys i millors que la mitjana catalana.

Gràfic 6. Creixement PIB Terres de l'Ebre vs Catalunya, 2011-2014

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Anuari Comarcal 2015, Catalunya Caixa

Taula 3. Creixement per comarques ebrenques, 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	2010-2014
Baix Ebre	-4,33%	-4,38%	-1,82%	1,23%	-9,08%
Montsià	-4,16%	-5,05%	1,37%	1,77%	-6,12%
Ribera d'Ebre	-1,68%	-1,40%	-2,33%	-7,22%	-12,15%
Terra Alta	-3,77%	-7,11%	-1,32%	-2,37%	-13,88%
Terres de l'Ebre	-3,11%	-3,31%	-1,38%	-2,77%	-10,17%
Catalunya	-0,26%	-1,72%	-0,48%	1,52%	-0,96%

Font: Anuari Comarcal 2015, Catalunya Caixa

Per tant, i malgrat que ha estat un "bon any" en termes quantitius globals i conjuntural resta molt per fer. I el que resta, òbviament, beu de les fonts d'un endarreriment endèmic en els factors crítics determinants de la competitivitat territorial. Ens permetem ara apuntar alguns dels principals àmbits d'actuació diana en que caldria ser especialment transformadors:

- **Una Governança territorial eficient:** una governança territorial basada en els principis de cooperació, de co-rresponsabilització i d'eficiència global, fugint de l'atomització i els localismes.
- **Una Estructura Productiva més equilibrada i moderna:** prioritzar actuacions en sectors emergents i amb capacitats endògenes (agroalimentari, turisme, TICs, logística, serveis gent gran, p.ex.)
- **Una dinamització de la Recerca e Innovació:** un plantejament ambiciós en l'àmbit de la creació d'un sub-sistema local d'innovació i de recerca, connectat amb les empreses i als sectors existents al territori.
- **Una Formació adaptada:** una formació vinculada amb les necessitats empresarials i amb criteris d'optimització territorial en el seu disseny i programació.
- **Una política d'emprenedoria selectiva e integrada:** impulsar una política de foment emprenedoria atenent a la seva especialització sectorial i per tipus d'activitat. En aquest cas, seria raonable que els vivers existents actuessin en xarxa, amb estratègies coordinades, i tendissin a especialitzar-se sectorialment (o per tipologies d'activitats).
- **Una política d'espais empresarials diferent:** impulsar una estratègia de promoció dels espais empresarials integrada (p. ex. mancomunicació per zones), amb criteris d'especialització geogràfica i selectiva.
- **Unes Infraestructures de transport millorades:** actuar amb una visió territorial de les inversions necessàries, proposables de manera concertada a nivell territorial i seguint criteris de maximització de l'impacte.
- **Per una política de Marca territorial:** impulsar una estratègia integral de marca territorial econòmica, degudament consensuada i participada, que impliqui la creació d'un consell de marca i la seva gestió.

Capítol 1: Situació empresarial a les Terres de l'Ebre al 2015

Pau Galiana
Departament de Gestió d'Empreses
Universitat Rovira i Virgili

1.Introducció. Situació de la força laboral

En el darrer Informe, corresponent a la situació al 2014, es va confirmar que es tractava d'un any d'inflexió, es a dir, un any en el que la majoria d'empreses havien deixat enrere les caigudes de ingressos. Gràcies a això i, juntament amb el control de la despesa, havien aconseguit revertir la situació de números vermells i, sobretot en el segon semestre de l'any, començaven a treure el cap els tant anhelats i enllorats beneficis.

La tendència que va engegar el 2014 s'ha confirmat al 2015, amb una continuïtat en el creixement de les vendes i uns primers resultats anuals positius i sostinguts en moltes empreses, després de diversos anys que, per molts empresaris, s'han fet llargs i que s'han endut molts actius i somnis per endavant.

Tal com s'ha vingut fent en els darrers anys en aquest capítol, s'analitza la situació empresarial de les Terres de l'Ebre des de una doble perspectiva; des d'una metodologia qualitativa, a partir de l'opinió dels empresaris, principals actors del món empresarial, i des de un metodologia quantitativa, tenint en compte les principals dades publicades corresponents a l'any objecte d'estudi i a l'àmbit de les Terres de l'Ebre. Les principals fonts de dades són l'Observatori d'empresa i ocupació de la Generalitat de Catalunya, l'Idescat i els informes trimestrals publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV (CELIR).

No obstant això, aquest cop s'ha incorporat una nova font d'informació; la mateixa Càtedra, ha encetat al 2015 un nou producte que afegeix informació de primera mà a les ja moltes dades de què disposem: l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Semestralment publicarà, com ja ho ha començat a fer, els índex de les principals dades empresarials d'interès: evolució dels preus, de la cartera de demandes, la contractació, els ingressos d'exploració...etc; tot això, com dèiem, a partir de la resposta directa dels empresaris de tots els sectors, de totes les mides d'empresa i de les quatre comarques ebrenques.

Com es pot veure a la primera de les taules presentades, per segon any consecutiu hi ha un petit increment de l'afiliació d'autònoms, que ni molt menys compensa la gran davallada soferta en els darrers anys, tal com s'observa. És prou evident que la pèrdua acumulada des de 2008 és de gairebé un 15% i que aquesta no es compensa amb creixements minsos com el que s'ha donat en el 2015, però al menys s'ha trencat la tendència de disminució d'afiliacions. Centrant-nos en el 2015, l'increment només s'explica a partir de l'afiliació en serveis, ja que en els altres sectors, o bé han disminuït (com a l'agricultura) o s'han mantingut.

Taula 1.1. Afiliacions al règim especial de treballadors autònoms. Per sectors d'activitat Terres de l'Ebre

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total	Increment
Desembre 2015	2.938	1.108	2.042	9.425	15.513	0,38%
Desembre 2014	2.968	1.109	2.042	9.336	15.455	0,89%
Desembre 2013	2.991	1.115	1.995	9.218	15.319	-1,24%
Desembre 2012	3.085	1.165	2.126	9.135	15.511	-3,01%
Desembre 2011	3.154	1.214	2.380	9.245	15.993	-3,01%
Desembre 2010	3.271	1.263	2.589	9.367	16.490	-4,04%
Desembre 2009	3.387	1.297	2.937	9.564	17.185	-5,56%
Desembre 2008	3.575	1.371	3.408	9.843	18.197	

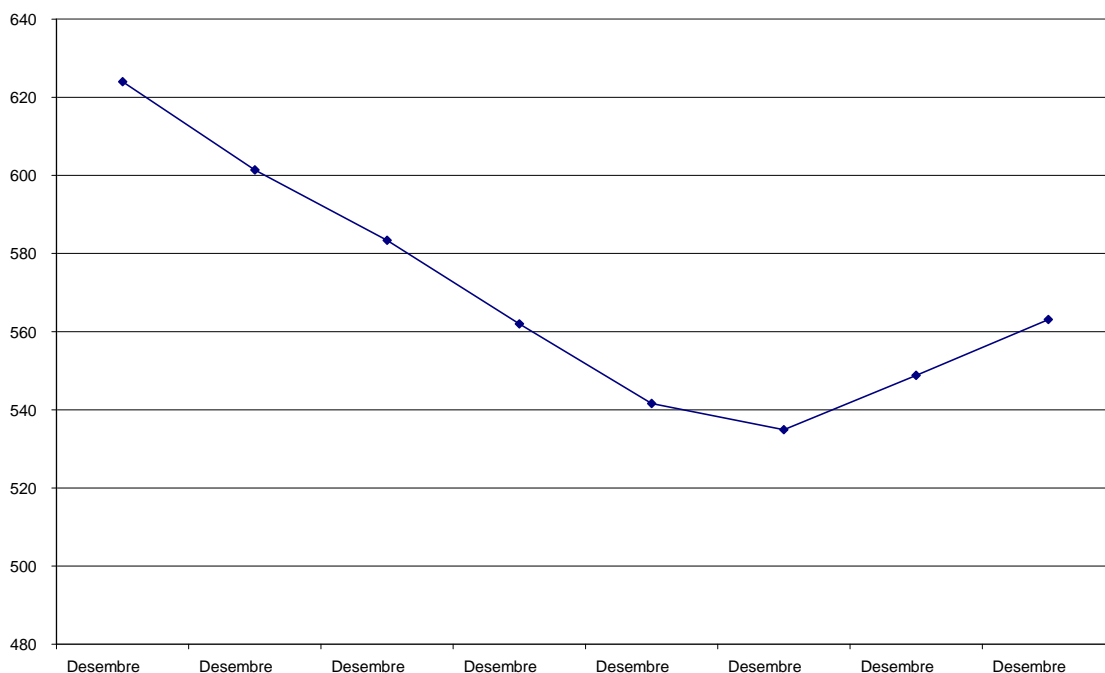
Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat

La sèrie històrica ens indica que continua la pèrdua d'afiliacions en el sector primari. Aquesta sembla no tenir aturador i és preocupant, donat l'envelliment de la pagesia en un territori en què, com ja hem destacat en informes anteriors, el primari té un pes específic molt més elevat que a la resta del país. Un 17.8% dels afiliats ho han deixat en els darrers 8 anys, mentre que a la construcció, sector en què la davallada ha estat del 40%, aquesta sembla haver-se aturat. En el sector serveis ha rebotat lleugerament els tres darrers anys, amb un increment acumulat del 3.17%.

Una altra dada que s'aporta és l'evolució dels comptes de cotització. La inscripció d'empresa a la Seguretat Social és imprescindible per tal de donar d'alta els treballadors afiliats. La Tresoreria General de la Seguretat Social atorga a l'empresa un número anomenat "codi de compte de cotització" que l'empresa mantindrà durant la seva existència i que farà servir en tots els tràmits: altes, baixes, cotitzacions, nòmines, etc. L'empresari ha de sol·licitar un codi de compte de cotització a cada una de les províncies on exerceixi l'activitat. El codi de compte de cotització de les empreses és un codi numèric que la Tresoreria General de la Seguretat Social assigna als empresaris i a altres subjectes responsables del pagament de quotes al sistema de la Seguretat Social. Es correspon amb els antics números patronals i d'inscripció.

Doncs bé, podem observar que després de anys decaigudes a les Terres de l'Ebre, el 2014 va ser el primer any que va acabar amb un increment del 2.60% forjat en els darrers mesos de l'any. L'any 2015 aquesta dada ha continuat en valors positius, sense increments molt forts, un altre 2.61% anual (a desembre), desaccelerant a finals d'anys respecte el primer semestre (3.76%), en que la dada pareixia que acabaria sent més elevada.

Gràfic 1.1. Evolució comptes de cotització 2008-2015 a Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat

S'identifica el punt més baix al març de 2014 i, des d'aleshores, l'increment és clar i sostingut els darrers 18 mesos (5.96%). No obstant això, i tant com ratifiquen els empresaris entrevistats, ens trobem en unes dades encara molt allunyades de les registrades fa 7 ó 8 anys, tal com s'identifica en el gràfic.

Una sèrie de dades han afavorit la reactivació moderada del consum familiar al llarg del 2015. L'Observatori d'empresa i ocupació destaca que l'índex de confiança dels consumidors ha evolucionat de manera molt favorable al llarg de l'any 2015, especialment a partir del mes de març, quan es va situar per sobre dels 100 punts, indicant una percepció positiva per part dels consumidors, arribant al desembre amb un valor elevat de 107,4 punts.

Altres dades que marquen la reactivació del consum familiar, les trobem en el sector immobiliari; la companyia de taxació TINSA fixa que el preu mitjà de l'habitatge a Espanya es va incrementar un 1% l'any 2015, amb increments superiors al 2% en comunitats autònomes com Catalunya, Madrid i Balears. Tot i així, la societat també informa que el mercat és molt heterogeni i avança a diferent velocitat segons les zones. El nombre d'hipoteques signades també evoluciona a l'alça a finals de 2015, creixent a Catalunya el nombre d'hipoteques immobiliàries signades respecte del mateix període de 2014. Cal remarcar que no es disposen dades disponibles per a àmbits territorials com les Terres de l'Ebre.

Una altra dada important és la situació de l'Euríbor, que s'ha tornat a reduir en el quart trimestre de 2015 i va tancar el mes de desembre en el 0,05%. Els nivells de concessió de crèdit privat, indiquen que a Espanya s'ha reduït el tipus d'interès dels préstecs nous per a l'adquisició d'habitatge, per al consum i altres finalitats, afavorint les noves operacions.

L'oferta del lloc de treball és el tràmit que fa una empresa o qualsevol altre ocupador que necessita cobrir llocs de treball de la seva organització, amb l'objectiu de trobar candidats adients a la feina. En aquesta taula es reflecteixen les ofertes gestionades pel Servei d'Ocupació de Catalunya.

Taula 1.2. Ofertes de llocs de treball

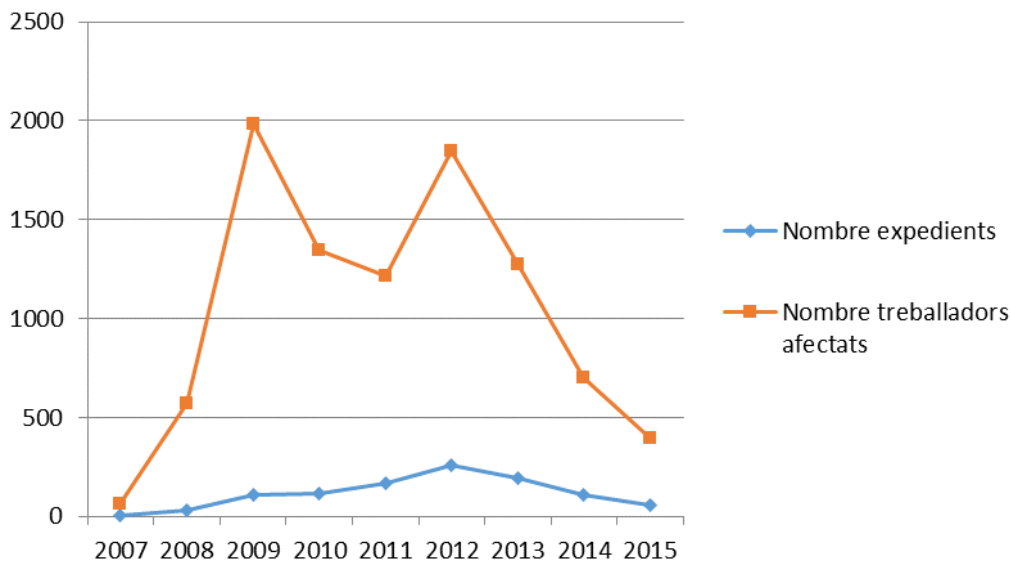
Desembre de 2015	DARRERS 12 MESOS	
	Valor	Variació interanual
Baix Ebre	512	15,84%
Montsià	631	97,19%
Ribera d'Ebre	106	29,27%
Terra Alta	56	-11,11%
Catalunya	48.720	62,93%
Àmbits Pla territorial		
Metropolità	28.853	62,08%
Comarques Gironines	5.869	76,19%
Camp de Tarragona	4.221	62,03%
Terres de l'Ebre	1.305	43,88%
Ponent	3.039	58,94%
Comarques Centrals	2.173	73,84%
Alt Pirineu i Aran	845	38,52%
Penedès	2.415	62,52%

Font: Observatori Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Podem observar que l'àmbit territorial de les Terres de l'Ebre ocupa un dels darrers llocs pel que fa a l'increment de les ofertes de treball registrades al SOC. Evidentment, moltes empreses no publiquen aquestes ofertes, bé perquè realitzen el reclutament directament o bé perquè ho fan per mitjans privats, ja sigui assessories o ETTs. Per tant, tot i que la xifra absoluta no és representativa, si ho és la relativa, que no només situa el territori com a poc actiu en relació a l'oferta laboral, sinó que marca unes grans diferències entre les quatre comarques, des d'un increment que quasi duplica l'oferta respecte l'any anterior a la comarca del Montsià, fins a la Terra Alta que pateix un retrocés de l'oferta de llocs durant el 2015.

Una dada que s'ha vingut seguint en els darrers capítols referits l'empresa en aquest informe anual, és la que fa referència a la quantitat d'EROs (expedients de regulació d'ocupació) presentats per les empreses del territori al Departament d'Empresa i Ocupació. Aquesta dada, que va ser molt negativa fa uns pocs anys, ja ve disminuint des de 2012, tant pel que fa a expedients presentats, com a treballadors afectats pels mateixos. Aquest 2015 la xifra d'afectats està per sota de la de 2008, amb un total de 56 expedients presentats que han afectat a 399 treballadors.

Gràfic 1.2. Distribució dels EROS i treballadors afectats al 2015

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació

A continuació s'analiza la situació empresarial i competitiva a les Terres de l'Ebre, tot recordant que l'anàlisi i les conclusions s'extreuen tant de l'anàlisi de les dades quantitatives com de les qualitatives, fruit de l'opinió recollida dels diferents empresaris entrevistats.

Els darrers informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre, publicats per la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV, ja han apuntat que es venen produint increments de ocupació. El nombre d'afiliats a la Seguretat Social al conjunt de les Terres de l'Ebre ha crescut durant set trimestres de forma consecutiva; concretament les afiliacions al Règim General creixen un 3,9% en termes globals el darrer trimestre.

Aquesta dada novadora en quan a les xifres, ja la coneixíem procedent de les respostes dels empresaris en l'informe del Clima Empresarial. En particular, l'índex ponderat queda establert en 2.35 (sobre 3) i estableix que l'ocupació s'ha incrementat, encara que no en tots els sectors. Sectorialment queda clar que, mentre en el sector serveis l'increment d'ocupació és molt considerable i també hi ha creixement en la indústria, no ho ha estat tant en construcció ni en el sector primari, que apuntarien més aviat a l'estabilització. Cal comentar finalment que, com veurem

també respecte la dada de producció, els empresaris no preveuen gaire creixement en l'ocupació a curt termini.

2. L'evolució de la producció, les vendes i factors

Com s'ha explicat anteriorment, el segon semestre de 2015, la Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV va publicar el primer informe de l'Índex de Clima Empresarial de les Terres de l'Ebre. Doncs bé, podem afirmar a partir de l'anàlisi dels resultats que, en tots els sectors, la producció empresarial va augmentar en primer semestre, tot i que en el sector industrial aquets creixement declarat pels empresaris, és gairebé imperceptible. En canvi, en serveis i en el sector primari, aquesta percepció és molt més evident, amb índex més elevats i saldos nets (diferència entre empreses que incrementen i altres que disminueixen) molt positius. Aquesta dada positiva, contrasta amb la percepció de futur immediat que els empresaris tenen; pel proper semestre no esperen increments de producció i són més aviat cauts en aquest context. Respecte el creixement de vendes, des del comerç es reconeix que el darrer any s'ha vist un increment que no havien registrat des de feia anys.

...el 2015 ha "sigut" millor, en compres més elevades, el ticket mig és una mica més elevat...

La lleugera reactivació del consum familiar és un fet evident que s'ha traslladat a tots els sectors; directament al comerç i indirectament als sectors industrials, primari i, en menor mesura la construcció. Tot i això els comerciants, reconeixent el lleuger creixement experimentat el darrer any, tenen clar que encara s'està molt i molt lluny de les vendes de fa 10 anys. Un dels entrevistats ho expressa de la següent manera:

...el temps que hem tardat el botiguers a adaptar-nos a les compres aquests darrers anys ha estat llarg (...) ...hem tardat a "amoldar-nos", en reduir personal, en reduir costos d'empresa, es allò d'assaig i error...hem tardat

...el 2014 no va ser un bon any i el 2015....un lleuger increment, però no espectacular..... però hem de tenir clar que allò (el de fa uns anys) no arribarà més...i gràcies a Déu que no arribarà més! Per a mi allò va ser una època irreal, tots anàvem en BMW i això no és així, s'ha de

valorar que tenim cotxe, s'ha de començar a valorar les coses menudes, (...) però crec que molta gent encara no valora el que tenim

Des d'un empresa del sector serveis, que majoritàriament té com a clients pimes, ens ratifiquen aquestes dades:

... natros vam baixar un 50% la facturació en cinc anys, fruit d'un terç dels nostres clients que va desaparèixer i la reducció de comandes de la resta que els hi anava malament. El 2015, hem recuperat una mica, "algo"...però ni molt menys el perdut en aquests anys, ... jo el primer any que he notat que les empreses han tornat a créixer una mica ha estat el 2015, si." El 2015 és el primer any que s'ha pogut dir que hem vist la gent una miqueta alegre, sense tirar coets

Reafirma la idea del creixement un empresari de l'àmbit de la indústria del moble, que explica que a partir de la segona meitat de 2014 les comandes d'altres empreses es van començar a multiplicar i el ritme no ha parat durant el darrer any.

...al 2014 vam notar una milloria, però quan ho hem notat ha estat al 15... ja vam començar al gener, però a partir de la primavera es va notar molt més, i a partir de juny-juliol, les comandes van començar a multiplicar-se per 5 ó per 6, i a més, tots els clients de cop. Hem doblat la plantilla en un any aproximadament

Aquesta aposta per l'augment de la contractació, en la majoria dels sectors s'està fent de forma moderada i, sobretot, amb molta cautela. Ha costat molt trobar l'equilibri en costos i en plantilla, i en aquest moment, l'empresariat no està disposat a assumir uns costos fixos elevats. Tal com s'ha expressat anteriorment, la previsió, o al menys la perspectiva, és encara d'optimisme molt moderat. Plantilles primes, contractació temporal i/o eventual i control de la despesa, són actualment la principal preocupació dels empresaris i empresàries, sobretot en construcció i altres àmbits de producció per projecte.

Tenim una plantilla petita i subcontractem en funció del projecte, no et pots lligar més avui en dia per les feines grans o específiques agafem subcontractes...si fas números surt molt millor el rendiment de la subcontracta que no tenir operaris que no poden ser especialistes en tot. S'ha "d'almoldar" l'estructura de l'empresa a la situació de cada moment. El 2015, un bon any, no hi ha molta obra nova, sobretot rehabilitacions i petites adjudicacions d'obra pública,

tot el que es fa és molt miquetaina. També rehabilitacions de procedència d'actius bancaris que comencen a vendre's

La indústria manufacturera i l'agroalimentària ha crescut també moderadament en mà d'obra, però sobretot no ha deixat d'invertir en actiu productiu. L'ajust sembla que el van fer abans que altres sectors i tenen molt clar que només seran competitius si no aturen la inversió en innovació, ja que la competència, a diferència d'altres sectors del nostre territori, no és local ni regional, sinó nacional o internacional. Això els fa guanyar consciència de competitivitat i veure la necessitat imperiosa d'innovar. A més, són indústries que ja tenien un control de despesa exhaustiu i no els ha calgut fer esforços extraordinaris en aquest apartat. Un parell de directius del sector, ens parlen al voltant de les inversions en els darrers anys.

... l'especialització és la clau, nosaltres no hem diversificat, hem crescut especialitzant-nos, ja que hi ha hagut una concentració d'empreses...on fa unes dècades hi havia 300 empreses, ara en som 4 ó 5. Abans era tot molt més manual, ara tens maquinària molt especialitzada i amb persones molt ben formades i qualificades...nosaltres fa anys que estem invertint millora d'actius de forma constant

....en totes les inversions que s'han continuat fent encara que ens hem dimensionat molt a la baixa, podem fer de tot, però en quantitats més menudes, nosaltres estem fent una inversió anual d'aproximadament 1.5 milions d'euros anuals, des del 2009 fins enguany portem més de 7 milions invertits, tot en maquinària i instal·lacions més eficients i de més qualitat, més productivitat, menys cost d'energia, reduint despeses de consum i millorant la producció mediambientalment sostenible

Per tant, actualment ens trobem en una situació en quan a la producció i la capacitat productiva, en que ja tots els sectors al nostre territori s'han redimensionat, Les empreses estan preparades per assumir comandes de forma més especialitzada i amb una consciència més clara que fa uns anys respecte la importància del control de costos i de l'oferiment de qualitat en el producte i el servei prestat. Des d'una empresa del sector primari, ens expliquen com l'estratègia de creixement aposta per l'especialització, ja que només així poden ser competitius, tant a nivell nacional com internacional.

Estem situats a la part mitja del procés productiu i tenim clar que hem de ser tècnicament molt bons per donar als nostres clients el producte (en aquest cas l'animal) en les millors condicions i qualitat. Ja ens proveïm del més especialista que està a Anglaterra i els nostres clients estan a Espanya, Portugal, inclús a França i Holanda. Per això hem de tenir també un transport especialitzat perquè transportem éssers vius per l'alimentació i això requereix unes condicions sanitàries molt estrictes i controlades.

També des de la indústria d'elements del moble aposten per la producció en sèrie però adaptable, per poder atendre a les exigències del client que necessita aquesta flexibilitat, a la mesura de la necessitat puntual. Per tant, es necessita la línia productiva ràpida, eficient i a l'hora flexible.

El mateix sistema i equip productiu és adaptable i l'estem utilitzant per qualsevol peça que ens sol·licitem, d'aquesta manera hem ampliat la nostra oferta tant en varietat de peces com en diversitat de materials i això ens fa més competitiu. Hem d'anar per aquesta via, ja que el marge de benefici per peça es baix i per tant cal aprofitar aquest avantatge que ens dona la flexibilitat de la nostra línia productiva.

D'altra banda, un altre factor determinant, a parer dels empresaris, per explicar la revifada del darrer any i mig, ha estat el paper del sector financer, que, darrerament està facilitant el crèdit a la petita empresa d'una forma clara, i això l'empresariat ho ha notat. Aquest fet ha influït sobretot les micro i petites empreses, ja que les mitjanes i grans (ens referim a aquelles que no han estat molt afectades per la crisi), potser no han tingut els darrers anys situacions tant problemàtiques de finançament.

Normalment les ampliacions i reformes les intentem fer en recursos propis, però eventualment hem d'acudir als bancs, ...natros no hem tingut problemes, però ara és més fàcil, ahir mateix em van trucar per oferir-me algun producte, <no necessites diners?>, em van dir.

Gràcies als balanços del 2015, on, sense ser cap meravella, s'ha vist un canvi de tendència respecte els sis anys anteriors desastrosos, ara hem tingut accés a finançament i, amb algun aval, hem pogut fer uns 500 mil euros d'inversió; dos màquines alemanyes que hem homologat ara i una altra que ens l'estan fent i que aviat la tindrem aquí i que suposa ser més productius i, sobretot, començar a construir el futur amb la renovació gradual dels equips.

Des del sector serveis informàtics a l'empresa, ens destaquen també aquesta causa de creixement per la reactivació del finançament bancari. És una opinió molt

interessant i autoritzada, perquè són actors que estan en contacte amb les pimes en el seu dia a dia i poden donar un servei millor i fer més vendes d'equipaments si aquestes reactiven la seva producció, al tenir accés al finançament a curt termini de forma més àgil i més fluida.

Però molt pels bancs, perquè els bancs van tornar a obrir el "grifo", no és que les coses anessin molt millor, però et deien, <al final m'han tornat a fer una pòlissa de crèdit, ...m'han donat la línia de descompte...l'ICO que portava tres anys "peleant", al final me l'han concedit...>, llavors aquestes empreses que no havien tancat, han tornat a rutllar (...) un 35% ni han notat la crisi, però aquest 35% que aguantava, al tornar a tindre finançament, han tornat a moure una miqueta.

Vençuda en part aquesta dificultat en el finançament que ha escanyat moltes pimes en els darrers anys, l'Índex de Clima Empresarial detecta com a principals entrebancs pel creixement futur sobretot tres factors: la reactivació amb més força del consum tant intern com internacional, la capacitat productiva en cas que el consum realment s'acabi reactivant, i, finalment, i de forma preocupant, la falta de mà d'obra qualificada. Respecte aquesta problemàtica, es desprèn de les converses amb els empresaris i empresàries, que el que realment està evidenciant-se és una clara falta d'alineació entre la formació oferta al territori i les necessitats empresarials, tal com també va quedar reflectit en el Pla Estratègic d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre (PEEOTE).

Gairebé tots els sectors destaquen aquesta problemàtica, sobretot referida a la mà d'obra de perfil tècnic mitjà, més que a la de càrrecs directius i treballadors administratius. A continuació es fa evident en boca dels propis empresaris aquest gap entre la mà d'obra requerida i la preparació dels sol·licitants.

La contractació és la meua pedra a la sabata, el problema és que són màquines complexes d'alinejar i venen aquí i la majoria tenen problemes, tinc que agafar gent que vingue del ram i els tenim mesos formant-se i hi ha gent que en un més no ho agafa i ha d'anar al carrer i els espavilats en una setmana ja ho tenen. Però molts només sabien portar uns tipus de màquina i no tenen formació de base per adaptar-se als canvis, només treballaven en màquines que no sabien ni el que feien mecànicament, només alimentar-les i treure la peça. Aquí les màquines s'han de regular a partir de plànols i els eixos...s'enfronten a una màquina i han de saber treure la peça demanada en un temps àgil.

Tots els treballadors que es van dedicar a la construcció anys atrás tenien una formació bastant limitada, si un era paleta amb formació pot seguir fent de paleta, però sinó que es busque feina a un altre lloc, perquè ara necessitem gent que sàpiga l'ofici i no hi ha temps per formar-la. La gent que només sabia fer pasta i poca cosa més, ara no té feina i ha hagut d'anar a altres sectors. Tampoc hi ha molta gent formada disponible, perquè molta gent de països estrangers se n'ha anat i els que han quedat ...no n'hi ha tant i tant, perquè molts també s'han jubilat perquè fa vuit o nou anys tenien 54 o 55 anys, esta gent ja no ha tornat a treballar o ha treballat lo gust per jubilar-se. Hi ha gent en moltes mancances, no és el perfil que busquem, no ens val. Ara el que quedat no són paletes, no tenen ofici i al futur, si hi ha una revifada de la construcció no hi haurà gent formada, però falten molts d'anys perquè el parc d'obra acabada és enorme.

En canvi, i a diferència d'altres estudis i de la pròpia opinió pública i política, els empresaris no manifesten la problemàtica de les infraestructures deficientes al territori com a factor delimitant del creixement futur. No ho fan a les entrevistes realitzades ni tampoc queda palès a partir de la pregunta inclosa en l'Índex de Clima Empresarial. Directament preguntats sobre aquesta qüestió, sobretot en el sector industrial, que requereix més transport de mercaderies i que té més moviments tant de compra com de venda, les opinions no atribueixen un handicap excessiu a les infraestructures. En molts casos, com veurem més endavant, les queixes van més adreçades a la ineficàcia i inacció política institucional local i no tant a la d'administracions d'àmbit superior, encara que si que alguns veuen les mancances i la oportunitat perduda per obtenir un paper estratègic, des del punt de vista geogràfic.

...però no crec que estiguem malament en temes de transport, perquè estem a una hora del Port de Tarragona estem una mica en terreny de ningú, però tampoc estem tant malament, si que tenim desavantatges si ens comparem en Catalunya, però si ens comparem en Soria, en l'interior, no estem tant malament, perquè al final tenim una indústria agroalimentària potent, tenim olis, tenim cítrics, no estem tant malament, depèn en qui et compares.

.. natros teníem una situació estratègica que l'hem perdut, lo de Tortosa cruïlla dels països catalans s'ha desplaçat a Valls i Tarragona, perquè tenen les infraestructures, tenen l'autopista, la que va a Saragossa, estan al costat de Tarragona i Barcelona, això natros no ho hem sapigut aprofitar.

Sobre altres problemàtiques que detecten els empresaris i empresàries se'n parlarà més endavant, així com propostes de futur que han d'analitzar-se. És interessant analitzar també les estratègies que segueix l'empresariat respecte la competència i com influeix la variable preu en el dia a dia de les seves empreses.

3. Els preus i la competència

L'evolució dels preus és una variable que depèn molt del sector del què parlem; pot estar sotmesa a grans variacions, com és el cas del sector primari, molt influenciat per l'evolució de les collites, la climatologia, les plagues que afecten a les collites o la variabilitat de les captures, si ens referim a la pesca. Aquets darrer cas, el pesquer, pot exemplificar-se fàcilment recordant els problemes que al nostre territori s'està tenint respecte les captures de l'espècie de la sardina, que han caigut quasi un 90% en els darrers set anys, influint no només en els preus, sinó en la renda dels pescadors i posant en moltes dificultats desenes de famílies, que han vist disminuït notablement els seus ingressos per aquest motiu.

Totes aquestes circumstàncies referides als preus, queden també reflectides en les dades estretes de l'Índex de Clima Empresarial del primer semestre de 2015. Estableix, per aquetes variables fluctuants, que els preus en el sector primari van evolucionar favorablement en el període 2015, mentre que en l'industrial, tot i créixer, ho van fer de forma moderada. Respecte el sector serveis i la construcció, els preus es van mantenir estables al llarg del període estudiat.

Pel que fa als preus de la indústria, la forta competència interna en els sectors o en els grups estratègics, juntament amb els ajustos a la baixa dels preus finals dels productes de consum, han fet disminuir fins al límit els marges interempresarials dels productes intermedis, ja siguin en la construcció, el moble, el tèxtil o la indústria agroalimentària. No hi ha cap sector que tingui uns marges còmodes, per afrontar en garanties uns temps complexos des del punt de vista competitiu. Només en el comerç, i depenent de l'estratègia triada, podem trobar empresaris que poden jugar en marges de beneficis més amplis; tot i així, com veurem a continuació, hi ha altres factors competitius, que depenent de l'estratègia, els hi donen tranquil·litat o els hi treuen.

...a mi no em fa temor Barcelona, ni Tarragona, trobo que la gent volta i allí on troben algo que els hi agrada, compren. A mi això (la competència) no em fa temor, perquè ho tenim a la palma de la mà que és el mòbil, tenint això ja s'ha acabat de patir per la competència. Hem de fer el que ens creiem, jo venc un producte que me'l crec. (...) A nivell de marca la competència que tenim és internet i concretament les webs de les marques que jo tinc, per tant, al comerç a peu de carrer no podem vendre només el producte, sinó donar el servei que ens diferencia d'internet, provar, aconsellar, vendre l'experiència del shopping, que ha de ser una forma més d'oci, no només comprar la prenda

...la gent mira les xarxes socials també, cal estar-hi, però si publiques coses i poses preus, la gent s'anima una mica, però penso que això durarà una anys i la gent se'n cansarà. I el model comercial de botigues multimarca també té els dies comptats. Cal que l'experiència del shopping sigui més agradable i això a Terres de l'Ebre costa molt perquè ens falta volum de gent i que les entitats i institucions s'ho creguin, perquè si no la gent marxa a Tarragona o castelló que hi ha més oferta i més vistosa.

En el sector industrial, com hem afirmat, els marges estan molt i molt ajustats i l'aposta per la qualitat difícilment els permet incrementar els preus, ja que gairebé s'ha convertit en una condició "*sine qua non*" que iguala, més que diferència. Les empreses que tenen una marca reconeguda i que estan en contacte amb el client final, marquen els preus de compra i tenen marges alts, mentre que les productores de bens intermedis, en la major part dels casos no tenen poder de negociació i són preu acceptants, encara que els estàndards de qualitat s'hagin incrementat molt.

...el nostre producte està fet pel flash fashion, per a preudes que en un o dos anys es deixen de portar, per a que vols que un component et duri 5 ó 6 anys?, perquè ha de tenir una alta qualitat si no ha de durar? En canvi la exigència de qualitat és màxima i es el que oferim. Els nostres principals clients arriben a poder marcar el preu, no tenim gaire marge per negociar.

...els grans clients, si que et garanteixen una facturació però amb uns marges molt mínims, no t'ofeguen però et deixen respirar poc, et focalitzes amb ells, t'exigeixen molt. Els marges són escassos i potser la inversió ens pot donar més productivitat per incrementar una mica els marges i treballar més tranquils.

...el preu del pollastre és molt volàtil perquè com n'hi ha tant i és fàcil instal·lar una granja, així el granger pot comprar més i matar és animals, així quan la demanda puja els preus baixen. El consum de pollastre és estable, es una carn amb una demanda inelàstica i no depèn gaire del cicle econòmic. Per tant amb aquest producte no hi ha marge de negociació de preus. Aquest 2015 ens ha afavorit la baixada de preus de la matèria prima, el pinço és el principal

cost, així com el gasoil per a energia i transport, i ens ha donat més marge. (...) a l'altre producte que tenim tampoc tenim molt de marge perquè són productes en poc valor afegit i per tant amb poc marge, necessitem volum i qualitat per diferenciar-nos de la competència.

Només en els serveis, en que algunes empreses tenen una competència relativa i de caràcter local, els preus són més negociables i mantenen marges superiors. D'aquesta manera, el comerç de la zona està decantant-se per l'especialització i el servei personalitzat, per poder competir amb marques barates i amb les compres online i d'aquesta forma incrementar els marges de benefici dels productes.

En empreses de serveis, entre altres els informàtics, hi ha un problema per especialitzar-se a les Terres de l'Ebre i és que no hi ha sectors grans que justifiquen una despesa en programari específica i especialitzada per ells. Per tant has de donar serveis estàndards i intentar personalitzar-los en la mesura del possible sense un increment de costos desproporcionat, perquè la gent no està disposada a fer molta despesa. D'altra banda, la part positiva és que hi ha més fidelitat amb el prestador de servei i el client generalment no mira moltes ofertes i accepta un preu raonable. Cal tenir en compte que pel volum de negoci és un territori que no és atractiu per grans empreses que a més estarien fora de mercat amb els preus als que treballen en les grans ciutats

Per tant, ens trobem amb una situació en què els sectors primari i industrial, llevat d'excepcions, tenen uns elevats nivells de competència i poc poder de negociació en preus. La majoria de casos treballen amb marges de beneficis unitaris molt ajustats i d'aquesta manera els cal un gran volum de producció per ser rendibles, tot i haver ajustat els costos al màxim. Al sector primari, la principal causa d'aquesta problemàtica, és l'escàs valor afegit que tenen els productes primaris que es comercialitzen al nostre territori i s'està fent poc esforç en solucionar-ho. En canvi, al sector industrial, els problemes pels ajustos de preus de venda, venen més per l'escàs poder de negociació que tenen les empreses, sobretot les que es troben en el tram mig de la cadena d'elaboració del producte final. Els clients d'aquestes empreses, tenen poder de negociació i més informació comercial i aconsegueixen quedar-se amb més marge comercial. En aquest sentit també es detecta una mancança de intents d'integració vertical cap endavant per aconseguir tancar el procés i apropiat-se dels marges que es perden.

L'Índex de clima empresarial va incidir també en la visió que sobre la competitivitat tenien el nostre teixit empresarial i ho va fer des d'una triple perspectiva, en funció del mercat on les empreses estan competint: regional, nacional o internacional. Doncs bé, en tots els sectors els empresaris creuen que les empreses ebrenques són competitives en el mercat més de proximitat, destacant el sector primari, la construcció i l'agroindústria i quedant més endarrerits el sector serveis i la indústria.

El nivell de competitivitat baixa considerablement, situant-se en equilibri, quan parlem del mercat nacional, sobretot en el sector serveis, en que no creuen que siguem tant competitius. Destaca el fet de què la competitivitat del sector agroalimentari es considera alta, encara que ho extrapoléssim a nivell de tota Espanya. Finalment, la opinió dels empresaris que tenen clients a l'exterior, és que les empreses de les Terres de l'Ebre no són competitives internacionalment, ni a la Unió Europea ni més enllà de l'Europa comunitària.

4. Perspectives de futur i propostes

En els apartats anteriors ja s'han anat introduint diferents problemàtiques que afecten bé al creixement, bé a la competitivitat del teixit empresarial del territori. No obstant això, i després de veure els resultats del darrer any, cal reflexionar sobre el moment actual, sobretot perquè cal esbrinar si realment estem en el desitjat punt d'inflexió cap a un creixement sostingut, o simplement es tracta d'un miratge temporal.

Per tot això l'informe de clima semestral incideix en la visió a curt termini dels empresaris i empresàries, i en aquest informe anual podem reflexionar més, mitjançant la conversa que ens permet l'entrevista personal, en les perspectives a mig i llarg termini. Així, no només completem l'espectre temporal, sinó també veiem un punt de vista més complert sobre la situació econòmica i empresarial ebrenca, ja no només sectorialitzant sinó obrint l'objectiu cap a la resta de sectors i la resta de territori.

L'empresariat, tot i declarar haver tingut un bon any 2015 respecte l'anterior i mostrar símptomes de reactivació, és encara escèptic respecte la durada de la mateixa i no té tendència a llençar les campanes al vol. L'experiència negativa dels darrers anys fa que es mostrin cauts i analitzin de forma prudent el futur immediat. Tampoc creuen en cap cas que, tot i que el creixement tingui continuïtat, aquest pugui recuperar els nivells assolits durant el primer quinquenni del segle XXI. Cal afegir que no demostren un elevat optimisme respecte el creixement immediat de l'ocupació: és més, els índex en tots els sectors són negatius, tot i que la majoria creuen que l'ocupació es mantindrà, es a dir, que la destrucció de llocs de treball ha finalitzat, però que no remuntarà fàcilment.

Respecte les perspectives a mig i llarg termini, també tenen un punt d'escepticisme, però varien substancialment depenent dels sectors de què parléssim. Començant pel comerç, els informants no ens han transmès bones sensacions. D'una banda, estan molt preocupats per la incidència que té i tindrà en les seves vendes, el fenomen creixent de les vendes online. No només han crescut considerablement entre el client jove i de mitjana edat, sinó que les pròpies marques comercials, què són els seus proveïdors, els hi fan la competència, no a peu de carrer, sinó amb les vendes a les webs oficials a preus més reduïts en molts de casos. D'altra banda, les ciutats més grans segueixen sent un pol d'atracció comercial molt potent on es concentren multitud de marques en centres comercials a Tarragona, Reus, Barcelona o Castelló.

Què pot fer el petit comerciant davant aquesta doble problemàtica? Més amunt hem parlat de la possibilitat de l'especialització, però també hi ha algun entrebanc en aquesta estratègia; si és molt rigorosa, sovint hi ha poc volum de habitants perquè algun comerç molt especialitzat tingui un nivell de vendes elevat, si només ho fa amb la botiga a peu de carrer. La solució, per alguns comerciants més innovadors, ve per la combinació del comerç tradicional i el comerç online, i està donant molts bons fruits en alguns dels casos, però cal fer l'aposta clara i ben planificada, amb professionals competents i producte de qualitat a bon preu.

Un altre punt a treballar, a parer dels informants, és la transformació del teixit comercial, que a parer d'alguns cal que reaccioni i aposti per la innovació en la gestió dels interessos comuns. Sembla que, ni les associacions de comerciants ni

els municipis estan apostant clarament per la renovació de l'entorn, tant a nivell material com experiencial, amb una tendència endogàmica més que exploratòria.

...cal fer que la gent tingui ganes de viure el carrer com a experiència comercial, que sigui agradable, amb més llum, neteja, més animació i més facilitats pel client. Les associacions estan una mica aturades, sense il·lusió, fent les coses que s'han fet sempre i cal innovar. (...) A les ciutats més grans fa goig passejar i anar de compres i això cal igualar-ho i a ciutats com Tortosa o Amposta això no és així.

Finalment, cal posar en valor el comerç de proximitat, ja no pel preu o la qualitat, sinó pel servei ofert: el consell, la confiança, la reparació o posada a punt, el servei a domicili, els horaris més adients, les col·laboracions entre subsectors com el comerç i la restauració, etc... La innovació en servei més que la innovació en producte. En aquest sector caldria fer, i així ho reclama algun informant, estudis de caire municipal o supramunicipal, per esbrinar els aspectes claus que la clientela valora del comerç i la restauració i així poder fer un pla comercial, bé de ciutat, bé de caire supramunicipal.

Pel que fa al sector secundari, el futur ha d'apostar per la continuïtat en l'ofertiment de productes de qualitat, cosa que en la majoria de casos ja s'està donant. Però aquesta qualitat no ha d'estar contraposada a la competitivitat en preus; cal insistir en què continuem tenint una situació geogràfica privilegiada tot i que fins al moment no s'ha aprofitat degudament. No cal repetir els entrebancs respecte els transports i les vies de comunicació, però, en opinió d'alguns empresaris s'està sent una mica conformista i cal una espenta des del món empresarial i institucional alhora. Moltes empreses del territori han demostrat que la localització i les infraestructures no són impediment per ser competitius, tot i que per suposat cal millorar en aquest aspecte.

...una empresa que es vulgui instal·lar al territori pot tenir problemes de contractació de mà d'obra formada i també de terreny òptim per ubicar-se. Les administracions locals estan conformades, falta ambició política...

...al polígon Baix Ebre no hi ha espai per a una empresa nova, està tot molt fragmentat i només es pot especialitzar en magatzems. Si alguna empresa gran vol vindre ha d'anar al Catalunya sud, en les condicions en les que està, que per això ja no ve, ...s'ha fet tot el

malament que es podia fer...fa un any no hi havia ni telèfon, la fibra passa de llarg, joestic pagant la fibra per les comunicacions deu vegades més cara del que m'hauria de costar...

També declaren els empresaris informants, que cal apostar per la potenciació dels subsectors que tradicionalment més arrelament tenen al territori com l'agroalimentari o el de la fusta i el moble per posar algun exemple, però que això no ha de fer perdre de vista que qualsevol tipus d'indústria pot situar-se a les Terres de l'Ebre, que per les seves condicions actuals de serveis i entorn no exclou cap tipologia industrial, exceptuant aquelles que clarament no respecten l'entorn natural i mediambiental que cal preservar.

...jo crec que aquí les empreses que funcionen més o menys bé i que tenen possibilitat de creixement són les que toquen tot el món del marisc, tot el que està orientat al mar, a productes marítims, veig que està funcionant, a les badies, tant per la part dels Alfacs com per l'Ampolla, allí hi ha uns recursos molt importants de crustacis, de peix,...això es pot explotar, s'està fent, però pot funcionar millor, donar-li valor afegit, però cal vigilar la sobreprotecció d'aquesta zona.

Finalment i abans d'entrar en l'apartat de conclusions, cal fer referència al sector turístic, un dels que estan esdevenint els darrers temps pilar fonamental de la diversificada economia ebrenca. Les evidències ens diuen que es tracta d'un sector que, tot i que no compta en grans empreses en quan a volum de facturació ni número d'empleats, si que dóna feina a un percentatge important de la força laboral del territori a partir de moltes micro i petites empreses.

El repartiment de competències entre les administracions i la falta de concreció de les mateixes ha provocat una històrica descoordinació, on cada administració local, comarcal o provincial ha anat prenent decisions de forma aïllada, generant-se un model clarament ineficient que perjudica molts cops l'empresariat. En els darrers anys s'han fet avenços i s'estan començant a unificar criteris i a coordinar activitats: fires, jornades gastronòmiques i algunes promocions en són exemples d'aquesta millora. Però massa cops els interessos locals no han deixat que el concepte Terres de l'Ebre creixi com a marca, tant com ho podria fer si es gestionés coordinadament.

Estratègicament el nostre entorn natural ja ens situa clarament en un escenari de diferenciació que hem d'aprofitar. Les figures de protecció i els reconeixements aconseguits ho avalen; els parcs i reserves naturals o la Carta Europea de Turisme Sostenible i la declaració de Reserva de la Biosfera, ens atorguen un clar avantatge competitiu. No obstant això, no hem de perdre de vista la diversificació dels productes turístics i la innovació constant de l'oferta, sempre en el marc de respecte al medi i sota el paraigua de la sostenibilitat com eix vertebrador i visió territorial.

Malauradament, encara hi ha molt camí per recorre en relació a aquesta tendència cap a la unificació de criteris i gestió coordinada. Les institucions públiques sovint es solapen i es detecta una absència poc recomanable del sector privat e institucional, que haurien de tenir un paper preponderant.

5. Conclusions

En primer lloc cal destacar que l'ocupació s'ha incrementat al llarg del 2015 a les Terres de l'Ebre. Aquesta dada, ja analitzada en detall a partir dels informes trimestrals publicats per la Càtedra, queda ratificada des de diversos punts de vista: increment de les afiliacions dels autònoms (en tots els sectors menys el primari), increment moderat dels comptes d'explotació, increment de les ofertes de treball (molt desigual entre les quatre comarques) i també disminució per quart any consecutiu del nombre d'EROs presentats i de treballadors afectats. A aquestes dades s'afegeixen altres dades globals que ratifiquen la reactivació del consum familiar com la baixada continuada de l'euríbor, l'increment encara incipient de hipoteques signades i la reactivació clara del crèdit bancari tant per consum familiar com per inversió empresarial.

Per tant, amb aquestes dades moderadament optimistes a la mà, no és estrany que les principals dades de mesura de l'activitat empresarial hagin estat positives durant el 2015. L'Índex de Clima Empresarial ens indica un creixement de producció i vendes en tots els sectors i les entrevistes realitzades, però de forma cauta i moderada. Els empresaris i empresàries confirmen un clar increment de les vendes, cosa que en alguns casos ha significat el retorn als beneficis provinents de l'activitat empresarial després d'anys sense aconseguir-ho.

Entre els principals motius que expliquen d'aquest creixement, s'ha de comptabilitzar, en primer lloc, el comentat increment del consum, fruit d'una major confiança del consumidor. Lluny de tenir clar un futur sense entrebancs i amb bons increments d'ocupació i d'estabilitat laboral, els consumidors ja han assimilat els anys de crisi i han interioritzat que han de continuar realitzant les despeses que potser els anys anteriors no s'atrevien a fer per la paràlisi que causava la incertesa del moment. D'altra banda, els petits empresaris i comerciants també han aconseguit re-situar l'empresa a nivell de costos, tot i que declaren que sovint els ha costat massa i que han estat poc àgils. L'agilitat i la flexibilitat tant de la producció de bens i serveis, com de la plantilla contractada i la feina que cada treballador pot realitzar, és un dels valors que més valoren actualment els empresaris i que també reconeixen haver tardat uns anys en aconseguir.

Els ajustos semblen haver finalitzat i les empreses, ja redimensionades, han tornat al camí del creixement i els beneficis. No obstant això, i també segons dades de primera mà, aquest retorn al creixement i a l'increment de plantilles l'empresariat el considera temporal i no té confiança en que aquest retorn al creixement tingui continuïtat ni a curt ni a llarg termini. Més aviat pensen que la situació pot quedar estancada en aquestos nivells, amb fluctuacions lleus a l'alça o a la baixa.

Tots els empresaris individuals, les micro i petites empreses, sense excepció, atribueixen una gran importància a la revifada dels darrers mesos, al retorn del finançament bancari tradicional en nombre i quantitat requerides. Molts d'anys després de trobar-se limitats per a la manca de finançament quan més el necessitaven, veuen ara que tenen accés al mateix per realitzar inversions de renovació d'equips, d'obertura de nous punts de venda o de manteniment de la liquiditat necessària per treballar amb comoditat en el dia a dia.

No falten tampoc les crítiques a la manca d'innovació que es detecten en alguns sectors i subsectors de l'economia de les Terres de l'Ebre, així com els entrebancs administratius i l'excés i descoordinació que entre les administracions públiques continua existint. Faltaria d'ambició política i desaprofitament de les oportunitats que ofereix el territori, són les principals crítiques que rep el sector públic local i comarcal. També hi ha queixes respecte la limitada efectivitat que tenen les associacions empresarials i de comerç.

Fonts d'informació

- Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.
<<http://territori.gencat.cat/ca>>
(Consultes gener i febrer de 2016)
- Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre, entrevistes personals. Gener i febrer de 2016.
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<<http://www.idescat.cat/>>
(Consultes gener i febrer 2016)
- Informe de l'Índex de Clima Empresarial de les terres de l'Ebre. Primer semestre de 2015. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2015. Duro, J.A. et all, 2015. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2016)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes gener i febrer 2016)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>>
(Consultes gener i febrer de 2016)
- Pla d'Empresa i Ocupació de les Terres de l'Ebre. Duro, J.A. et all, 2014. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- Sistema de anàlisis de balances Ibéricos (SABI).
<www.sabi.bvdep.com/>
(Consultes gener i febrer de 2016)

*Maria Victoria Soldevilla
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

En aquest capítol sobre el sector primari de *l'Informe d'Economia Local i Regional*, a part de l'anàlisi conjuntural del sector agrari a les comarques ebrenques, analitzarem l'evolució del sector primari de les Terres de l'Ebre durant l'any 2015 tant des de la perspectiva de les produccions com de l'ocupació. També volem dedicar un breu espai a analitzar les possibles repercussions que l'Associació Transatlàntica de Comerç i Inversions (més coneguda per les seves sigles en anglès TTIP- *Transatlantic Trade and Investment Partnership*) pot tenir sobre el sector agrari europeu i derivar-ne algunes repercussions sobre les produccions més rellevants de les Terres de l'Ebre.

Així doncs, el present capítol s'estructura en dues parts ben diferenciades. La primera part correspon a l'habitual anàlisi de les dades quantitatives sobre el sector primari a les Terres de l'Ebre. En aquesta part, després d'analitzar breument la situació de l'agricultura a Catalunya durant el 2015 i veure l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques, passarem a analitzar les dades disponibles sobre les produccions amb més pes dins les comarques ebrenques. Aquesta part la farem en base a les dades dels *Avanços de superfícies i rendiments agrícoles* i les dades sobre capacitat ramadera del SIR (Sistema de Informació Ramadera). Tant les dades sobre superfícies i producció com la capacitat ramadera han estat facilitades pels Serveis Territorials del DAAM però cal tenir en compte que es tracta de dades provisionals.

En la secció 3, s'analitza l'evolució de l'ocupació i l'atur en el sector primari en el 2015. Les fonts utilitzades són les afiliacions a la Seguretat Social, extretes de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, i l'atur registrat publicat per l'Idescat. En la secció 4, tal com hem comentat, farem referència al TTIP i les seves possibles implicacions pel sector. Finalment, tancarem el capítol amb unes consideracions finals sobre la situació i les perspectives del sector.

2. La producció primària a les Terres de l'Ebre al 2015

Les darreres dades disponibles sobre l'evolució del VAB sectorial a nivell comarcal corresponen al 2014. Encara no disposem de les dades del 2015, per tant, no podem utilitzar aquest indicador per a analitzar l'evolució de l'agricultura, la ramaderia i la pesca de l'any passat a les Terres de l'Ebre. En canvi, sí que disposem dels avenços del PIB de l'agricultura per al conjunt de Catalunya al 2015.

Hem dividit aquest apartat en tres subapartats. El primer es basa en les dades disponibles del 2015 (és a dir, les agregades a nivell de Catalunya), i ens permetrà constatar com el sector agrari no es va veure afavorit per la recuperació econòmica del 2015 i, de fet, va ser l'únic sector econòmic que va experimentar un creixement negatiu en aquest any. En el segon apartat fem un anàlisi de l'estructura agrària de les quatre comarques ebrenques, en base al pes de les diferents produccions agrícoles i ramaderes sobre el VAB agrari comarcal. Finalment, en el tercer apartat analitzarem l'evolució de les principals produccions agràries en base a les dades dels avanços del 2015. També hem introduït dos requadres on, ja amb les dades definitives, es comenta l'aportació del sector agrari al creixement del VAB comarcal durant el 2014.

2.1. Introducció: el sector primari a Catalunya

En el 2015, l'economia catalana va continuar mostrant símptomes de recuperació: si al 2014, l'evolució del PIB ja va ser positiva (1,5%), al 2015 aquest creixement va ser més vigorós, amb una taxa de creixement del 3,4% (Font: Indicadors de conjuntura, febrer 2016, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Les dades definitives del sector primari del 2014 van presentar un lleuger creixement del sector aquell any, d'un 1% (veure Requadre 1). Però al 2015, el sector primari no es va veure arrossegat per la positiva evolució de l'economia catalana, i va ser l'únic sector que va presentar una taxa de creixement negativa (-0,9%) que contrasta amb el dinamisme de la resta de sectors: indústria (2,7%), construcció (3,5%) i serveis (3,8%). Cal però no oblidar que estem davant d'un sector amb uns preus molt volàtils i on la producció es veu condicionada pels factors climàtics i, precisament aquest

any, les condicions climàtiques han estat força adverses (Font: Indicadors de conjuntura, febrer 2016, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda).

Requadre 1. L'agricultura catalana al 2014

Respecte al 2014, les dades definitives que disposem d'aquest any ens mostren un creixement molt moderat (poc més d'1%), per sota del creixement de la indústria (1,5%) i els serveis (1,8%), però superior a la construcció, que al 2014 encara presentava taxes de creixement negatives (-1,6%) (Font: Indicadors de conjuntura, febrer 2016, Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda). Les dades provincials ens mostren que en la província de Tarragona, el VAB agrari va disminuir (-0,9%) encara que en una taxa inferior a Barcelona (-4%). Per altra banda, Girona i, sobretot, Lleida van observar creixements en la seva producció agrària (0,6% i 4,4%, respectivament). La caiguda dels sectors ramaders (-2,5%) i de la pesca (-12,2%) expliquen la dada negativa del VAB agrari a la demarcació tarragonina, doncs el sector agrícola va presentar un comportament positiu (1,9%). (Font: Anuari Econòmic Comarcal CaixaCatalunya 2014). Si analitzem amb més detall les dades del sector primari al 2014, podem veure que el lleu creixement d'aquest any va ser degut al bon comportament del subsector agrari que va créixer un 2,85%, que va compensar la lleugera caiguda del subsector ramader (-0,14%) i dels sectors forestal (-1%) i pesquer (-9,8%).

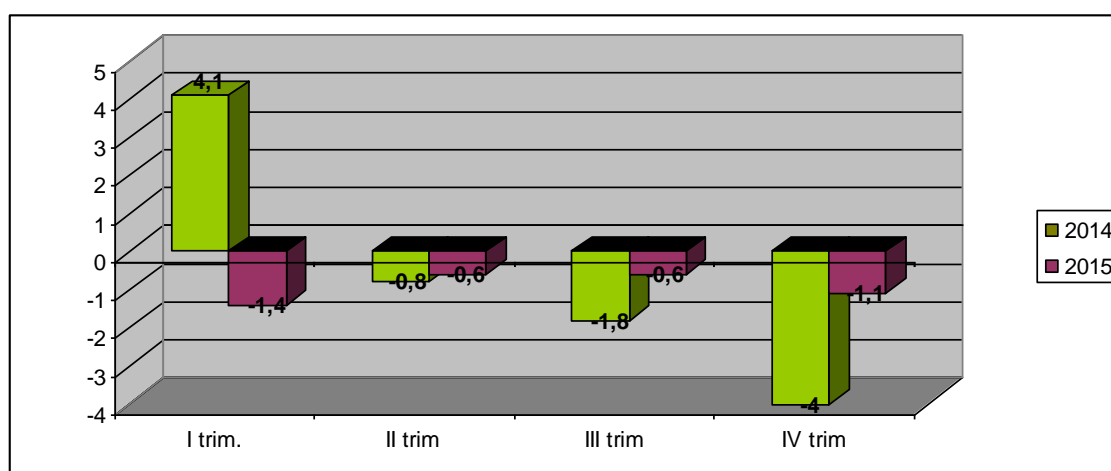
Donada la rellevància del VAB agrícola (representa un 46 % del VAB primari), el bon comportament del sector explica l'aportació positiva del primari al creixement del PIB català al 2014. El bon comportament dels sectors fruiters explica bona part del creixement del VAB agrari: la fruita fresca va créixer un 16%, els cítrics un 9,5% i la fruita seca un 23,6%. També l'oliva i l'oli d'oliva van tenir creixements notables (del 33,6% de l'oliva i del 17% de l'oli d'oliva), així com les plantes farratgeres (11,1%). Per contra els cereals (-14,7%), el vi i el raïm (-11,23% i -9,26%, respectivament) i els cultius industrials i les patates (-12,72% i -12,4%, respectivament) són les produccions que presentaren pitjors rendiments. Les oscil·lacions van ser més moderades en les hortalisses, que van créixer un 2,4% i en les flors i les plantes ornamentals, que van caure un -1,12% (Font: Anuari Econòmic Comarcal CaixaCatalunya 2014).

Pel que fa al sector ramader, el sector porcí i el boví pateixen un lleu retrocés (-1,2% i -0,62%, respectivament), mentre que l'aviram va créixer un 2,84%. L'oví i el cabrum van canviar la tendència dels últims anys caracteritzada per la reculada del sector i van experimentar un notable creixement (10,7%). continua creixent (1%), així com la producció de llet (1,2%), mentre que el vaquí i l'aviram reculen (-1% i -2,9%, respectivament) i el sector de l'oví i el cabrum no presenten signes de recuperació i continuen immersos en una situació complicada (-12,6%). En definitiva, el pes del porcí en l'estructura ramadera (47% del VAB ramader) explica el lleu retrocés de la ramaderia en el 2014.

Finalment, la indústria agroalimentària ha continuat mostrant-se com un dels sectors industrials catalans més dinàmics i va créixer un 4% en termes reals al 2014, impulsat tant pel creixement de la demanda interna com de les exportacions (4% de creixement de les exportacions al 2014) (Font: Anuari Econòmic Comarcal CaixaCatalunya 2014).

El Gràfic 2.1 ens mostra les taxes de variació interanual del VAB primari a Catalunya durant el 2014 i el 2015. Tal com pot observar-se, al 2015 les davallades del VAB més pronunciades es van produir en el primer i en l'últim trimestre de l'any, mentre que al 2014 les davallades es van produir en els darrers tres trimestres (especialment, en el quart trimestre). Comença a preocupar que el sector arrossegui ja set trimestres de creixement negatiu (els tres darrers trimestre del 2014 i tots els trimestres del 2015).

Gràfic 2.1. Variació interanual del VAB agrari a Catalunya. I, II, III i IV trimestre de 2014 i 2015

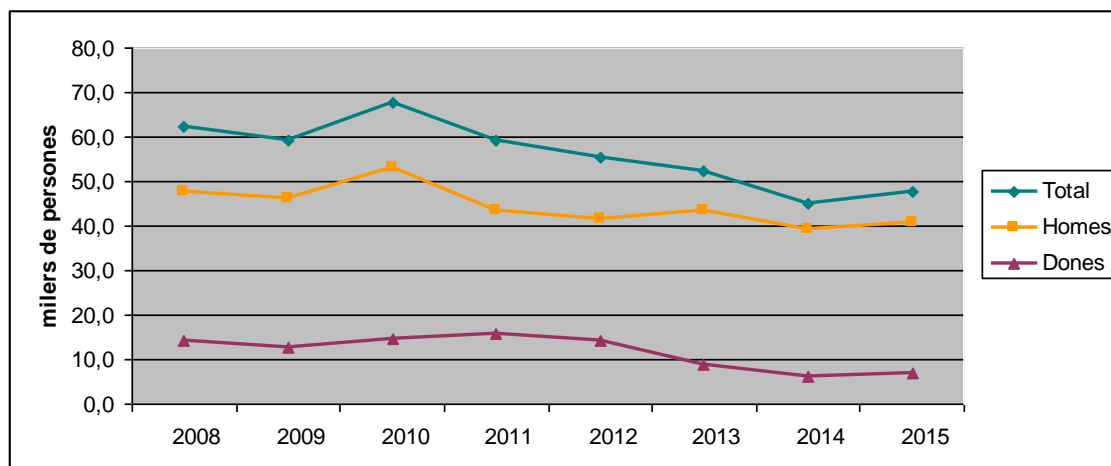

Font:

Elaboració pròpia amb dades de 'Indicadors de Conjuntura', febrer de 2016

Pel que fa a l'**ocupació**, malgrat la lleugera reducció del VAB agrari, els resultats del 2015 han estat positius. L'ocupació al sector agrari a Catalunya va créixer un 6% al 2015, l'ocupació masculina va augmentar un 4,3% i la femenina més d'un 16% (tot i que les dones ocupades al sector agrícola representen poc més del 14% del total ocupats). Les dades d'ocupació al 2015 es poden considerar com a molt positives doncs mostren un canvi de tendència respecte als anys anteriors, on l'ocupació estava caient des del 2010, tal com es pot observar en el Gràfic 2.2.

Gràfic 2.2. Evolució dels ocupats agraris a Catalunya. 2008-2015

Font:

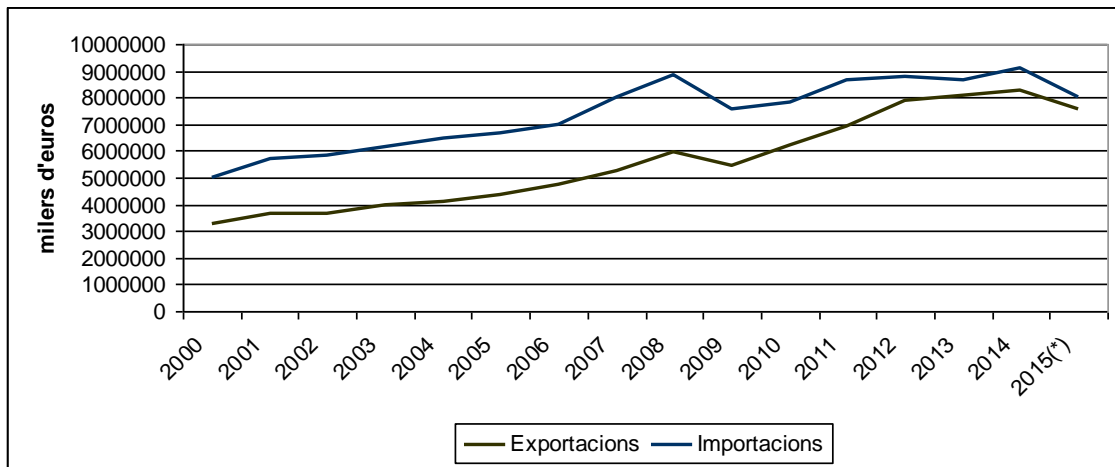
Elaboració pròpia amb dades de Encuesta de Población Activa, INE, 2016

De fet, els ocupats al sector agrari van augmentar en 2.700 persones segons les dades de la darrera Enquesta de Població Activa (EPA). També segons l'EPA, el nombre d'aturats es va reduir durant el 2015, passant de 7.700 aturats en el quart trimestre del 2014 a 6.300 en el darrer trimestre del 2015 (Font: Encuesta de Población Activa, INE, 2015).

No disposem de les dades definitives de la **Renda Agrària** del 2015. Pel que fa al 2014, la Renda Agrària es situava en els 1.765,8 milions d'€, el que suposa una disminució respecte l'any anterior tant en preus corrents (-3,2%) com en preus constants (-3%). Amb aquestes dades es confirma en el continu deteriorament de la renda agrària que ha disminuït gairebé un 30% (en termes reals) respecte als valors de 2002 (Font: Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2014, DAAM). Les previsions del Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente apunten a què la renda agrària pel conjunt de l'Estat espanyol hauria augmentat molt lleugerament al 2015: un increment del 1,2% en valors corrent i poc més d'un 0,6% en valors constants (Font: Renta Agraria, MAGRAMA, 2016).

El dinamisme del **comerç exterior** del sector agrari és inqüestionable, tal com pot observar-se en el Gràfic 2.3. Aquests darrers anys les taxes de cobertures han superat el 90%, les més altes de la història.

Gràfic 2.3. Evolució de les exportacions i importacions de productes agraris i pesquers de Catalunya. 2000-2015 (octubre)

(*) Les

dades del 2015 són les dades fins al mes d'octubre

Font: Elaboració pròpia amb dades de Comerç Exterior, DAAM, 2016

Les exportacions no han deixat d'augmentar des del 2008 fins al 2014 (últim any del que es disposen dades anuals) i les importacions no van recuperar els nivells del 2008 fins l'any passat. Ara sembla que el creixement de les exportacions s'està moderant i, en canvi, estan augmentant les importacions de forma significativa. De fet, les exportacions van créixer durant el 2014 en termes nominals (3%) però també ho van fer les importacions (5,8%). Les dades del 2015, a falta de les dades dels mesos de novembre i desembre (la informació del Gràfic 2.3 recull l'acumulat fins al mes d'octubre), apunten a un lleuger retrocés de les exportacions i un continuat creixement de les importacions. Així, les dades acumulades entre gener i octubre del 2015 presenten un retrocés de les exportacions respecte als mateixos mesos de 2014 (- 1% en valor, -2,6% en volum) així com un creixement superior de les importacions (4,5% en valor, 6,8% en volum). (Font: Elaboració pròpia amb dades del Comerç exterior agroalimentari, DAAM).

En definitiva, tot i la lleugera reculada del VAB agrari català en el 2015, les altres dades del sector són més positives: s'està recuperant ocupació en el sector, les exportacions continuen creixent i sembla que podria augmentar lleugerament la renda agrària, després de continues davallades en els anys precedents.

2.2. L'estructura del VAB primari a les Terres de l'Ebre

Tal com hem comentat en Informes anteriors, una de les característiques de l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre en comparació amb la resta de Catalunya és el pes de les activitats primàries. Cal tenir en compte que el VAB primari representa sol un 1 % del VAB total a Catalunya. Les comarques ebrenques, excepte la Ribera d'Ebre presenten una major especialització en el primari en comparar-ho amb el conjunt de Catalunya. El pes del primari al Baix Ebre és del 6,2% del PIB comarcal, en el cas del Montsià és d'un 5% i en el cas de la Terra Alta, la tercera comarca més 'agrària' de Catalunya, aquest valor se situa en gairebé el 13% del PIB. El pes del primari a la Ribera d'Ebre se situa lleugerament per sota de la mitja catalana (0,95%) (Font: Anuari Econòmic Comarcal CaixaCatalunya 2014).

Cal tenir en compte, però, que el pes dels diferents subsectors primaris poden variar d'any en any degut a oscil·lacions en la producció, els consums intermedis i els preus. Tot i així, s'observa que l'estructura del VAB primari presenta diferències significatives entre les quatre comarques ebrenques. La ramaderia és el subsector agrari que predomina al Baix Ebre i a la Terra Alta, on representa el 61,5% i el 52,2% del VAB agrari d'aquestes comarques; mentre que al Montsià aquest percentatge és del 39,4% i a la Ribera d'Ebre del 26,7%. L'agricultura molta rellevància en el VAB agrari de la Ribera d'Ebre (72,9%), mentre que al Montsià (49,3%), Terra Alta (47,8%) i Baixa Ebre (33,9%). La pesca té un pes important en el VAB primari del Montsià (11,2%) i, en menor mesura al Baix Ebre (4,6%). Finalment, el sector forestal és testimonial en les comarques ebrenques (0,1% del VAB agrari al Montsià i 0,3 a la Ribera d'Ebre) (Font: Anuari Econòmic Comarcal CaixaCatalunya 2014).

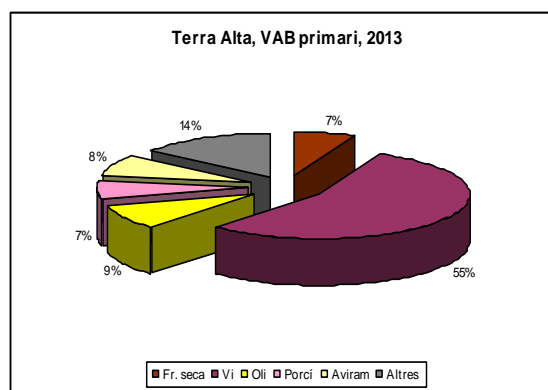
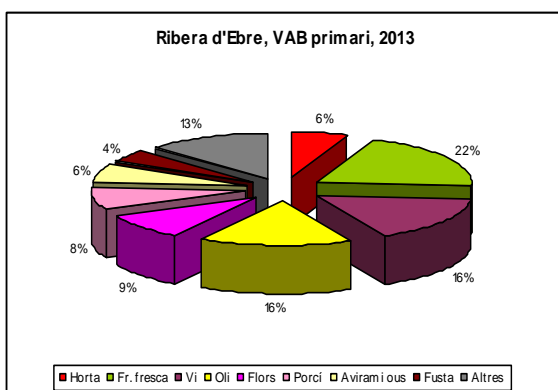
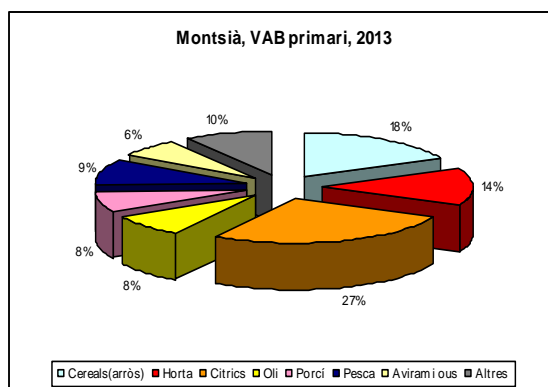
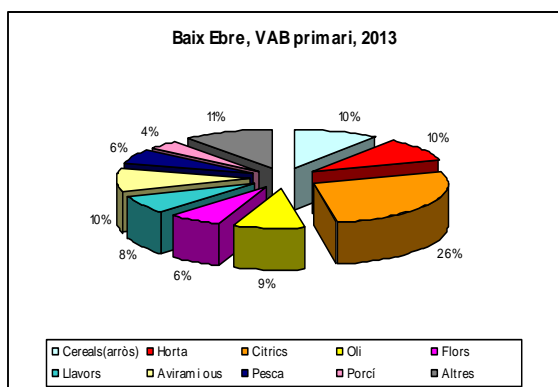
Si analitzem de manera més desagregada les produccions agràries podem veure la heterogeneïtat del sector en les comarques ebrenques.

L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment ametlles, és present a la Terra Alta però ha anat perdent pes a la Ribera d'Ebre. El vi s'ha convertit en la producció més important de la Terra Alta on ja representa més d'un 55% del VAB primari comarcal. El vi també és una producció que va prenent una creixent importància a la Ribera d'Ebre (16% del VAB primari). L'oli és un producte destacat en les quatre comarques: representa més del 16% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges lleugerament per sota del 10% del VAB primari en les altres comarques.

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del porcí. L'aviram i els ous representen un 10 % del VAB agrari al Baix Ebre i el porcí és més marginal (4 %). En la Terra Alta, l'aviram i els ous representen un 8% del VAB primari i el porcí un 7%. Al Montsià i a la Ribera d'Ebre, les dues produccions ramaderes presenten percentatges molt similars del VAB primari comarcal: 6% l'aviram i els ous i 8% el porcí.

Finalment, la pesca representa un percentatge significatiu del VAB primari a les dues comarques costaneres (9% al Montsià, 6% al Baix Ebre) (Font: Anuari Econòmic Comarcal CatalunyaCaixa, 2015).

Gràfic 2.4. Els sectors primaris al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2013

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa,2014

Tal com pot observar-se en els gràfics anteriors, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten una estructura productiva força diversificada, mentre que a la Terra Alta presenta una forta especialització en el sector vitivinícola i, en menor grau, en l'oli.

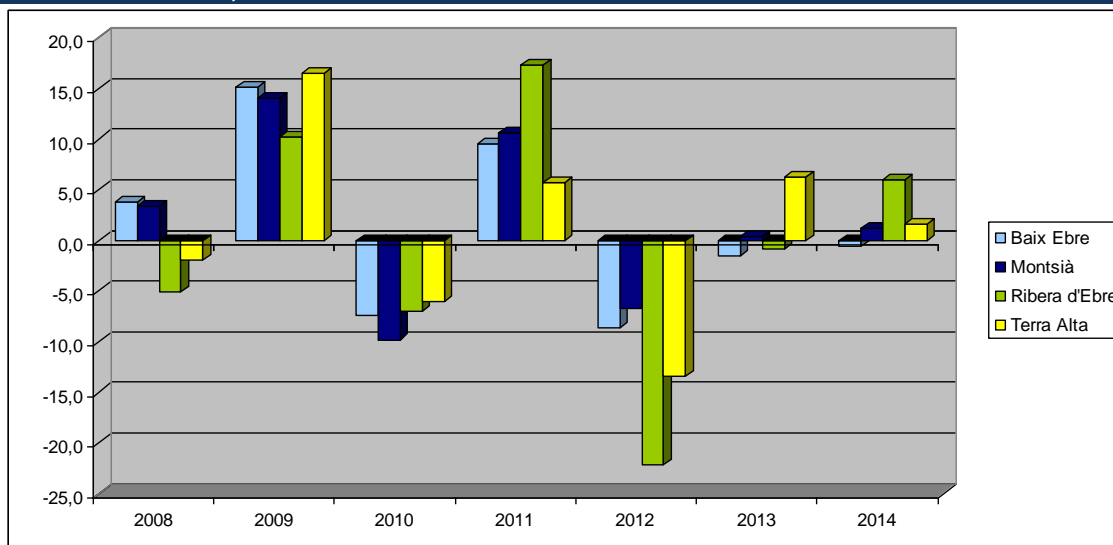
No es disposen de les dades del VAB primari de les Terres de l'Ebre al 2015, però sí que disposen de les 2014 extretes de l'Anuari Comarcal elaborat per CaixaCatalunya. El Requadre 2 analitza l'evolució del VAB primari a les Terres de l'Ebre al 2014 així com la seva aportació al creixement de l'economia en aquell any.

Requadre 2. El VAB primari i la seva contribució a l'economia comarcal. Dades de 2014

Al 2014 el VAB agrari a Catalunya va créixer de forma molt moderada (1%). El comportament del sector a les Terres de l'Ebre va ser gairebé idèntic al del conjunt de Catalunya. El VAB agrari de les Terres de l'Ebre va tenir un creixement del 0,98% (dues dècimes per sota de la mitja de Catalunya). Aquesta circumstància fa que es situés com la segona àrea de Catalunya en creixement del VAB agrari: si bé força per sota de les comarques de Lleida (5%), està per sobre de la resta d'àmbits territorials (Eix de Girona (0,64%), Comarques Centrals (-2,97%), Comarques de muntanya (-2,75%), Camp de Tarragona (-3,2%), Àrea Metropolitana de Barcelona (-4,94%)) (Font: Anuari Econòmic Comarcal 2014, CaixaCatalunya, 2015).

Al bon comportament de la majoria dels sectors agrícoles (el VAB agrícola va créixer un 7,25%), cal contraposar el mal comportament dels sectors ramader (-2,78%) i de la pesca (-16,62%). Pel que fa als subsectors agraris cal destacar el bon comportament de l'oli que va créixer un 18% i dels sectors fruiters (la fruita fresca i els cítrics van créixer un 13,63% i un 9,7%, respectivament). Els productes de l'horta també van tenir un comportament força positiu (8,56%), mentre els cereals presentaven produccions molt similars als de l'any anterior (0,56%). En canvi el vi i el raïm van presentar taxes de creixement força negatives (-10% i -8%, respectivament). Pel que fa als sectors ramaders, la caiguda del VAB ramader s'explica especialment per la caiguda del porquí (-5,53%) i de l'aviram (-1,96%), els dos sectors ramaders amb més pes dins de la producció ramadera a les Terres de l'Ebre.

Gràfic R.2.1. Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2008-2014

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat i de l'Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa, 2014 i 2015

El Baix Ebre va ser el que va presentar un pitjor resultat en quant al comportament del primari en el 2014. El VAB primari va caure un -0,6% principalment degut al mal comportament del porquí (-14,5%), de l'aviram (-2,34%) i de la pesca (-23,47%). El bon comportament dels sectors agrícoles, especialment de la fruita seca (36,3%), cítrics (9,5%) i hortalisses (7,12%) van ser insuficients per compensar la davallada de la ramaderia i la pesca.

Pel que fa al Montsià, el VAB agrari va créixer un 1,13% al 2014. En aquest cas, el sector agrícola va créixer un 8,29%, compensant el mal comportament de la ramaderia (-4,14%) i, sobretot, de la pesca (-11,8%). Els VAB dels subsectors hortalisses i cítrics van créixer de forma significativa, un 12% i un 9,9% respectivament. Els cereals, incloent l'arròs, la principal producció cerealística de la comarca, va experimentar un moderat creixement (0,78%). Pel que fa a la ramaderia, van disminuir tant el VAB del subsector porquí (-4,3%) i aviram (-2,7%).

Requadre 2 (cont.)

La Ribera d'Ebre és la comarca ebrenca on el sector primari presenta majors creixements al 2014 (5,93%), una taxa de creixement significativa doncs és la tercera comarca de Catalunya on va créixer més el VAB agrari al 2014 (sol per darrera de les Garrigues (11,7%) i el Segrià (8%)). Aquesta bona dinàmica es deguda al bon comportament de la fruita fresca (12,1%), de l'horta (6,8%) i del boví (24,23%). Per contra, l'aviram i el porquí van reduir les seves produccions en uns percentatge similars als del Montsià (-3,9 % i -4,5% respectivament).

La Terra Alta presenta un comportament diferent de la resta de comarques de les Terres de l'Ebre. Durant el 2014 van créixer més els sectors ramaders (2,57%) que els agrícoles (0,66%). Sens dubte el mal comportament del sector del vi (-10%) va penalitzar la producció agrícola de la zona, però el bon comportament dels altres subsectors agraris, especialment la fruita fresca que va créixer un 27,35%, va compensar la davallada del sector vitivinícola. Contràriament a la resta de comarques ebrenques, el sector ramader de la Terra Alta va presentar un comportament positiu (2,57%), tant pel que fa al sector aviram (1,33%) com al porquí (1,4%) (Font: Anuari Econòmic Comarcal CatalunyaCaixa, 2015)

La Taula 2.1 presenta les aportacions de l'agricultura, ramaderia i pesca al creixement del VAB. L'aportació sectorial al creixement es calcula ponderant la taxa de creixement anual del sector pel pes que aquest sector té dins de l'estructura productiva del territori.

Taula 2.1. Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2014

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2014-2013)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal (2013)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2014)
Baix Ebre	-0,57	6,19	-0,035
Montsià	1,13	5,00	0,056
Ribera d'Ebre	5,93	0,95	0,056
Terra Alta	1,65	12,97	0,214

Font: Elaboració pròpia amb dades de Anuari econòmic comarcal de CatalunyaCaixa, 2016. comarcal

Al presentar una taxa de creixement negativa al Baix Ebre, l'aportació del sector primari a la variació del VAB pb comarcal ha estat, doncs, negativa (-0,035%). En les altres comarques ebrenques, la contribució ha estat positiva. En el cas del Montsià i la Ribera d'Ebre, aquesta aportació s'ha situat en el 0,056 del VAB comarcal del 2014. A la Terra Alta, la més agrícola de les comarques ebrenques, el sector primari va aportar 0,214 punts percentuals de creixement al VAB comarcal.

2.3. Les principals produccions primàries a les Terres de l'Ebre al 2015

En aquest apartat fem una anàlisi conjuntural del sector primari a les Terres de l'Ebre durant la campanya 2014-2015, segons el tipus de producció primària: agrícola, ramadera i pesquer. Per a l'anàlisi de la producció agrícola utilitzem la informació subministrada pels Serveis Territorials del DAAM a partir dels avenços sobre superfície, rendiments i producció agrícola, pel que fa a la informació ramadera utilitzem les dades sobre capacitat facilitades també pel DAAM i, pel que fa a la pesca, la informació de les llotges pesqueres¹.

a) Produccions agrícoles

En la producció d'oli d'**oliva** es venia d'una bona campanya, la del 2014. El 2015 però no va ser un bon any per als productors d'oliva i oli. Les condicions climàtiques, amb forts vents al mes de novembre que s'afegien a la sequera, la perseverança de la plaga de la mosca de l'olivera i la reducció de la superfície expliquen la reducció de les produccions .

Pel que fa la plaga de la mosca de l'olivera, cal tenir en compte que el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten les zones amb més proliferació d'aquesta plaga del conjunt espanyol. Fins ara els tractaments que es venien aplicant eren els tractaments insecticides aeris. No obstant aquests tractaments cada cop estan més qüestionats (per la seva efectivitat i el seu impacte ambiental) i entren en conflicte amb la Directiva comunitària de l'ús sostenible dels plaguicides. Per aquests motius, aquest any s'han habilitat ajuts econòmics per als productors que apliquin tècniques alternatives. Aquests nous tractaments que es basen en la captura massiva de la mosca mitjançant 'trampes' de feromones. Aquest tractament s'està mostrant força eficaç i els agricultors poden beneficiar-se de l'ajut, que cobreix els costos de la implantació d'aquestes trampes. D'aquesta manera es poden evitar situacions com les de l'any 2014, on la mosca en va malmetre part d'una collita que s'esperava excepcional. En total, s'estima que 19.808 hectàrees del Baix Ebre i el Montsià s'han acollit a aquests ajuts. També està augmentant la preocupació per la proliferació en

¹ Agraïm als Serveis Territorials del DAAM i, en especial, a la Sra. Julia Maeso, la seva col·laboració.

el Mediterrani de la bactèria *Xylella fastidiosa*, que ha afectat força als conreus d'olivera italians.

Una altra amenaça sobre el sector són les actuals negociacions de l'acord comercial entre la Unió Europea i Tunísia. Actualment, s'està negociant un increment de la quota de importació a aranzel zero el que suposaria un significatiu increment de les exportacions tunisianes a la Unió Europea. Cal tenir en compte que Tunísia és un important productor d'aquest producte. Per altra banda, es considera que de materialitzar-se l'acord de lliure comerç entre Estats Units i Europa, el sector de l'oli d'oliva se'n veuria beneficiat doncs suposaria reduir els costos que suposen les inspeccions i es preveu un increment de les exportacions europees als Estats Units.

Tot i que l'olivera és un conreu important a les quatre comarques ebrenques, el Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb major presència d'olivera. Cal assenyalar que aquest conreu s'està estenent a la Ribera d'Ebre, on han augmentat les hectàrees conreades, i també es present a la Terra Alta. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, la producció va disminuir tant la producció (-51,6%) com la superfície conreada (-10,8%) respecte a la campanya anterior.

Taula 2.3.1. Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2014 i 2015

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació respecte 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	20.287	22.368	19.083	38.305	-9,3%	-50,2%
Montsià	12.855	14.851	12.135	25.485	-13,4%	-52,4%
Ribera d'Ebre	8.187	9.168	9.661	20.165	-10,7%	-52,1%
Terra Alta	5.620	6.228	5.192	11.145	-9,8%	-53,4%
Terres de l'Ebre	46.949	52.615	46.071	95.101	-10,8%	-51,6%

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

La producció d'**arròs** es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada ha augmentat lleugerament a les Terres de l'Ebre (1,2%), aquest increment ha estat més significatiu al Montsià (1,6%) que al Baix Ebre (0,6%). Els rendiments han augmentat i la producció ha augmentat un 6,3%. El creixement de la producció ha estat especialment significatiu al Baix Ebre (12%), i més moderat al Montsià (2,3%) (Font: Avanços de superfícies i produccions agrícoles, DAAM, gener 2016).

Taula 2.3.2. Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre, 2015 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació producció respecte 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.479	58.251	8.431	52.028	0,57	11,96
Montsià	11.562	75.720	11.376	74.024	1,64	2,29
Terres de l'Ebre	20.041	133.970	19.807	126.052	1,18	6,28

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

La principal preocupació del sector continua sent l'eradicació del cargol poma. En el moment de tancar aquest Informe, s'ha decidit sectorialitzar els camps de l'esquerra del Delta com a nova mesura per lluitar contra aquesta plaga. Es una lluita on s'han implicat tots els agents: productors, cambres arrosseres, Administració, etc. i sembla que, poc a poc, aquesta col·laboració va donant fruits. L'altra preocupació del sector és l'entrada massiva de importacions d'arròs procedents, principalment de Myanmar i Cambotja. Aquests països tenen subscrit l'acord 'Tot menys armes' amb la Unió Europea, de manera que les seves exportacions no paguen aranzels al entrar al mercat europeu ni estan sotmeses a contingents. Hi ha preocupació de què aquestes produccions acabin saturant el mercat europeu i pressionant encara més a la baixa els preus dels productors (uns preus que aquesta campanya estan per sota de les cotitzacions del 2000, segons han denunciat les organitzacions agràries).

La producció de **vi** es concentra, sobretot a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. Hi ha algunes plantacions de vinya al Baix Ebre i al Montsià però són molt marginals. La collita ha estat força bona a la Terra Alta, amb més de 44.000 Tones (un 4% més que l'any anterior, que també va ser un bon any); al Baix Ebre

també va augmentar (3,8%) tot i que la superfície va reduir-se lleugerament (-1,6%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, la producció va incrementar-se (3,1%) malgrat la lleugera reducció de la superfície (-0,8%).

Taula 2.3.3. Superfície i producció de vinya. Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre 2014 i 2015

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació respecte 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.195	1.215	8.551	8.236	-1,6%	3,8%
Terra Alta	5.856	5.849	44.584	42.886	0,1%	4,0%
Terres de l'Ebre(*)	7.051	7.111	53.135	51.528	-0,8%	3,1%

(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià
 Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

Els vins de la Terra Alta continuen recollint importants reconeixements per la seva qualitat: aquest any la D.O Terra Alta va obtenir 12 medalles al concurs de Garnatxes del Món i La Personal d'Edetària ha estat considerat el millor vi català segons la Guia dels Vins de Catalunya.

El sector es mostra expectant sobre el canvi en la normativa del sector pel que fa a les noves plantacions. En un principi s'havia especulat amb l'eliminació dels drets i la completa liberalització del sector (sense restriccions a l'augment de la superfície conreada). Finalment, el canvi dels drets per les autoritzacions no suposarà un canvi dràstic pel sector. Així doncs, des de l'1 de gener del 2016 han desaparegut els drets de plantació i han estat substituïts per una autorització. El Ministeri d'Agricultura ha fixat aquest mes de febrer la superfície que es podrà concedir per a les autoritzacions per a noves plantacions en 4.173 hectàrees, un 0,43% de la superfície plantada al 31 de juliol de 2015. La Unió Europea estableix que la nova superfície tenia que oscil·lar entre 0% i el 1% de la superfície plantada al territori nacional del 31 de juliol de 2015. Hi havia força discrepàncies entre si es tenia que optar per màxims (com han fet França i Itàlia, que han triat l'1%) i permetre el creixement de la producció o bé, optar per mínims, per evitar excessos de producció i pressionar els preus a la baixa, finalment s'ha optat per una posició intermèdia. Ara caldrà veure

com es reparteixen aquestes noves hectàrees entre les diferents Comunitats Autònomes.

Pel que fa a la producció de **cítrics**, no es disposen de les dades comarcals de 2015, però donat que la producció de cítrics de Tarragona (i, gairebé de tota Catalunya), es concentren a les Terres de l'Ebre, podem considerar les dades de Tarragona com a representatives de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot observar en la taula, les principals produccions de cítrics- taronja i mandarina- es van reduir, especialment en el cas de la mandarina.

Taula 2.3.4. Producció de cítrics. Tarragona. 2015 i 2014

	<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2015-2014 (%)</i>
	2015	2014	
Taronja	35.226	37.444	-5,9
Mandarina	120.000	154.000	-22,1
Llimona	100	75	33,3

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals del DAAM, 2016

El sector continua en una situació complicada. Si les dades de la collita 2015-2014 apuntaven a una caiguda de la producció (veure Quadre 2.3.4.) sembla que les primeres previsions sobre la collita 2016-2015 no seran millors. La climatologia ha estat especialment perjudicial per la collita 2016-2015. La sequera dels últims mesos i les altes temperatures de la primavera i estiu, fan preveure (a falta de les dades definitives) una reducció de la collita en 35.262 Tones. Les mandarines se'n veurien especialment afectades (s'apunta fins i tot a una caiguda del 50% de la producció). Els preus, a falta de les dades definitives, sembla que s'han recuperat, però és insuficient per mantenir els ingressos dels productors que han de fer front a la davallada de la producció.

El sector dels cítrics de les Terres de l'Ebre continua tenint reptes pendents. Un dels més importants és el mercat interior. Cal tenir en compte que sol un 5% de la producció ebrenc es comercialitza al mercat nacional. La resta, el 95%, s'exporta especialment als països de l'Europa central (Alemanya, nòrdics, França i Itàlia). Per tal de donar valor i reconeixement a la producció de cítrics de casa nostra, s'està

proposant la creació de la marca Cítrics de l'Ebre per la Reserva de la Biosfera. Hauria de ser un instrument que permetés al consumidor valoritzar el producte local enfront la creixent competència dels països de la riba sud de la Mediterrània. Un altre problema que comença a preocupar són les plagues, i al igual que en altres conreus llenyosos, hi ha preocupació per la *Xylella fastidiosa*.

Les principals produccions de **fruita fresca** a les Terres de l'Ebre són els préssecs i les nectarines i les cireres.

Pel que fa als **préssecs i nectarines**, tal com pot observar-se al Quadre 2.3.6, la producció es concentra a la Ribera d'Ebre, que representa més de dos tercers parts de la superfície total de préssecs i nectarines de les Terres de l'Ebre. El Baix Ebre, la segona comarca en producció, en representa poc més d'un 10% de la superfície, que es concentra als envoltants de Benifallet. La producció de nectarines en aquesta campanya s'ha incrementat lleugerament (2,1%) mentre que la de préssecs es va reduir en una quantia similar (-2,9%).

La dinàmica dels preus no ha millorat i continua la preocupació pels baixos preus en origen. Aquest any malgrat que no hi havia estocs de producció, els preus s'han mantingut baixos. El veto rus, l'abús de posició dominant de la gran distribució tant nacional com europea (cal tenir en compte que Catalunya exporta el 80% de la seva producció de préssecs i nectarines) i la debilitat del mercat intern (amb un consum per persona i any que se situa en els 4 kgs, molt inferior al d'altres països del nostre entorn) expliquen, en part, aquesta situació. En front això s'ha intentat millorar el valor afegit del producte mitjançant la promoció de noves varietats però sembla que la millora varietal no ha augmentat el consum ni ha evitat la crisi de preus. Per fer front a les conseqüències del veto rus s'han fet necessàries les retirades de fruita per a la seva transformació en suc amb destí a la distribució gratuïta. Finalment, cal assenyalar que en el sector comença a haver-hi preocupació pel virus de la sharka i per com afectarà el veto rus a les importacions de fruites de Turquia.

Taula 2.3.5. Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació producció respecte 2015-2014 (%)	
		2015	2014	2015	2014	Superf.	Producció
Baix Ebre	Préssecs	148	184	2.618	3.116	-19,57	-15,98
	Nectarines	19	17	274	293	11,76	-6,62
Montsià	Préssecs	115	111	2.011	1.846	3,60	8,92
	Nectarines	11	6	159	104	83,33	53,17
Ribera d'Ebre	Préssecs	1.011	1.067	17.883	18.069	-5,25	-1,03
	Nectarines	536	440	7.731	7.596	21,82	1,78
Terra Alta	Préssecs	46	57	772	943	-19,30	-18,06
	Nectarines	2	2	29	35	0,00	-16,45
Terres de l'Ebre	Préssecs	1.320	1.419	23.283	23.973	-6,98	-2,88
	Nectarines	568	465	8.192	8.027	22,15	2,06

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

En la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. La collita va ser superior a la de l'any anterior tot i que va ser una de les produccions que més va patir les condicions climatològiques adverses: la pluja intensa a finals de març, les gelades a l'abril i les ventades i pedregades al maig.

Durant el 2015 es va constituir la 'Mesa sectorial de la cereza' que agrupa a les principals empreses productores, transformadores i comercialitzadores de cirera a l'Estat espanyol. Una de les primeres propostes de la taula ha estat promoure les exportacions del producte a Xina pressionant al Ministeri per accelerar els protocols d'exportació d'aquest país.

Taula 2.3.6. Superfície i producció de cireres. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació producció respecte 2015-2014 (%)	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	48	50	282	202	-4,00	39,77
Montsià	26	28	153	111	-7,14	37,63
Ribera d'Ebre	608	553	3.603	2.248	9,95	60,25
Terra Alta	193	211	1.079	825	-8,53	30,82
Terres de l'Ebre	875	842	5.117	3.386	3,92	51,12

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

La resta de produccions de fruita dolça tenen poc pes dins de la producció agrària de les Terres de l'Ebre. La **pera i la poma** tenen una certa presència a la Ribera d'Ebre, però la producció és molt marginal a la resta de comarques ebrenques. A l'igual de la resta de produccions fruiteres, també es va veure afectat pel veto rus i es van fer retirades de fruita. Els productors es mostren més optimistes davant la possible obertura del mercat dels Estats Units a les exportacions europees de pera i poma.

Pel que fa a **la fruita seca**, la Terra Alta representa més de la meitat de la producció i superfície d'ametlla. La Ribera d'Ebre també és productora d'ametlles. La garrofa té un pes important en el Baix Ebre i, en menor quantia, al Montsià. L'avellana representa una part marginal en la producció de fruita seca a les comarques de l'Ebre.

Aquesta campanya ha estat una mala campanya pels productors de fruita seca i comença a preocupar el risc d'abandonament d'aquestes produccions. A les males condicions climàtiques que han afectat especialment a les explotacions de secà i han provocat una davallada de la producció (la producció d'ametlla ha disminuït un -27% i la de garrofes un -53%), cal afegir el comportament a la baixa dels preus. En diversos moments de la campanya els preus fixats per la Llotja de Reus han estat extremadament baixos i inferiors als d'altres zones productores.

Taula 2.3.7. Superfície i producció d'ametlles i avellanes. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2014 i 2015

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn),		Variació producció 2014-2015 (%)	
		2015	2014	2015	2014	Superf.	Producció
Baix Ebre	Ametlles	1.478	1.662	572	772	-11,07	-25,90
	Avellanes	12	-	11	-	-	-
	Garrofes	2.796	2.955	4.169	8.943	-5,38	-53,38
Montsià	Ametlles	339	355	146	170	-4,51	-14,34
	Avellanes	-	-	-	-	-	-
	Garrofes	341	363	519	1.108	-6,06	-53,16
Ribera d'Ebre	Ametlles	2.352	2.855	1.038	1.495	-17,62	-30,56
	Avellanes	94	127	58	83	-25,98	-30,29
	Garrofes	18	23	26	69	-21,74	-61,47
Terra Alta	Ametlles	8.964	10.380	2.811	3.812	-13,64	-26,24
	Avellanes	470	550	285	352	-14,55	-18,99
	Garrofes	2	-	3	-	-	-
Terres de l'Ebre	Ametlles	13.133	15.252	4.567	6.249	-13,89	-26,91
	Avellanes	576	677	354	435	-14,92	-18,54
	Garrofes	3.157	3.341	4.717	10.120	-5,51	-53,39

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

Els productes de l'horta també tenen un pes important a les comarques ebrenques, especialment, al Baix Ebre i al Montsià. El Baix Ebre presenta producció d'una gran varietat de productes de l'horta: destaquen la producció de tomàquets i coliflor, però també enciam, escarola, síndria, carbassa i carbassó, cogombre, pebrot, carxofa, ceba i porro. El Montsià no té una varietat de productes tant àmplia, però cal remarcar la producció de tomàquet, coliflor i, sobretot, carxofa. La producció d'hortalisses és força més reduïda a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. A més, tal com es pot observar en la taula, la superfície destinada a aquestes produccions s'està reduint en aquestes comarques, mentre que es consolida al Baix Ebre i al Montsià.

La producció de carxofa i coliflor va acusar les males condicions climàtiques i es va reduir. En canvi, la producció de enciams i escaroles va augmentar. La producció de tomàquets es va mantenir al Montsià mentre va disminuir al Baix Ebre.

Els increments en producció i superfície tant a la Ribera d'Ebre com a la Terra Alta són deguts a què es partia de nivells de producció i superfície. En el cas de la Ribera d'Ebre l'increment de producció es deu quasi exclusivament a un sol producte (la carbassa i el carbassó).

El sector de l'horta és un dels més perjudicats pel veto rus, doncs era un dels principals mercats d'exportació per als productes de l'horta ebrenca. Ara caldrà veure també com afecta el veto rus sobre els productes de l'horta turca i caldrà veure si aquestes produccions es desviaran cap al mercat europeu. Per altra banda, les importacions massives procedents del Marroc, especialment de tomàquets, també estan suposant un greu problema per al sector.

Taula 2.3.8. Superfície i producció d'hortalisses. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2014 i 2015

	<i>Superfície productiva (ha)</i>		<i>Producció (tn),</i>		<i>Variació producció respecte 2014-2015 (%)</i>	
	2015	2014	2015	2014	Superfície	Producció
Baix Ebre	1.082	1.062	25.295	24.546	1,88	3,05
Montsià	771	780	16.729	16.893	-1,15	-0,97
Ribera d'Ebre	79	36	2.343	1.067	119,4	119,6
Terra Alta	85	59	2.199	1.564	44,0	40,6
Terres de l'Ebre	2.017	1.937	46.566	44.070	4,13	5,66

Font: Elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2016

Un sector que ha perdut embranzida a les Terres de l'Ebre és sector de **la planta ornamental**. La producció d'aquest any pel conjunt de les Terres de l'Ebre ha estat de 7.660 tones, gairebé la meitat de la del 2014 (14.355 tones). La caiguda més gran de la producció s'ha produït al Montsià on s'ha passat de les 10.105 tones del 2014 a les 4.160 tones d'aquest any (una davallada de gairebé el 60%). La Ribera d'Ebre també ha reduït la seva producció però de forma més moderada: de les 2.600 tones de l'any 2014 s'ha passat a les 2.470 tones del 2015. No hi ha producció de flors ni planta ornamental a la Terra Alta.

b) Produccions ramaderes

Les produccions ramaderes més importants a les Terres de l'Ebre són l'aviram i el porcí. L'aviram es troba força concentrat en la comarca del Baix Ebre malgrat que s'observa una tendència a la reducció d'aquesta producció ramadera (el 2015, la reducció va ser d'un -8,6%) mentre que el porcí va guanyant terreny de forma significativa (25%). Al Montsià les produccions d'aviram i porcí s'han estabilitzat, presenten una lleu disminució en el cas de l'aviram (-1,4%) i un lleu augment en el cas del porcí (1,6%). Tant l'aviram com el porcí van créixer al 2015 a la Ribera d'Ebre. L'increment va ser significatiu en el cas del porcí (un augment del 10%) en el nombre de places. Finalment, l'aviram va presentar una caiguda significativa a la Terra Alta (-38%), mentre que el porcí es continua creixent (3%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, l'aviram ha perdut un 11% de les places mentre que el porcí les ha augmentades en un 8%.

Els dos sectors pateixen crisis recurrents de preus. El porcí s'ha vist molt afectat pel veto rus i el recurs a l'emmagatzament privat ha estat insuficient per frenar la tendència a la baixa en els preus. Pel que fa a l'aviram, tal com comentarem en l'apartat 4 d'aquest capítol, és dels sectors que es poden veure més afectats si el Tractat de Lliurecomerç amb els Estats Units tira endavant.

Taula 2.3.9. Capacitat total aviram i porcí. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre. 2014 i 2015

		2015	2014	Variació 2014-2015 (%)
Baix Ebre	Aviram(*)	9.017.991	9.871.684	-8,65
	Porcí	82.789	65.967	25,50
Montsià	Aviram(*)	1.841.464	1.869.229	-1,49
	Porcí	170.029	167.352	1,60
Ribera d'Ebre	Aviram(*)	548.809	530.943	3,36
	Porcí	54.072	49.043	10,25
Terra Alta	Aviram(*)	1.293.523	2.077.891	-37,75
	Porcí	63.680	61.848	2,96
Terres de l'Ebre	Aviram	12.701.787	14.349.747	-11,48
	Porcí	370.570	344.210	7,66

Font: Elaboració pròpia amb dades del documents del DAAM "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2014" i dades provisionals de 2015 facilitades pel DAAM sobre capacitat
 (*) Sol gallines i pollastres

c) L'activitat pesquera

Durant el 2015, les Terres del Ebre van representar més del 16% de les captures pesqueres de Catalunya. Cal tenir en compte que la llotja de Sant Carles de la Ràpita, té la flota més nombrosa de les instal·lacions portuàries de Catalunya, amb 89 embarcacions. La llotja de Sant Carles ha reduït les seves captures un 15% aquest any. La reducció de captures també s'ha produït a la resta dels ports ebrenca, i resulta preocupant la caiguda de gairebé un 20% de l'Ametlla. Cal tenir en compte que l'Ametlla presenta una disminució continuada en els seus nivells de captures i recaptació des de 2007, i aquesta tendència s'ha agreujat aquest any. Aquest any s'han iniciat les obres de remodelació del port de l'Ametlla que inclouen l'adequació del moll pesquer.

Taula 2.3.10. Captures pesqueres (en kg) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2015 i 2014

	2015		2014		Variació 2015-2014 (%)	
	Captures (en kg)	Import (€)	Captures (en kg)	Import (€)	Captures	Import
L'Ametlla de Mar	1.158.041	5.864.802	1.444.163	6.420.293	-19,81	-9,47
L'Ampolla	189.785	1.034.403	205.645	1.013.046	-7,71	2,06
Deltebre	223.960	1.536.927	224.698	1.400.967	-0,33	8,85
Alcanar	208.669	945.090	232.326	959.343	-10,18	-1,51
St. Carles de la Ràpita	2.720.413	13.461.243	3.196.496	14.202.996	-14,89	-5,51
Terres de l'Ebre	4.500.868	22.842.465	5.303.328	23.996.645	-15,13	-5,05

Font: Estadístiques pesqueres, DAAM, 2016

El sector es mostra especialment preocupat per la forta reducció de les captures de peix blau i es reclamen estudis per a analitzar les causes d'aquesta manca d'aquest tipus de peix, que està afectant fortament a la demarcació de Tarragona. A tot això cal afegir que la pesca serà un dels sectors més afectats pel Pla Hidrològic de l'Ebre, que suposarà una reducció encara més acusada de les captures.

Aquesta situació suposa una greu amenaça per un sector que porta anys en una situació molt vulnerable. Tal com s'observa en el Quadre 2.3.11 la flota pesquera de les Terres de l'Ebre s'està reduint seguint la tendència del conjunt de Catalunya. Es fa necessari un pla de millora pel sector, que ja s'ha començat a consensuar amb la Generalitat de Catalunya.

Taula 2.3.11. Flota pesquera. Terres de l'Ebre i Catalunya. 2015, 2014

	2015	2014	Variació 2015-2014 (%)	Variació 2015-2012 (%)
L'Ametlla de Mar	68	67	1,49	-8,11
L'Ampolla	18	20	-10,00	-25,00
Deltebre	16	15	6,67	14,29
Alcanar	13	13	0,00	0,00
St. Carles de la Ràpita	89	90	-1,11	4,71
Terres de l'Ebre	204	205	-0,49	-2,86
Catalunya	837	869	-3,68	-10,67

Font: Elaboració pròpia amb Estadístiques pesqueres, DAAM, 2016

3. L'evolució de l'ocupació i l'atur del sector primari al 2015

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació trimestral sobre Afiliats a la Seguretat Social de l'Observatori d'Empresa i Ocupació. Aquestes dades estan desagregades en Règim General i Règim Especial de Treballadors Autònoms. De fet, els treballadors autònoms representen la majoria dels treballadors en el sector agrari. Al 2015, el 78% dels treballadors agraris de les Terres de l'Ebre es comptabilitzaven en el RETA. A la Terra Alta i la Ribera d'Ebre, el percentatge de treballadors RETA sobre el conjunt de treballadors agraris supera el 90% (96% i 91%, respectivament). En el Montsià els treballadors autònoms són més del 83%. En canvi, el Baix Ebre és la comarca on hi ha un major percentatge d'afiliats al règim general dins dels treballadors agraris (un 41%). (Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2015).

Comparant les dades de l'últim trimestre de l'any amb les de l'any anterior, es pot observar que pel conjunt de les Terres de l'Ebre hi ha un increment dels treballadors en Règim General (13%) i una lleugera reculada dels treballadors en RETA (-1%). Els afiliats agraris al règim general van augmentar significativament a la Terra Alta (19%), Baix Ebre (17%) i Ribera d'Ebre (16%). El Baix Ebre va augmentar també el nombre de treballadors RETA (1%), mentre que aquest col·lectiu va recular en les altres comarques.

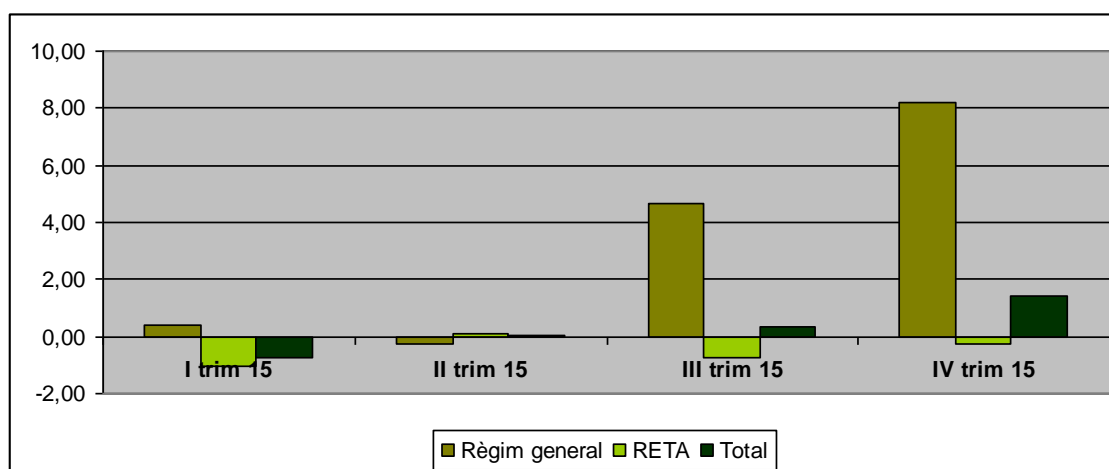
Taula 2.1. Règim general i RETA sobre el total de treballadors del sector primari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre

	IV trimestre 2015		IV trimestre 2014		Variació interanual	
	Règim general	RETA	Règim general	RETA	Règim general	RETA
Baix Ebre	542	769	465	761	16,56	1,05
Montsià	188	935	181	947	3,87	-1,27
Ribera d'Ebre	44	474	38	477	15,79	-0,63
Terra Alta	31	760	26	783	19,23	-2,94
Terres de l'Ebre	805	2938	710	2968	13,38	-1,01

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2015

El Gràfic 3.1 presenta les variacions inter trimestrals dels treballadors en Règim General, RETA i el Total, per al conjunt de les Terres de l'Ebre. Tal com es pot observar en el gràfic, l'estacionalitat de la producció agrària comporta oscil·lacions elevades en els afiliats al Règim General. El Gràfic permet observar que el sector va perdre afiliats en el primer trimestre, es va estabilitzar en el segon i va presentar un creixement significatiu en els dos darrers trimestres. Però aquest creixement dels afiliats a finals d'any va ser degut al creixement dels afiliats al Règim General, doncs els afiliats al RETA van reduir-se.

Gràfic 2.1. Taxa de variació intertrimestral (2014-2013) dels afiliats a la Seguretat Social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al Règim General i RETA. Terres de l'Ebre

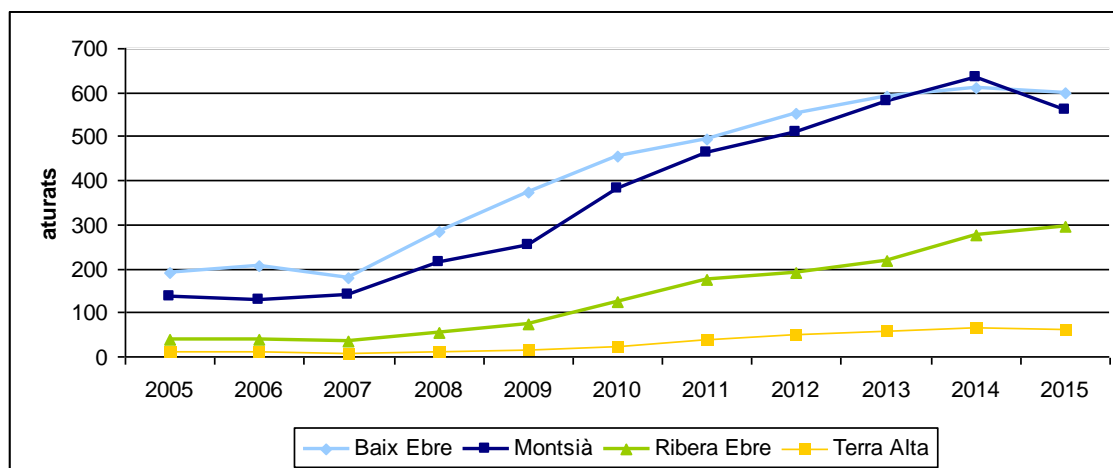

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2015

El Gràfic 3.2 ens permet observar l'evolució dels aturats registrat en els darrers 10 anys. Tal com pot observar-se en el gràfic, els aturats registrats del sector agrari no van deixar d'augmentar des de 2008 fins al 2014, i aquesta tendència es va donar a totes les comarques ebrenques. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, els aturats registrats van créixer a una taxa mitja anual acumulativa del 15% entre 2005 i 2015, presentant els creixements més elevats a la Ribera d'Ebre (23%) i la Terra Alta (18%), el Montsià es situa en la mitja del territori (15%), mentre que al Baix Ebre els aturats van créixer per sota de la mitja (12%) (Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2016).

Afortunadament, sembla que el 2015 marca un canvi en la tendència del mercat laboral. El aturats agraris es van reduir un 4,6% a les Terres de l'Ebre. La reducció d'aturats va ser elevada al Montsià (-11,8%), i més moderada al Baix Ebre (-2,3%) i a la Terra Alta (-2,2%). Per contra, els aturats agraris van continuar augmentant a la Ribera d'Ebre (6,4%) (Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2016).

Gràfic 2.2. Aturats registrats en el sector agrari. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2005-2015

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2016

4. L'Associació Transatlàntica de Comerç i Inversions (Transatlantic Trade and Investment Partnership- TTIP) i les possibles repercussions sobre l'agricultura

En aquest Informe volem fer referència a una tema d'actualitat que pot tenir importants conseqüències sobre l'agricultura europea: les negociacions de l'acord de lliure comerç i inversions entre els Estats Units i la Unió Europea, conegut com a TTIP. De forma molt sintètica veure'm en què consisteix l'acord i quines són les possibles repercussions sobre les produccions agràries.

4.1. Introducció: El context de la negociació del TTIP

La negociació d'aquest acord es desenvolupa en un context de pèrdua de pes dins del comerç mundial d'Estats Units i la Unió Europea en favor dels països emergents (Xina, Índia, Brasil, etc.) i de crisi de la Organització Mundial de Comerç (OMC).

Als anys 80, els països desenvolupats (Estats Units, Unió Europea i Japó) representaven més de dues terceres parts del comerç mundial, avui en dia en representen menys de la meitat. En el comerç agroalimentari també estan reduint la seva importància de forma molt ràpida: al 2000, Estats Units i la Unió Europea representaven el 55% dels intercanvis de productes agroalimentaris, actualment en representen el 47%.

Per altra banda, la nova ronda de negociacions comercials dins del marc de la Organització Mundial de Comerç- Ronda de Doha- es troba amb creixents dificultats per tirar endavant. La Ronda Uruguay que va liberalitzar substancialment el comerç de productes agroalimentaris i va obligar a reformar la Política Agrària Europea per adaptar-se al nou acord, és l'últim 'èxit' de les negociacions comercials multilaterals.

Però sembla que en els últims anys, els països prefereixen signar acords bilaterals a buscar un acord multilateral dins de l'OMC. Així, en els últims anys han augmentat els acords comercials preferencials entre països (s'han triplicat entre 1990 i 2010), especialment, acords interregionals (entre països de regions econòmiques

diferents)². De fet, la UE està sent molt prolífica en la signatura d'acords preferencials, alguns amb repercussions importants sobre els agricultors (per exemple, els acords preferencials amb Marroc) i actualment n'està negociant molts d'altres (Estats Units, Brasil, India, amb la majoria de països africans...). La majoria d'aquests acords van més enllà de facilitar el comerç i incorporen acords de protecció d'inversions, que són força polèmics³.

4.2. Aspectes generals del TTIP

L'objectiu de l'Acord és eliminar aranzels entre els dos països (com en qualsevol acord de lliure comerç) però també barreres no aranzelàries (és a dir, vinculades a normatives i regulacions que poden incidir en el comerç).

Els aranzels entre els dos socis ja són molt baixos. Alguns autors apunten a un promig de protecció aranzelària entre el 2-4%. Aquest nivell de protecció és superior en el cas de la UE que els Estats Units (especialment, pel que fa a alguns productes alimentaris). El debat sobre el TTIP no és tant per les reduccions aranzelàries sinó per les barreres no aranzelàries.

Per tant, la part important del tractat és aquesta harmonització regulatòria, és a dir, que les normatives (per exemple, normatives de seguretat dels aliments) quan afecten a les importacions/exportacions siguin el més similars als dos països i no suposin un impediment al comerç. Això també es creu que afavorirà una harmonització dels estàndards internacionals, és a dir, que altres països aplicaran en

² Abans en els anàlisi de comerç internacional s'utilitzaven els conceptes d'acords comercials preferencials (ACPR) i de 'acords comercials regionals' (ACR) de manera indistinta, perquè els acords preferencials es signaven amb països de la mateixa regió (intrarregionals, per exemple, UE, NAFTA), però ara els acords són cada cop més interregionals (per exemple, TTIP).

³ Bàsicament implica establir un sistema de resolució de disputes entre inversors i Estats. Això suposa que una empresa pot demandar a un Estat davant d'un tribunal internacional si una regulació estatal pot perjudicar la seva inversió. De fet, han augmentat molt aquest tipus de demandes. Per exemple, l'empresa sueca Vattenfál ha demanat al govern alemany perquè la nova regulació que busca accelerar el tancament de centrals nuclears perjudica a la seva inversió o Lone Peak contra el Québec perquè ha fet una moratòria sobre el fracking, Phillip Morris al govern d'Austràlia pel canvi en l'etiquetatge dels paquets de tabac. Es un tema controvertit perquè es posa al mateix nivell el dret dels Estats a regular en favor del bé comú i la necessitat de protegir als inversors, i per altra banda, es passa per sobre dels tribunals de justícia nacional i es va uns tribunals internacionals, que poden ser bastant menys transparents.

el seu comerç els estàndards establerts pels Estats Units i la UE ('convergència regulatòria'). Aquesta harmonització de normatives és l'escull principal de l'acord, doncs la UE i els Estats Units tenen una cultura reglamentària diferent. A la UE, les normatives (per exemple, sobre protecció dels consumidors, seguretat alimentària, etc.) es basa en el 'principi de precaució': és a dir, si un producte no està clar que sigui segur (per exemple, el consum d'OGMs) s'imposa el principi de precaució i es prohibeix la comercialització del producte o l'ús de la tècnica. En canvi als US es completament diferent: si no hi ha una evidència científica clara que el producte és nociu, es permet la seva comercialització. Per exemple, a la UE les empreses químiques han de demostrar la innocuïtat del producte per poder-lo comercialitzar; als US són les agències estatals les que han de demostrar que el producte és nociu per a prohibir-ne la comercialització. Aquests element és un dels més controvertits i un dels que està generant més oposició per part de l'opinió pública, que considera que l'harmonització de normatives es farà baixant els estàndards europeus.

Un altre element important és que, adjunt al tractat, s'hi afegeix un acord per protegir les inversions mútues que incorpora un sistema de resolució de disputes entre inversors i Estats. Això suposa que una empresa pot demandar a un Estat davant d'un tribunal internacional si una regulació estatal pot perjudicar la seva inversió⁴. Es un tema controvertit perquè es posa al mateix nivell el dret dels Estats a regular en favor del bé comú i la necessitat de protegir als inversors, i per altra banda, es passa per sobre dels tribunals de justícia nacional i es va uns tribunals internacionals, que poden ser bastant menys transparents. Aquest aspecte també ha generat una forta contestació pública (sobretot a Alemanya, a França). El fet que es dirimeixin les disputes en tribunals internacionals sembla innecessari quan tant els Estats Units com UE tenen un sistema jurídic suficientment fiable per a no necessitar de l'arbitratge internacional.

⁴ De fet, han augmentat molt aquest tipus de demandes sota l'empara dels acords de inversions . Per exemple, l'empresa sueca Vattenfal ha demanat al govern alemany perquè la nova regulació que busca accelerar el tancament de centrals nuclears perjudica a la seva inversió o Lone Peak contra el Québec perquè ha fet una moratòria sobre el fracking, Phillip Morris al govern d'Austràlia pel canvi en l'etiquetatge dels paquets de tabac, etc.

S'espera que l'acord generarà comerç i beneficiarà a les dues parts, encara que són molt qüestionables les previsions de beneficis econòmics, generació d'ocupació, creixement del PIB, etc. que suposa un acord de lliure comerç⁵.

Caldrà veure doncs com evolucionen les negociacions i si l'acord s'acaba ratificant o no. Tot i els esforços és possible que la ratificació no es produeixi abans de les eleccions americanes, i el context pot canviar, davant de l'augment de veus crítiques enfront l'acord.

4.3. Controvèrsies del TTIP sobre l'agricultura de la UE

Anem a veure quines repercussions podria tenir el TTIP sobre l'agricultura europea. Primerament, cal tenir en compte que la UE té, des de 1999, superàvit comercial amb els Estats Units: els Estats Units representen el 13% de les exportacions europees de productes agroalimentaris i sol el 8% de les importacions. Cal tenir en compte que actualment els aranzels sobre productes agroalimentaris són més elevats a la Unió Europea que als Estats Units.

El punt clau és en les barreres no aranzelàries doncs pràcticament tots els productes agroalimentaris estan afectats per regulacions tècniques i fitosanitàries. El problema que això genera és que:

- Si no hi ha harmonització, els productors europeus estan en desavantatge perquè tenen unes regulacions més estrictes (per exemple, en OGM, ús de pesticides, etc.) i per tant, tenen uns costos més elevats.
- Si hi ha harmonització, hi ha el risc que sigui 'a la baixa', per exemple, que es permetin els OGMs vulnerant el principi de precaució de la política regulatòria europea.

Els diferents estàndards en les regulacions seria, possiblement, l'aspecte més controvertit i que afecta especialment al sector agrícola (OGMs, pesticides, etc.) i

⁵ Sense anar més lluny, als treballadors americans els van prometre que amb el NAFTA (l'acord entre Estats Units, Canadà i Mèxic) es crearien 20 milions de llocs de treball i els resultats apunten que s'han destruït un milió de llocs de treball als US degut al NAFTA. Per tant, cal ser molt prudent pel que fa a les previsions sobre beneficis dels acords de lliure comerç.

sobretot a la ramaderia (ús d'hormones de creixement, la carn tractada amb desinfectants, etc.).

Un altre tema que preocupa als productors europeus és el de les Indicacions Geogràfiques Protegides. Les normes d'etiquetatge són molt diferents als Estats Units i a Europa. Per exemple, als Estats Units es pot etiquetar un producte com a pernil de Parma o Champagne, en canvi a la UE, això no es pot fer si el producte no ha estat produït en aquella regió. La Unió Europea està pressionant perquè els Estats Units canviïn l'etiquetatge, i això esdevé un element clau per a protegir les produccions europees de més valor afegit.

Però l'Acord també pot suposar un qüestionament sobre de les polítiques d'ajuts als pagesos i com podrien afectar al comerç. De fet, els pagesos americans acusen als europeus de disposar de més ajuts i estan pressionant per a què l'acord revisi aquestes polítiques d'ajuts.

4.4. Possibles repercussions del TTIP sobre l'agricultura europea

S'han fet alguns estudis sobre els possibles impactes del TTIP sobre l'agricultura europea, que fan varies estimacions partint de supòsits diferents (de si la carn de boví i els lactis queden fora, de si no hi ha harmonització, etc.).

L'informe *'Risks and Opportunities for the EU Agri-food sector in a possible EU-US Trade Agreement'* encarregat pel Parlament Europeu⁶ considera que l'escenari més realista preveu l'eliminació de les barreres aranzelàries i una reducció de les barreres no aranzelàries del 25% (és a dir, una harmonització parcial). Les previsions apunten a què l'acord no seria beneficiós pel sector agrari europeu, doncs el VAB agrari disminuiria un 0,5% (en el cas d'Espanya, disminuiria un 0,7%).

⁶ L'informe ha estat elaborat pel CEPII, l'INRA, la Paris School of Economics, la Universitat de Munich i l'IFO i es pot trobar a la web del Parlament Europeu:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/514007/AGRI_IPOL_STU%282014%29514007_EN.pdf

Recentment, ha aparegut un nou informe, en aquest cas elaborat pel Departament d'Agricultura dels Estats Units (USDA)⁷ que també sembla indicar que l'agricultura americana se'n veuria més beneficiada que l'europea. Segons aquest informe, si l'acord comporta l'eliminació completa d'aranzels i contingents les exportacions americanes amb destí la UE augmentarien en 5.500 milions de \$, mentre que les europees ho farien en 800 milions. Si a més a més de les barreres aranzelàries es reduïssin les barreres no aranzelàries (especialment, les referents a fitosanitaris), les exportacions americanes augmentarien en 9.600 milions de \$ i les europees en 2.000 milions⁸.

Malgrat les diferències entre els diferents informes, hi ha bastant coincidència alhora de determinar quins seran els sectors que es veuran més afavorits i més perjudicats per l'acord.

Segons l'informe del Parlament Europeu, entre els sectors més perjudicats de ratificar-se l'acord estarien:

- El boví de carn. La UE no és competitiva en aquest sector. Els aranzels elevats a les importacions i la prohibició d'hormones han aconseguit, fins ara, frenar les importacions americanes. La situació serà complicada si s'eliminen aquestes traves. aconseguir frenar importacions).
- Els cereals, especialment el blat i blat de moro (encara que el resultat dependrà de la política sobre etanol que apliqui els Estats Units).
- L'aviram, on les importacions s'havien limitat gràcies a regulacions, com per exemple, la prohibició del clor per netejar els pollastres⁹.

⁷ L'informe s'anomena "Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures" i està disponible a la web del USDA: <http://www.ers.usda.gov/media/1937478/err198.pdf>

⁸ FEAGRA-CCOO està elaborant un informe sobre l'impacte de l'acord sobre les exportacions espanyoles als Estats Units. L'avanç del Informe es mostra més optimista sobre les repercussions sobre l'agricultura espanyola de l'acord. En l'anàlisi sectorial, coincideix amb els resultats d'altres informes, preveient millores per l'oli i el vi i en canvi, perjudicis pels sectors ramaders.

⁹ Una de les pràctiques habituals (i permeses) als Estats Units es sumergir els pollastres en clor al final del procés de producció. Aquest procediment permet dissimular qualsevol contaminació que hagi patit i aquesta és una de les raons per les que està prohibit a la Unió Europea.

Els sectors que poden beneficiar-se (sobretot si es manté l'etiquetatge de les IGP i DO) serien els vins i l'oli d'oliva. De totes maneres són sectors on les produccions europees ja estan molt ben posicionats als mercats americà: el vi és el principal producte d'exportació europeu als Estats Units i el 95% de l'oli d'oliva que es consumeix als Estats Units ve d'Europa.

Resulta força arriscat fer una previsió de quin pot ser l'impacte global sobre l'agricultura de les Terres de l'Ebre, especialment tenint en compte que caldrà veure com es resolen alguns dels aspectes que més afecten al sector com són l'harmonització sanitària i l'etiquetatge de les IGP. En un principi, sembla clar que la principal producció ramadera de la zona (l'aviram) se'n veurà perjudicada i possiblement, el porcí (com la resta de produccions ramaderes) també en sortirà malparat. Les avantatges provindrien de l'oli d'oliva i el vi. No està clar quins seran els efectes sobre les exportacions d'horta i fruita, si bé alguns productors es mostren esperançats d'augmentar les seves exportacions amb els Estats Units si s'arriba a un bon acord.

5. Consideracions finals

Any rere any, es van constatant una sèrie de problemàtiques en el sector agrari ebrenc que no troben una solució satisfactòria.

Es fa difícil continuar parlant de 'crisi' de preus quan es converteix en una situació habitual. La tendència de preus a la baixa afecta a la majoria de produccions agrícoles i ramaderes és una situació estructural en la que intervenen diversos factors. Tal vegada, el més important siguin les asimètriques relacions de poder dins de la cadena agroalimentària, amb una creixent concentració en el sector de la distribució. Però també l'entrada massiva de importacions agràries de tercers països. Aquest any s'han pogut constatar els efectes de les importacions massives (i descontrolades) de tomàquet del Marroc i les d'arròs procedents de Myanmar i Cambotja. Aquest 2016 caldrà esperar a veure que passa amb les produccions turques que ara tenen el mercat rus tancat. Aquest fet està generant molta preocupació especialment en el sector de la fruita i les hortalisses, doncs cal tenir en compte que Turquia és el 4rt proveïdor d'horta i el 5è de fruita de la Unió Europea. El

tancament del mercat rus pot suposar l'entrada massiva de productes turcs al mercat europeu amb repercussions negatives sobre els preus i els ingressos dels productors europeus. Paral·lelament, la Unió Europea està en negociacions amb aquest país per tal de modernitzar l'Acord d'Unió Duanera que afecta al comerç bilateral entre aquests països. Fins al moment, els productes agrícoles no estaven inclosos en aquest acord, però caldrà veure com avancen les negociacions i si el nou acord comporta la facilitació de les importacions europees de productes agraris turcs. I caldrà veure també com avancen les negociacions del TTIP. Ja hem vist que el possible acord tindrà repercussions força diferents sobre els sectors agropecuaris europeus i això generarà guanyadors i perdedors entre els productors agraris.

L'altra problemàtica que no s'acaba de resoldre és el tema de les plagues. Sembla que la lluita contra el cargol poma serà llarga i costosa, i hi ha noves plagues que ja comencen a generar preocupació entre els productors: la *Xylella fastidiosa* i el virus de la shaka.

Finalment, no podem acabar l'apartat dels aspectes negatius sense fer referència als problemes que afronta el sector pesquer i la creixent preocupació per la reducció de captures. A tot això caldrà afegir les possibles conseqüències del Pla Hidrològic i del canvi climàtic. El canvi climàtic, tal com s'ha pogut constatar aquesta campanya, està començant a tenir importants repercussions sobre la pesca i també sobre les produccions agrícoles (avançament de collites, etc.).

Però aquest any, també hi ha aspectes que conviden a l'optimisme. Els productes ebrencs continuen rebent reconeixements internacionals (especialment l'oli i el vi) i la posada en marxa de la marca Terres de l'Ebre Reserva de la Biosfera al febrer, dos anys després de rebre el distintiu de la Unesco, pot millorar la valorització i la comercialització de les produccions locals. Sembla que la marca ha estat ben acollida pel sector donat el nombre de peticions rebudes.

Per altra banda, cal assenyalar el canvi de tendència en el mercat laboral, després de vuit anys de pèrdua continua d'ocupació i d'augment dels aturats agraris. Així doncs, sembla que, en alguns aspectes, la situació del sector comença a millorar.

Bibliografia i fonts estadístiques

- Caixa de Catalunya (2016). *Anuari Econòmic Comarcal 2015*.
- Caixa de Catalunya (2015). *Anuari Econòmic Comarcal 2014*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Quadre de Comandament Agroalimentari i Rural*, desembre 2015.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Comerç exterior agroalimentari*, 2016.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avenços de superfícies i produccions agrícoles*. Gener 2016.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2014, 2015*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2014, 2015*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2014*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Capacitat explotacions ramaderes, Any 2015*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Estadístiques pesqueres. DAAM. 2016*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Preus percebuts pels agricultors. Catalunya 2005-2014, 2015*.
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Afiliats a la Seguretat Social (varis trimestres)*, Observatori d'Empresa i Ocupació. 2016.
- Departament d'Economia i Coneixement, *Indicadors de Conjuntura*, març de 2016.
- European Parliament's Committee on Agriculture and Rural Development (2014), *Risks and Opportunités for the EU Agri-food sector in a possible EU-US Trade Agreement*, pp.154.
- Idescat. Indicadors de conjuntura econòmica. PIB. Base 2008. Oferta. Avanç, 2016.
- Idescat. Indicadors de conjuntura econòmica. Mercat de treball, 2016.
- Idescat. Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques. 2016.

- Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente (MAGRAMA), *Renta Agraria. Año 2015. Segunda estimación. Enero 2016.*
- United States Department of Agriculture (USDA) (2015), *Agriculture in the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Tariffs, Tariff-Rate Quotas, and Non-Tariff Measures*, pp.54.

**Capítol 3: La situació dels sectors industrials i energètics a les
Terres de l'Ebre 2015**

*Mercedes Teruel Carrizosa
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

Un any més, es presenta l'evolució dels sectors manufacturers i energètics del darrer exercici. L'any 2015 s'ha començat a configurar com un any amb certa dinàmica empresarial. L'origen es fonamenta en el creixement de la demanda, tant interna i com externa, que ha permès aconseguir una millora de la situació financera. Malgrat la millora del pols econòmic, durant aquest any continuen les potencials amenaces degut, en primer lloc, a les febleses estructurals en l'estructura empresarial així com, en segon lloc, les contínues amenaces de desequilibris exteriors de caire econòmic i polític.

Les Terres de l'Ebre continuen manifestant febleses pròpies de l'estructura productiva menys industrialitzada. Tanmateix, A nivell quantitatiu s'observa una certa capacitat per a resistir i possiblement, a nivell qualitatiu, s'observa una certa regeneració del teixit empresarial.

Cal assenyalar que part del dinamisme es deu a una estabilització de la situació econòmica i dels mercats financers. Tanmateix, les restriccions els mercats financers continuen limitant la injecció de capitals a l'estructura productiva i, en especial, a les petites i mitjanes empreses. A més a més, caldrà estar a l'aguait de possibles amenaces de desequilibris externs. En un context a on la política monetària del Banc Central Europeu ha provocat una baixada inèdita dels tipus d'interès oficials a mínims històrics. Els instruments tradicionals per fer front a possibles desestabilitzacions internacionals pot ser molt limitada. Des del punt de vista intern, la restricció dels pressupostos públics continuen limitant la capacitat d'introduir polítiques expansives correctives a la situació i, sobretot, que permetin un canvi estructural.

El present capítol presenta els principals indicadors que es desprenen de l'activitat industrial i dels sectors energètics durant l'any 2015. La segona secció mostra la situació general dels dos sectors durant el darrer any. La tercera i quarta secció aprofundeixen en la situació del sector industrial i energètic des del punt de vista del mercat laboral, empresarial i financer. Finalment es presenten alguns fets

contextuals de la situació de les empreses manufactureres i energètiques i es presenten les conclusions que es deriven de l'anàlisi de dades anteriors.

2. El sector industrial i l'energia

Una primera aproximació a l'evolució de la situació dels sectors industrials i energètics es troba representada a partir de l'evolució del valor afegit brut (VAB) a preus constants del 2000.

La Taula 1 mostra el VAB per al sector industrial i l'energètic en termes absoluts, relatius respecte Catalunya a l'any 2013. Les dades mostren que les Terres de l'Ebre representen un 4,0% del total del VAB de les manufactures i un 16,6% del total del VAB del sector energètic de Catalunya. Aquests valors han incrementat respecte l'any anterior. Per comarques continua l'especialització del sector energètic a la Ribera d'Ebre.

Taula 3.1. Valor Afegit Brut (VAB), 2013

	Indústries manufactureres		Energia	
	VAB pb	Distribució sobre Catalunya (%)	VAB pb	Distribució sobre Catalunya (%)
Baix Ebre	214	0,7	29	0,8
Montsià	279	1,0	7	0,2
Ribera d'Ebre	625	2,2	558	15,5
Terra Alta	27	0,1	4	0,1
Camp de Tarragona	2.504	8,7	794	22,0
Terres de l'Ebre	1145	4,0	598	16,6
Catalunya	28.866	100,0	3.601	100,0

(*) Inclou les indústries extractives, energètiques, de l'aigua i els residus.
Nota: VAB pb (preus bàsics) en milions d'euros constants del 2000

Font: Caixa Catalunya

Quant a l'evolució durant el període 2007-2014 (Taula 2) s'observa un decreixement per al conjunt de les Terres de l'Ebre, tot i que en línia amb l'evolució de la mitjana catalana la qual ha presentat una davallada mitjana de -12,4%.

Per comarques hem de destacar:

- Les davallades a la comarca de la Ribera d'Ebre igual al -8,1%, el qual compensa la trajectòria positiva d'aquesta macromagnitud durant els dos exercicis anteriors. Aquesta comarca presenta una elevada variabilitat en el comportament del VAB en comparació amb la resta de comarca.
- De forma similar, la Terra Alta ha patit també un decreixement del VAB igual al -3,3%.
- El Montsià és la comarca que presenta un creixement del VAB més elevat amb un increment del 3,1%, mentre que el Baix Ebre presenta un creixement del 1,6%.
- En termes generals per al període 2007-2014 s'observa una davallada del VAB, especialment de la comarca del Montsià.

Taula 3.2. Creixement del VAB pb industrial i energètic, 2007-2014
Taxes reals de variació interanual i mitjana en %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Creixement mitjà 2007-14
Baix Ebre	-0,8	-4,5	-11,1	6	1,3	0,9	2,2	1,6	-0,9
Montsià	1,0	-7	-14,5	1,5	-2,5	-2,2	-0,6	3,1	-3,5
Ribera d'Ebre	-2,4	-7,4	-5,0	14	-8,1	4,5	5,9	-8,1	0,2
Terra Alta	-3,1	-5	-8,6	9,8	-0,4	1,5	1,5	-3,3	-0,6
Catalunya	0,4	-4,5	-12,4	7,1	-0,3	-0,2	1,0	1,5	-1,3

Font: Anuario Económico Comarcal 2015, 2014 i 2013

L'evolució dels darrers anys ha disminuït el pes dels sectors industrials (incloent els sectors manufacturers i l'energètic). Tanmateix, continua observant-se certes pautes d'especialització a les comarques de les Terres de l'Ebre:

- La Ribera d'Ebre continua tenint un elevat pes del sector energètic sobre el conjunt de l'economia. Això provoca que els sectors manufacturers i energètics tinguin un pes equivalent al 90,87%.

- Tanmateix, aquesta comarca presenta una davallada respecte l'anterior equivalent a -7,37%.
- La comarca de la Terra Alta mostra una davallada també amb un -1,43% tot contribuint a la davallada general del VAB. Aquesta comarca continua presentant més d'un 40% del VAB degut al sector manufacturer i energètic. Per tant, continua sent clau per a l'equilibri de l'estructura productiva de la comarca.
- Les comarques del Baix Ebre i del Montsià presenten un escàs augment dels sectors industrials que ha contribuït a augmentar el creixement del VAB.

Taula 3.3. Creixement sectorial. Aportació del VAB sectorial al creixement del VAB

	2014	Creixement del VAB	Pes del sector en el PIB (%)
Baix Ebre	0,32	1,23	19,61
Montsià	0,98	1,77	31,21
Ribera d'Ebre	-7,37	-7,22	90,87
Terra Alta	-1,43	-2,37	43,12
Catalunya	0,31	1,52	20,35

Font: Anuario Económico Comarcal 2015

3. El sector industrial

3.1. Indicadors Laborals

La següent secció presenta l'evolució de les empreses manufactureres en quant al nombre d'empreses, el nombre de treballadors, la dimensió mitjana i el nombre de treballadors que treballen per compte propi en aquest sector. Per tal de realitzar l'anàlisi com a font d'informació s'utilitzen els registres disponibles a la Seguretat Social.

La situació de les Terres de l'Ebre a 31 de desembre del 2015 posa de manifest les següents característiques:

- Les comarques del Baix Ebre i el Montsià concentren la majoria de la capacitat econòmica a les Terres de l'Ebre, tant en termes de llocs de treball, unitats empresarials actives com autònoms. Per tant, es manté la major aglomeració al voltant d'ambdós nuclis.
- Tal i com segueix sent una constant, les comarques del de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta presenten un menor dinamisme econòmic amb percentatges d'ocupació del 2,2% i de les empreses un 5,3% del total de la província. Aquests percentatges continuen sent baixos.
- Val a dir, que si observem les dades obtingudes en l'exercici precedent s'observa un petit increment l'exercici 2015 tant en nombre de treballadors, empreses i autònoms a les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Per contra, la contra comarca del Baix Ebre tenia un lleuger nombre inferior de treballadors i empreses, mentre que a la comarca del Montsià els valors eren lleugerament superiors.

Taula 3.4. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms a les manufactures, 4t Trimestre del 2015

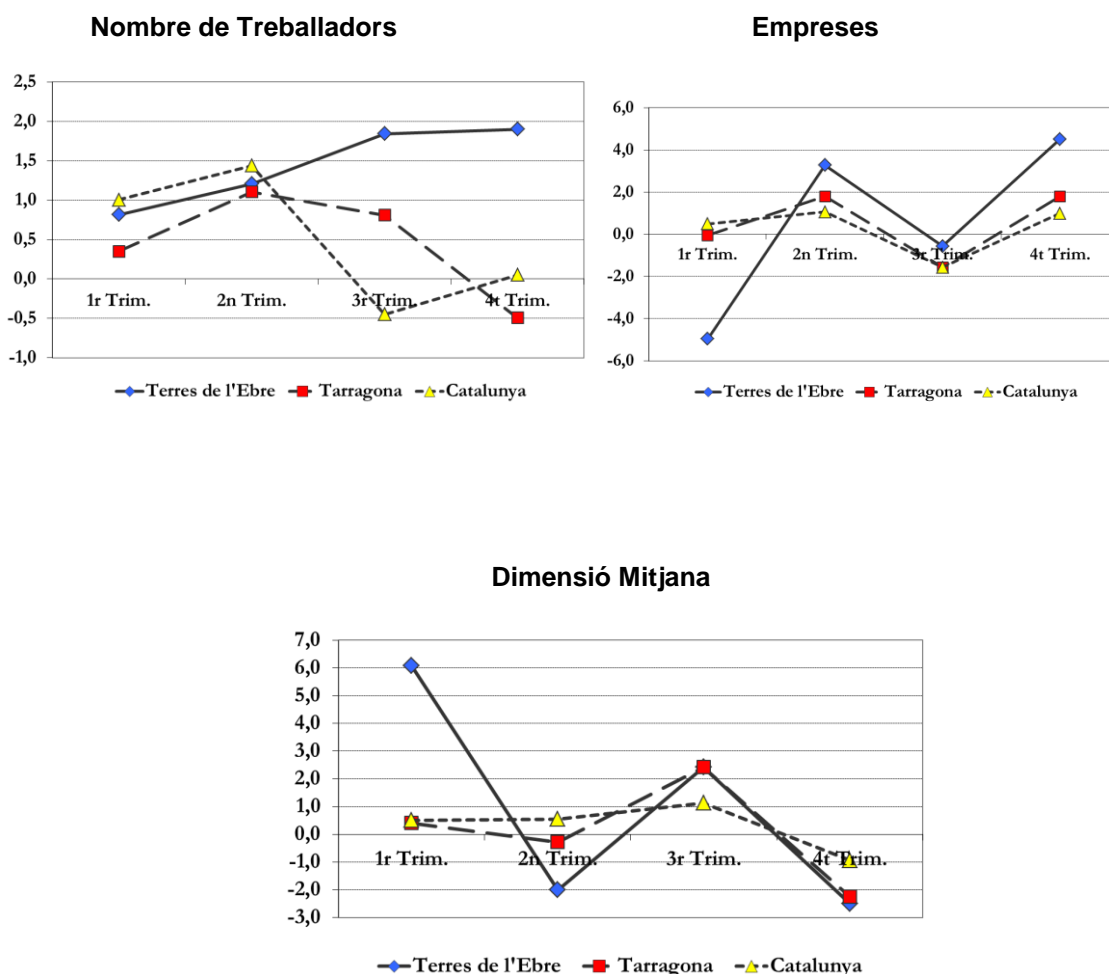
	Treballadors		Empreses		Autònoms		Dimensió mitjana	
	Valors	% prov.	Valors	% prov.	Valors	% prov.	Valors	% prov.
Baix Ebre	2.857	7,92	219	10,71	369	11,04	13,0	74
Montsià	3.230	8,95	226	11,05	389	11,64	14,3	81
Ribera d'Ebre	326	0,90	59	2,89	147	4,40	5,5	31
Terra Alta	450	1,25	52	2,54	181	5,42	8,7	49
Tarragona (Prov.)	36.078		2.045		3.341		17,6	
Catalunya	370.984		24.102		45.762		15,4	

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

- Respecte la dimensió mitjana, les empreses presenten una dimensió mitjana més elevada són les ubicades al Montsià amb 14,3 treballadors i de 13,0 treballadors al Baix Ebre. Aquests valors continuen situant-se per sota de la mitjana de la província de Tarragona, tot i que la tendència respecte l'exercici anterior és a incrementar aquest valor. En concret, la dimensió mitjana de l'empresa a la comarca del Montsià passa de representar el 76% al 81% de la mitjana de Tarragona, mentre que a la comarca del Baix Ebre l'augment és més suau passant del 72% al 74%.
- Respecte les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, presenten una evolució diferent. Mentre que la dimensió mitjana de la Ribera d'Ebre disminueix (al voltant del 5,5 treballadors per empresa), a la comarca de la Terra Alta el tamany mitjà incrementà de forma substancial (amb 8,7 treballadors en mitjana per empresa).

En termes comparatius de les Terres de l'Ebre respecte l'evolució de la província de Tarragona i el conjunt de Catalunya, la Figura 1 presenta el creixement trimestral del nombre de treballadors, el nombre d'empreses i la dimensió mitjana. Respecte el nombre de treballadors ocupats, s'observa un creixement continuat mentre que la tendència que s'observa per conjunt de la demarcació de Tarragona i Catalunya és a la destrucció de llocs de treball. Així a nivell provincial i de Catalunya el nombre d'ocupats va augmentar fins al segon trimestre de l'any 2015, moment a partir del qual s'observa una davallada modesta a Tarragona i més acusada per al conjunt català. A nivell Català, al quart trimestre la davallada es frenà, mentre que a la província de Tarragona l'evolució fou negativa. Caldrà romandre a l'aguait en quant a l'evolució de les dades per tal de percebre si la discrepància en l'evolució depèn a la diferència en l'estructura productiva o bé a un simple retard temporal del comportament de les empreses de les Terres de l'Ebre.

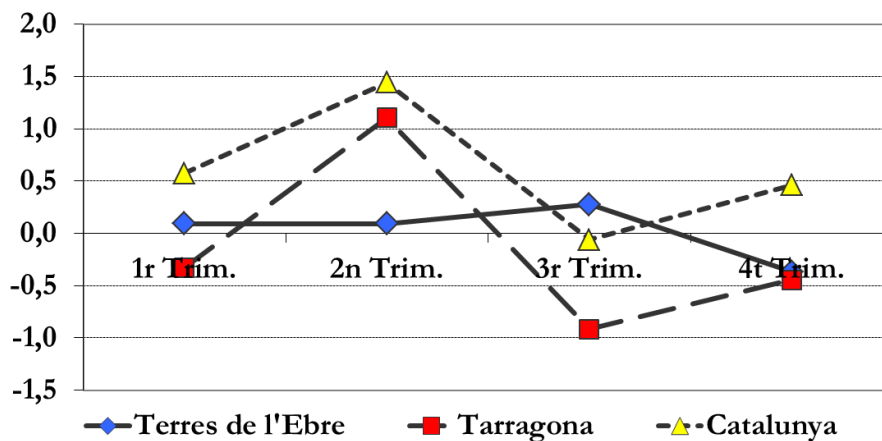
Gràfic 3.1. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana, any 2014

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

Mentre que l'evolució del nombre de treballadors és relativament diferent entre les tres àrees geogràfiques, l'evolució del nombre d'empreses mostra una tendència quasi bé similar. Durant el primer trimestre el nombre d'empreses cau sensiblement a les Terres de l'Ebre, mentre que els valors es mantenen constants per al conjunt de Tarragona i de Catalunya. La resta de l'exercici, existeix una sincronització en l'evolució del nombre d'empreses. Durant el segon trimestre s'observa una recuperació en el nombre d'unitats empresarials, amb una davallada a continuació al tercer trimestre. L'any 2015 finalitza amb un increment net d'empreses.

Gràfic 3.2. Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers, any 2014

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

L'evolució diferent entre creació de llocs de treball i creació d'unitats empresarials ha donat lloc a una certa oscil·lació inter-trimestral de la dimensió mitjana. En aquest sentit, s'observa un augment del 6% durant el primer trimestre del 2015 que acaba ajuntant-se durant el segon trimestre. Tanmateix, aquestes majors oscil·lacions durant el primer i el segon trimestre s'acaben ajustant a la tendència de la província i el conjunt de Catalunya. Tanmateix, l'evolució en conjunt per a les Terres de l'Ebre.

La Figura 2 mostra el creixement trimestral dels treballadors autònoms durant l'any 2015. Els principals trets són els següents:

- Per al conjunt de les Terres de l'Ebre s'observa una certa estabilitat en el registre de nombre de treballadors autònoms amb una certa variació entre dos darrers trimestre del 2015.
- Aquesta estabilitat difereix respecte el comportament més variable dels valors registrats en els sectors industrials al conjunt de la província de Tarragona i del conjunt de Catalunya.
- Per tant, l'any 2015 mostra una situació de l'estructura productiva amb certa estabilitat tot i que s'observen certs indicis a un major dinamisme en quant a l'ocupació que es manifesta en una dimensió mitjana lleugerament més elevada.

Taula 3.5. Evolució trimestral en percentatge a l'any 2015. Manufactures.

	1r Trim.	2n Trim.	3r Trim.	4t Trim.
Baix Ebre				
Treballadors	0,67	-1,93	0,79	7,00
Empreses	-6,57	3,52	-3,40	10,05
Dimensió mitjana	7,75	-5,26	4,34	-2,77
Treballadors autònoms	-2,68	0,28	1,10	0,27
Montsià				
Treballadors	1,62	2,95	2,27	-0,43
Empreses	-3,54	1,83	-0,90	2,73
Dimensió mitjana	5,35	1,10	3,20	-3,07
Treballadors autònoms	-0,76	0,00	-0,51	0,00
Ribera d'Ebre				
Treballadors	0,30	6,04	1,14	-8,17
Empreses	-1,85	3,77	5,45	1,72
Dimensió mitjana	2,20	2,19	-4,09	-9,73
Treballadors autònoms	5,63	-0,67	2,01	-3,29
Terra Alta				
Treballadors	-3,44	4,75	5,67	-3,43
Empreses	-7,69	8,33	5,77	-5,45
Dimensió mitjana	4,61	-3,31	-0,09	2,14
Treballadors autònoms	3,41	0,55	-1,09	0,00

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

A nivell comarcal, l'evolució trimestral durant l'any natural del 2015 presenta les següents característiques:

- Al Baix Ebre, s'observa una destrucció de treballadors durant el segon trimestre però que es veu compensada especialment per l'evolució positiva del darrer trimestre. Quant a les empreses, aquestes mostren davallades durant el primer i tercer trimestre. Tanmateix, durant el darrer trimestre s'observa un increment molt significatiu de les empreses. La divergència de les variacions dels llocs de treball i de les empreses provoca variacions substancials en els valors de la dimensió mitjana. Finalment, el nombre de treballadors autònoms presenten una petita davallada durant el primer trimestre i amb increments lleugers durant els trimestres posteriors.

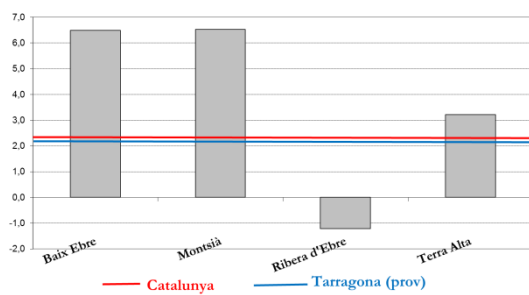
- La comarca del Montsià presenta per la seva banda una evolució positiva de creació d'ocupació al llarg de tot l'any, amb un estancament durant el darrer trimestre. Aquesta evolució positiva divergeix respecte les oscil·lacions en el nombre d'unitats empresarials les quals són negatives durant el primer i el tercer trimestre. En definitiva, l'evolució de la dimensió mitjana també és oscil·lant amb augments substancials durant el primer i el tercer trimestre i una davallada al darrer trimestre. Respecte el nombre de treballadors autònoms registrats en la Seguretat Social, s'observa un estancament d'aquests i, per tant, no es recuperen les pèrdues de persones registrades durant el final de l'any 2014.
- La Ribera d'Ebre presenta una destrucció del -8,17% dels llocs de treball durant el darrer trimestre del 2015. Atès que els trimestres anteriors l'ocupació havia estat positiva, en especial durant el segon trimestre. Respecte el nombre d'empreses, per contra, presenta una davallada durant el primer trimestre que acaba sent recuperada durant els trimestres posteriors. Destacar el tercer trimestre en el qual l'increment del nombre d'empreses cotitzants incrementà un 5,45%. Respecte la dimensió mitjana, aquest increment del nombre d'empreses i la davallada substancial del nombre de treballadors a final del 2015, provoca que la dimensió mitjana de les empreses hagi disminuït a la comarca de la Ribera d'Ebre. Finalment, el nombre de treballadors autònoms, presenta una recuperació durant el primer trimestre, amb una petita davallada durant el segon trimestre i una recuperació en el tercer trimestre. Malgrat això, el darrer trimestre presenta una evolució negativa del 3,29%.
- Finalment, la Terra Alta continua presentant una volatilitat elevada com en exercicis anteriors amb una sincronització en l'evolució del nombre de treballadors i de les empreses. Així, durant el primer i el darrer trimestre del 2015 el nombre de treballadors i empreses van davallar, mentre que l'evolució fou positiva durant el segon i el tercer trimestre. Malgrat l'evolució sincronitzada, durant el primer i darrer trimestre la davallada de treballadors fou inferior a la d'empreses i per tant la dimensió mitjana incrementà durant ambdós trimestres. Finalment, la creació neta d'empreses fou superior a la creació de llocs de treballadors durant el segon i el darrer trimestre i, per tant, els valors de la dimensió mitjana van disminuir. Finalment, el registre de

treballadors autònoms mostra un increment significatiu durant el primer trímer trimestre i una certa estabilització posterior.

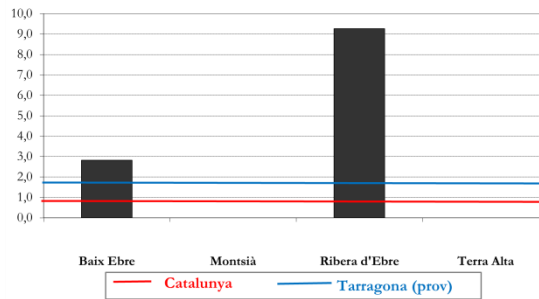
Les dades continuen mostren l'estacionalitat dels llocs de treball en especial a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta amb creacions de llocs de treball i empreses. Si observem tendència final entre el darrer trimestre del 2014 i el 2015, les principals pautes són les següents (Figura 3):

Gràfic 3.3. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Manufactures, any 2015

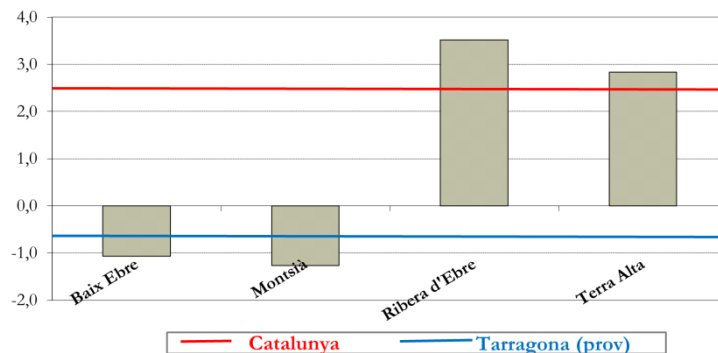
Treballadors Règim General

Empreses

Treballadors autònoms

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

- De forma similar a l'any 2014, durant l'exercici 2015 l'evolució del nombre de treballadors augmenta a la comarca del Baix Ebre, Montsià i la Terra Alta, mentre que a la comarca de la Ribera d'Ebre el nombre final de treballadors disminueix. En conjunt la creació de llocs de treball a les Terres de l'Ebre és superior a les mitjana de la província de Tarragona i del conjunt de Catalunya.
- Respecte el nombre d'empreses registrades, la tendència és similar a la de l'any 2014. És a dir, el balanç final anual és positiu per a les comarques del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre. Per contra, les comarques del Montsià i de la Terra Alta la variació entre el nombre d'unitats empresarials a l'inici i al final es manté constant.
- Quant al nombre de treballadors autònoms, s'observa clarament la diferent tendència dels saldos de treballadors autònoms registrats. Així a la comarca del Baix Ebre i el Montsià apareix una variació negativa, mentre que a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta el nombre de treballadors autònoms en els sectors de les manufactures incrementen al voltant del 3%. Per contra, cal destacar la diferent tendència entre el conjunt de la província de Tarragona i la resta de Catalunya. Per al conjunt de la demarcació de Tarragona disminueix lleugerament el nombre d'autònoms, mentre que l'evolució catalana presenta taxes de variació positives.
- En termes generals, al Baix Ebre s'observa un enfortiment de la dinàmica econòmica, mentre que a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta destaca l'augment de persones registrades com autònoms en el sector de les manufactures.

3.2. Situació financera de les empreses

A continuació, es presenta la situació dels balanços i comptes de pèrdues i guanys disponibles en el Registre Mercantil corresponents a les empreses de les indústries manufactureres. La font de les dades pertanyen a la informació procedent dels balanços i comptes de pèrdues i guanys presentats per les empreses en el Registre Mercantil. La informació disponible depèn en gran mesura del fet que s'hagin actualitzat, de forma que la manca d'una empresa podria arribar a alterar els valors. No obstant això, el Registre Mercantil representa la principal font per a conèixer la situació empresarial.

La Taula 6 presenta les principals característiques següents de la situació empresarial:

- La comarca del Baix Ebre mostra en mitjana els valors més elevats dels ingressos, valor afegit i actiu circulat.
- A continuació, trobem les comarques de la Ribera d'Ebre, Terra Alta i el Montsià amb valors inferiors als del Baix Ebre. Tot i que les tres comarques presenten valors similars, la comarca del Montsià presenta les mitjanes més baixes en tots els indicadors empresarials.
- Entre mig, la comarca de la Ribera d'Ebre presenta uns nivells de valor afegit, immobilitzat i passiu fix superiors als de la Terra Alta. Per contra, aquesta comarca presenta uns ingressos, actiu circulat i passiu líquid lleugerament superiors als de la comarca de la Ribera d'Ebre, la qual se situa darrera del Baix Ebre.
- Per tant, seguint amb la tònica d'altres exercicis, els valors mitjans de les empreses ubicades a les Terres de l'Ebre se situen significament per sota de la mitjana de les empreses tarragonines.

Taula 3.6. Característiques empresarials a les manufactures (1/1/2015)
Valors mitjans expressats en milers d'euros

	Ingressos	Valor Afegit	Immobilitzat	Actiu Circulant	Passiu Fix	Passiu Líquid
Baix Ebre	3.666,16	794,51	1.122,30	1.653,66	542,07	718,11
Montsià	1.044,29	270,40	406,65	720,66	242,93	282,79
Ribera d'Ebre	1.085,03	512,92	1.336,27	481,59	684,73	682,91
Terra Alta	1.382,15	389,53	873,25	1.080,20	565,23	728,11
Terres Ebre	2.177,09	517,31	843,65	1.119,29	433,00	549,58
Tarragona	5.351,50	1.226,63	2.137,34	1.950,80	922,21	1.448,65
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	-11,08	25,46	-10,37	-3,78	-16,95	-27,64
Montsià	23,35	20,46	4,19	24,46	24,24	-10,16
Ribera d'Ebre	-37,99	27,54	14,54	-7,44	112,42	-27,01
Terra Alta	3,96	-1,25	12,23	33,84	49,97	18,17
Tarragona	17,22	45,93	22,10	9,83	8,36	-7,08

Font: Dades SABI

Respecte les taxes de creixement interanuals dels valors empresarials, les principals característiques són les següents:

- Els ingressos mitjans presenten una davallada respecte l'any anterior, en gran part arrossegat per la davallada a la comarca de la Ribera d'Ebre i del Baix Ebre. Tanmateix, el Montsià presenta un valor positiu en quant als ingressos.
- Respecte el Valor afegit, pel conjunt de les Terres de l'Ebre incrementa un 17,20% observant-se increments en totes les comarques superiors al 20% amb l'excepció de la Terra Alta a on s'observa una disminució del valor afegit igual a -1,25%.
- Quant a l'actiu immobilitzat aquest ha disminuït per a la comarca del Baix Ebre, mentre que la Ribera d'Ebre i la Terra Alta mostren un increment superior al 10%.
- Per contra, l'actiu circulat presenta un increment mitjà a la comarca del Montsià i de la Terra Alta superiors al 20%, mentre que la comarca del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre presenten una davallada.
- Respecte el passiu fi, presenta augments que són significatius per a la Ribera d'Ebre (amb un 112,42%), la Terra Alta (amb un 49,97%) i el Montsià (amb un 24,24%). Finalment, el Baix Ebre presenta una disminució del -16,95%.
- Finalment, el passiu líquid presenta un increment mitjà només a la comarca de la Terra Alta, mentre que les comarques del Baix Ebre i de la Ribera d'Ebre disminueix en més d'un -27%.

Una de les variables rellevants que permet saber la situació econòmica-financera de les empreses són els indicadors de la qualitat del deute i la ràtio de circulat. L'indicador sobre la qualitat del deute permet determinar del total del deute quina part del mateix correspon a deutes a llarg termini. Com major sigui el valor, major és la qualitat del deute ja que les obligacions vencen a un termini superior i, per tant, poden finançar-se de forma més estable. El segon indicador presenta la ràtio dels actius circulants respecte els passius circulants. Com major sigui el valor major capacitat per a cobrir els deutes a curt termini que té l'empresa.

Taula 3.7.
Situació financera a les manufactures. Comparativa 2012-2015.

	(1/1/2012)		(1/1/2013)		(1/1/2014)		(1/1/2015)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant	Qualitat del deute	Ràtio circulant
Baix Ebre	36,7	1,86	35,97	1,76	39,68	1,73	43,02	2,30
Montsià	45,9	1,80	43,72	1,53	38,32	1,84	46,21	2,55
Ribera d'Ebre	34,0	1,10	34,70	1,07	25,63	0,56	50,07	0,71
Terra Alta	41,9	1,26	43,23	1,26	37,95	1,31	43,70	1,48
Terres Ebre	39,2	1,74	38,09	1,61	37,67	1,56	44,07	2,04
Tarragona	38,1	1,44	36,17	1,25	35,31	1,14	38,90	1,35

Font: Dades SABI

Respecte la situació financera (Taula 7) les dades mostren les següents característiques:

- En termes generals de les comarques ebrenques, la ràtio de la qualitat del deute ha millorat lleugerament des de l'any 2012. Tanmateix, els augments són més significatius per a la comarca de la Ribera d'Ebre, la qual havia presentat una ràtio significament inferior l'any anterior. Per contra, la Terra Alta és la comarca que presenta una ràtio de qualitat del deute més estable, malgrat la davallada de l'any 2014.
- En quant a la ràtio del circulant s'observa una millora de l'indicador malgrat la davallada observada durant l'any 2014. Destaca especialment la situació de les empreses del Montsià i del Baix Ebre amb actius circulants que superen en mitjana el passiu líquid. En darrer lloc, es troba la comarca de la Ribera d'Ebre la qual presenta un indicador inferior a la unitat malgrat que té un comportament de certa millora respecte l'any 2014.
- La qualitat del deute mostra com al voltant del 44% del deute és a llarg termini, mentre que la ràtio del circulant se situa a les Terres de l'Ebre en un valor igual a 2,04. És a dir, l'actiu circulant dobla el valor del passiu líquid.
- En comparació amb la mitjana de Tarragona, tant l'indicador de qualitat del deute com la ràtio de circulant mostren uns valors mitjans superiors a la mitjana.

4. El sector energètic

4.1. Indicadors Laborals

Respecte les característiques de les empreses actives i els treballadors ocupats en el sector de l'energia, la Taula 8 mostra les següents característiques:

Taula 3.8. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms al sector energètic, 4t Trimestre del 2015

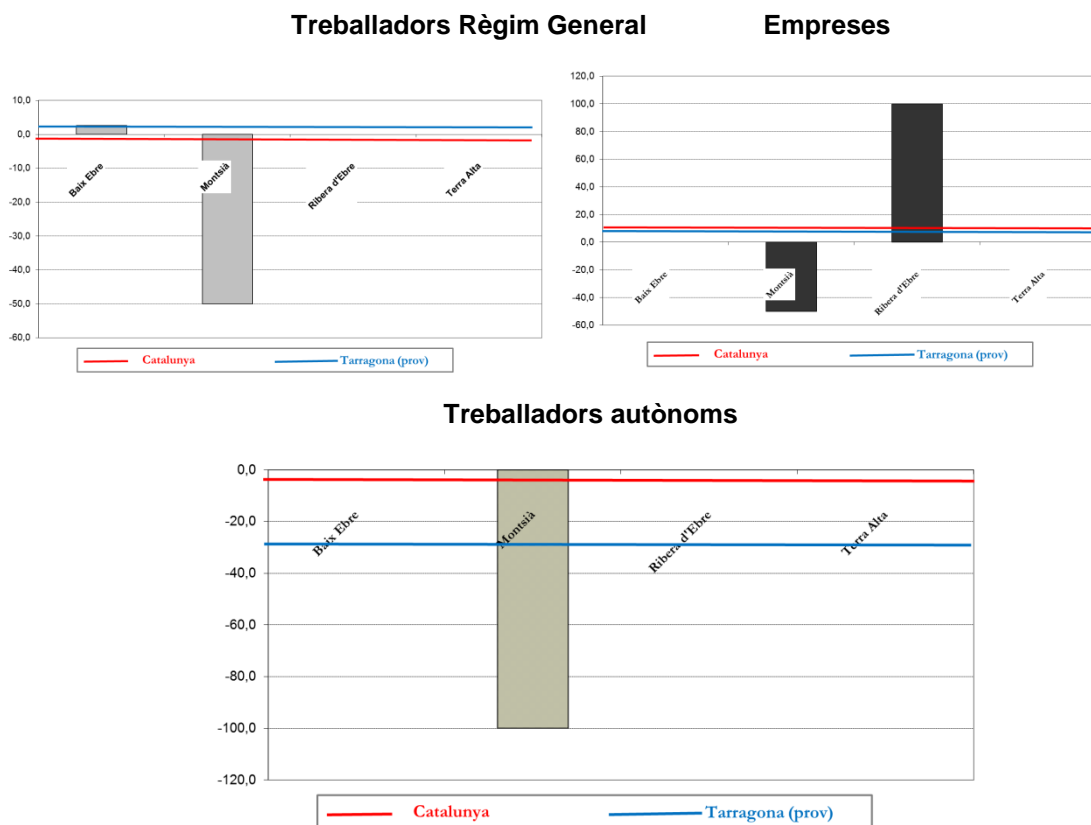
	Treballadors		Empreses		Dimensió mitjana		Autònoms	
	Valor s	% província	Valor s	% província	Valor s	% província	Valor s	% província
Baix Ebre	39	2,61	5	14,71	7,8	0,18	1	9,09
Montsià	1	0,07	1	2,94	1,0	0,02	0	0,00
Ribera d'Ebre	6	0,40	2	5,88	3,0	0,07	0	0,00
Terra Alta	0	0,00	0	0,00	-	-	0	0,00
Tarragona (Prov.)	1.492		34		43,9		11	
Catalunya	5.156		240		21,5		170	

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

- En mitjana, la comarca el nombre de treballadors ocupats en el sector energètic és escàs. El Baix Ebre continua sent la comarca que disposa de més treballadors ocupats a les Terres de l'Ebre representant un 2,62% dels treballadors totals a la província. A continuació, la Ribera d'Ebre (amb un 0,40%) i el Montsià (amb un 0,07%). Aquests valors són similars als de l'any anterior.
- Respecte el nombre d'empreses actives, al Baix Ebre continuen actives 5 empreses actives en el sector energètic seguit de la Ribera d'Ebre (amb 2 empreses) i el Montsià (amb només una empresa activa durant el quart trimestre).
- L'escàs nombre de treballadors ocupats en les empreses energètiques provoca que la dimensió mitjana de l'empresa també se situï per sota de la dimensió mitjana a la província de Tarragona (amb un valor mitjà de 43,9 treballadors per empresa) o de Catalunya (amb un valor mitjà de 21,5 treballadors per empresa).

- Finalment, el nombre d'autònoms registrats en el sector energètic és poc representatiu, amb un autònom a la comarca del Baix Ebre.

Gràfic 3.4. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Sector energètic, any 2015

Font: elaboració pròpia a partir de la Seguretat Social

Si observem el canvis interanual entre el darrer trimestre del 2014 i el darrer trimestre del 2015, la Figura 4 mostra:

- Per una banda, el Montsià presenta una davallada significativa del nombre de treballadors i d'empreses. Per tant s'observa una pèrdua de pes d'aquest pes a la comarca.
- El Baix Ebre presenta una lleugera destrucció de treballadors, tot i que no és significativa.
- La Ribera d'Ebre, per altra banda, presenta un augment del nombre d'empreses actives.
- Finalment, desapareixen tots els treballadors autònoms de la comarca del Montsià.

4.2. Situació financera empresarial

Respecte les característiques econòmiques i financeres principals de les empreses actives, la Taula 9 mostra les variables de les comarques del Baix Ebre i el Montsià.

Taula 3.9. Característiques empresarials al sector energètic (1/1/2015)
Valors mitjans expressats en milers d'euros

	Ingressos	Valor Afegit	Immobilitzat	Actiu Circulant	Passiu Fix	Passiu Líquid
Baix Ebre	9.039,11	424,80	4.882,76	3.176,40	2.352,62	2.430,39
Montsià	48,88	79,47	520,59	52,84	210,73	25,14
Terres Ebre	3.318,06	223,36	2.338,16	1.354,32	1.281,68	1.027,32
Tarragona	9.013,69	3.402,75	4.098,80	3.752,07	3.492,91	3.279,33
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	193,59	-51,52	47,94	81,67	220,91	152,38
Montsià	-11,63	58,91	4,37	-40,70	-21,52	56,05
Terres Ebre	244,78	-36,26	54,07	95,57	169,82	185,03
Tarragona	-3,06	-25,68	52,97	-1,90	33,09	5,74

Font: Dades SABI

Aquestes dades presenten els resultats de les empreses amb seu ubicada a aquestes comarques. Els principals resultats són:

- Les empreses energètiques del Baix Ebre mostren els valors superiors en totes les variables, mentre que al Montsià la mitjana dels valors són sensiblement inferiors mostrant a empreses que tenen dimensions molt reduïdes. De fet, els valors obtinguts per la mitjana empresarial de les empreses energètiques a la comarca del Baix Ebre és similar a la mitjana de la província de Tarragona.
- La comarca del Baix Ebre presenta una evolució positiva en totes les magnituds, excepte amb el valor afegit amb una disminució de més del 50% en comparació amb l'exercici anterior. El Montsià presenta, per contra, increments significatius del més del 50% en el valor afegit i el passiu líquid, mentre que presenta davallades significatives en l'actiu circulant, el passiu fixe i els ingressos.

- Finalment, i a l'igual que va succeir a l'exercici anterior, destacar el fet que no apareix cap informació d'empreses ubicades a la comarca de la Ribera d'Ebre¹⁰.

Quant a la comparativa de la situació financera a l'empresa (Taula 10), hem de destacar:

- Al Baix Ebre es produeix una millora de la qualitat del deute, però sense encara assolir els valors obtinguts a l'any 2012. Respecte l'evolució de la ràtio de circulat, s'observa una disminució respecte l'any anterior però no disminueix de la unitat i, per tant, l'actiu circulat supera el passiu fix en mitjana.
- A la comarca del Montsià, la ràtio de la qualitat del deute disminueix respecte l'any anterior tot i que no és significativa la davallada. Quant a la ràtio de circulat, s'observa una disminució significativa respecte l'any anterior. To i això, l'actiu circulat continuaria doblant el valor del passiu fix i, per tant, la davallada de la ràtio és positiva donat que indica un millor ajust entre la tipologia de les inversions en actius i en passius.
- En termes generals, la ràtio de circulat no dona signes d'alarma ambdues ràtios financeres milloren significament respecte l'exercici anterior.

Taula 3.10. Situació financera al sector energètic. Comparativa 2012-15.

	(1/1/2012)		(1/1/2013)		(1/1/2014)		(1/1/2015)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat
Baix Ebre	61,4	0,91	62,58	1,29	43,22	1,82	49,19	1,31
Montsià	81,7	0,60	85,43	0,15	94,34	5,53	89,34	2,10
Terres Ebre	66,8	0,88	69,68	1,05	56,86	1,92	55,51	1,32
Tarragona	66,5	0,84	36,34	0,94	45,84	1,23	51,58	1,14

Font: Dades SABI

¹⁰ Dos motius poden respondre a aquest fet. Per una banda, les dades s'obtenen a partir del Registre Mercantil el qual identifica la seu de l'empresa en funció de la localització de la seu tributària. Per altra banda, els sectors poden no tenir adequadament classificades les seves activitats. Ambdós motius poden provocar que no es puguin identificar la totalitat d'empreses actives en una comarca.

5. Panoràmica empresarial

Tal i com hem presentat anteriorment, les dades mostren una situació de certa estabilitat durant l'exercici del 2015. Aquesta estabilització general junt amb una certa caiguda de les macromagnituds a la demarcació de Tarragona, ha provocat un major pes econòmic de les Terres de l'Ebre. Tanmateix, encara resta marge per tal de millorar la competitivitat empresarial i la projecció del territori.

En referència a aquesta tendència, cal destacar les següents característiques de la situació empresarial del sector manufacturer i energètic:

1. S'observa un increment de l'activitat econòmica durant els darrers anys de la comarca de la Terra Alta davant el manteniment de la consolidació del Baix Ebre i l'Amposta com a pols de concentració econòmica.
2. Des del punt de vista energètic cal destacar el potencial d'increment d'aquesta activitat a la Terra Alta. En aquest sentit la Generalitat de Catalunya ha iniciat els tràmits necessaris per a permetre l'explotació de tres pars eòlics amb deu aerogeneradors cadascun.
3. Iniciatives com l'anterior permetrà dinamitzar l'economia ebrenc. Tanmateix, és necessari aprofundir en la dinamització econòmica per tal d'obrir el ventall d'activitats econòmiques. Existeixen iniciatives productives actualment que permeten visualitzar la transformació. Tanmateix existeixen encara punts febles que cal afrontar:
 - a. Manca d'aprofitament de les interrelacions entre els diferents agents econòmics. Caldria fomentar les taules amb diferent representats que discuteixin les debilitats empresarials dels territoris i apostin per actuacions integrades a nivell sectorial.
 - b. Necessitat d'enfortir la capacitat negociadora de les institucions davant altres institucions. La unió dels diferents agents es fa palesa en alguns temes de tipus transversal, tanmateix els agents haurien de ser capaços de sensibilitzar-se en les necessitats sectorials de cadascun dels territoris.

Antonio Paolo Russo
Departament de Geografia
Universitat Rovira i Virgili

¹¹ Aquesta memòria es basa en informació publicada en diferents fonts citades en el text, algunes de les quals no són posades al dia cada any; en aquests casos, la informació relativa és igual o semblant al de la memòria dels anys precedents.

1. Introducció

La marca turística 'Terres de l'Ebre' és una de les nou marques en què es divideix el territori català des de l'any 2000 a finalitats de promoció i comercialització dels seus productes turístics, encara que aquest sistema 'territorial' s'ha vist progressivament franquejat e inclús abandonat per un altre sistema basat en 'clubs de producte' i 'clústers turístics'.

Gràfic 4.1. Marques turístiques de Catalunya (2015)

Font: Turisme de Catalunya (<http://turismeperatohom.catalunya.com/ca/destinacions.php>)

El sistema de marques ha anat evolucionant durant l'última dècada, a través de la integració de marques preexistents (com en el cas de la marca 'Costa de Barcelona' que des del 2012 ha integrat les marques de Costa del Garraf i de la Costa de Maresme) i l'establiment de noves marques. L'últim canvi, al 2015, ha introduït la marca 'Paisatges de Barcelona', reemplaçant el de 'Catalunya Central' i cedint dues comarques que abans feien part d'aquesta demarcació a la marca de 'Costes de Barcelona' (Gràfic 4.1. Marques turístiques de Catalunya (2015) Gràfic 4.1).

Terres de l'Ebre va néixer com marca turística al 2003 per 'germinació' de la marca Costa Daurada en l'àmbit de la delimitació administrativa de la Província de Tarragona; ambdues són impulsades per la Diputació de Tarragona a través del seu *Patronat de Turisme de Costa Daurada i Terres de l'Ebre*, que, de fet, opera com una organització única gestionant dos productes-territoris distints. La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques més meridionals de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, i Terra Alta (Gràfic 4.2.). Globalment, cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km² i una població de 185,294 habitants (padró 2015).

Gràfic 4.2. Comarques de la demarcació turística Terres de l'Ebre i capitals comarcals (2015)

Font: Turisme de Catalunya

La situació geogràfica excèntrica de Terres de l'Ebre en relació a les més importants àrees d'arribada a Catalunya des d'exterior i d'origen de fluxos de mobilitat turística, i el fet de no incloure cap dels elements més característics del turisme a Catalunya

(resort de costa, estacions d'alta muntanya, i atractius urbans), han determinat un relatiu retard de Terres de l'Ebre quant al seu desenvolupament turístic. Tanmateix, això garanteix que aquesta regió 'jove', des del punt de vista de la visibilitat com a destinació independent, tingui un potencial de creixement encara no aprofitat arran del seu importants recursos - com ara una dels paisatges naturals més importants de l'estat espanyol, una ciutat de patrimoni d'importància històrica primària, i un paisatge fluvial que s'articula en dimensions materials i immaterials de atractiu extraordinari - a condició que s'identifiquin i es desenvolupin productes amb valor diferencial amb respecte als quals ja són disponibles en altres marques de Catalunya, i que segueixin millorant les condicions per a la seva accessibilitat i popularització.

En aquesta memòria, il·lustrem les tendències d'aquesta regió en quant a l'evolució de la seva estructura i els seus resultats turístics en el marc de la situació general del turisme a Catalunya al llarg de l'última dècada, amb un enfocament analític sobre els resultats dels últims 3-4 anys, identifiquem algunes tendències destacades, i proposem algunes claus per poder anticipar possibles temes de valor estratègic i problemes incipients de cara al desenvolupament futur.

2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre en el marc del turisme a Catalunya

2.1 Moviment turístic: tendències anys 2003-2015 en el marc del turisme a Catalunya

En 2015, Terres de l'Ebre és la sexta marca més visitada de Catalunya (superant així a la Catalunya Central, que però aquest any s'ha transformat en una nova marca *Paisatges Barcelona*, 'cedint' els dos Vallès a la delimitació de Costa de Barcelona), tant en termes d'arribades com de pernoctacions de turistes, consolidant-se en una posició que ha ocupat sense grans variacions des de la seva constitució en 2003.

A les Taules 1 i 2 oferim les dimensions principals de la situació actual del moviment turístic en les marques turístiques de Catalunya, distingint per tipus d'establiments d'acollida.

Taula 4.1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2015

	TOTAL	Hotel	Camping	Tur. Rural*
Total viatgers	20,772,900	17,640,100	2,754,100	378,700
Barcelona	7,449,300	7,449,300	0	0
Catalunya Central / Paisatges				
Barcelona	298,500	220,600	35,600	42,300
Costa Brava	4,388,900	3,227,600	1,063,300	98,000
Costa Daurada	3,073,500	2,383,600	667,100	22,800
Costa Barcelona	3,594,000	3,056,500	509,900	27,600
Pirineus	1,094,400	578,600	367,400	148,400
Terres de Lleida	261,000	223,600	12,500	24,900
Terres de l'Ebre	375,900	276,300	86,100	13,500
Val d'Aran	236,100	224,000	12,100	:
Terres de l'Ebre com a % de Tot.				
Catalunya	1.81%	1.57%	3.13%	3.56%

* Dades provisionals, 28/2/2016

Fonts: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

Taula 4.2. Pernotacions a les marques turístiques de Catalunya, 2015

	TOTAL	Hotel	Camping	Tur. Rural*
Total viatgers	68,247,200	51,953,800	15,232,600	1,060,800
Barcelona	19,396,000	19,396,000	0	0
Catalunya Central / Paisatges	431,900	220,600	95,200	116,100
Barcelona				
Costa Brava	17,989,700	11,049,000	6,633,400	307,300
Costa Daurada	13,555,700	8,882,800	4,614,600	58,300
Costa Barcelona	5,375,200	3,056,500	2,227,500	91,200
Pirineus	2,628,700	1,171,800	1,057,900	399,000
Terres de Lleida	468,000	357,600	58,100	52,300
Terres de l'Ebre	1,246,000	718,700	496,000	31,300
Val d'Aran	712,000	662,100	49,900	:
Terres de l'Ebre com a % de Tot.				
Catalunya	1.83%	1.38%	3.26%	2.95%

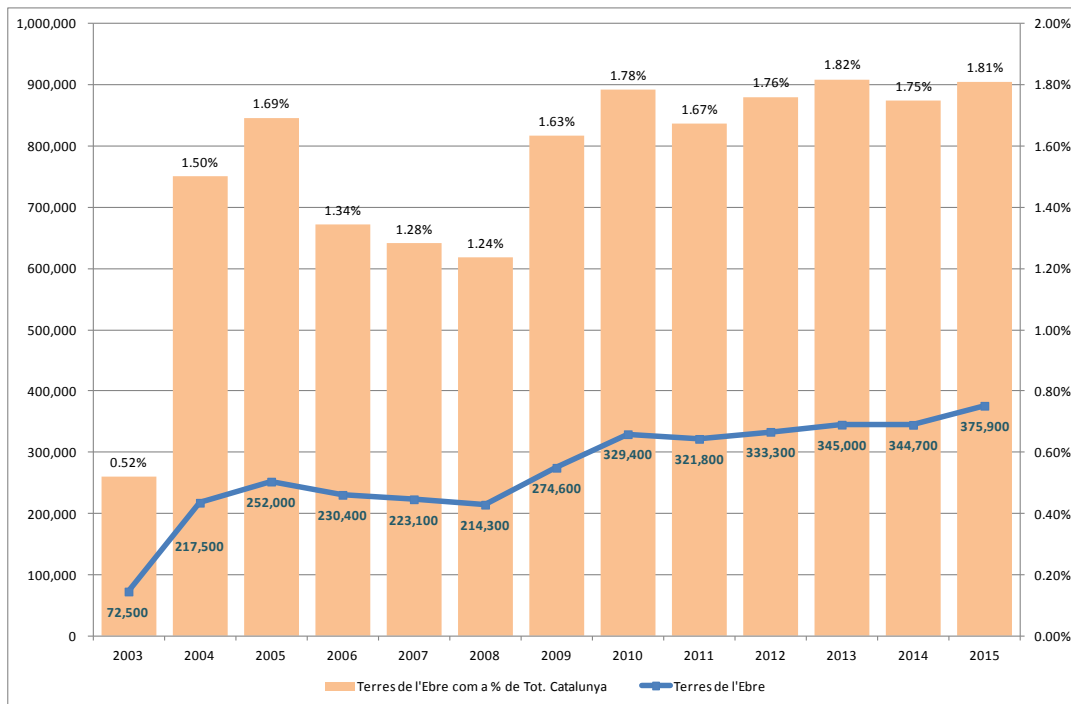
* Dades provisionals, 28/2/2016

Fonts: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE.

El primer element destacat que podem subratllar en aquestes taules és la posició relativament feble de Terres de l'Ebre al sector hotelier, que podem interpretar precisament com una característica de destinacions en estadis primaris de desenvolupament turístic. D'altra banda el seu posicionament és relativament millor en quant a moviment en el sector dels càmping, mentre és feble (i com veurem s'ofereix de una pèrdua progressiva) el seu pes al sector del turisme rural; això

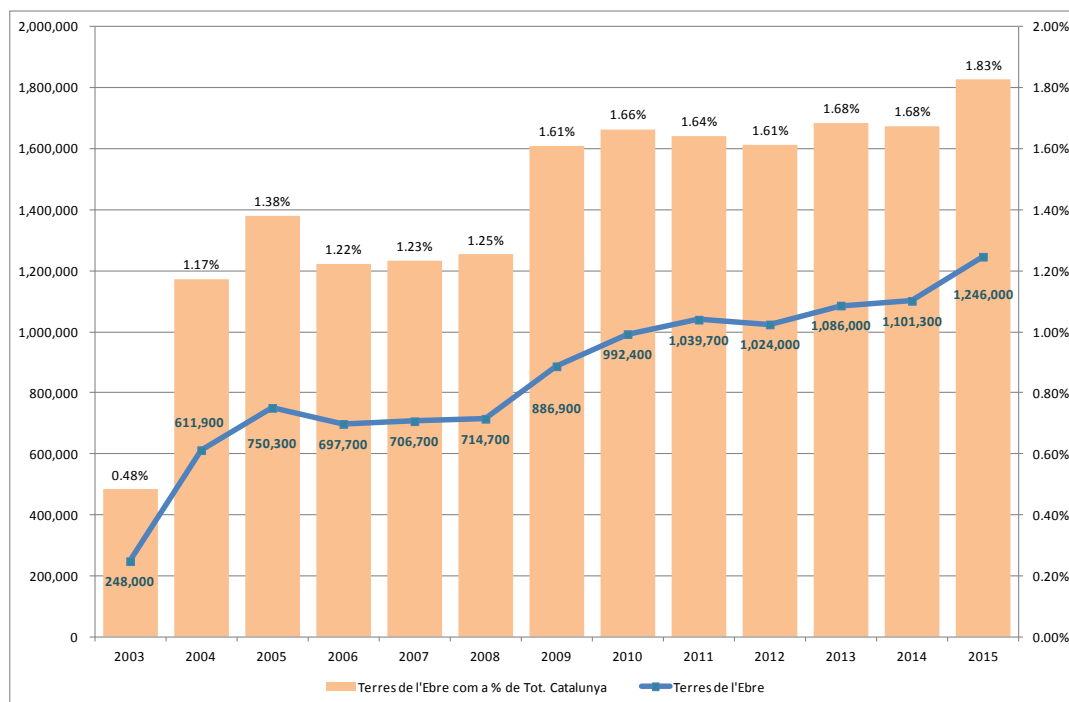
contrasta amb les característiques pròpies d'una regió amb una imatge turística força orientada al turisme a la naturalesa, i amb una bona oferta de productes integrats al seu caràcter paisatgístic predominant.

Gràfic 4.3. Arribades a Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: veure Taules 1-2

Gràfic 4.4 - Pernoctacions a Terres de l'Ebre en tot tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat en el conjunt de Catalunya

Font: veure Taules 1-2

Una exploració de l'evolució més de llarg termini d'aquestes variables ens permet avançar algunes interpretacions més articulades. En les gràfiques de i Gràfic 4.4 analitzem el desenvolupament dels moviments turístics en Terres de l'Ebre des de quan estan disponibles dades a aquest nivell territorial en termes absoluts i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Així distingim una sèrie d'elements, com una certa lentitud de l'arrencada a la part central de la dècada de 2000 tant en termes absoluts que relatius (amb resultats més negatius en termes d'arribades, que disminueixen fins a 2008, que de pernoctacions, que creixen, encara que a taxes baixes, però superiors a les de Catalunya en el seu conjunt), seguida per una millora de les tendències entre 2009 i 2014, tocant un àpex en 2010, que es torna a superar al 2013 i segueix amb una consolidació en quant a la quota de mercat, que al 2015 supera l'1,8% tant pel que fa les arribades com per a les pernoctacions, aconseguint les quotes més altes en el període considerat.

En el context dels bons resultats turístics de Catalunya al 2015, que registren un fort creixement de les arribades (+5.3% respecte el any anterior) i un creixement més moderat de les pernoctacions (+3,8%), Terres de l'Ebre es consolida com destinació

amb un pujada de les pernoctacions quatre vegades superior al del país en el seu conjunt (+20,5%), i un creixement igualment sostingut i tres vegades superior al del país en el seu conjunt de les arribades (+3,9%), marcant una inversió de tendència respecte a la disminució de la durada de les estades als anys anteriors.

Posem en l'annex (Figures A.1-A.6) les gràfiques de les tendències distingint per tipus d'establiments d'acolliment. Els moviment al sector hotelier que havia crescut de forma sostinguda als últims anys de la dècada dels 2000 i s'havia estancat successivament, ha tornat a tenir un repunt notable al 2015 amb un creixement de les pernoctacions més fort que les arribades; el sector de càmping continua a seva tendència constant al creixement al llarg del període considerat mentre el sector dels establiments rurals, que havia decrescut de forma constant al llarg de la segona meitat de la dècada dels 2000 i al començament de la de 2010, tornà a créixer a l'any 2014 i aquest últim any manté la tendència positiva.

Taula 4.3. Moviment turístic de turistes espanyols a les marques turístiques de Catalunya, 2014

Turistes espanyols a Catalunya	arribades	pernoctacions
	6.374.700	14.131.600
Barcelona	1.497.412	2.860.602
Catalunya Central	684.716	1.363.788
Costa Brava	1.741.219	4.913.323
Costa Daurada	1.662.828	6.170.698
C. Barcelona	1.161.036	2.741.903
Pirineus	904.188	2.116.442
Terres de l'Ebre	288.187	869.690
Terres de Lleida	217.773	394.464
Val d'Aran	167.314	498.917
Terres de l'Ebre com a % de Tot. Catalunya	4,52%	6,15%

Font: Direcció General de Turisme i Idescat. Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de 15 anys i més. Aquests resultats no inclouen les dades (no disponibles) per establiments de turisme rural a la Vall d'Aran.

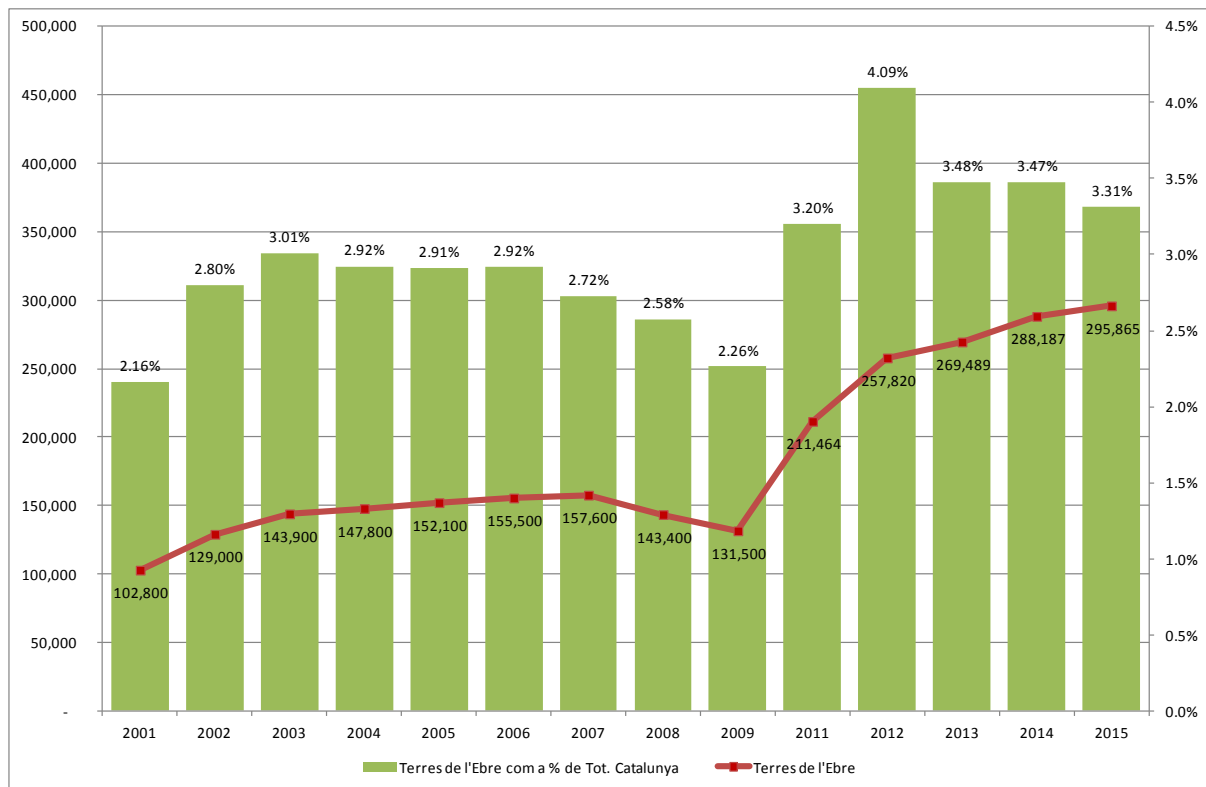
Encara que no sigui possible distingir al nivell de detall territorial necessari entre moviments de turistes espanyols procedents de diferents comunitats autònomes, sí podem enfocar l'anàlisi sobre les tendències de moviments de turistes espanyols calculats per IDESCAT (Taula 4.3.)¹². Al 2014, Terres de l'Ebre resulta ser la vuitena marca més visitada pels turistes espanyols, mantenint aquesta posició des de 2009, i aquests resultats no s'allunyaven de forma destacada de les tendències evidenciades en relació al moviment global¹³.

Les sèries històriques (Figures 5 i 6) posen de manifest que després d'un període de dificultat en la part central de la dècada dels 2000, amb moviments i quotes de mercat que han anat disminuint gradualment, les Terres de l'Ebre han recuperat una dinàmica positiva en quant a arribades (des de 2009) i pernoctacions (des de 2011) de turistes espanyols; tanmateix, les respectives quotes de mercat sobre el total de Catalunya, que havien aconseguit un màxim al 2012, han decrescut des de llavors atestant-se al últim any al 3,3% de les arribades i 3,7% de les pernoctacions.

¹² Es tracta d'una estimació duta a terme segons una metodologia diferent de l'empleada per INE en el cas del moviment global tractat abans, i per això no en extrapolem les tendències del mercat estranger.

¹³ Les dades per l'any 2015 no són disponibles al moment de redactar aquest informe.

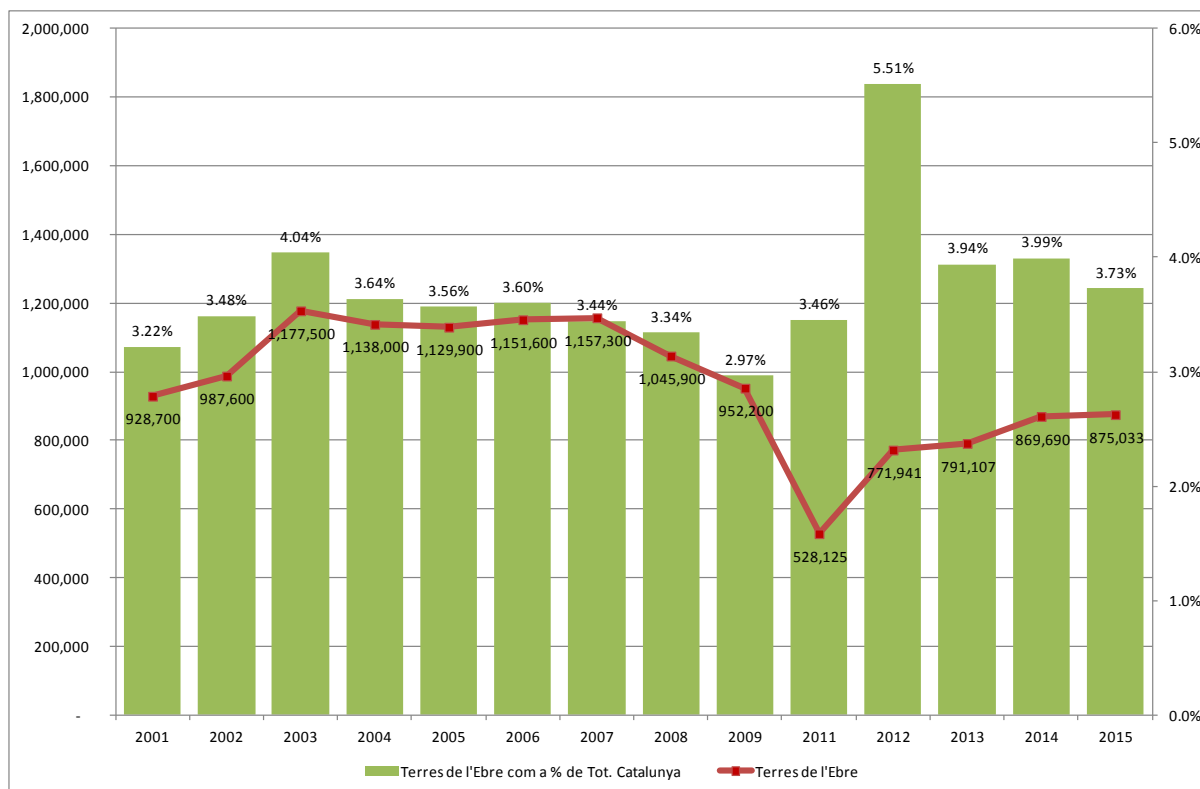
Gràfic 4.5. Arribades a Terres de l'Ebre de turistes de la resta del estat Espanyol en tots tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: veure Taula 3

Comparant aquestes dades amb la tendència general d'arribades i pernотacions a la delimitació, es posa de manifest com ara mateix el mercat estranger sigui la component més dinàmica del moviment turístic.

Gràfic 4.6 Pernoctacions a Terres de l'Ebre de turistes de la resta del estat Espanyol en tots tipus d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: veure Taula 3

2.2. Moviment turístic: anàlisi conjuntural 2010-2015

En aquest apartat, oferirem algunes dades de caràcter conjuntural i articulades territorialment, que ens permetin afinar l'anàlisi dels punts de força i debilesa de Terres de l'Ebre quant a destinació per diferents mercats i formes de turisme. Utilitzarem per això dades proporcionades pel Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre (CDTdE), basades en l'elaboració d'enquestes que es duen a terme amb periodicitat quinzenal, i organitzats per mercats d'origen, distingint-hi dues àmbits territorials dintre de les Terres de l'Ebre, el Litoral (municipis de la costa) i l'Interior (tota la resta de la demarcació).

Començant amb el moviment turístic, en la Taula 4.4; **Error! No se encuentra el origen de la referencia.** ensenyem les dades mensuals sobre pernoctacions en 2015 en els dos àmbits territorial al conjunt d'establiment turístics. Hi notem com la temporalitat del moviment turístic en aquesta regió sigui sent especialment marcada

a la zona litoral (que intercepta el 77,7% del moviment global), i menys pronunciada a l'interior, tal com cal esperar; tanmateix es nota una lleu disminució amb respecte al 2014. La zona litoral augmenta lleugerament la seva quota de pernoctacions al 2015, seguint amb la tendència dels tres anys anteriors. En ambdues delimitacions, el pic en termes de pernoctacions se situa al mes d'agost, i, en un context de variació inter-mensual notablement més baixa a la zona d'interior, aquest pic ha sigut menys intens al 2015.

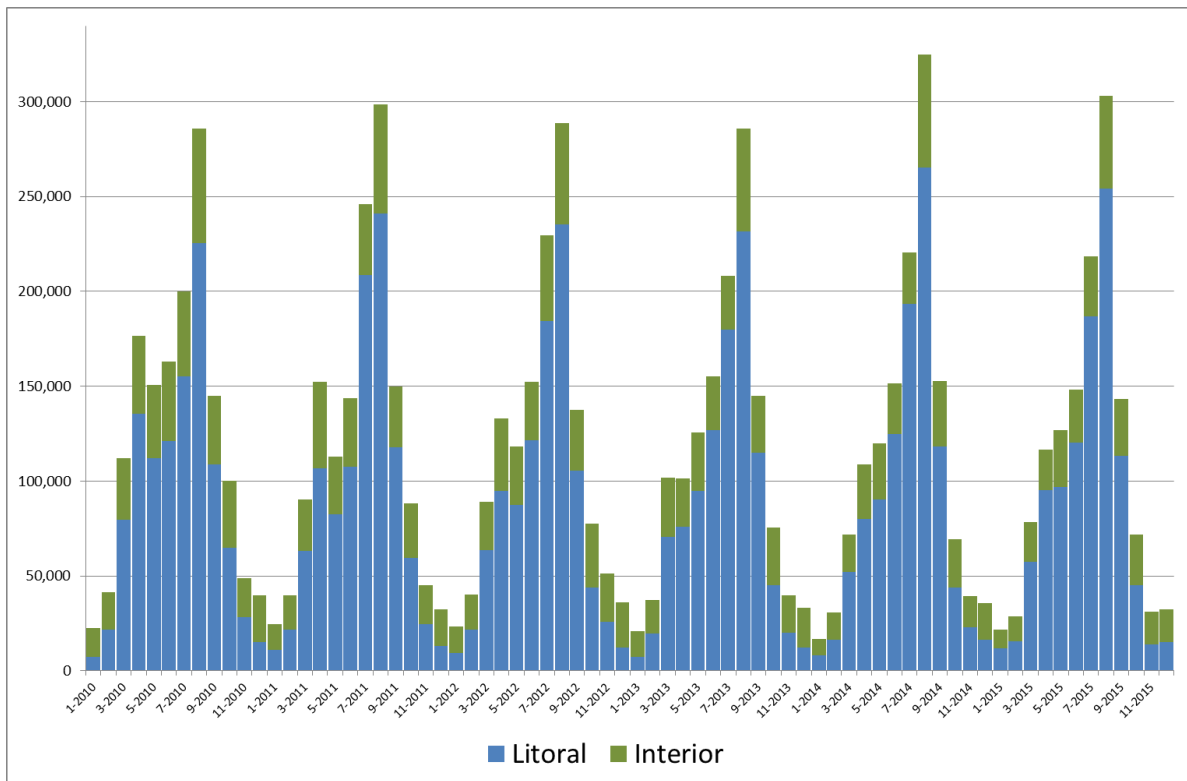
Taula 4.4. Moviment turístics (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tots tipus d'establiments turístics), 2015

	Litoral	Interior	Total
1-2015	11,990	9,920	21,910
2-2015	15,757	12,960	28,717
3-2015	57,407	20,955	78,362
4-2015	95,211	21,363	116,574
5-2015	96,777	29,983	126,760
6-2015	120,442	27,927	148,369
7-2015	186,820	31,638	218,458
8-2015	254,385	48,567	302,952
9-2015	113,232	30,069	143,301
10-2015	45,159	26,647	71,806
11-2015	13,842	17,215	31,057
12-2015	15,267	17,125	32,392
TOT-2015	1,026,289	294,369	1,320,658
<i>Perc. Δ 2014/15</i>	<i>-0.6%</i>	<i>-5.0%</i>	<i>-1.7%</i>
<i>Índex var. ¹</i>	<i>67.77</i>	<i>4.38</i>	<i>66.89</i>

¹: variància sèrie / mitjana*1.000

Font: elaboració pròpia de dades del Observatori Turístic CDTdE

Gràfic 4.7. Moviment turístic mensual (pernoctacions) a Terres de l'Ebre (tots tipus d'establiments turístics), 2010-2015

Font: veure Taula 4

La Gràfic 4.7 mostra la tendència conjuntural dels últims sis anys; hi notem la progressiva pèrdua de dinàmica dels mesos de “esquena” (Abril-Juny i Setembre- Octubre) als últims anys, sobretot al litoral, mentre que l'interior demostra ser més estable.

Mirant a les pernoctacions en diferents tipus d'equipament (Figures A.7-A.10 a l'Annex), es confirma el paper important del sector hotelier, que intercepta aproximadament el 48,6% de les pernoctacions a la zona litoral, una quota que d'altra banda va disminuint constantment als últims anys (era el 67% al 2010), sobre tot a favor del sector dels càmping, mentre que els apartaments turístics van perdre pes de forma substancial al 2015, després d'haver més que quadruplicat la quota de mercat al 2014 amb respecte al 2010. El sector de turisme rural va recuperant la seva quota de mercat tot i que en un escenari de creixent polarització de temporada. Això contrasta amb la tendència de la zona d'interior, on els hotels es mantenen a dalt com tipologia dominant amb un 70% del moviment, traient-li quotes al 2015 al sector del càmping i de turisme rural.

Quant a la temporalitat, la variació inter-mensual ha tornat a créixer en l'últim any als hotels del litoral, i s'ha reduït a l'interior de forma generalitzada.

En la Taula 4.5. **Error! No se encuentra el origen de la referencia.** il·lustrem les principals tendències conjunturals quant a mercats turístics atrets a la regió en el 2015. Es veu com el mercat espanyol representi el 63,7% del moviment turístic total en el litoral, una quota que ha disminuït de 6 punts aquest mantenint la tònica dels últims anys (des del 79% de 2010), i el 80,1% a l'interior, en lleu creixement sobre l'any precedent.

Taula 4.5. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2015

	LITORAL		INTERIOR	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2015	6,730	5,260	8,631	1,289
2-2015	10,204	5,553	11,065	1,895
3-2015	46,848	10,559	16,389	4,566
4-2015	72,327	22,884	17,554	3,809
5-2015	62,232	34,545	21,795	8,188
6-2015	83,050	37,392	23,283	4,644
7-2015	90,401	96,419	24,443	7,195
8-2015	156,529	97,856	38,790	9,777
9-2015	77,264	35,968	22,652	7,417
10-2015	27,656	17,503	21,369	5,278
11-2015	9,168	4,674	15,985	1,230
12-2015	11,427	3,840	14,604	2,521
TOT-2015	653,836	372,453	26,672	1,378
Perc. Δ 2014/15	-8.9%	18.2%	24.3%	51.0%
Índex var. ¹	37.28	35.83	0.91	0.23

¹: variància sèrie / mitjana*1000

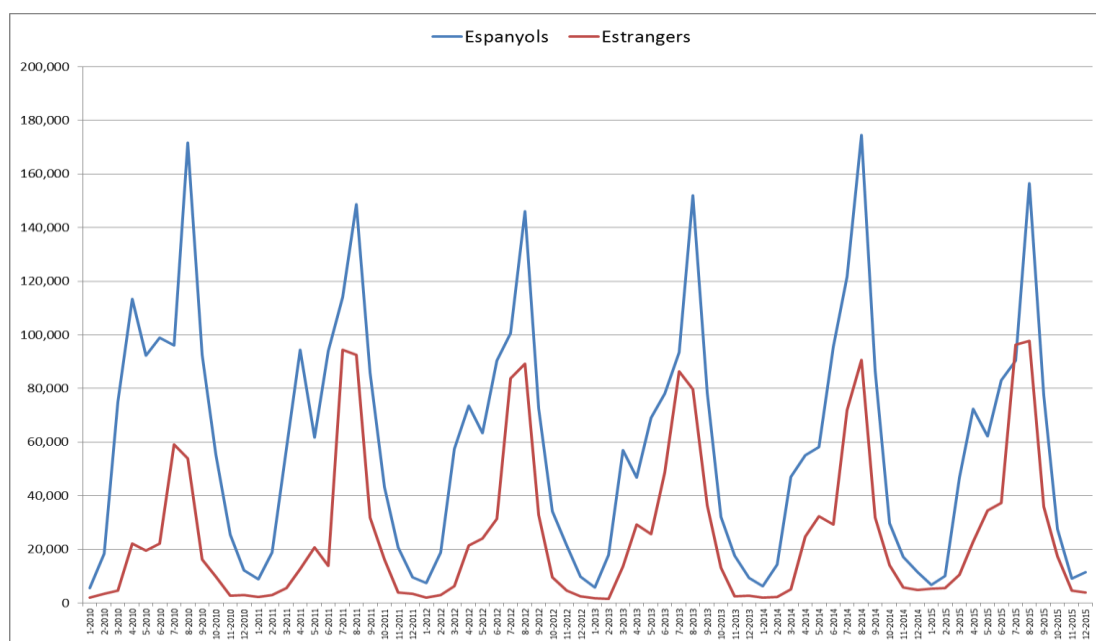
Font: elaboració pròpia de dades del Observatori Turístic CDTdE

Les tendències dels últims anys són analitzades ulteriorment en la gràfica de les Gràfics 4.8-4.11., on es veu que al turisme espanyol torna a disminuir la seva variabilitat temporal en l'últim any, mentre que el turisme estranger la augmenta. Aquestes figures inclouen també un desglossament dels dades de quotes de mercats en relació als diversos països de origen dels turistes estrangers, on es nota el progressiu creixement del turisme francès com a mercat més important al litoral, seguit per l'holandès i l'anglès, i la flexió de l'alemany i del rus al 2015. A l'interior, aquesta mateixos mercats segueixen repartint-se les principals quotes, però tots

aquests han perdut pes al 2015, compensats per un lleuger creixement dels russos, portuguesos, italians i 'altres'.

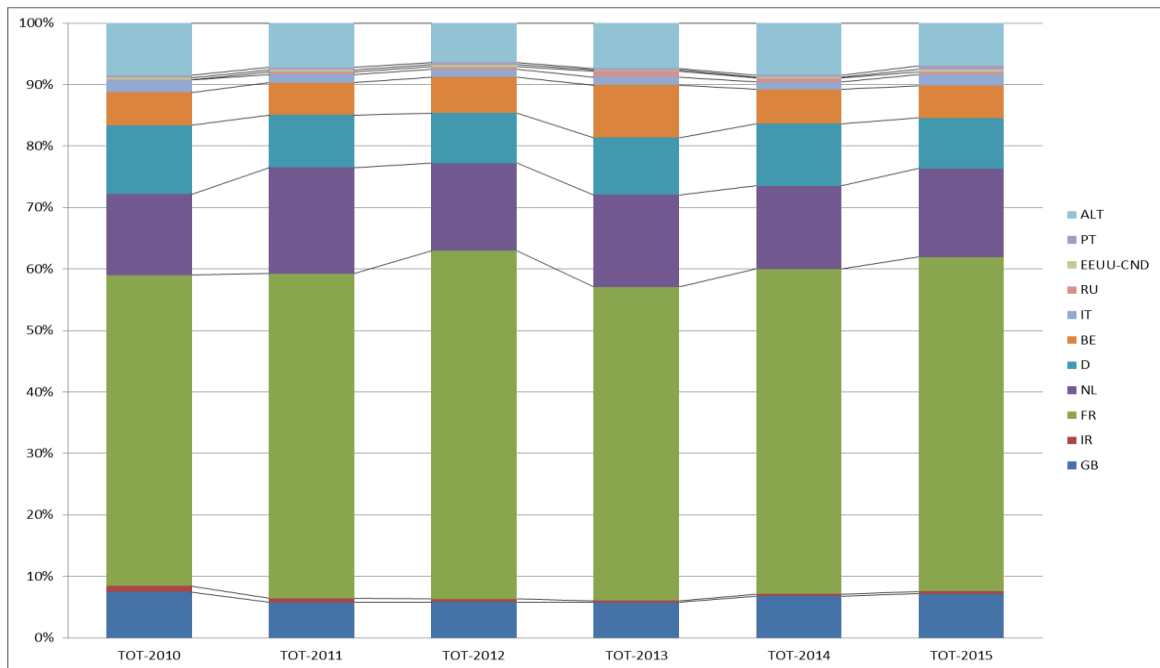
Al Gràfic 4.8, al marge de la lleugera flexió (-0.6%%) del moviment turístic global a la zona litoral, seguint un descens constant als últims anys i una inversió de tendència al 2014, apreciem un descens de la variació inter-mensual al 2015, un tendència que s'inverteix amb respecte a l'any anterior i que es deu especialment al decreixement del mercat domèstic, tradicionalment caracteritzat per una temporalitat més marcada. A la Gràfic 4.9, crida l'atenció la dinàmica negativa del moviment turístic a l'interior tant pel que fa al mercat estranger com al domèstic, una tendència gairebé constant als últims anys, amb una lleu disminució de la variabilitat inter-mensual determinada sobre tot pel augment de la quota de mercat del turisme estranger.

Gràfic 4.8. Pernotacions de turistes a terres de l'Ebre (zona litoral), dades conjunturals 2010-2015

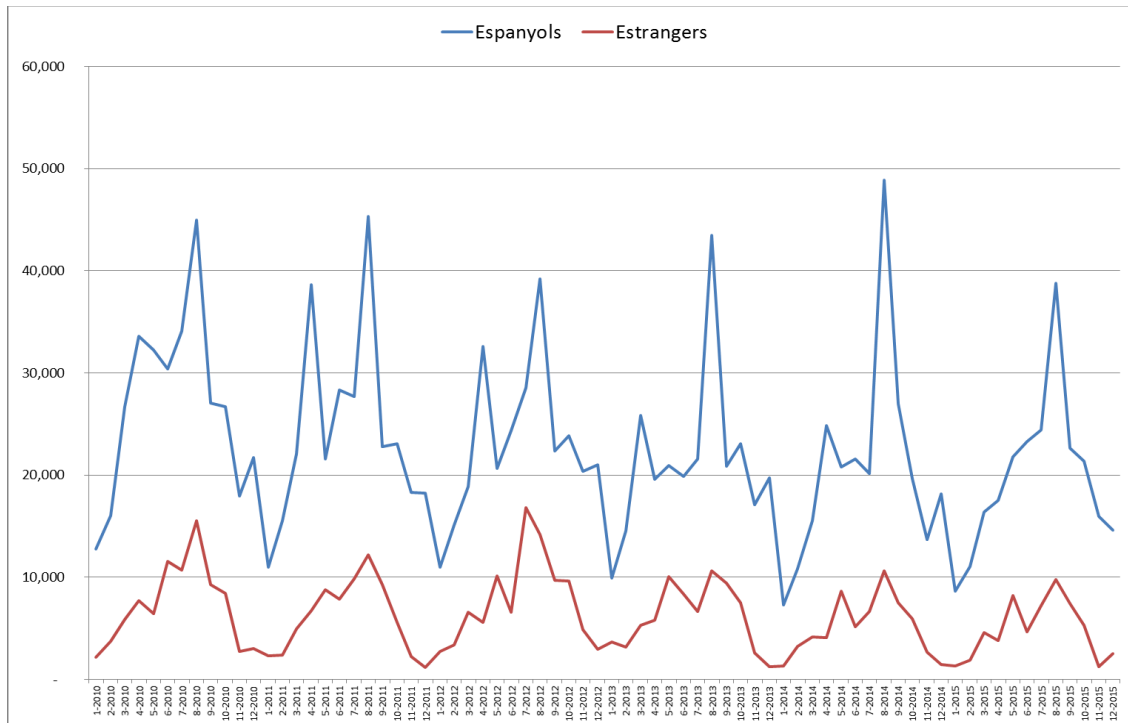
Font: veure Taula 5

Gràfic 4.9. Pernotacions de turistes a terres de l'Ebre (zona litoral), mercats d'origen estrangers, 2010-2015

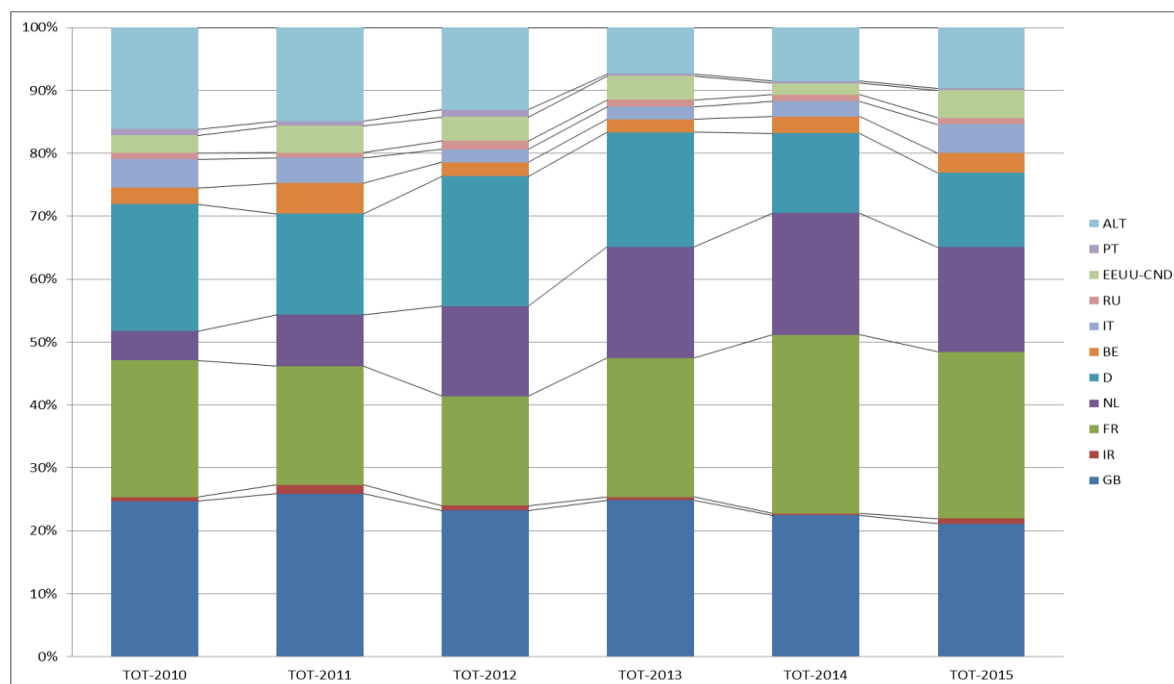
Font: veure Taula 5

Gràfic 4.10. Pernotacions de turistes a terres de l'Ebre (zona interior), dades conjunturals 2010-2015

Font: veure Taula 5

Gràfic 4.11. Pernoctacions de turistes a terres de l'Ebre (zona interior), mercats d'origen estrangers, 2010-2015

Font: veure Taula 5

Per concloure aquesta secció, mirem al repartiment dels resultats conjunturals per tipus d'establiment d'acolliment. En les Taules 6-7 s'il·lustren les dades relatives a 2015 respectivament a la zona litoral i interior. Quant a la zona litoral, el mercat estranger als hotels quasi recupera la dimensió de 2013 després de una fort caiguda al 2014, mentre continua enfonsant-se el mercat espanyol; els estrangers també impulsen l'èxit al sector de càmpings, que guanya més d'una quarta part amb respecte al 2014; s'enfonsa pels dos mercats el sector d'apartaments, amb una caiguda estrepitosa especialment del mercat espanyol que passa de les més de 40500 pernoctacions al 2014 a 10,700; i es perd també una tercera part de les pernoctacions d'estrangers als establiments de turisme rural, mentre que el mercat espanyol segueix estable.

Quant a la zona d'interior, s'inverteix la tendència pel que fa als hotels, de forma més marcada pel mercat estranger, que també obté bons resultats al sector dels càmping, sense poder compensar la caiguda del mercat espanyol; baixen lleument els resultats al sector dels apartaments, encara que no gaire amb taxes comparables a les observades al litoral; i disminueixen de forma marcada els espanyols al sector de turisme rural, mentre el mercat estranger torna a disminuir lleument invertint la tendència del any anterior.

Taula 4.6. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptors, 2015

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. Turisme Rural	
	Espanyol s	Estrange rs	Espanyol s	Estrange rs	Espanyol s	Estrange rs	Espanyo ls	Estrange rs
1-2015	4,338	1,103	1,822	4,095	240	62	330	-
2-2015	7,822	814	1,727	4,651	228	81	427	7
3-2015	32,595	2,118	12,339	8,295	1,178	115	736	31
4-2015	41,063	5,511	28,569	17,178	761	76	1,934	119
5-2015	38,313	9,004	21,000	23,414	1,219	1,935	1,700	192
6-2015	43,133	14,845	36,754	21,198	1,857	1,234	1,307	114
7-2015	54,717	31,619	33,484	60,970	779	3,222	1,420	609
8-2015	75,991	27,372	72,886	67,079	2,676	2,809	4,976	596
9-2015	54,916	10,463	20,249	24,755	805	624	1,292	128
10-2015	17,763	6,680	8,034	10,717	820	15	1,040	90
11-2015	7,567	1,674	1,097	2,916	97	84	407	-
12-2015	8,146	1,415	2,337	2,425	94	-	850	-
TOT-2015	386,365	112,617	240,298	247,693	10,754	10,257	16,418	1,887
Perc. Δ 2014/15	-6.6%	19.5%	-2.8%	27.2%	-73.5%	-55.4%	0.2%	-41.4%
Índex var. ¹	16.77	11.52	22.11	23.11	0.66	1.62	1.14	0.30

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia de dades del Observatori Turístic CDTdE

Taula 4.7. Moviment turístic mensual a Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment receptor, 2015

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. Turisme Rural	
	Espanyol S	Estrange RS	Espanyol S	Estrange RS	Espanyol S	Estrange RS	Espanyol S	Estrange RS
1-2015	7,775	1,139	111	136	31	-	715	13
2-2015	9,399	1,081	1,116	815	52	-	497	-
3-2015	11,611	1,144	3,066	3,364	756	55	956	3
4-2015	11,782	1,440	2,578	2,316	254	12	2,940	41
5-2015	14,440	3,169	5,240	4,686	505	-	1,610	333
6-2015	15,369	2,878	5,578	1,394	509	28	1,827	344
7-2015	17,566	5,007	4,163	746	398	204	2,314	1,240
8-2015	24,499	6,672	9,288	1,056	1,254	30	3,748	2,020
9-2015	16,034	6,167	4,378	859	222	-	2,018	391
10-2015	17,897	2,477	1,933	2,631	231	22	1,308	148
11-2015	11,695	1,158	3,443	16	14	-	833	56
12-2015	12,176	2,367	-	-	35	-	2,393	154
TOT-2015	170,242	34,700	40,895	18,018	4,261	351	21,160	4,742
Perc. Δ 2014/15	0.6%	13.8%	-35.9%	54.3%	-2.6%	-2.7%	-16.5%	-0.6%
Índex var. ¹	1.43	1.40	2.00	1.43	0.38	0.11	0.54	0.96

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia de dades del Observatori Turístic CDTdE

Finalment, a l'Annex (Figures A.11-A.25) analitzem les tendències recents quant a evolució de les quotes de mercat per tipus d'establiment i amb detall de les quotes de mercats estrangers. El sector hotelier manté els seus resultats no obstant la lleugera disminució la hegemonia del mercat francès amb el 60% de la quota de mercat estrangera al litoral, després d'una lleu inflexió al 2011, mentre continua afluixant-se el mercat britànic; en l'hotels d'interior, destaca la evolució favorable dels mercats nord-americà, italià i alemany mentre s'afluixa la posició del francès i del britànic.

En la tipologia de càmping, el litoral ve una nou creixement important dels mercats francès i holandès. Quant a l'interior, el mercat de 2015 és dominat pel creixement de l'holandès i del britànic, mentre afluixen el francès i l'alemany.

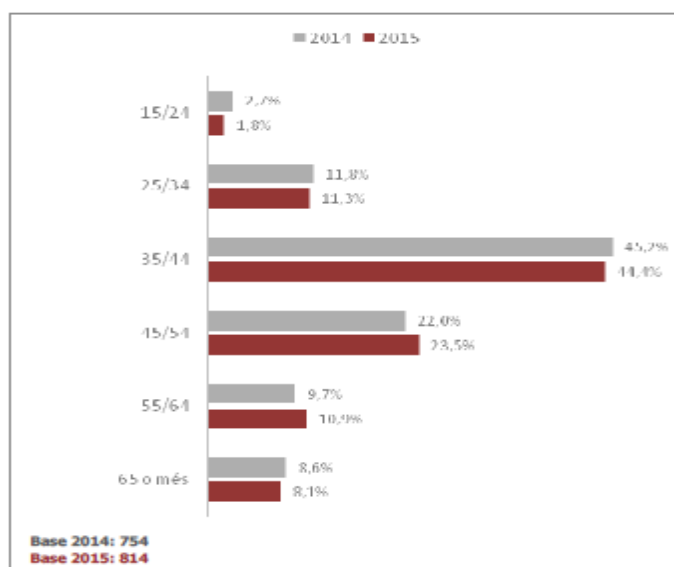
En la tipologia d'apartaments turístics, en un marc de fort caiguda es manté la dominància del mercat francès al litoral, mentre a l'interior aquest perd quotes a favor del britànic i de l'alemany.

Per últim, la tipologia de turisme rural veu també el domini del mercat francès al litoral (75% i pujant), seguit per l'holandès i el britànic; a l'interior, el mercat francès segueix perdent pes a favor del britànic.

2.3 Caracterització del turisme d'estiu: enquesta 2015

En aquest apartat, caracteritzarem ulteriorment la demanda turística de Terres de l'Ebre recopilant la informació més destacada procedent de la memòria "Terres de l'Ebre: Estiu 2015", encarregada a l'Observatori Turístic CDTdE per la Diputació de Tarragona. Aquesta memòria és basada en l'elaboració de dades d'una enquesta duta a terme al Juny- Setembre de 2015 entre 814 turistes de Terres de l'Ebre, i es compara amb els resultats obtinguts amb la mateixa metodologia al any anterior.

Gràfic 4.12. Estratificació del turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre per faixes de edat, 2014-2015

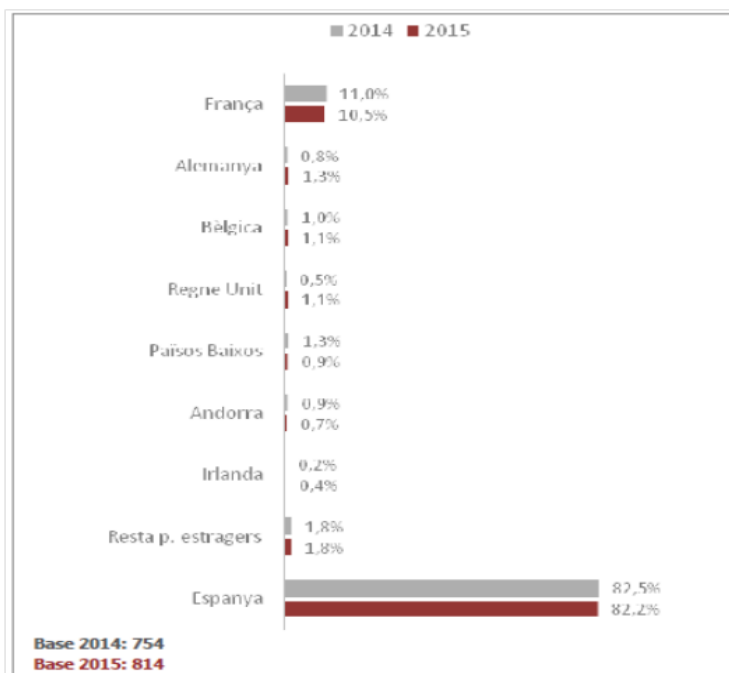
Font: l'Observatori Turístic CDTdE, 2015

Quant a la **edat** dels visitants, el grup d'edat més freqüent a les Terres de l'Ebre durant l'estiu 2015 el configuren amb un 44,4% els turistes que tenen entre 35 i 44 anys d'edat (Gràfic 4.12), en lleugera disminució, seguit per els que tenen entre 45 i 54 anys (23,5%), en creixement. Creixen, després d'una flexió al 2014, els turistes de entre 55 i 64 anys (10,9%), mentre disminueixen els altres segments d'edat (entre 15 i 24 anys, entre 25 i 34, i més de 65 any), amb una flexió més forta pels més jove que però representen el segment menys nombrós.

Quant a la seva **origen**, el mercat català ha estat el més nombrós (56,6%) durant l'estiu de 2015, augmentant ulteriorment la seva quota respecte al 2014; al mateix temps, creix lleugerament la quota del mercat estranger (17,8%, +0.3 punts) i disminueix notablement la de la resta de l'estat espanyol (25,6%, - 3,7 punts sobre el 2014). El creixement del mercat català es marcada pel augment fort dels barcelonins (+6,0%), que en representen quasi la meitat del moviment global (46%), mentre segueixen disminuint els tarragonins (-2,7%), i els gironins (-0.4%); en canvi, tornen a créixer lleument els lleidatans (+0,4%). El 63,7% dels turistes que repeteixen la seva estada a les Terres de l'Ebre pertanyen al mercat català.

Comparant els turistes procedents de les diferents comunitats autònomes, rere el mercat català, el valencià i l'aragonès són els més presents entre els turistes de les Terres de l'Ebre (amb un 6,2% i un 3,4% respectivament), també disminueix lleugerament el mercat madrileny al 3,4%, però superant el basc, que perd un punt i mig. Entre el mercats que creixen, hi ha un fort impuls del de Castella la Mantxa, i un lleu creixement dels andalusos.

Gràfic 4.13. Estratificació del turistes estrangers d'estiu a les Terres de l'Ebre per mercats d'origen, 2013-2014

Font: l'Observatori Turístic CDTdE, 2014

Al Gràfic 4.13 oferim una il·lustració de les tendències del mercat estranger. El mercat francès continua sent, entre els mercats estrangers que han visitat les Terres de l'Ebre, el més present durant l'estiu de 2015 amb un 10,5% dels turistes totals, en lleu flexió després de la pujada de l'any anterior. L'alemany amb el 1,3% recupera la tercera posició superant aquest any el mercat holandès, que perd full, i els belga i britànic que creixen de forma més moderada. Els altres mercats segueixen estables.

Quant a la **classe social** dels turistes, el grup predominant durant l'estiu 2015 a les Terres de l'Ebre és la classe mitjana amb un 42,9% dels turistes, en lleu disminució. També decreix lleugerament la quota de la classe mitjana – baixa, que representa un 19,7%, i s'estabilitza al 1,1% la classe baixa; els dos grups de classe alta i mitjana alta creixen respectivament cap a l'5,3% i 31,0%, seguint la tendència dels últims anys, i proposant un fenomen notable de 'elitització' de les vacances d'estiu a terres de l'Ebre, que se centra sobre tot a la zona d'interior: el 41,9% dels turistes allotjats als municipis d'interior de les Terres de l'Ebre es caracteritzen per ser de classe mitjana – alta, mentre que el 47,9% dels que ho fan als municipis costaners són de classe mitjana.

El **perfil predominant** entre els acompanyants dels turistes per a ambdós períodes ha estat “Famílies amb nens”, la suma dels quals representa les dos terceres parts dels turistes, encara que disminuint de 12 punts percentuals sobre les dades de 2014 i tornant a la dimensió de 2013; només els grups familiars amb nens de més de 12 anys han crescut al 2015. Aquest grup es seguit per les “famílies amb adults”, la suma dels quals representa el 27,9% dels turistes (creixent de 1,8 punts). Els viatgers sols representen només el 2,3% i disminueixen notablement, mentre creixen lleugerament els grups d'amics adults joves i el col·lectiu de grups d'empresa. Dels turistes entrevistats amb una edat compresa entre 35 i 44 anys, el 48,9% viatgen amb la família amb nens de 0–5 anys; mentre que el 35,6% dels catalans i el 35,4% dels turistes procedents de la resta de l'Estat vénen amb la família amb nens entre 0 i 5 anys, només el 14,2% dels estrangers hi vénen.

L'estada al territori més freqüent és de 6 nits, amb una freqüència de 17,5%, que al 2015 s'ha imposat per sobre de la estada curta de 1-2 nits, practicada per un 16,8% dels turistes enquestats (en flexió). En total les estades de fins a 7 nits superen els tres quarts de la quota total (76,9%) i van creixent tal com creixen les de entre 8 i 15 dies (18,3%), mentre disminueixen notablement les estades més llargues cap al 4,8%. El 26,9% dels turistes allotjats a l'interior de les Terres de l'Ebre pernocten a la destinació entre 1 i 2 nits, mentre que a la zona costanera ho fa el 13,1%. El 20,0% dels turistes que escullen els càmpings per a la seva estada s'hi estan entre 11 – 15 nits. Un 32,7% dels turistes de 25 a 34 anys pernocten entre 1 i 2 nits, mentre que només el 9,1% dels turistes de 45 a 54 anys ho fan. El 26,4% dels estrangers hi pernocten entre 11 i 15 nits, molt per sobre dels turistes catalans i de la resta de l'Estat.

Quant a les **principals motivacions del viatge** al 2015, el descans segueix sent la principal amb el 18,7%, i creixent, seguida les característiques de l'allotjament (16,2%), la cultura, les preferències personals i el clima. Hi han moltes variacions amb respecte al 2014, cosa que acostuma a ser usual quan es tracta de variables que responen a preguntes obertes; tanmateix es nota que entre els viatgers que venen per primera vegada a Terres de l'Ebre, domina la motivació cultural i el coneixement més profund de la destinació amb el 30%, mentre que el 23,1% dels que ja han vingut abans ho fan per descansar. El 7,8% dels turistes que s'allotgen en càmpings vénen a les Terres de l'Ebre motivats per la pesca.

La majoria dels que visiten Terres de l'Ebre per la primera vegada, ja coneixien la destinació (32,8%), disminuint sobre les dades de 2014, o s'han informat amb amics i familiars (34,0%). El 27,9 % dels visitants) ha tret informacions d'Internet, marcant un fort creixement amb respecte a l'any anterior. Evidentment el boca-orella segueix sent la **font d'informació** més popular, però les recomanacions professionals i especialitzades creixen com és d'esperar-se .

Quant al **mitjà de transport utilitzat**, la gran majoria (93.1%) dels turistes de Terres de l'Ebre hi arriben en cotxe particular o llogat, o en autocaravana (2,1%). Menys del 2,2% del viatgers arriben en avió, gairebé tots als aeroports principals amb vols de línia regulars, mentre s'enfonsen les arribades a l'aeroport de Reus amb vols charter o low-cost. Només un 1,7% hi arriba en tren. El 99,1% dels turistes procedents de la resta de l'Estat, així com també el 95,5% dels catalans, utilitzen el cotxe per realitzar el trajecte més llarg fins arribar a la destinació, en canvi només el 75,5% dels estrangers l'utilitzen.

Això sembla contrastar amb les **formes d'organització del viatge**, on l'opció d'organització per Internet amb el 50,6%, segueix majoritària i en creixement, per damunt de l'organització directa (32,7%) i de la reserva amb agència de viatge convencional (7,4%), ambdós opcions a la baixa. Mentre que un 57,5% dels turistes allotjats en hotels organitza el seu viatge a través d'Internet, el 30,1% dels allotjats en càmpings reserva el viatge directament a la destinació.

Mentre al any 2014 els turistes decidiren el seu viatge a Terres de l'Ebre amb una mitjana de 44,5 dies d'antelació, i l'estiu de l'any 2014 s'han decidit amb una anticipació mitjana de 38,5 dies, seguint la tendència dels anys anteriors. El 27,2% dels turistes els han decidit amb una antelació d'entre 1 i 7 dies, però gairebé un 55% ho fan amb una antelació superior a 1 mes.

3. Oferta turística a les Terres de l'Ebre

3.1 Oferta receptiva: tendències anys 2000-2014 en el marc del turisme a Catalunya ¹⁴

Terres de l'Ebre ofereix un 4,04% dels equipaments i només un 2,42% de places en un territori que representa el 10% del territori total de Catalunya i on viu el 2,5% de la seva població, i aquestes quotes han vist un lleuger repunt al 2014. És a dir, es tracta d'un territori poc desenvolupat turísticament perquè, com es deia a la primera secció, excèntric respecte a les àrees més centrals i les portes d'accés a Catalunya, menys accessible des de les zones d'origen del turisme de proximitat, menys 'coherent' amb les característiques dels productes estrella de Catalunya, i promogut des d'un temps relativament més recent que altres marques. A més, no obstant això, cal destacar el caràcter poc dens i escassament urbanitzat del seu poblament, característica que se sol acompanyar amb nivells modestos de desenvolupament turístic. Així i tot, la marca ha anat desenvolupant-se al llarg de l'última dècada, com es pot constatar a la Taula 4.8; **Error! No se encuentra el origen de la referencia..** Les taxes de creixement de l'oferta han estat per sobre del conjunt català al període 2009-2011, fins a aconseguir una dimensió comparable amb la regió d'una capital provincial com Lleida quant a establiments, i gairebé doblar aquest nombre quant a places; successivament al 2012-2014 s'han moderat i ara sembla que el creixement segueix la tònica d'altres territoris 'rurals' de Catalunya, on el creixement recent ha estat protagonitzat per Barcelona.

¹⁴ N.B. al moment de redactar aquesta memòria, Idescat no ha fet disponibles les dades relatives al any 2015; tot i això les dades procedeixen d'un enquesta que es fa durant l'any 2014, es dir que poden ser considerades bones pel començ de 2015

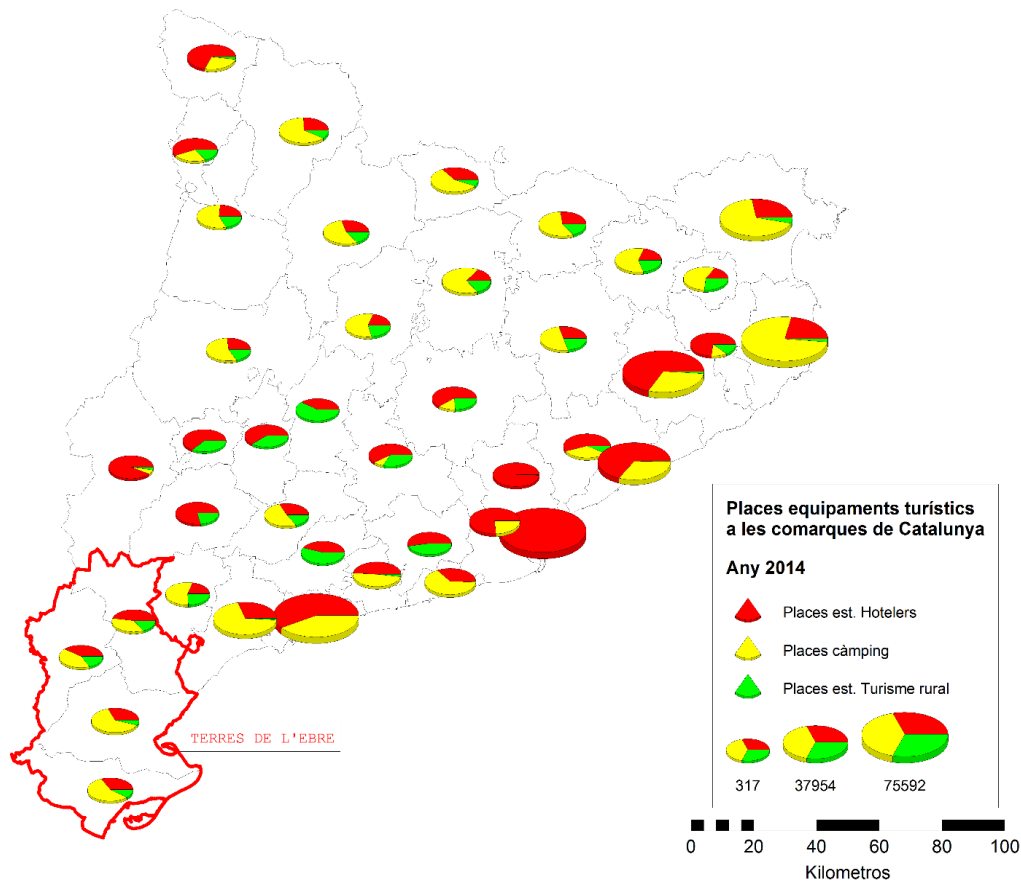
Taula 4.8. Oferta de equipament receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2005-2014, tendències històriques i repartició territorial

Tot.	Establiments				Places			
	2014	quota	Δ 2012-14	Δ 2009-11	2014	quota	Δ 2012-14	Δ 2009-11
Catalunya	5,539		3.61%	4.24%	591,994		0.54%	11.43%
Barcelona Catalunya	660	11.92%	13.99%	5.97%	75,592	12.77%	9.76%	8.95%
Central Costa Brava	572	10.33%	3.62%	8.20%	23,188	3.92%	2.19%	20.12%
Costa Daurada	1,283	23.16%	3.80%	2.43%	200,812	33.92%	-1.94%	12.00%
Costa de Garraf	547	9.88%	1.48%	1.13%	122,176	20.64%	-0.28%	10.39%
Costa de Barcelona	:	:	:	4.58%	:	:	:	16.88%
Pirineus	464	8.38%	-1.07%	5.66%	80,093	13.53%	-2.82%	8.13%
Terres de l'Ebre	1,399	25.26%	2.49%	3.76%	58,601	9.90%	3.98%	11.17%
Terres de Lleida	224	4.04%	1.82%	9.36%	14,299	2.42%	1.41%	19.46%
Val d'Aran	255	4.60%	1.19%	5.02%	7,562	1.28%	0.99%	7.72%
	135	2.44%	0.75%	3.13%	9,671	1.63%	0.87%	8.58%

Font: Idescat, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació

En comparació amb altres marques (veure Gràfic 4.14), Terres de l'Ebre té dimensions en quant a receptivitat més típiques de les comarques d'interior, encara que aprofitant una franja litoral molt extensa. Les places d'allotjament turístic al 2014 es distribueixen entre sector hoteler (36,4%), càmping (57,6%), i turisme rural (6,0%); aquesta repartició sectorial no ha canviat de forma rellevant des de la creació de la marca, al costat de petites fluctuacions anuals, com ara en els últims dos anys quan les places als càmping han anat augmentant i les als hotels disminuint.

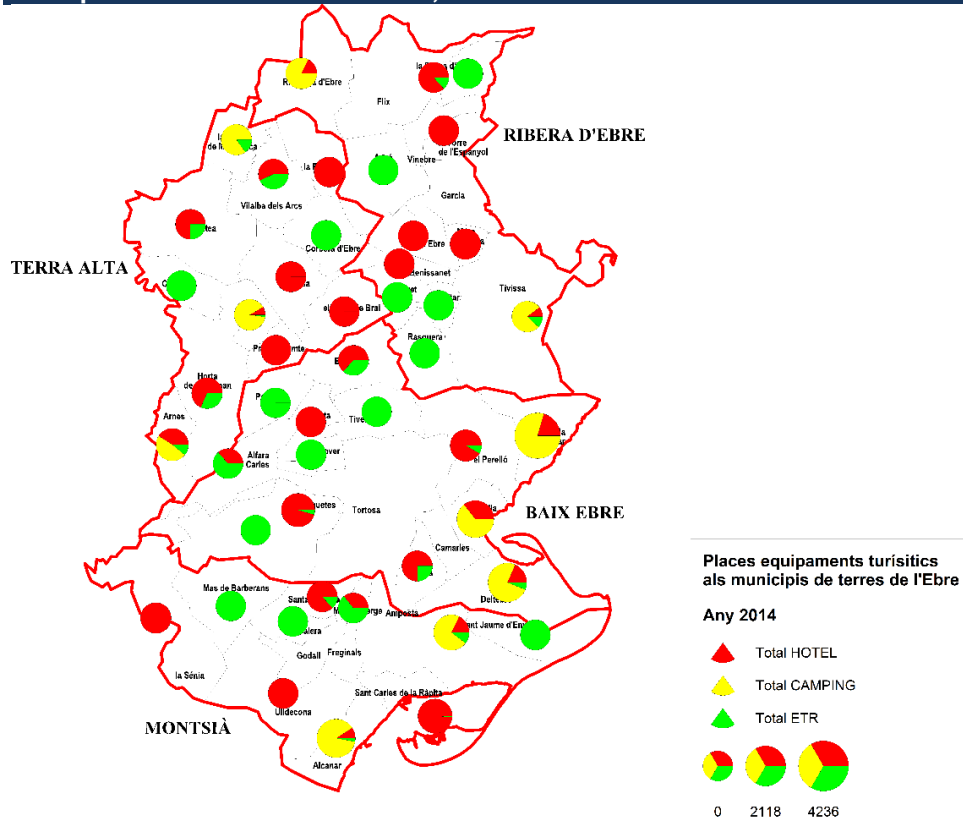
Gràfic 4.14. Distribució per comarques de la capacitat d'allotjament en tots tipus d'establiments turístics, 2014

Font: nostra elaboració de dades d'Idescat

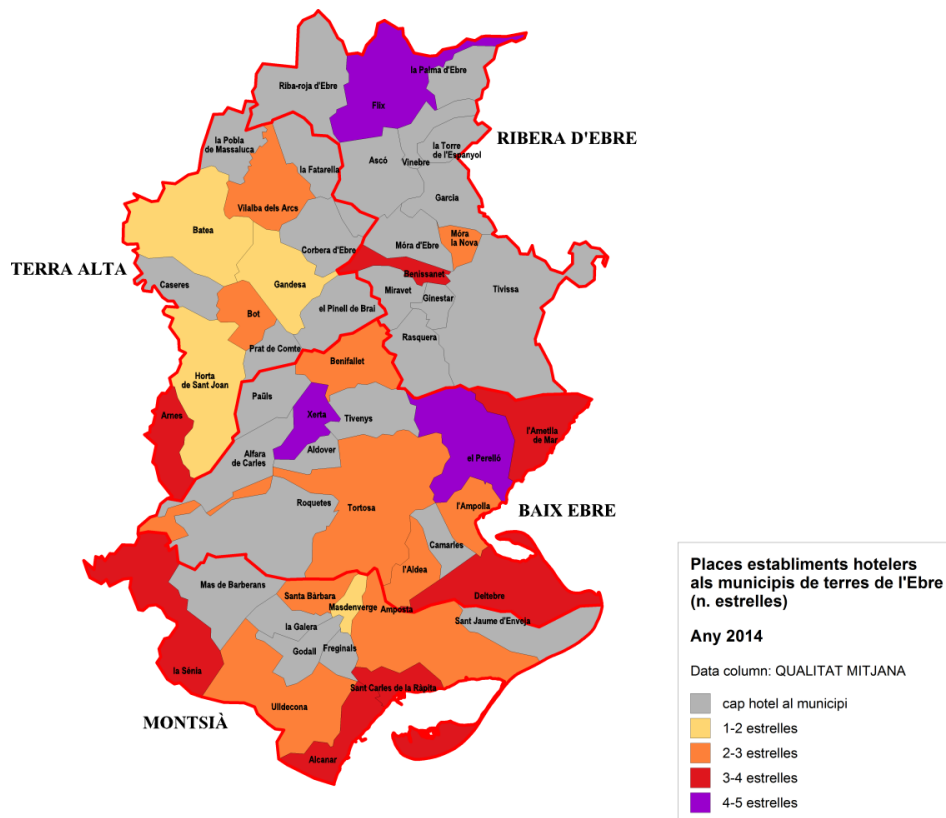
A les Figura Gràfic 4.15 podem apreciar com les places en càmping dominin l'oferta a les dues comarques de costa (Montsià i Baix Ebre), i dintre d'aquestes, als municipis de la costa com L'Ametlla de Mar, L'Ampolla, Deltebre i Alcanar, mentre que les places en hotels i establiments de turisme rural són més nombroses a les dues comarques de interior, encara que en termes de nombre d'establiments en gairebé tots municipis, inclosa la costa, són més nombrosos els petits establiments de turisme rural, amb poques excepcions com ara Tortosa. El gràfic 4.16. en canvi ens presenta la distribució de les places hoteleres per categoria, i es confirma que els hotels de categoria superior són més aviat ubicats a la zona litoral, amb la notable excepció de Tortosa, el centre urbà principal de la delimitació, i dels municipis d'Arnes, Xerta i Benissanet, mentre a la zona d'interior dominen els establiments de categories inferiors i la tipologia dels hostals

Gràfic 4.15. Distribució per municipis de les Terres de l'Ebre de la capacitat d'allotjament en tots tipus d'establiments turístics, 2014

Font: nostra elaboració de dades d'Idescat

Gràfic 4.16. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers (n. estrelles), municipis de Terres de l'Ebre, 2013

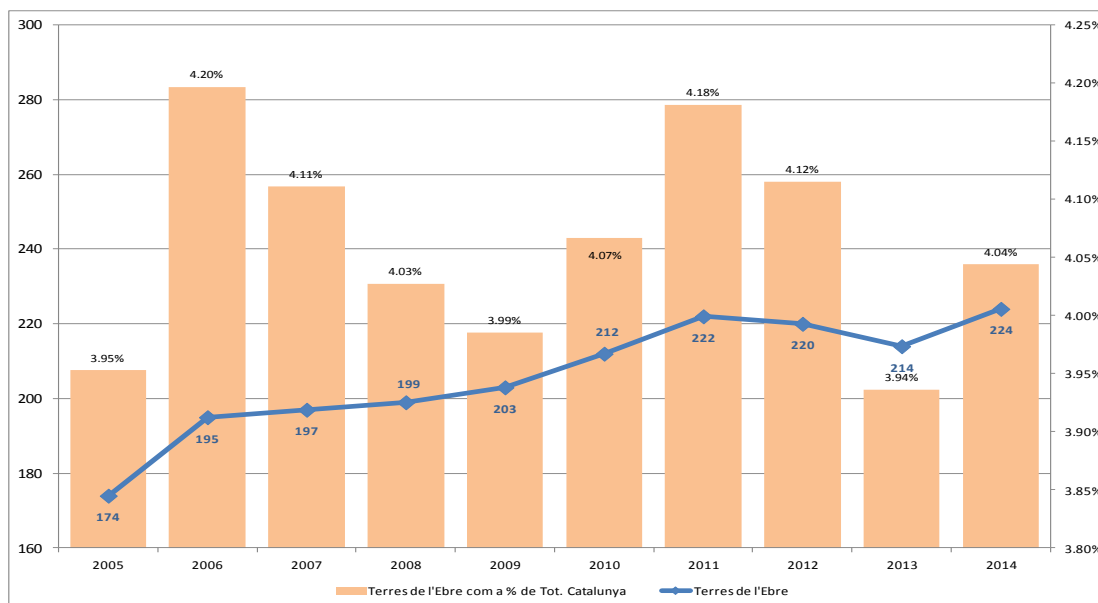
Font: nostra elaboració de dades d'Idescat

Pel que fa a l'evolució temporal en el marc del desenvolupament del sector receptivitat a Catalunya, als gràfics 4.17 i 4.17 presentem la tendència d'establiments i places ofertes a totes classes d'equipaments i les seves quotes relatives sobre el conjunt de Catalunya al llarg dels anys 2005-2014. Tant el nombre d'establiments com el de places, i les seves quotes en el conjunt del territori català, que havien anat creixent de forma gradual durant el període precedent, han decrescut notablement en al 2012-2013 (evidentment per efecte de la crisi, alguns establiments més petits havien tancat) i han tornat a créixer lleugerament al 2014 quan es van notar els primers senyals de recuperació econòmica.

Pel que fa a les quatre comarques de Terres de l'Ebre, presentem l'evolució de nombre d'equipaments i de les places, respectivament, en les Figures Gràfic 4.19 i Gràfic 4.20. El nombre de places ha anat creixent de forma pràcticament ininterrompuda entre 2006 i 2011 en totes les quatre comarques, i ha disminuït en totes en 2012 i 2013. Hi notem la primàcia tendencial quant a nombre d'establiments i places de la comarca del Baix Ebre, en tots dos casos seguida per la del Montsià,

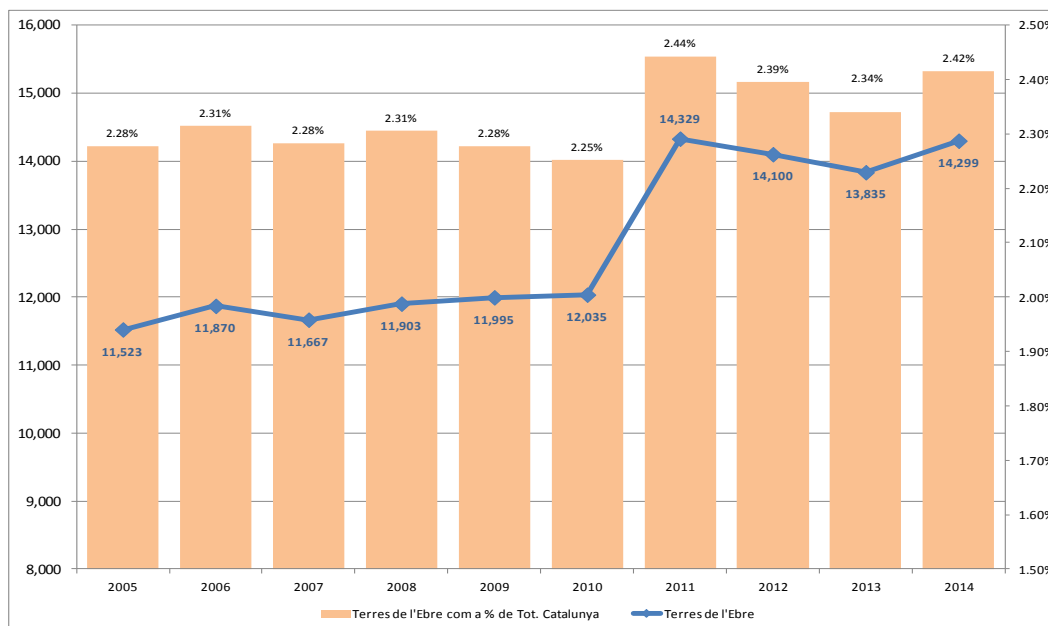
les dues comarques de la costa, ambdues creixent en nombre de places i establiments aquest últim any; segueixen la Terra Alta i finalment la Ribera d'Ebre que es mantenen iguals.

Gràfic 4.17. Evolució del número de establiments de tot tipus a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

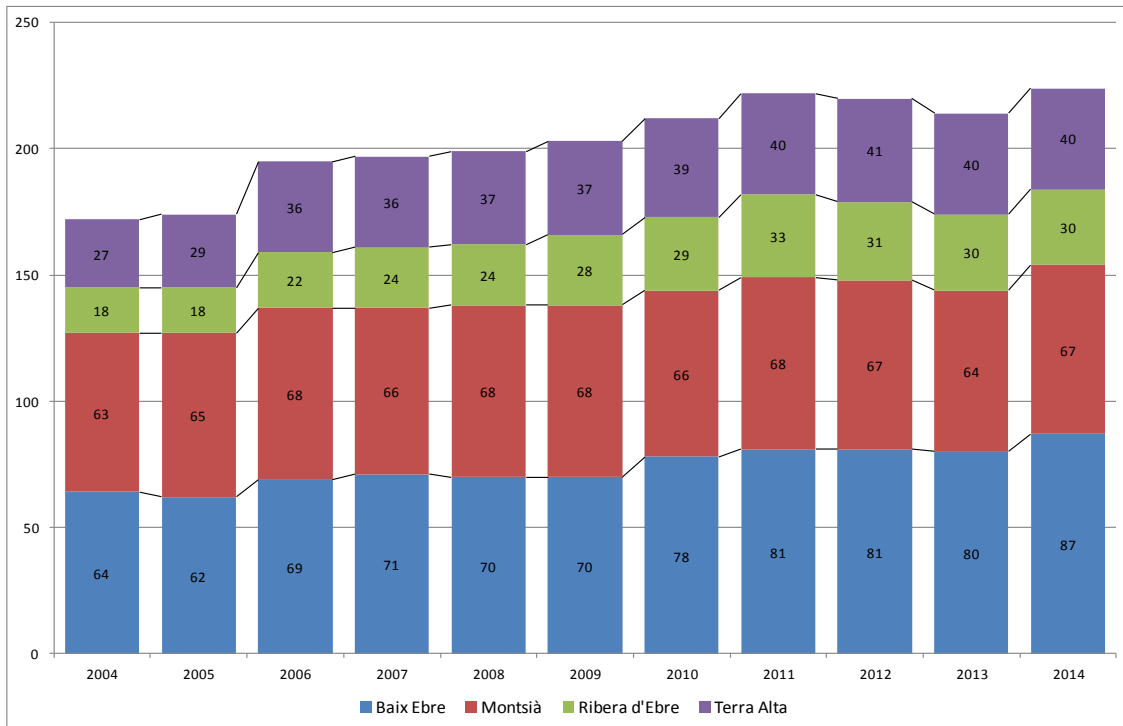
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic 4.18. Evolució del número de places en establiments de tot tipus a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

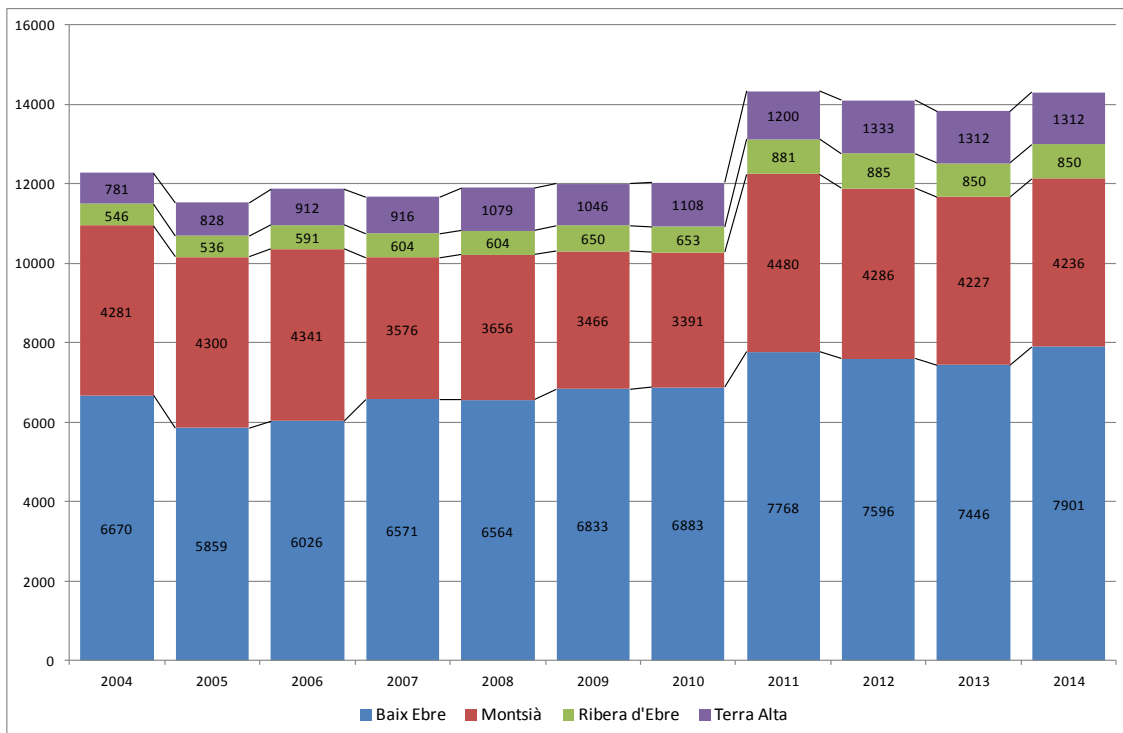
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic 4.19. Evolució del número de establiments turístics de tot tipus a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

Font: elaboració pròpia de dades Idescat

Gràfic 4.20. Evolució del número de places en establiments de tot tipus a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

Font: elaboració pròpia de dades Idescat

Totes les dades presentades en aquesta secció es desglossen per tipus d'equipament, per marques i comarques, en les gràfiques incloses en Annex (Figures A.27-A.32 a nivell de demarcació amb respecta a Catalunya i Figures A.33-A.38 a nivell de comarques dins de la demarcació). Hi notem els següents aspectes:

- Les places en el sector hotelier has seguit creixent gairebé sense interrupcions en el període considerat, guanyant la seva quotes sobre el conjunt de Catalunya, enfront d'una tendència menys dinàmica del nombre d'establiments (i indicant així un creixement de la capacitat receptiva dels hotels). La comarca on el creixement ha estat més sostingut al 2015 ha estat el Baix Ebre.
- El nombre de càmping i les places disponibles en ells van tenir una dinàmica més alternada, amb un repunt important al 2015 amb gairebé 350 noves places obertes al Baix Ebre.
- Els equipaments de turisme rural han crescut de forma contínua en el període considerat tant en nombre d'establiments com de places, i a totes comarques, excepte una lleu disminució en 2012-13 a les comarques d'interior, per tornar a créixer al 2015 a les comarques de la costa.

3.2 Oferta d'altres serveis turístics, anys 2000-2007¹⁵

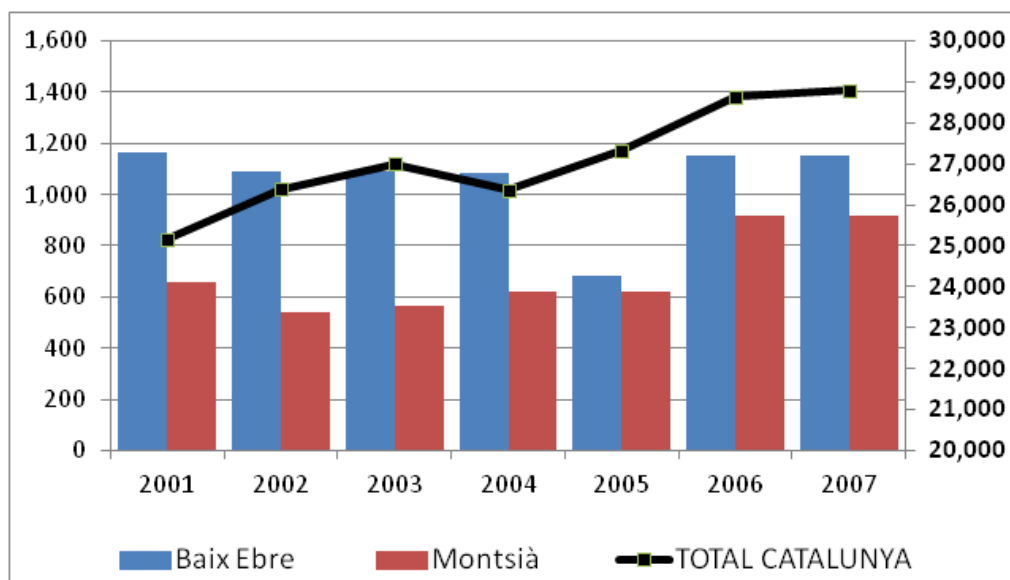
En aquest apartat presentem l'evolució en l'oferta d'altres equipaments complementaris de Terres de l'Ebre en el context català. Per als restaurants, solament disposem de dades antigues, d'entre 2005 i 2007, que indiquen l'existència de 108 restaurants, i 367 entre bars i cafeteries, en la demarcació de Terres de l'Ebre, nombres que han anat creixent en aquell període més o menys a taxes similars a la resta de Catalunya.

Des del 2011 Terres de l'Ebre té el seu primer equipament de golf, que s'afegeix als 81 existents en tota Catalunya (45 solament en les marques de la costa). Les estacions nàutiques també han anat creixent en el període 2001-2007 (del què es disposa de dades). En 2007 les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre posseïen juntes 4 embarcadors (els únics presents al territori català), i 4 dàrsenes esportives d'un total de 19 presents a Catalunya, mentre que no tenien ni ports esportius ni marines, presents respectivament en nombre de 19 i 22 en altres

¹⁵ Idescat presenta dades només cobrint aquest període.

marques de Catalunya. Globalment van amarrar en la costa de Terres de l'Ebre 2.070 esportistes nàutics, en un total de 28.797 a Catalunya. La Gràfic 4.21 presenta l'evolució en aquest període d'aquest nombre en relació al total català per a les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre.

Gràfic 4.21. Evolució del número de amarradors a les comarques de litoral de Terres de l'Ebre, 2001-2007, i conjunt català

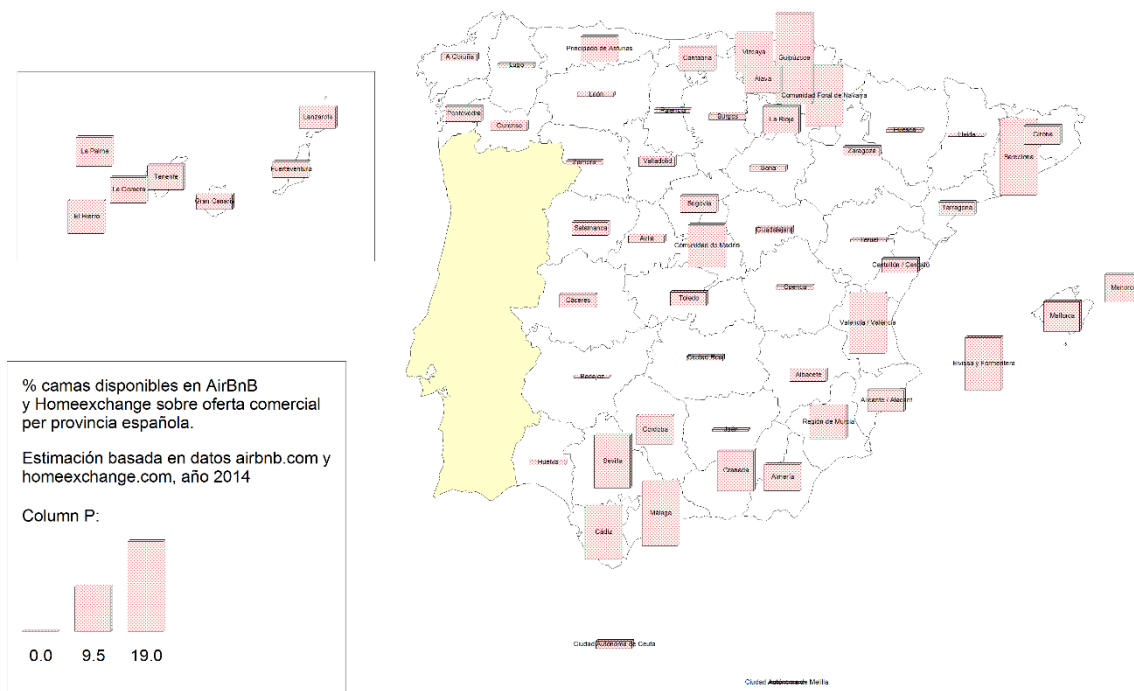
Font: elaboració pròpia de dades Idescat

3.3. Turisme col·laboratiu

En aquest apartat volem oferir una primera aproximació a la situació del fenomen emergent del turisme col·laboratiu a les Terres de l'Ebre. Aquest sistema d'organització del viatge i producció es fona en el intercanvi de productes (com ara viatges i allotjament) i experiències turístiques (dinars, excursions, cursos, etc.), més o menys regulat i comportant o no una transacció econòmica, dintre d'una comunitat d'usuaris, normalment suportada per una plataforma web que compleix funcions de moderador, filtre, repositori o agència on-line. El model 'pur' o peer-to-peer de turisme col·laboratiu prevé que dues parts es posin en contacte i acordin intercanviar, per exemple, la disponibilitat de una habitació, una propietat sencera o un viatge en cotxe privat, per un període de temps determinat, generalment simultani. Tanmateix, la dificultat de realitzar un *matching* perfecte entre usuaris, sobre tot en el cas de destinacions molt atractives, ha donat pas a la proliferació (i l'enorme èxit comercial) de models híbrids de turisme col·laboratiu, que sí preveuen una transacció

econòmica; per molt que comparteixen el model semàntic, comunicatiu, i fins i tot estètic de la xarxa social, aquests ‘nou gegants’ del negoci de la mobilitat, com ara Über o Airbnb, han acabat ocupant un nínxol important en la oferta turística de les destinacions més dinàmiques, a vegades supeditant les barreres a la expansió de l’oferta turística regulada en raó del seu caràcter ‘espontani’ i informal (qüestió força criticada en alguns contextos socialment sensibles on s’ha demostrat el impacte que la ‘conversió’ a ús turístic de la residència pot tenir sobre valors immobiliaris i pràctiques especulatives), i però al mateix temps permetent ampliar la gama, el disseny i el reclam de les destinacions que a través d’aquest oferta es presenten com més genuïnes, integradores, i confortables per viatgers culturalment exigents.

Gràfic 4.22. Grau de penetració de la oferta de Airbnb i HomeExchange com a percentatge de l’oferta de llits als equipament comercials, any 2014

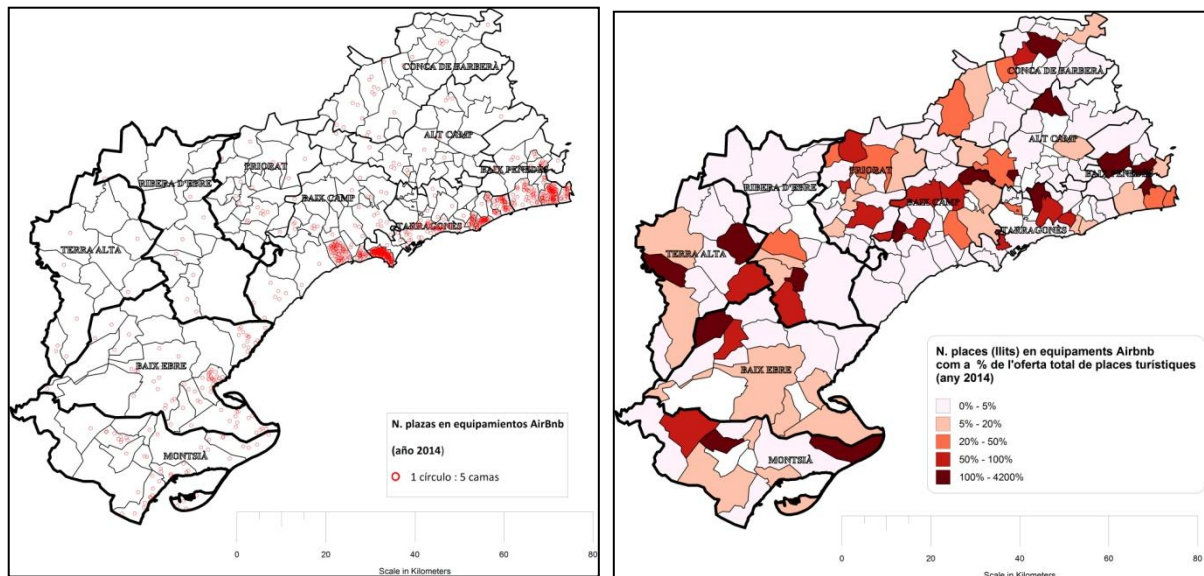
Font: elaboració pròpia de dades www.airbnb.com i www.homeexchange.com (últim accés 1/2/2015)

Resulta doncs interessant avaluar el nivell de penetració a la demarcació de les Terres de l'Ebre d'algunes d'aquestes modalitats turístiques emergents, i sobre tot l'oferta en xarxes d'*allotjament reticular* com el defineix la autora Jeanne Germann Molz en diferents treballs fundacionals de l'estudi d'aquest fenomen. D'aquest punt de vista, les Terres de l'Ebre representen un context particular, ni prou 'urbà' – qualitat que s'associa generalment amb la disponibilitat d'aquests serveis – ni tan sols urbanitzat en el sentit estricte, que podria indicar la disponibilitat d'un excedent de capacitat (de habitatge o serveis privats, per exemple) que el turisme peer-to-peer s'ocupa de 'reciclar'. Una primera aproximació a aquest tema ha de partir des de la situació del territori espanyol.

A la Gràfic 4.22 s'il·lustren els graus de penetració a les províncies espanyoles del conjunt de les dues principals plataformes i models exemplars d'allotjament reticular, Airbnb i Homeexchange, que compten respectivament en una oferta de aprox. 70,000 (entre propietats senceres, habitacions i habitacions compartides) i 3,000 places (generalment propietats senceres) al territori estatal. El mapa il·lustra un grau de penetració més alt en les principals regions urbanes, com Barcelona, Madrid, València i Sevilla (i una notable concentració al País Basc i Navarra), en algunes regions de costa més urbanitzades i madures, com la Costa Blanca, i territoris caracteritzats per formes més 'creatives' de turisme com Eivissa. S'observa també com la província de Tarragona registri un nivell de penetració de l'allotjament col·laboratiu més aviat baix, per exemple en relació a la Costa Brava o a la Costa Blanca.

Les dades relatives als municipis i comarques de Terres de l'Ebre exposats a la Gràfic 4.23, només referint-se a l'oferta en la xarxa Airbnb (com s'ha dit abans, un model *híbrid* de turisme col·laboratiu) il·lustren una concentració encara més baixa en aquesta delimitació amb respecte a les altres comarques i municipis de Tarragona.

Gràfic 4.23. Presència de la oferta de Airbnb als municipis de Terres de l'Ebre. Esquerra: n. absolut llits; Dreta: n. llits com a percentatge de l'oferta als equipament comercials, any 2014

Font: elaboració pròpia de dades www.airbnb.com i www.homeexchange.com (últim accés Jan 2015)

Aquestes mapes mostren una presència discreta d'oferta d'allotjament Airbnb només en alguns municipis de la costa (L'Ampolla i L'Ametlla de Mar); tanmateix és interessant notar com en alguns municipis, tant de la costa com de l'interior (S. Jaume d'Enveja i la Galera al Montsià; Paüls, Caseres, i Corbera d'Ebre a la Terra Alta; Ginestar, a la Ribera d'Ebre) l'oferta de llits en Airbnb supera l'oferta 'comercial'. En el cas d'altres formes d'allotjament col·laboratiu l'oferta és significativa només en els municipis de Tortosa, l'Ametlla de Mar i Amposta.

En quant a les altres formes de turisme peer-to-peer (p2p), la Taula 4. il·lustra les dades globals d'oferta de diferents tipus de productes als municipis de les comarques de terres de l'Ebre. Hi destaquen l'oferta de productes HelpJob (una plataforma col·laborativa basada en el treball voluntari en granges o tallers en canvi d'hospitalitat de franc), especialment a la comarca del Baix Ebre.

Taula 4.9. Oferta de places i altres productes de turisme col.laboratiu, any 2014

Municipis	Total places est. comercials	Total llits Airbnb	Perc. Airbnb sobre est. comm.	Places Couchsurfing	Places Home Exchange	Productos Blablacar	Productos Trip4Real	Helpxjob	Ofertes knoc.com	Ofertes SocialCar
Aldover	8	0	0.0%	2	0				1	
Alfara de Carles	22	0	0.0%	0	0					
l'Ametlla de Mar	2922	110	3.8%	10	3		1			
Benifallet	38	0	0.0%	0	0		1		1	
Xerta	30	19	63.3%	3	0				3	
Paüls	18	18	100.0%	0	0					
Perelló, El	331	0	0.0%	0	0				2	
Roquetes	0	0	0.0%	7	0					
Tivenys	4	0	0.0%	0	0					
Tortosa	727	118	16.2%	76	0				7	
Deltebre	1804	107	5.9%	10	0		2			
Camarles	0	42	0.0%	2	0				4	1
l'Aldea	93	15	16.1%	0	0				2	
l'Ampolla	1449	167	11.5%	4	15				1	
BAIX EBRE	7446	596	8.0%	114	18	0	0	21	1	0
Alcanar	1780	79	4.4%	4	6					2
Ampostà	1136	29	2.6%	52	3					1
la Sénia	138	0	0.0%	0	0					
Freginals	0	17	0.0%	0	0				1	
la Galera	12	72	600.0%	0	0					
Godall	0	6	0.0%	0	0					
Mas de Barberans	20	11	55.0%	0	0					
Masdenverge	42	6	14.3%	0	0					
Sant Carles de la Ràpita	903	87	9.6%	0	6		2			
Santa Bàrbara	105	0	0.0%	0	0				2	
Uldecona	47	4	8.5%	2	0					
Sant Jaume d'Enveja	44	52	118.2%	0	0					
MONTSIÀ	4227	363	8.6%	58	15	0	0	3	3	0
Ascà	5	0	0.0%	0	0					
Benissanet	61	8	13.1%	0	0					1
Flix	75	0	0.0%	1	0		1			
Garcia	0	5	0.0%	0	0				1	
Ginestar	4	10	250.0%	1	0					
Miravet	28	2	7.1%	0	0					
Màra d'Ebre	29	9	31.0%	0	0		2			
Màra la Nova	135	0	0.0%	0	0					
la Palma d'Ebre	9	0	0.0%	0	0					
Rasquera	31	18	58.1%	0	0				4	
Riba-roja d'Ebre	237	10	4.2%	0	0				1	
Tivissa	177	0	0.0%	4	0		1		1	
la Torre de l'Espanyol	0	4	0.0%	0	0					
Vinebre	59	0	0.0%	0	0					
RIBERA D'EBRE	850	66	7.8%	6	0	0	0	7	1	0
Arnes	507	17	3.4%	0	0					
Batea	36	4	11.1%	4	0					
Bot	218	0	0.0%	0	0					
Caseres	5	5	100.0%	1	0					
Corbera d'Ebre	4	6	150.0%	0	0					
la Fatarella	30	0	0.0%	0	0					
Gandesa	103	0	0.0%	2	0				1	
Horta de Sant Joan	203	18	8.9%	0	0					
el Pinell de Brai	20	10	50.0%	0	0				1	
la Pobla de Massaluça	145	0	0.0%	0	0					
Prat de Comte	6	0	0.0%	1	0					
Vilalba dels Arcs	35	0	0.0%	0	0				1	
TERRA ALTA	1312	60	4.6%	8	0	0	0	3	0	0

Font: elaboració pròpia de dades procedents de airbnb.com, homeexchange.com, couchsurfing.com, blablacar.com, trip4real.com, helpxjob.com, knoc.com, socialcar.com (consultades 12/2/2015)

És evident que les noves plataformes de turisme col·laboratiu estan marcant el pas d'una transformació important dels models d'allotjament i fins i tot de pràctiques i modalitats turístiques a tots tipus de destinació. Així mateix està produint efectes inesperades, tant del punt de vista (positiu) de la connexió econòmica i cultural entre comunitats visitada i visitant, com del de les externalitats negatives que sorgeixen principalment de l'ús turístic de l'habitatge, com es comença a veure a la literatura¹⁶, encara que pel moment la qüestió es queda fortament associada a l'anàlisi de les àrees urbanes.

Les dades presentades a aquest apartat es poden doncs llegir en coincidència amb algunes informacions que surten d'altres apartats d'aquest capítol, per exemple l'enfonsament del moviment als apartaments turístics de la zona litoral al 2015. Aquest fenomen és en contra-tendència amb respecte a les formes preferides de allotjar-se per part del mercat internacional, i no s'entendria com de sobte deixin de venir milers de turistes llogant apartaments sinó considerant que una part d'aquests són segones residències 'reciclades' al mercat de lloguer que abans es llogaven de forma tradicional amb agències i moltes vegades amb llicència i de forma creixent, es lloguen en Airbnb i altres plataformes sense necessitat de tenir llicència (ja que aquesta plataforma no l'exigeix als seus amfitrions com fan les agències tradicionals), i caient al 'mercat negre' pel que fa el pagament d'impostes. És dir, la baixada de moviment als apartaments registrada al 2015 és (probablement) només una aparença estadística, quan en realitat està emmascarant el gran (i duos, pel que fa a la sostenibilitat del model turístic) èxit de les noves plataformes p2 també al litoral espanyol.

¹⁶ Arias Sans, A. & Quagliari Domínguez, A. (2016), Unravelling Airbnb: Urban Perspectives from Barcelona en Russo, A.P. and Richards, G. (eds) *Reinventing the local in tourism*. Channel View Publications, Clevedon; Cocola Gant, A. (2016), Apartamentos turísticos, hoteles y desplazamiento de población. Informe para el debate sobre el nuevo Plan Especial Urbanístico de Regulación de los Alojamientos Turísticos, Barcelona.

4. Resultats e impactes territorials del turisme a Terres de l'Ebre

4.1. Taxes d'ocupació

En aquest apartat prenem en consideració algunes mesures de 'performance' del producte turístic de Terres de l'Ebre. En primer lloc, se'n considera un aspecte estrictament empresarial, o sigui les taxes d'ocupació a les diferents classes d'equipament. En d'equipament. En les Taules 4.10. i 4.

. s'il·lustren les dades anuals basades en l'enquestes de conjuntura de l'Observatori Turístic CDTdE per a les zones de litoral i interior de Terres de l'Ebre en el període 2012-2015.

Taula 4.10. Taxes d'ocupació als establiments turístic de Terres de l'Ebre (zona litoral), 2012-2015

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2012	56.2%	46.4%	49.1%	37.2%	35.0%
TOT-2013	54.7%	44.8%	40.3%	35.5%	33.6%
TOT-2014	54.8%	45.0%	38.7%	36.6%	34.7%
TOT-2015	56.6%	45.4%	30.2%	26.5%	24.9%
2012/13	-2.7%	-3.5%	-17.8%	-4.7%	-4.1%
2013/14	0.3%	0.5%	-4.0%	3.3%	3.3%
2014/15	3.2%	0.9%	-22.1%	-27.6%	-28.3%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic CDTdE

Taula 4.11. Taxes d'ocupació als establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona inferior), 2012-2015

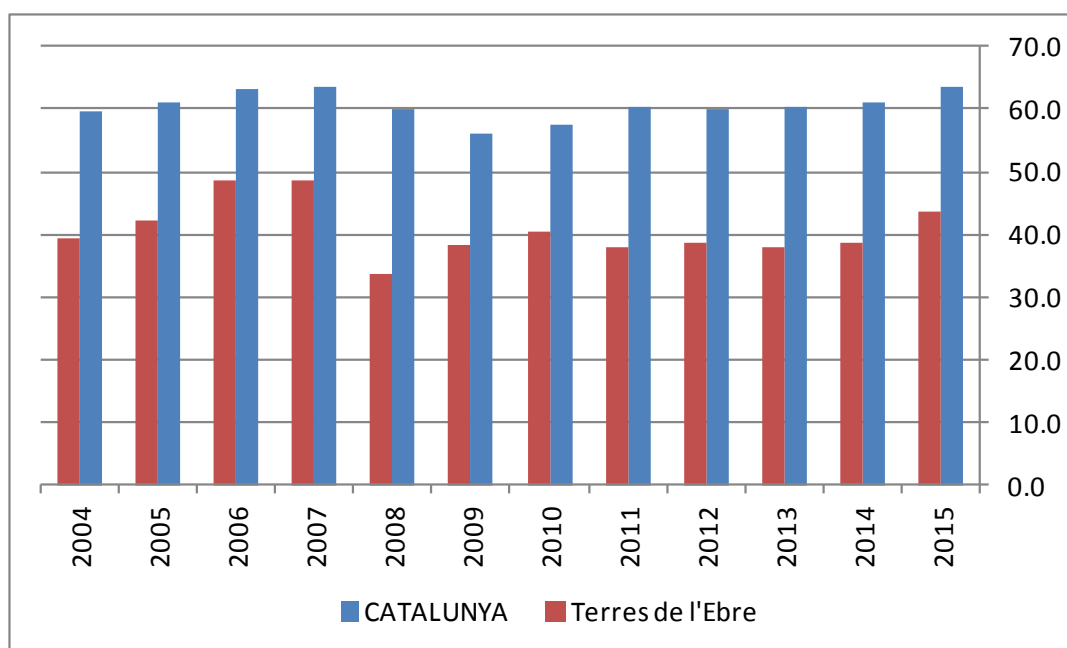
	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2012	32.9%	31.1%	33.6%	18.3%	14.8%
TOT-2013	30.9%	32.9%	34.0%	17.4%	15.2%
TOT-2014	30.9%	32.5%	33.3%	20.2%	16.5%
TOT-2015	30.6%	30.1%	30.1%	19.4%	15.5%
2012/13	-6.1%	5.9%	1.2%	-4.9%	3.0%
2013/14	-0.1%	-1.2%	-2.1%	16.4%	8.2%
2014/15	-0.9%	-7.6%	-9.7%	-4.2%	-6.3%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic CDTdE

Les taxes anuals mitjanes són força altes per al sector hotelier del litoral, i han crescut durant l'últim any, i més moderades a les altres classes d'equipaments, resultant en taxes globals per a tot el sector receptiu en línia amb les de zones turístiques d'interès moderat. Es nota una disminució marcada del conjunt d'equipaments al 2015, una tendència que segueix als últims 5 anys, per tant que s'inverteixi al sector de càmping. La mateixa tendència s'observa a la zona d'interior, on totes les tipologies d'allotjament sofreixen un decreixement al 2015.

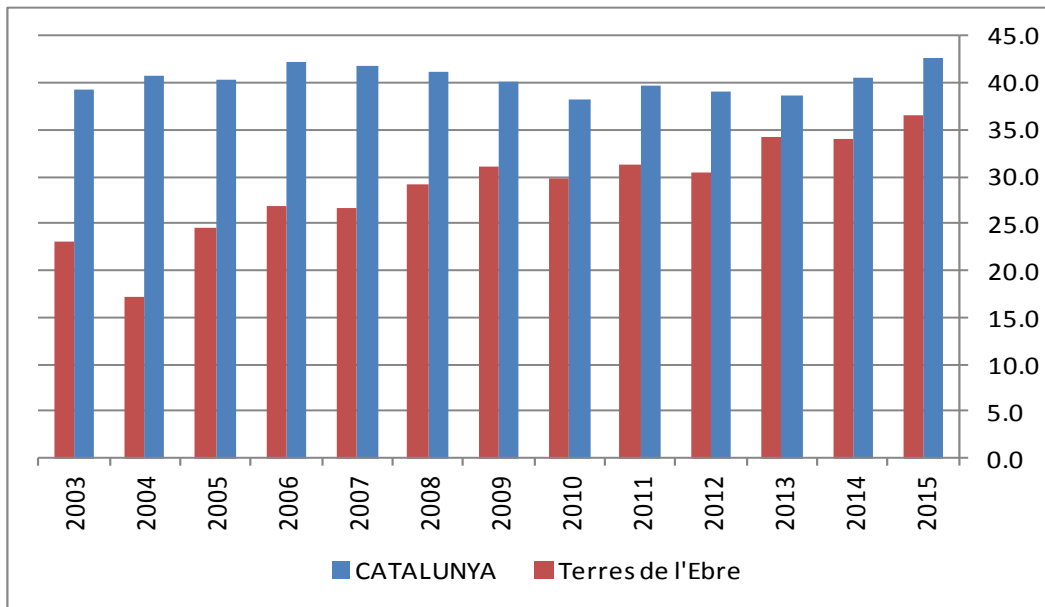
En el seu conjunt, Terres de l'Ebre ha evolucionat de manera desigual respecte a Catalunya (Gràfic 4.24 - 4.26), creixent lleument als tres sectors considerats, amb taxes de creixement superiors a la de Catalunya al seu conjunt pel que fa als sectors hotelier i de càmping i inferior pel que fa al turisme rural.

Gràfic 4.24. Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2015

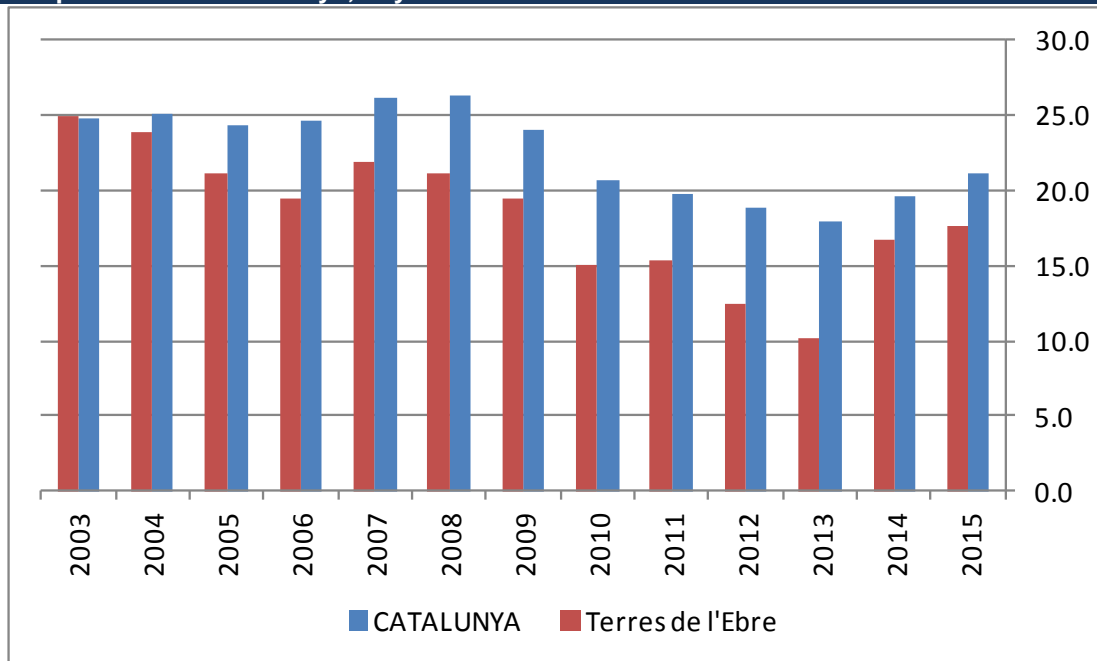
Font: veure Taules 10-11

Gràfic 4.25. Taxa d'ocupació dels càmping a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2015

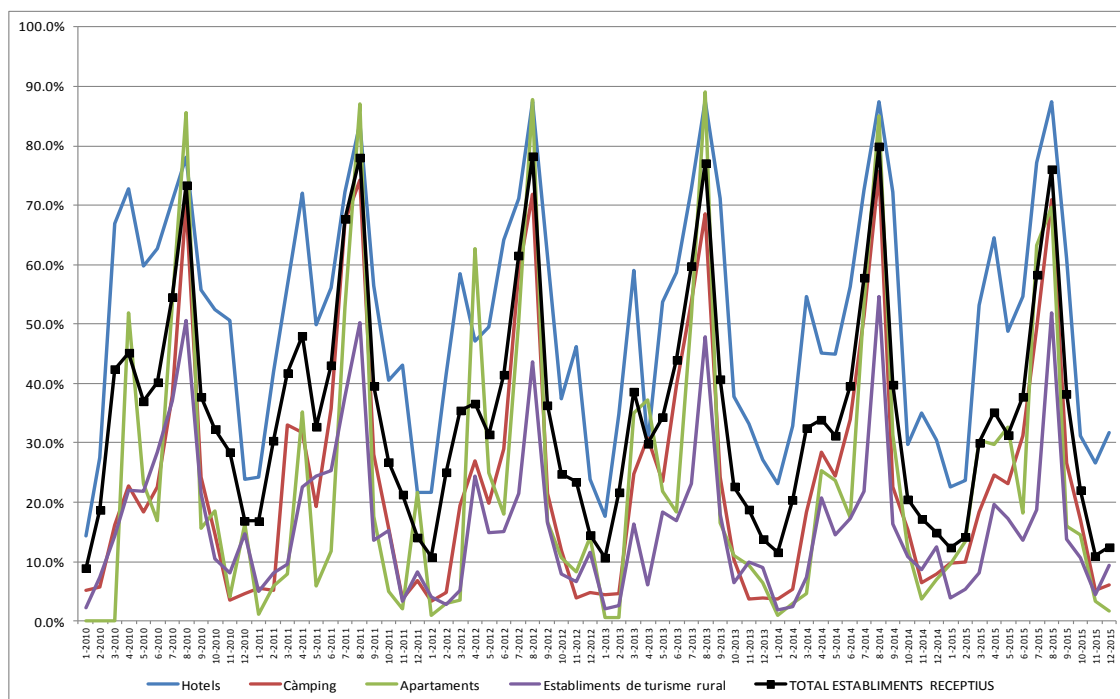
Font: veure Taules 10-11

Gràfic 4.26. Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2015

Font: veure Taules 10-11

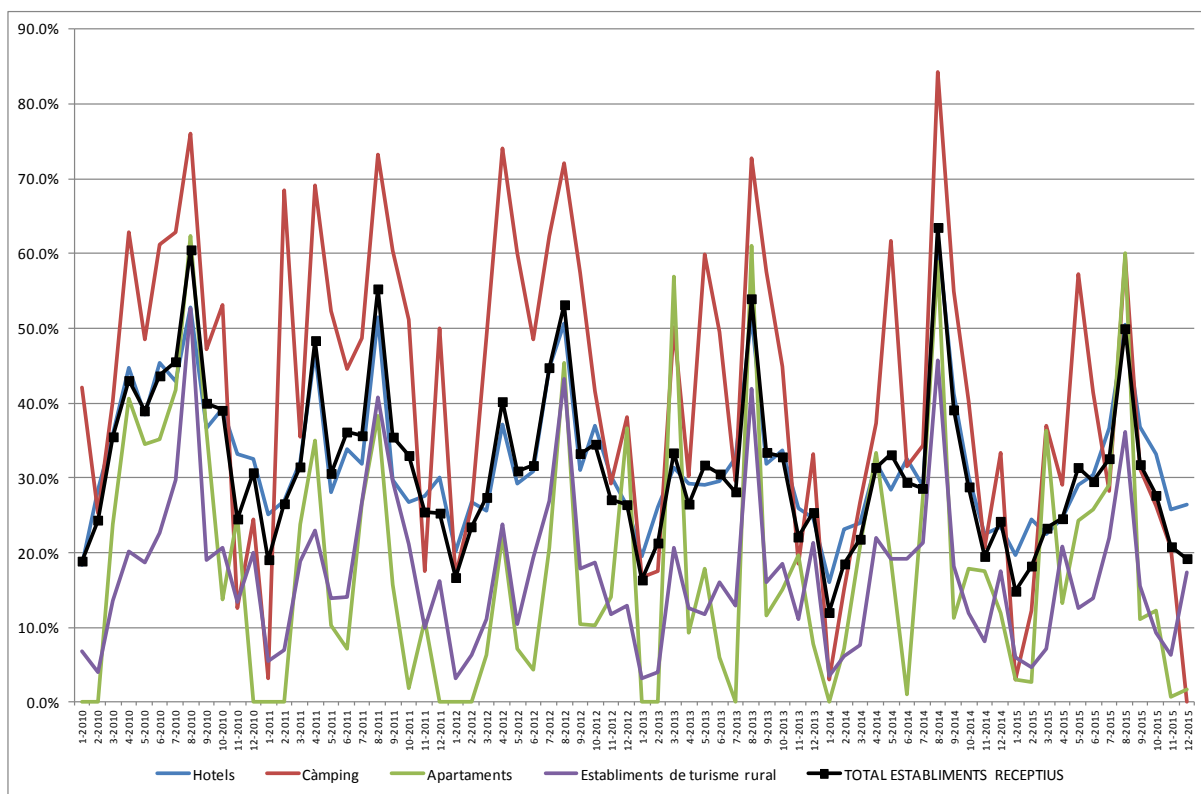
Gràfic 4.27. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona Litoral), valors mensuals, 2010-2014

Font: veure Taules 10-11

En les Figures Gràfic 4.27 i Gràfic 4.28 s'ensenyen les tendències conjunturals en el litoral i a l'interior per als diferents sectors receptors; s'hi tornen a notar notes pics d'ocupació marcats en l'agost i durant Setmana Santa en el litoral, i tendències menys marcades i previsible en el cas de turisme d'interior, on desataquen les diferències de patrons entre anys diferents especialment per al sector càmping. Una anàlisi de la variació intermensual de les taxes al 2015 indica que aquestes han anat augmentant lleugerament en el seu conjunt a la zona litoral (específicament al sector hotelier) i ha disminuït a la zona d'interior.

Gràfic 4.28. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona Interior), valors mensuals, 2010-2015

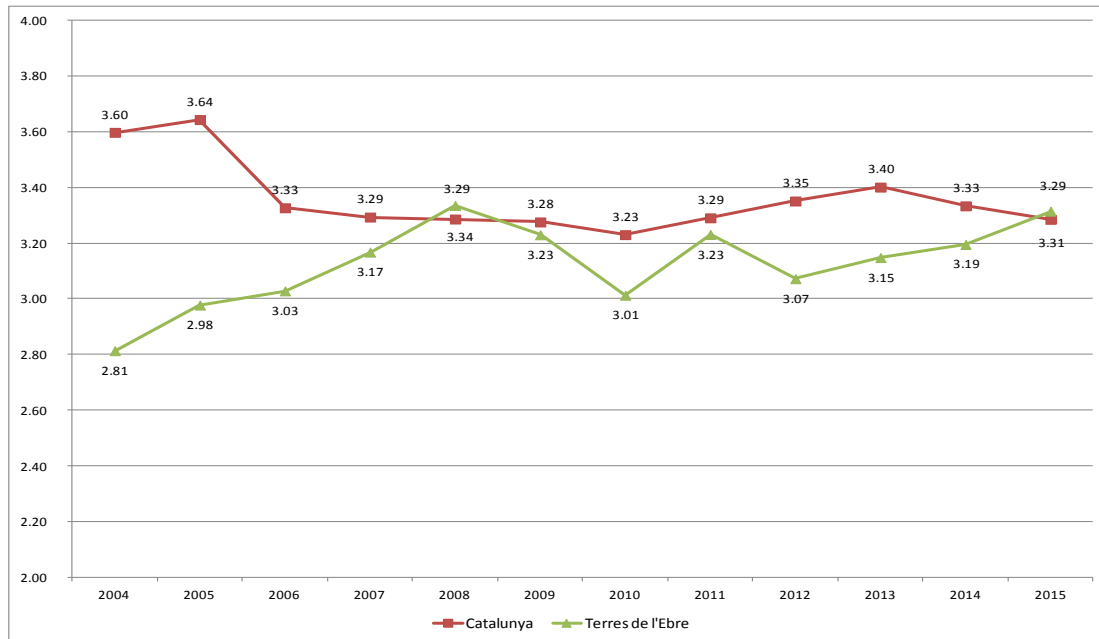

Font: veure Taules 10-11

4.2 Durada de les estades

En relació a Catalunya en el seu conjunt, les estades a Terres de l'Ebre han anat creixent als últims tres anys, arribant aquets últim any a superar la dada de Catalunya al seu conjunt (Gràfic 4.29, i per tipus d'establiments a les figures A.28-31 de l'Annex).

Gràfic 4.29. Durada de les estades (mitjana nits) en tots tipus d'establiments turístics de Terres de l'Ebre en relació a la tendència catalana, 2004-2015

Font: nostra elaboració de dades d'IDESCAT

Utilitzarem una altra vegada les dades conjunturals l'Observatori Turístic CDTdE per analitzar les tendències recents quant a la durada de les visites. Il·lustrem les dades mitjanes anuals en les Taules 4.12 i 4.13. on es pot veure el creixement gradual de la durada de les estades en el litoral i la flexió dels últims dos anys, que es repeteix al sector d'hotels i als establiments de turisme rural, mentre que la durada puja als càmpings i es desploma als apartaments.

Taula 4.12. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona litoral), 2012-2015. Valors mitjans anuals

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2012	3.05	4.20	5.45	2.51	3.45
TOT-2013	3.22	3.89	5.33	2.42	3.52
TOT-2014	2.88	4.28	5.66	2.50	3.46
TOT-2015	2.85	4.68	1.87	2.30	3.43
2012/13	5.8%	-7.6%	-2.3%	-3.5%	1.8%
2013/14	-10.6%	10.1%	6.3%	3.0%	-1.7%
2014/15	-1.2%	9.5%	-67.0%	-7.8%	-0.7%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic CDTdE

Taula 4.13. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona interior) 2012-2015. Valors mitjans anuals

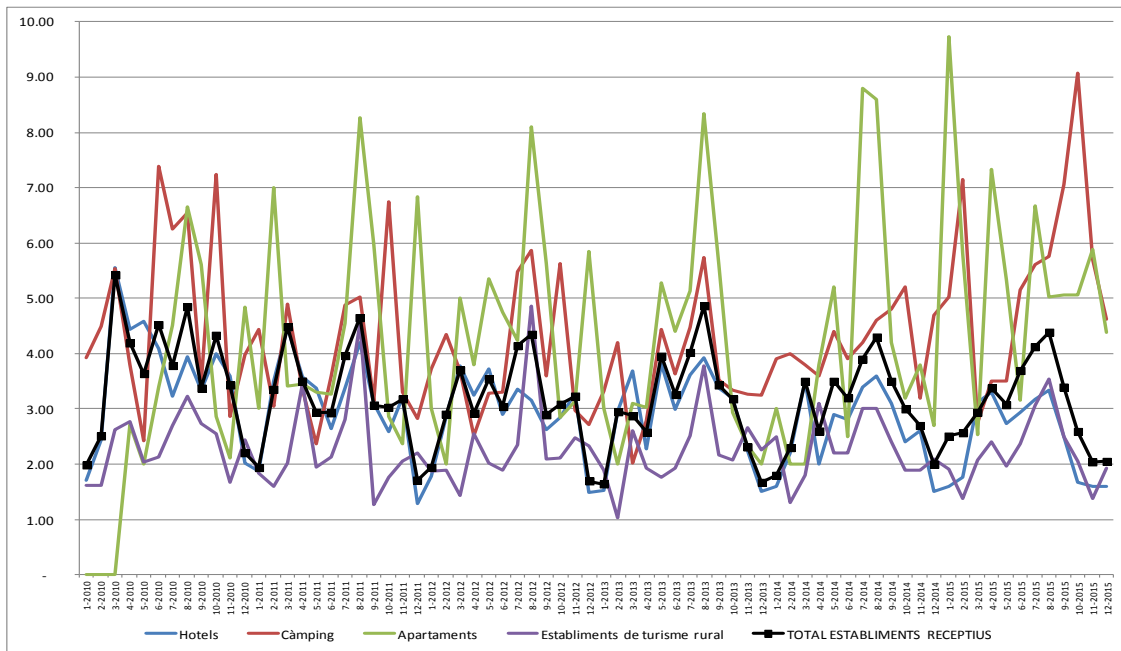
	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2012	2.08	3.18	2.57	2.61	2.32
TOT-2013	2.04	3.22	3.15	2.57	2.29
TOT-2014	1.89	3.04	3.31	2.83	2.16
TOT-2015	1.96	2.37	3.20	2.43	2.06
2012/13	-2.3%	1.1%	22.7%	-1.3%	-1.2%
2013/14	-7.0%	-5.6%	5.3%	10.2%	-5.8%
2014/15	3.4%	-21.9%	-3.4%	-14.3%	-4.5%

Font: elaboració pròpia de dades de l'Observatori Turístic CDTdE

A l'interior la tendència va ser més erràtica durant el període considerat però es caracteritza per una baixada general de la durada de les estades al últim any.

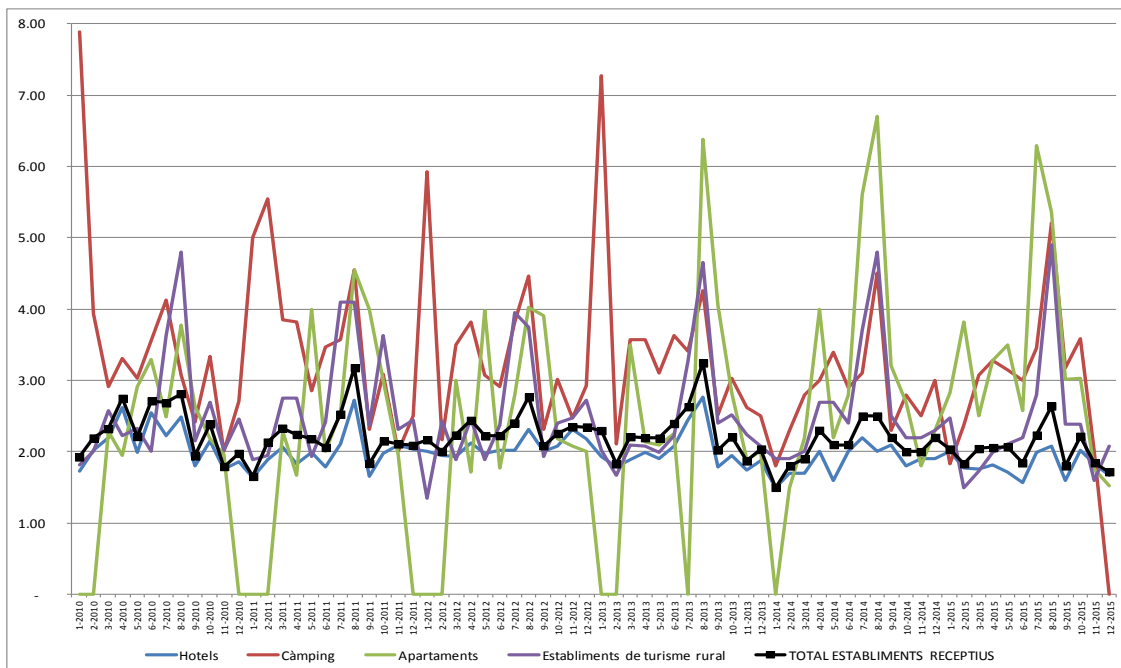
Les tendències conjunturals en els dos àmbits són il·lustrades en les Figures Gràfic 4.30 i 4.31. Resulta evident que la durada de les estades és poc dependent de l'època de l'any encara que sigui generalment més baixa en els mesos hivernals. El sector caracteritzat per les estades més llargues, el dels càmping, puja als nivells màxims al litoral al octubre i al febrer de 2015; aquest, juntament al sector d'hotels a l'interior, són els que han vist un creixement de la durada de les estades al 2015.

Gràfic 4.30. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona Litoral), valors mensuals, 2010-2015

Font: veure Taules 11-12

Gràfic 4.31. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona Interior), valors mensuals, 2010-2014

Font: veure Taules 11-12

A les figures A39-A41 de l'annex, notem com la durada de les estades segueix creixent al sector hotel·ler al 2015 en context de una flexió al conjunt de Catalunya, i lo mateix passa al sector dels càmping, on la durada de les estades a Terres de l'Ebre segueix per sobre del conjunt català; al turisme rural torna a créixer després d'una caiguda sostinguda als últims anys, situant-se en tot cas molt per a baix del conjunt de Catalunya (quasi una mitja jornada menys).

4.3 Despesa i satisfacció dels turistes

Les dades sobre la despesa turística i la satisfacció dels visitants, aspectes que la teoria turística índica com fortament relacionats entre ells, estan disponibles només per a la demanda domèstica (viatgers espanyols), i fins a 2009. En la Taula 4.14. s'ofereixen les dades relatives a l'últim any disponible, mentre que l'evolució històrica de la despesa per càpita i del nivell de satisfacció són il·lustrats als Gràfics 4.32 i 4.33.

Així podem veure com al any 2009 Terres de l'Ebre interceptava solament el 2,5% de la despesa turística declarada dels viatgers espanyols a Catalunya, però amb una quota per càpita per sobre de la mitjana Catalana i fins i tot de la mateixa Barcelona, i molt per sobre de la Costa Daurada i de la Costa Brava, la qual cosa indica que Terres de l'Ebre té una capacitat diferencial interessant de 'generar' despesa, o més aviat per atreure un perfil de turista Espanyol de més alt poder adquisitiu o per tenir recursos de qualitat més elevada, i això mereix una anàlisi ulterior que deixem per a desenvolupaments futurs. Es nota que també el nivell de satisfacció expressat pels viatgers espanyols és bastant elevat i per sobre de la mitjana Catalana. En tots dos aspectes Terres de l'Ebre ha anat millorant els seus resultats durant el període 2001-2009, com es pot constatar en al Gràfic 4.32 i Gràfic 4.33.

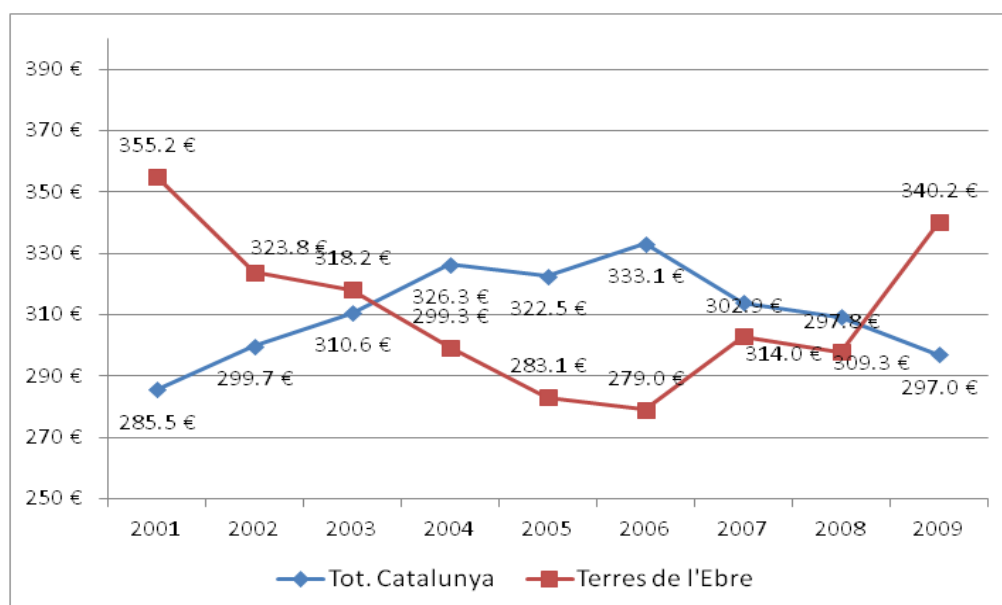
Taula 4.14. Despesa turística i nivell de satisfacció del turista a les comarques de Catalunya, 2019

	Despesa declarada total (1) (milions d'euros)	Despesa declarada per persona i viatge (euros)	Grau de satisfacció del viatge (2)
Tot. Catalunya	1726,4	297	8
Barcelona	789	302,2	8,2
Catalunya Central	101,8	375,2	8
Costa Brava	176,8	269,7	8,1
Costa Daurada	377,6	262,9	8
Costa del Garraf	58,4	325,5	8,6
Costa de Barcelona-Maresme	59,1	376,1	8
Pirineus-Prepirineus	66	366,4	8
Terres de l'Ebre	44,7	340,2	8,2
Terres de Lleida	23,4	220,8	8,9
Val d'Aran	29,5	353,7	8,6
Δ Terres de l'Ebre s. Catalunya		14,5%	2,5%

(1) Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de 15 anys i més.
 (2) Grau de satisfacció: mitjana de puntuació (d'1 a 10) assignada a cadascun dels viatges declarats.
 Institut d'Estadística de Catalunya

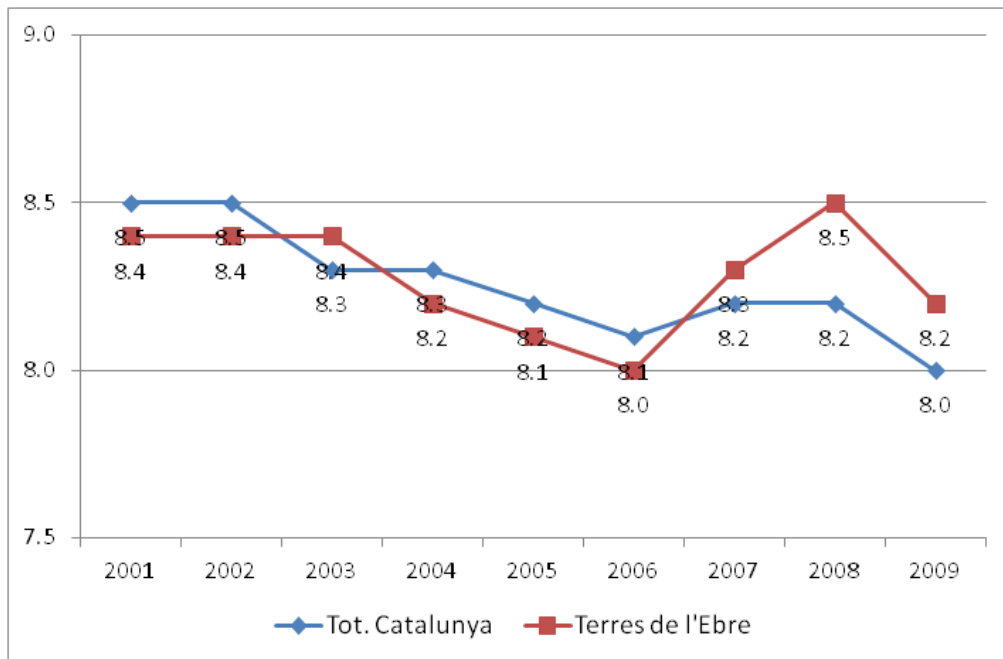
Font: Direcció General de Turisme i Idescat.

Gràfic 4.32. Despesa per càpita dels turistes Espanyols a terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009

Font: veure Taula 4.14.

Gràfic 4.33. Nivell de satisfacció dels turistes Espanyols a terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, anys 2001-2009

Font: veure Taula 4.14.

4.4 Valoració de la destinació Terres de l'Ebre: enquesta 2015

Tornem a utilitzar informacions procedents de la memòria "Terres de l'Ebre: Estiu 2015" de l'Observatori Turístic CDTdE per apreciar millor les practiques, percepcions i valoracions de la destinació Terres de l'Ebre entre els turistes d'estiu, amb dades d'enquesta.

Quant a la fidelitat a la destinació, un 40,9% dels turistes de les Terres de l'Ebre que hi venen durant l'estiu ho han fet per primer cop i un 59,1% dels turistes repeten la seva destinació de viatge. Els que venen per primera vegada creixen aquest any, el que pot indicar una inversió de tendència en quant a la fidelització a la destinació considerant que globalment hi ha hagut menys pernотacions.

Anar a la platja (62,7%, seguint la tendència a la baixa dels últims anys), les visites a atraccions culturals (56,6%, creixent gairebé de 20 punts percentuals) i la relaxació i el descans (33,2%) son les opcions més mencionades com **activitats realitzades** durant una estada a les Terres de l'Ebre al 2015. Per darrere n'hi surten d'altres com el passeig (23,3%), la gastronomia (16,7%), el cicloturisme (12,3%), les activitats aquàtiques (11,7%), i el senderisme (8,7%). Visitar llocs d'interès natural i cultural és l'activitat realitzada pel 80% dels turistes que visiten l'interior de les Terres de l'Ebre. En general semblen afermar-se doncs les motivacions culturals per sobre d'altres de caire més hedonista, possiblement reflectint un cert èxit de les noves estratègies de posicionament de la marca. Tot i la força creixent de les DO locals, com la Terra Alta, només el 1,2% dels visitants menciona haver visitat cellers i vinyes durant la seva estada, una quota que ha baixat ulteriorment aquest últim any.

Pels turistes d'estiu, el Parc Natural del Delta de l'Ebre es confirma com la **destinació més visitada** dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre, registrant un 47,7% de freqüència, en lleu flexió amb respecte al 2014, i es revela particularment atractiva pel 57,7% dels turistes allotjats als municipis costaners. És seguida per les visites al Parc Natural Els Ports (12,4%, pujant a 38,4% amb els turistes allotjats a l'interior), a Tortosa (12,2%, i en forta flexió, però captant el 23,7% dels turistes estrangers, tanmateix una quota menor dels estrangers que visitaven la capital del Baix Ebre al 2014), a Horta de Sant Joan (9,6% i pujant, i el 35,8% dels turistes allotjats a l'interior).

Una bona quota de turistes se surt de la delimitació per anar-se cap a la resta de comarques de Tarragona (28,6%), o a Port Aventura (4,6%), però n'hi ha que van cap a Castelló (8,3%), a Terol (8,2%), i a Barcelona (5,7%); en tots aquests casos les quotes augmenten, indicant que per un nombre creixent de turistes de Terres de l'Ebre aquesta regió pot servir de base per una visita més extensa al territori.

Quant a la **despesa mitjana a la destinació** per persona (no hi incloent ni allotjament ni transport), el rang de despesa mitjana dominant durant l'estada a les Terres de l'Ebre és de menys de 200 euros per persona (veure Gràfic 4.34., sobre tot en relació als turistes estrangers i de major edat.

), repetint la tendència de 2014 amb un 63,1% de viatgers que realitzen aquesta dimensió de despesa tot i que la quota d'aquets rang disminueix lleument. El 62,6% dels turistes estrangers realitza una despesa menor de 200 €, mentre que en el cas dels catalans és el 91,0%. El 0,9% dels turistes realitza una despesa superior als 500 euros per persona durant tota la seva estada (lleu inflexió respecte a 2014). També baixen els rangs de despesa mitjana d'entre 200 a 300 mentre puja de 3 punts percentuals la quota dels que gasten entre 300 a 500 euros per persona, que ara són el 5,0%; globalment, la despesa mitjana per persona l'estiu de 2014 ha estat de 131 €, mentre que al 2014 va ser de 129€. Els turistes estrangers també presenten una despesa mitjana per persona, 220 €, gairebé doble que els turistes catalans i de la resta de l'Estat. La despesa mitjana per persona també es dispara en relació al grup de edat major. Es confirma doncs una tendència lleu cap a la 'elitització' de la destinació, sobre tot en relació als turistes estrangers i de major edat.

Gràfic 4.34. Despesa mitjana dels turistes d'estiu a Terres de l'Ebre durant el total de la seva estada, 2014-2015

	Turistes 2014	Turistes 2015
Menys de 200 euros	64,4%	63,1%
De 200 a 300 euros	6,1%	4,7%
De 301 a 500	2,1%	5,0%
De 501 a 900	0,7%	0,7%
De 901 a 1000	0,2%	0,1%
De 1001 a 2000	0,1%	0,1%
Més de 2001	0,0%	0,0%
Ns/Nc	26,4%	26,3%
MITJANA PER PERSONA	129 €	131 €
DESVIACIÓ TÍPICA	138 €	131 €

Base 2014: 754
Base 2015: 814

Font: l'Observatori Turístic CDTdE, 2015

Quant a la **valoració de diferents aspectes de la destinació**, en una escala de l'1 al 5, el grau de satisfacció general, per terme mig, que manifestaren els turistes enquestats a l'estiu de 2015 va ser d'un 4,5, atestant-se al nivell del 2014 (Gràfic 4.35). Tot i això, diferents ítems han obtingut puntuacions inferiors que l'any anterior, com ara la seguretat, la qualitat dels transports públics i de l'ambient natural, les facilitats pels vianants, l'amabilitat de la gent, tots aspectes que flueixen d'algunes dècimes de punts percentuals; la neteja de les àrees públiques, l'entreteniment i vida nocturna, la senyalització i la relació qualitat-preu es mantenen al mateix nivell de valoració de l'any passat, mentre no n'hi cap que millori. El 95,5% dels allotjats en hotels presenta un grau de satisfacció general entre 4 i 5, mentre que en el cas dels allotjats en establiments de turisme rural així ho afirma el 65,6%.

Gràfic 4.35. Valoració de diferents aspectes de la destinació pels turistes d'estiu a Terres de l'Ebre, 2014-2015. Valoració d'1 – molt deficient – a 5 – excel·lent

	2014	2015
Neteja de les àrees públiques	4,2	4,2
Seguretat	4,8	4,6
Amabilitat de la gent	4,8	4,6
Transports públics	3,9	3,5
Facilitats per als vianants	4,7	4,5
Entreteniment i vida nocturna	4,1	4,1
Ambient natural	4,7	4,6
Neteja de les platges i el mar	4,0	3,9
Equipaments de les platges	4,0	4,0
Senyalització	4,2	4,2
Relació qualitat/preu	4,2	4,2
Grau de satisfacció general	4,5	4,5

Base 2014: 754
Base 2015: 814

Font: l'Observatori Turístic CDTdE, 2015

El considerar el territori de les Terres de l'Ebre com una destinació que proporciona 'calma' és el significat més freqüent entre els turistes de la destinació, amb una freqüència de resposta d'un 42,8% (en lleugera flexió respecte al 2014, de uns 4 punts percentuals, seguit del significat 'natura' (9,7%, i pujant), i 'vacances' (4,8%, i baixant). Un 7,9% dels turistes estrangers atribueixen a les Terres de l'Ebre el significat de 'sol'.

4.5 Indicadors de desenvolupament turístic (intensitat i estrès)¹⁷

Acabem amb una aproximació territorial a l'anàlisi basada en indicadors que la teoria geogràfica del turisme utilitza per apuntar a zones subjectes a pressió antròpica excessiva sobre els recursos socials, naturals i culturals d'una regió o destinació. Aquests són l'índex d'intensitat turística, donat pel *ratio* entre turistes i residents; i l'índex de pressió turística, donat pel ràtio de turistes per kilòmetre quadrat. Faltant dades desagregades territorialment sobre el moviment turístic per sota del nivell de les marques, utilitzem com *proxy* d'això les dades d'oferta que estan disponibles a nivell municipal, i interpretant la presència d'infraestructura receptiva en un lloc com a indicador de desenvolupament i alhora pressió antròpica sobre els recursos. Podem així generar uns mapes que posen en evidència les àrees on la gestió territorial del turisme cobra una importància particular, o més aviat (i aquest cal

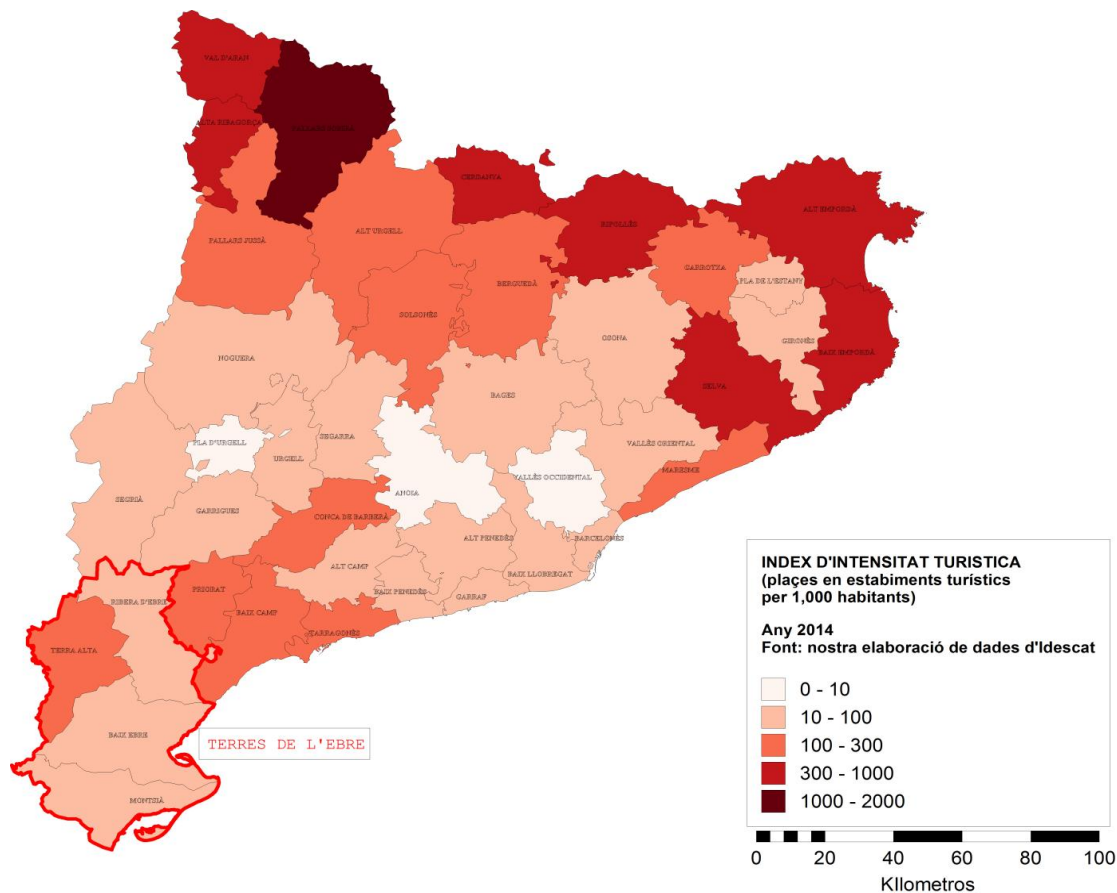
¹⁷ D'acord amb la observació en la nota a peu n.14, aquesta secció utilitza dades de 2014.

esperar sigui el cas de Terres de l'Ebre) on s'identifica un 'buit' de desenvolupament amb una escassetat d'infraestructura enfront d'un potencial representat per recursos i atraccions territorials situats en zones específiques, que es detallaran més a baix.

Els mapes del Gràfic 4.36-Gràfic 4.39 doncs ofereixen una representació dels valors d'aquests indicadors a les comarques de Catalunya, posant en evidència els valors de les quatre comarques de Terres de l'Ebre, i els valors a nivell municipal a aquestes comarques.

Quant a la intensitat turística, aquest indicador sol interpretar-se com un factor de desenvolupament turístic però també com un indicador de estrés sobre l'entorn socioeconòmic produït pel turisme: solen identificar la dimensió de les 'externalitats' negatives' produïdes pel turisme sobre la població local en situacions de massificació turística. Òbviament com es deia abans també poden indicar les zones on els beneficis potencials del desenvolupament turístics arriben amb menys intensitat. En tot cas, aquest índex 'premia' els territoris relativament despoblats que són interessats per fenòmens d'especialització turística, i evidentment penalitza els territoris costaners que són els que concentren més població i diversitat productiva.

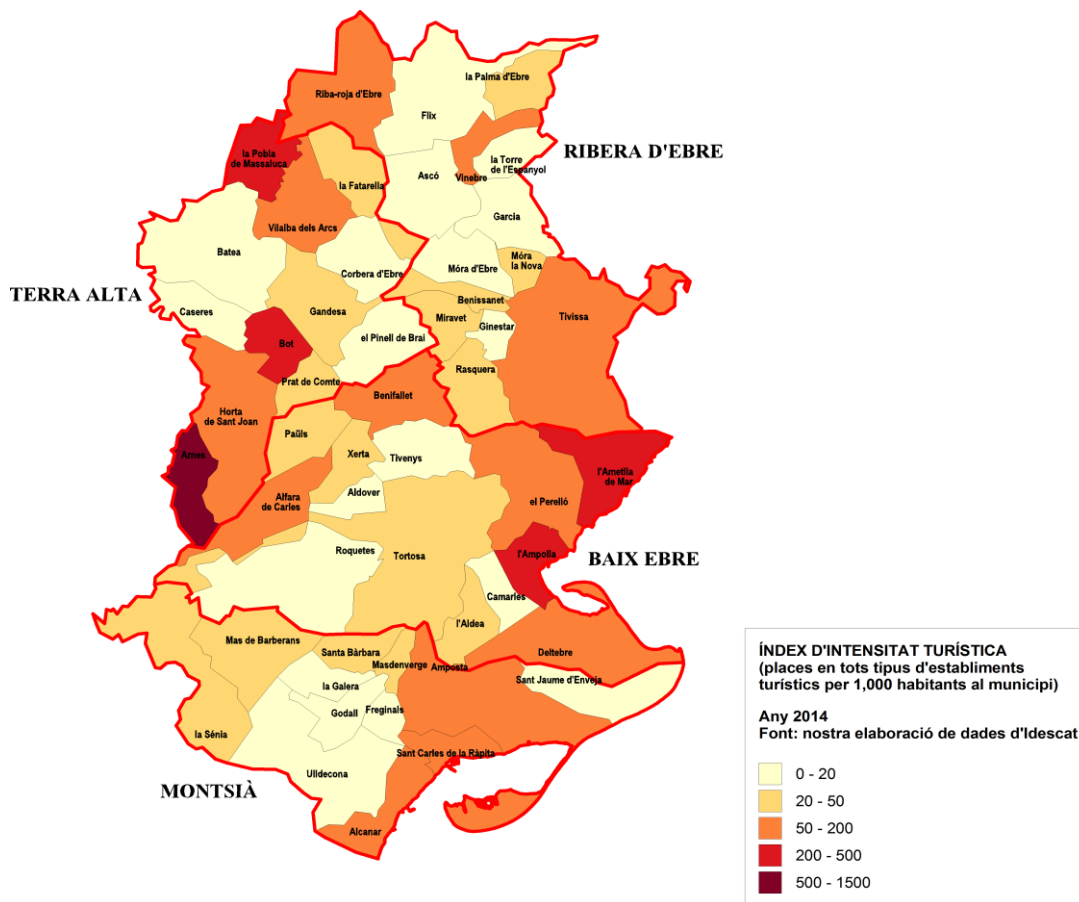
Gràfic 4.36. Intensitat turística. Comarques de Catalunya (2014)

Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

A la Gràfic 4.36 podem veure com d'aquest punt de vista Terres de l'Ebre registra taxes de desenvolupament bastant per sota de la majoria dels territoris turístics catalans, i especialment de la Costa Brava nord i del Pirineu, atestant-se a nivells semblants a les de moltes comarques d'interior especialment a les províncies de Lleida i Barcelona. Només la Terra Alta ensenya valors (respectivament, 108,3 places per milers d'habitants) que la aproxima als nivells de les comarques de la Costa Daurada a Tarragona o a comarques com el Maresme, la Garrotxa o el Solsonès; una mica per sota de les 100 places per 1,000 habitants es situa el Baix Ebre, mentre Montsià i Ribera d'Ebre no superen les 61 places per 1,000 habitants.

Gràfic 4.37. Intensitat turística. Municipis de Terres de l'Ebre (2014)

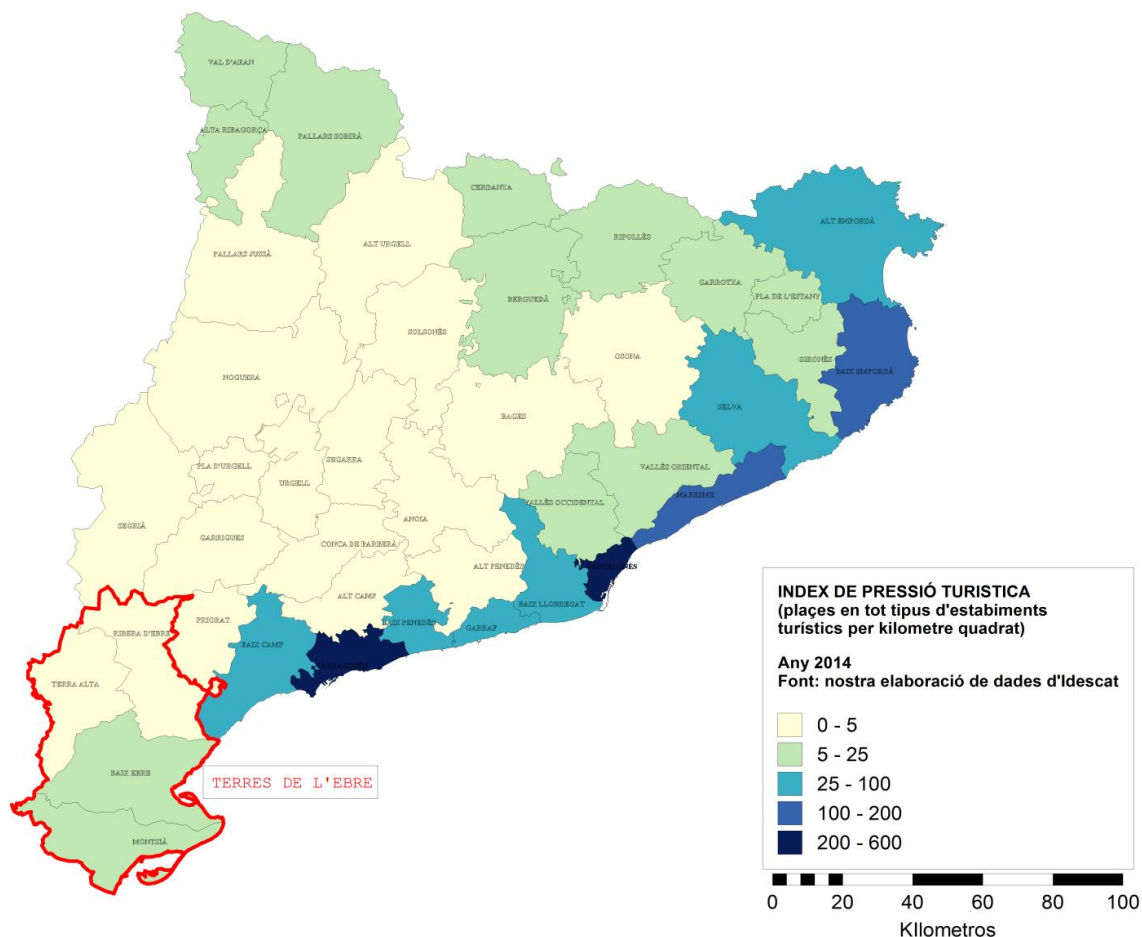
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Les dades municipals (Gràfic 4.37) ens ensenyen que hi ha només un municipi que aconsegueix més de 500 places per 1,000 habitants, Arnes (1,070); a la resta de la demarcació els valors més elevats als rangs inferiors es registren als termes municipals de l'Ametlla de Mar (428), la Pobla de Massaluca (409) i Bot (346), tots municipis que inclouen a la seva delimitació establiments de càmping que ofereixen un bon nombre de places, situant-los als mateixos nivells, per exemple, de la comarca de la Selva al seu conjunt. La resta de municipis de la demarcació es situa per sota de les 50 places per miler d'habitants.

Pel que es refereix a la pressió turística, aquest indicador mesura d'alguna forma el nivell de desenvolupament turístic en terminis de concentració espacial. Als estudis turístics, se'l associa amb el nivell d'estrès sobre els recursos mediambientals i culturals, de la mateixa manera que la intensitat per habitant apunta als aspectes socioeconòmics. Doncs, valors baixos indiquen un potencial de desenvolupament

'sostenible' del turisme mentre que valors elevats pots indicar situació de tensió o conflicte en l'ús dels recursos a nivell local. La concentració de població a les costes i la vocació turística del territori costaner català fa que aquest índex sigui particularment alt a les comarques de la costa, com es veu a la Gràfic 4.38. De les quatre comarques de Terres de l'Ebre, les dues del litoral, Baix Ebre (7,9 places per kmq) i Montsià (5,7), arriben a nivells de concentració espacial comparables amb els de algunes comarques catalanes de l'interior i muntanya, com ara la Garrotxa, el Berguedà o la Vall d'Aran, però cap de les altres comarques de costa; d'altra banda les comarques d'interior, Terra Alta (1,8) i Ribera d'Ebre (1,1) es situen al rang més baix que caracteritza la gran part de l'interior català central i de Ponent.

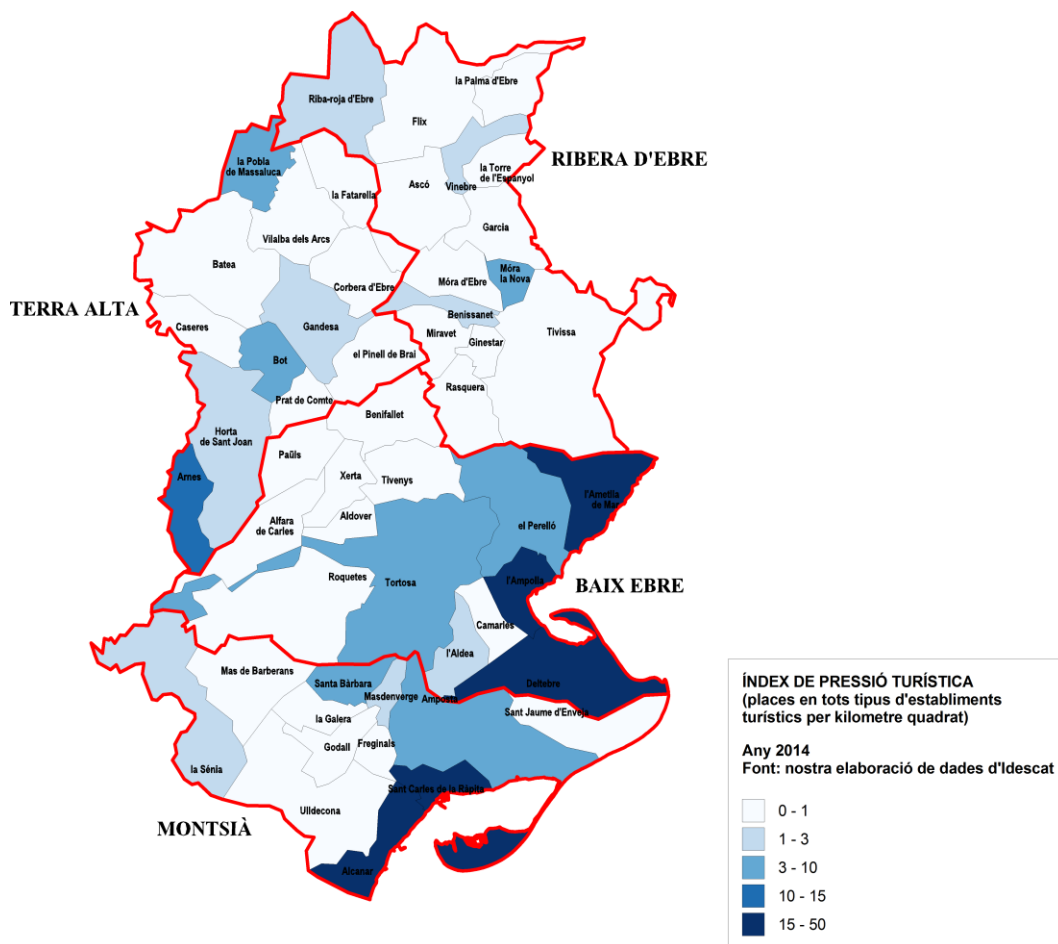
Gràfic 4.38. Pressió turística. Comarques de Catalunya (2014)

Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

A nivell municipal (Gràfic 4.39) podem veure que els majors nivells de concentració es registren primàriament als 5 municipis litorals, L'Ametlla de Mar, L'Ampolla, Deltebre, Sant Carles i Alcanar (respectivament amb 49,1, 41,7, 37,9, 16,8 i 11,8 places per kmq); per damunt de les 10 places per kmq s'hi col·loca Arnes, mentre la resta dels municipis de la demarcació en té menys de 15.

Gràfic 4.39. Pressió turística. Municipis de Terres de l'Ebre (2014)

Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

5. Recursos, productes i destinacions principals

En aquest apartat es vol oferir una aproximació de caràcter purament especulatiu sobre el potencial d'atracció de Terres de l'Ebre per a diferents perfils de visitants, que podrem comparar amb les característiques del moviment turístic i el nivell de desenvolupament il·lustrat pels indicadors introduïts en la Secció 4 per poder identificar àrees i productes estratègiques que deuriem ser objecte de noves iniciatives de valorització i màrqueting turístic.

5.1 Actius i paisatges naturals

Abans de tot, Terres de l'Ebre és una zona turística fortament caracteritzada pel seu patrimoni natural, i aquest caràcter és l'element principal de la seva marca i de les imatges usades en les campanyes promocionals, amb productes ja consolidats (encara que, com es veurà, amb gran potencial de desenvolupament ulterior) d'activitats turístiques en la naturalesa (senderisme, *birdwatching*, passejos en canoa, activitats esportives), i turisme cultural i gastronòmic basats en els elements més destacats i productes típics del paisatge del delta.

Taula 4.15. Evolució de visitants segons l'espai natural de protecció especial (1995-2007)

ESPAI NATURAL/ANY	1995	2000	2005	2007
Parc Nacional				
Parc Nacional d'Aigüestortes	228,000	382,000	337,500	268,796
Paratges naturals d'interès nacional				
PNIN Poblet**	192,000	158,000	185,000	184,000
PNIN Albera	18,000	28,000	41,000	55,600
Parcs naturals				
P. N. Delta de l'Ebre	810,000	814,800	968,000	919,000
P. N. Montserrat**	2,106,000	2,290,000	2,377,600	-
P. N. Cadí Moixeró	330,000	400,000	430,000	430,000
P. N. Aiguamolls de l'Empordà	171,000	150,000	152,000	188,000
P. N. Les Medes	150,000	270,000	218,000	-
P. N. Cap de Creus	-	432,000	435,000	435,000
P. N. ZV Garrotxa	-	575,000	600,000	600,000
P.N. Sant Llorenç del Munt i l'Obac*	-	76,489	-	-
P.N. del Montnegre i el Corredor*	70,648	49,575	-	-
P.N. del Montseny*	-	565,856	-	-
P.N. del Garraf*	-	161,000	-	-
Parcs Comarcals				
Castell de Montesquiu*	-	42,635	8,242	-

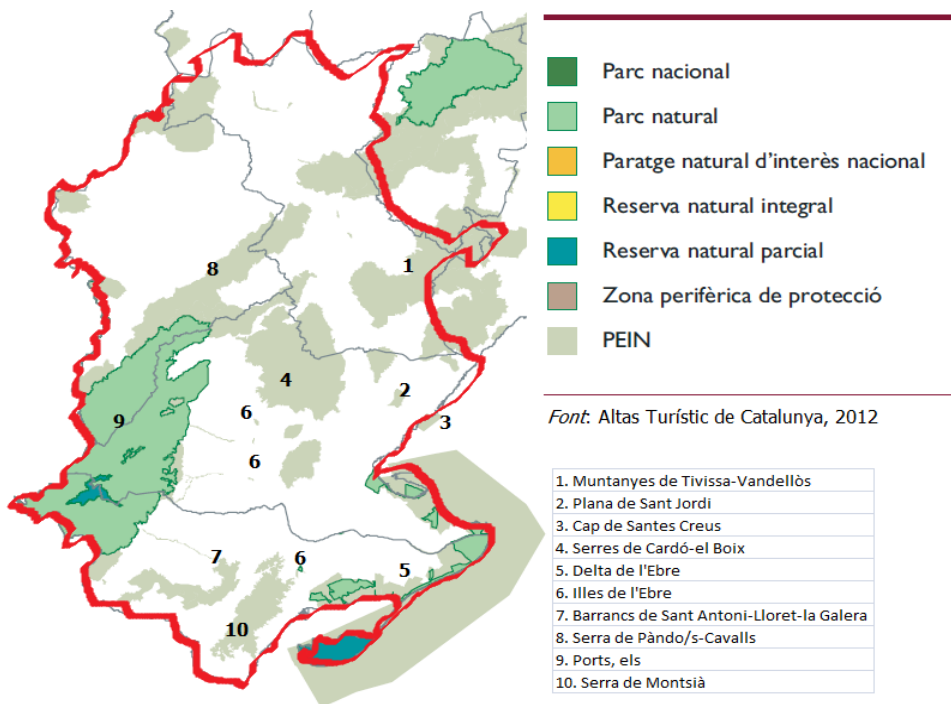
Reserves naturals				
R.N. Delta del Llobregat	26,000	100,000	62,500	95,000
R.M. Les Medes	-	-	218,000	200,000

Font: *Atles Turístic de Catalunya (2012)*

El Parc Natural del Delta de l'Ebre és no solament un dels espais verds més visitats de Catalunya (Taula 4.15.), amb la sola excepció del P.N. de Montserrat (que és molt més proper a Barcelona i deu el seu atractiu també al tema cultural i religiós); sinó que gaudeix d'un paper únic a Catalunya com a paisatge de zona de delta, lloc per excel·lència de biodiversitat i entorn productiu (especialment relacionat amb el cultiu de l'arròs i la pesca). El mateix tema cultural del Riu Ebre i els seus intermitències amb els paisatges culturals de Terres de l'Ebre és un recurs de primer nivell que s'estén a elements importants del patrimoni intangible, històric i material de la regió.

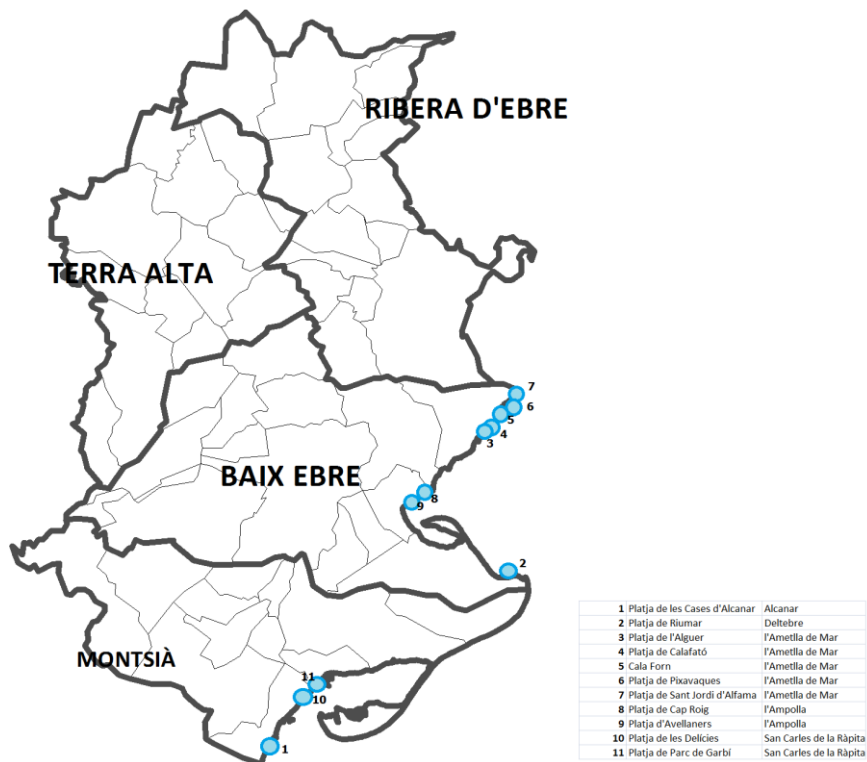
No obstant això, les Terres de l'Ebre deuen el seu atractiu a altres espais verds a les zones d'interior i de muntanya de les seves comarques, com el Parc Natural dels Ports, un altre santuari de la biodiversitat i fauna salvatge, i la xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural (PEIN), que inclou en la demarcació de Terres de l'Ebre, damunt dels parcs naturals ja esmentats, les zones naturals identificades a la Gràfic 4.40, on els seus visitants poden gaudir d'una àmplia gama de activitats, vistes, i rutes per descobrir alguns indrets dels més únics i incontaminats de Catalunya. Destaca la Via Verda, un itinerari d'uns 50 kilòmetres que segueix l'antic traçat de la línia de tren que unia La Puebla de Híjar (a l'Aragó) amb Tortosa, adaptat per bicicletes i vianants, amb un recorregut espectacular que voreja el vessant occidental del massís dels Ports i la llera del riu Canaletes fins arribar a l'Ebre.

Gràfic 4.40. Espais Naturals de Terres de l'Ebre

Font: Atlas Turístic de Catalunya (2012)

Gràfic 4.41. Espais Naturals de Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia de dades del Atlas Turístic de Catalunya, 2012

Les Terres de l'Ebre també ofereixen una important disponibilitat de platges per a activitats nàutiques i oci, tant a les zones de costa de l'Ametlla de Mar-Amposta i de Sant Carles-Alcanar, com a la zona més salvatge del Delta de l'Ebre i les seves illes. Algunes d'elles han obtingut la certificació de 'Bandera Blava' (veure Gràfic 4.41.).

5.2 Patrimoni cultural

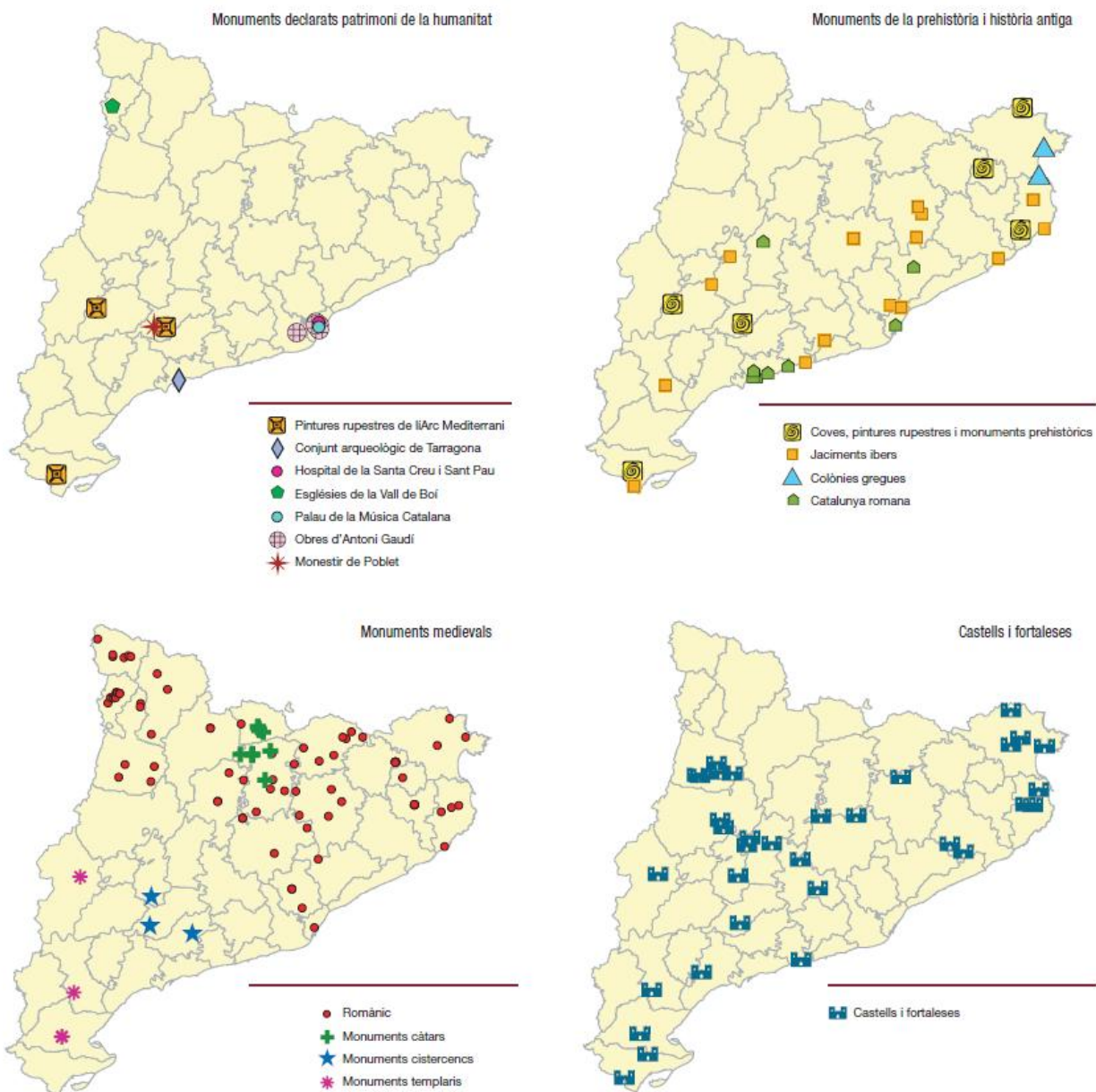
Encara que la marca Terres de l'Ebre sigui més aviat identificada amb el turisme als espais naturals, i això marqui les campanyes de promoció turística de la regió, cal evidenciar com aquest territori sigui dotat de recursos culturals. Mirarem un altre cop a l'Atlas Turístic per identificar aquests elements. En la selecció de recursos culturals, que l'Atlas presenta classificats per tipologies a través de mapes temàtics (Gràfic 4.42 – 4.43.) en una representació a nivell de comarques, Terres de l'Ebre apareix com seu de actius importants en els registres de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, monuments medievals, castells i fortaleses, i Monuments de la prehistòria i història antiga.

En el mapa de monuments medievals, destaca la gran concentració d'actius a la franja pirinenca i prepirinenca, i una gradual de-densificació cap al sud, que deixa Tortosa i Miravet com a únics nuclis dotats d'actius d'aquesta classe en tot el sud català. En el mapa de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, s'aprecia la presència de 'Pintures rupestres de l'Arc Mediterrani' (Abrics d'Ermistes de la Serra de la Pietat a Ulldecona, Montsià).

En

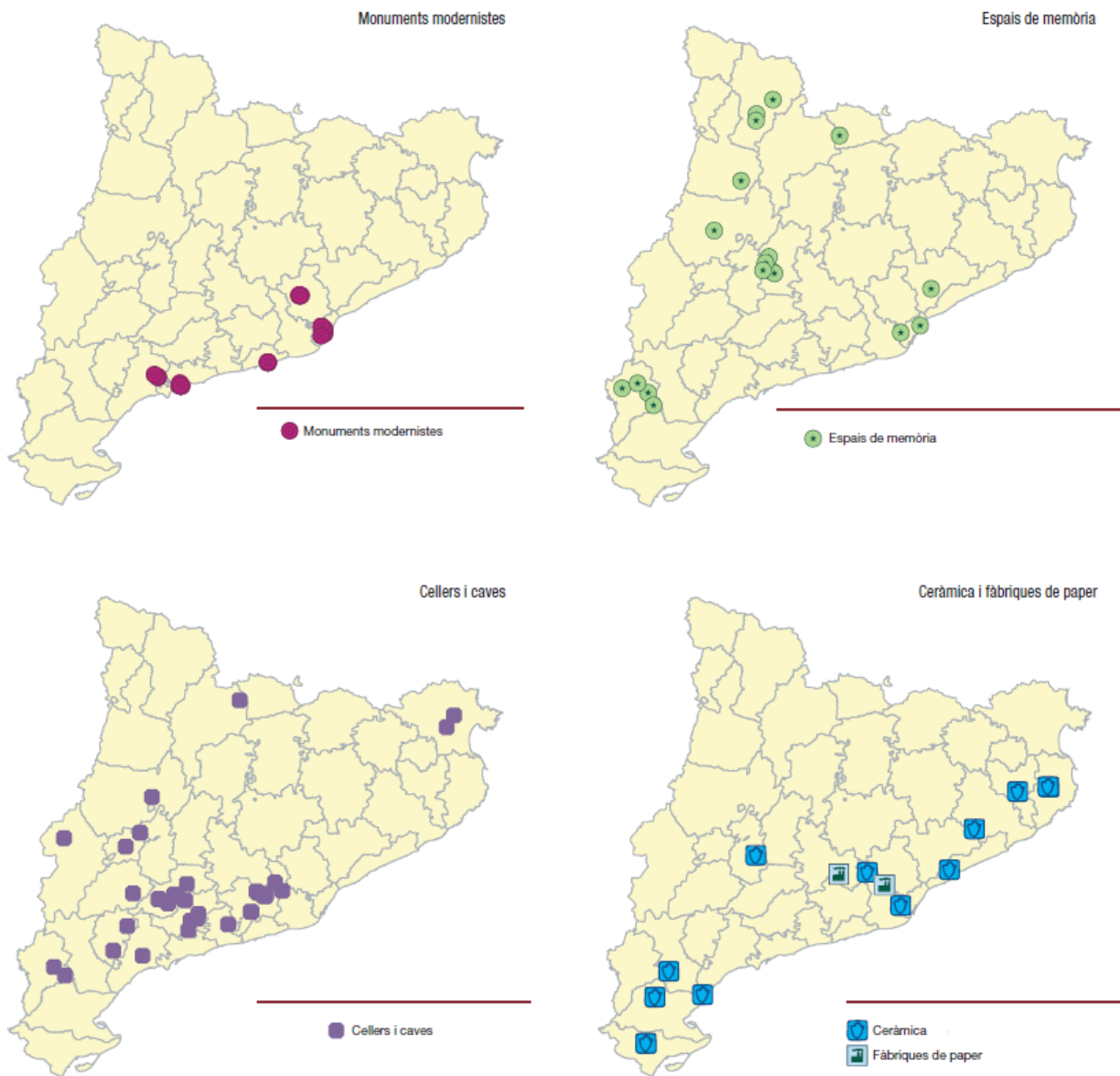
Gràfic , es pot veure que tot i que el Atlas no inclogui ningú element destacat en quant a patrimoni modernista a les Terres de l'Ebre (i això podria ser un element de contestació, vista l'existència de recursos d'una certa importància en aquest sentit a Tortosa), sí conta en elements destacats en els registres d'Espais de la Memòria (els actius relacionats amb la Batalla de l'Ebre a la Terra Alta, musealitzats pel CO.ME.BE. - Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre), de Cellers i Cavis (també a la Terra Alta), i el del patrimoni industrial relacionat amb 'Ceràmica i fàbriques de paper' en totes les seves comarques. Cal destacar com no s'inclogui un mapa o tan poc s'esmentin els monuments renaixentistes de que pot ser orgullosa la ciutat de Tortosa.

Gràfic 4.42. a-d Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008)

Font: *Atles Turístic de Catalunya*, 2012

Gràfic 4.43. a-d Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008)

Font: *Atles Turístic de Catalunya*, 2012

L'Atles ofereix també algunes estadístiques sobre les visites als monuments i béns culturals esmentats abans, que permeten avaluar la posició de Terres de l'Ebre i el seu potencial en el context de l'oferta catalana. Cal remarcar que en aquest cas adoptem una visió molt tancada de 'turisme cultural', més aviat s'hauria de parlar de turisme de patrimoni i prendre en compte que aquestes estadístiques no diferencien entre públics o sigui entre visites d'estrangers, turisme domèstic o simples usuaris locals. A més són subjectes a les inevitables i característiques limitacions deguda al

fet que solament es mesuren les visites en els monuments que cobren entrades i/o tenen un registre de visitants, excloent així tots els béns que malgrat ser part d'un conjunt i lliurement visibles, exerceixen una gran capacitat d'atracció per als turistes en un lloc.

Aquests llistats inclouen, entre els 'Jaciments i Monuments de la Prehistòria i Època Antiga', el Poblat ibèric de la Moleta del Remei (amb 1,700 visitants en 2007); al apartat de visites en Esglésies i Monestirs no surt la Catedral de Tortosa (probablement perquè en 2007 encara no era accessible la visita amb entrada a pagament al Tresor). Quant als castells i fortaleses, les estadístiques de 2007 registren 32,300 visitants al Castell de Miravet, a la Ribera d'Ebre. Finalment, quant a les visites al Patrimoni Industrial i Etnològic, destaquen les 8,200 visites en 2007 al Celler Cal Menescal de Bot.

L'apartat de 'esdeveniments i celebracions' selecciona solament els de transcendència per a l'atracció de turistes; l'Atles de Catalunya solament cita el Baix Ebre en relació amb la Capitalitat de la Cultura Catalana d'Amposta en 2006; de totes maneres, a l'Atles no cita altres seus d'esdeveniments culturals al sud de Sitges i Lleida, i incloent les categories de 'Grans esdeveniments musicals', 'Grans esdeveniments d'arts escèniques', 'Grans espais destinats a esdeveniments culturals'.

Finalment, un apartat de l'Atles classifica els recursos quant al seu posicionament i visibilitat en guies turístiques mesurant un 'índex d'impacte' que varia des d'un valor de 5.58 per al Monestir de Poblet fins a l'1.71 del CCCB Barceloní. La 'capital cultural' de Terres de l'Ebre, Tortosa, surt en aquesta llista i el mapa derivat com seu de Patrimoni Històric, junta a un nombre no elevadíssim d'altres centres urbans catalans, en raó de dos actius: el Palau Episcopal (que surt amb rang 35, i índex d'impacte 2.65) i la Catedral (rang 41 i índex d'impacte 2.47). Entre altres centres comparables, i limitant-nos a la categoria de monuments del patrimoni històric, Girona inclou diversos monuments (la Catedral de Girona al n. 7 amb 4,26, el Monestir de Sant Pere de Galligants amb 3.06, els Banys àrabs amb 2.96, etc.), Tarragona surt al n. 12 (Catedral de Tarragona, índex d'impacte 3.83), Església de Santa Maria de la Seu d'Urgell al n. 21 (3.16), la Plaça Major de Vic al n. 38 (2.53), la Paeria de Lleida al n. 54 (2.20), es Castell de Sant Ferran de Figueres al n. 62 (2.06), la Basílica de Santa Maria de Manresa al n. 79 (1.88).

A partir d'aquestes dades, ens queda observar com, d'un costat, les Terres del Ebre contenen sens dubte en recursos que li permetrien de poder competir al mateix nivell que altres territoris com l'Empordà o les comarques de la Catalunya interior en l'atracció de turistes culturals amb un interès especial en el patrimoni de l'època medieval-renaixentista; i de l'altre no aconsegueix al moment actual generar el mateix volum de visites, situant-se la seva capital, Tortosa, per sota de llocs com Vic, La Seu, Manresa, o Reus quant a 'funció turística'. Ja es van citar possibles raons 'estructurals', qual el seu caràcter 'perifèric' i la seva escassa accessibilitat en el sistema turístic català tant en termes absoluts com en relació a les majors àrees-destinació, però mirant a l'evidència aportada en l'Atles de Turisme de Catalunya, podem esmentar també certa falta d'un element clarament identificador com 'flasgip' (la jueria de Girona o el Museu Dalí de Figueres), certa diversitat de recursos culturals cap a estils i temes de la cultura intangible (com en el cas de Tarraco Viva en Tarragona), l'absència d'espais públics emblemàtics com la Plaça Mayor de Vic, i d'una oferta comercial de qualitat com en el cas de La Seu. No és que aquests no siguin presents: malgrat el que surt en el Atles, Tortosa sí té patrimoni modernista industrial, actius de la cultura material del territori, esdeveniments culturals de cert espessor i, des d'aquest any, un museu d'història 'state-of-the-art'; però potser aquets recursos no són suficientment orientats i comunicats cap a un públic turístic, fins i tot mirant a simples temes d'imatge i encaixament urbà.

5.3. Paisatge i recursos enoturístics

Les Terres de l'Ebre inclouen dues zones on es produeixen vins amb denominació d'origen, i l'enoturisme és segurament un dels àmbits turístics més prometedors pel futur desenvolupament turístic de la demarcació especialment al interior, proposant-se com un producte de alt valor afegit i sinèrgic amb diferents sectors dintre i fora del turisme. Es recull aquí la informació publicada per l'Observatori Turístic CDTdE relativa al final de 2013 (no s'ha fet enquesta al 2014).

D'una banda hi ha la D.O. Terra Alta i els seus 12 municipis incorporats a la denominació. D'altra banda els municipis de la Ribera d'Ebre són part del territori que produeix la D.O. Tarragona (Gràfic 4.44). Tots junts, aquesta territoris generen

una oferta enoturística amplia, encara que menys desenvolupada i reconeguda que a altres regions catalanes com el Penedès i el Priorat.

La Terra Alta, en particular, ha fet esforços importants (entre els quals 15 plans amb certa vinculació turística impulsats des de diferents organismes públics) per impulsar l'enoturisme com un producte dins el ventall de l'oferta turística existent, centrada en la modalitat de turisme de natura i actiu. De fet, l'agricultura és l'activitat econòmica principal a la Terra Alta, sent el cultiu de la vinya el conreu més important en extensió, amb gairebé 6.000 hectàrees. Des de la creació de la D.O. Terra Alta l'any 1982, s'ha anat incrementant el nombre de cellers inscrits fins arribar als 45 actuals, 18 dels quals visitables, damunt de les 5 agrobotigues i d'uns 60 allotjaments a la demarcació que ofereixen accés al paisatge i productes enoturístics de la regió. A això, cal afegir altres 12 cellers (4 visitables), 27 allotjaments i 5 agrobotigues a la Ribera d'Ebre (D.O. Tarragona).

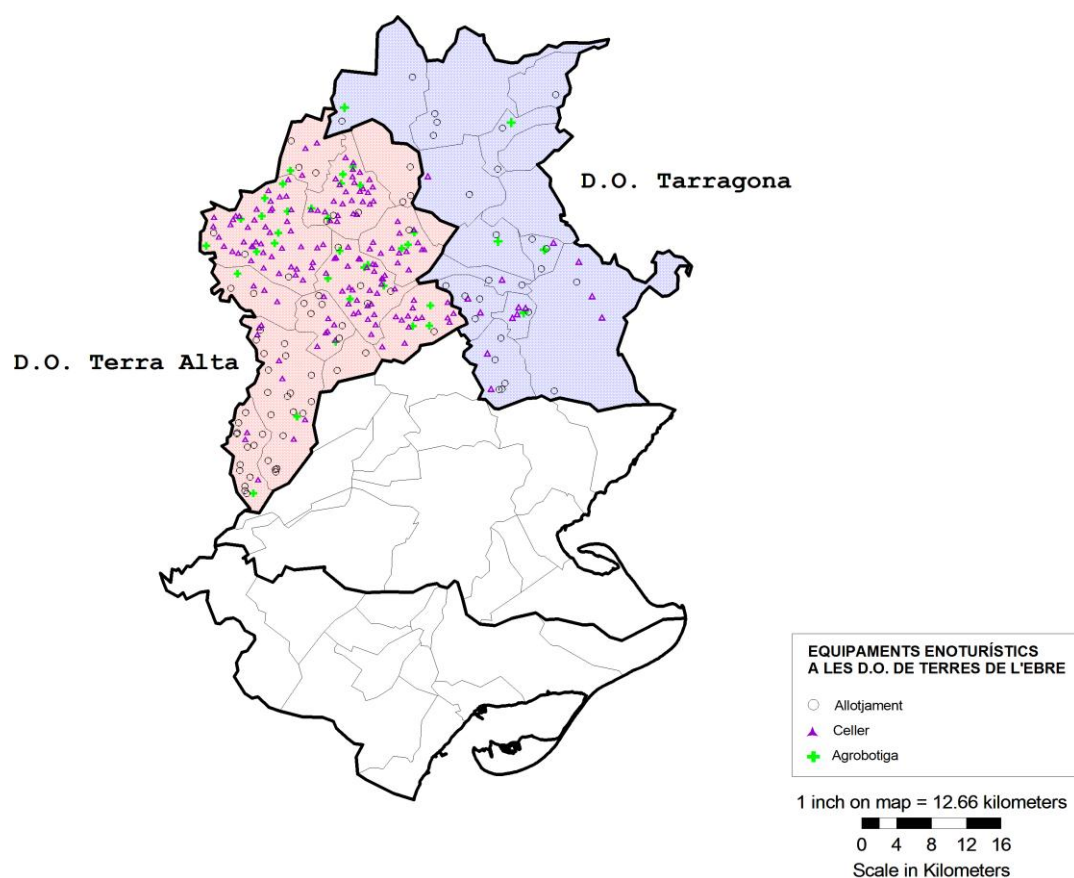
Unes dades procedents de la ja esmenada enquesta de turistes de l'estiu feta pel Observatori Turístic CDTdE al 2015 ens proporcionen informacions noves sobre el seu comportament consumidor que són rellevants pels territoris enoturístics: mentre que la major part dels turistes allotjats als municipis costaners compren arròs (62,7%), el 49,7% i el 37,9% dels allotjats a la zona interior compren vi i mel respectivament, i que el 65,1% dels turistes estrangers adquireix oli.

En la Gràfic 4.44, es pot apreciar com aquesta oferta es distribueix entre tots els seus municipis, i en particular a Horta de S. Joan i Arnes. La presència del Parc Natural dels Ports a la part sud de la comarca, junt amb l'existència de la Via Verda, aprofitant l'antic traçat ferroviari, han afavorit el desenvolupament turístic d'aquesta zona¹⁸. Això va donar lloc a la localització d'allotjaments turístics pròxims als recursos estrella, oferta que ha anat creixent en els darrers anys. De fet, des de 2002, s'han incrementat en un 52,1% les places turístiques de la comarca, sobretot en el cas d'hotels i cases rurals. Pel que fa a la capacitat d'allotjament actual, tot i que els hotels concentren el 51,0% de les places, el pes de les pensions és significatiu. Les pensions de 2 estrelles representen el 25,0% de les places totals d'hotels i pensions. La zona nord de la comarca, en canvi, mostra un menor pes pel

¹⁸ Aquesta informació prové de la revista online 'Tendències Enoturisme' (1er quadrimestre 2012, N°2) publicada pel Observatori Turístic de la Costa Daurada (<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/569>).

que fa a places turístiques. És aquí on es concentra la major part dels conreus de vinyes, el que ha condicionat la localització dels cellers i els productors de vi. D'altra banda, el conreu de l'olivera també té certa rellevància en aquesta zona, on hi ha presència de cooperatives, molins i altra infraestructura relacionada amb aquest sector.

Gràfic 4.44. Distribució per municipis dels equipaments enoturístics a les D.O. de Terres de l'Ebre, any 2013

Font: nostra elaboració de dades de l'Observatori Turístic CDTdE¹⁹

Les dades fet disponibles (Taula 4.16.) ensenyen que aquest notable desenvolupament enoturístic encara produeix resultats febles, amb taxes d'ocupació que especialment al sector del turisme rural se situen per sota dels nivells d'altres municipis de la demarcació amb productes consolidats de turisme de natura i sol i platja; cal destacar com el enoturisme sembla funcionar bé durant els mesos d'estiu

¹⁹ En aquest mapa (i en l'elaboració de dades en aquesta secció) s'hi consideren els equipaments inclosos en el EnoDataSystem, sistema de gestió de la informació enoturística a les Comarques de Tarragona creat pel Observatori Turístic de la Costa Daurada.

com producte complementari respecte als productes estrella de la regió, mentre que puja bastant la activitat als mesos típics d'activitat i animació del paisatge vitivinícola, al automne.

Taula 4.16. Evolució resultats d'ocupació als establiments d'allotjament de la D.O. Terra Alta, juny-novembre 2016

PERNOCTACIONS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	5191	6265	13306	7459	5837	4223
Est. Turisme rural	1185	1172	3289	1235	1629	1056
PERNOCTACIONS TURISTES ESTRANGERS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	208	63	532	298	525	211
Est. Turisme rural	130	270	493	74	49	74
OCUPACIÓ SOBRE LLITS OFERTS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	28%	29%	59%	35%	30%	22%
Est. Turisme rural	19%	13%	40%	16%	20%	14%
MITJANA NITS ESTADA						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	2.1	4.0	3.7	2.1	2.0	2.0
Est. Turisme rural	2.4	3.4	4.3	2.6	2.2	2.1
VALORACIÓ MARXA NEGOCI (1-10)						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	3.7	5.1	6.7	5.6	4.3	4
Est. Turisme rural	3.7	2.8	5	3.1	3.2	3.5

Font: nostra elaboració de dades de l'Observatori Turístic CDTdE

5.4 Noves iniciatives de desenvolupament

Encara que les dades i informacions presentades a aquesta secció reflecteixin la situació de l'oferta de recursos i atraccions a Terres de l'Ebre a la dècada de 2000 i començament de la dècada de 2010, recollides per l'Atlas Turístic de Catalunya i per d'altres informes produïts per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre, per la majoria d'ells no es poden haver hagut grans canvis ja que es parla de recursos de patrimoni i paisatges que no poden ser 'reproduïts' al curt termini. Tanmateix es poden imaginar processos de dinamització que en reforcin el potencial d'atracció. Això passa per unes quantes línies d'actuació:

- Ampliacions d'inventari, catalogació i senyalització que 'posin al mapa' recursos encara no contemplats com actius turístics i en facilitin la visita
- Estratègies d'interpretació avançada d'aquest recursos, per exemple els que utilitzen noves tecnologies interactives
- Disseny de rutes i itineraris que posin en xarxa actius prèviament desconnectats o en part allunyats dels pols de centralitat turística al territori
- Disseny de productes i esdeveniments que valoritzin els aspectes materials i immaterials d'aquests actius
- Noves estratègies de comunicació, *brandificació* i captació de nous mercats arran d'aquests actius.

La demarcació i els seus agents turístics que s'ocupen de la seva planificació i gestió com territori turístic (amb el seu Patronat de Turisme provincials al capdavant, però amb una participació rellevant dels patronats comarcals i municipals, de les associacions professionals, de la Generalitat i del món acadèmic) han fet grans esforços als últims anys en aquesta direcció, si bé amb nivells força desiguals pel que fa a les 5 línies esmentades.

Per exemple, pel que fa la línia 1 la producció del 'Catàleg de paisatge. Terres de l'Ebre'²⁰ al 2014, que permet tenir una aproximació informada a la comprensió del territori i de la seva diversitat també del punt de vista de les pràctiques turístiques que s'hi poden acollir i desenvolupar, com ara l'enoturisme.

²⁰ Nogué i Font, Joan; Sala i Martí, Pere; Departament de Territori i Sostenibilitat; Diputació de Tarragona (eds.) (2013). Catàleg de paisatge. Terres de l'Ebre. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Territori i Sostenibilitat. ISBN: 978-84-393-9096-1.

Pel que fa a la línia 2, es pot esmentar la posada en marxa d'una 'app' per telèfon mòbils (*GoTur*) per part de la Diputació de Tarragona, desenvolupada pel Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci, que dona informació i facilita l'accés a 704 recursos de les demarcacions de Terres de l'Ebre i de la Costa Daurada, permetent un *planning* eficient a turistes amb diferents perfils, motivacions i temps a disposició; l'aplicació 'parent' *EnoSigTur*, que personalitza itineraris enoturístics; i nombroses altres aplicacions tecnològiques desenvolupades pels gestors turístics i del patrimoni a nivell local, com per exemple la app *e-Art*, que permet una interpretació interactiva de les pintures de l'Abric i d'Ulldecona, patrimoni de la humanitat UNESCO, o el *Portal de Jocs de la Ruta de l'Art Rupestre*, desenvolupat al 2014 pel mateix conjunt, que hi va introduir una eina de *gaming*.

Pel que fa a la línia 3, cal fer menció dels projectes d'ampliació de la Via Verda entre Terra Alta i Ribera d'Ebre, com 'eix de connexió' territorial i de recursos del paisatge, del patrimoni, del vi i dels pobles d'aquests comarques, i com recursos propi per activitats ciclo-turístiques i de senderisme, que arribarà als 300 km entre les quatre comarques de Terres de l'Ebre, i la 'ruta fluvial' al llarg de l'Ebre que igualment facilitarà la connexió i una productes basats en activitats com ara la navegació, el piragüisme i la interpretació del paisatge fluvial, acompanyat per un portal (viulebre.com) que n'organitza temàticament les activitats.

Pel que fa a la línia 4, s'ha de posar en evidència l'èxit de la Festa del Renaixement de Tortosa, que ja es compta com un dels més importants esdeveniments de caràcter històric a Catalunya, que a la seva última edició (Juliol 2015) va acollir més de 70 espectacles diaris, prop de 3.000 persones vestides d'època i diferents companyies vingudes d'altres països amb una important recaiguda sobre la marca turística de la ciutat i importants impactes turístics uns 200,000 participants a les últimes edicions.

Finalment pel que fa a la línia 5, a banda dels nous portals i aplicacions, hi ha un creixent interès per la captació de mercats especialitzats com ara els 'turistes de la memòria històrica' als espais de la memòria de la Batalla de l'Ebre a la Terra Alta, un segment que ha anat creixent a tota Europa als últims anys i que ha guanyat pes amb les aspiració sobiranistes del país català, que reflexiona sobre la pròpia història; o els turistes actius i d'aventura que poden aprofitar la bona oferta de recursos i activitats a la demarcació.

6. Conclusions

La gran quantitat d'informació inclosa en aquest capítol pot servir com a base per a la cerca sistemàtica d'oportunitats i directrius prioritàries de desenvolupament del turisme a Terres de l'Ebre, que no obstant això ha de ser el resultat d'un procés extens de consulta i elaboració, i al mateix temps tenir en compte les principals tendències territorials i sectorials que interessin aquest territori.

Taula 4.17. Matriu DAFO

	FORTALESES	DEBILITATS
Anàlisi interna	<p>Capacitats distintives</p> <ul style="list-style-type: none"> • Escassa dependència de mercats massius en crisi (ex. rus) • Bona capacitat d'atracció pels estrangers d'alt poder adquisitiu • Reconeixement nacional i internacional DO Terra Alta <p>Avantatges naturals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desconnexió de les zones més massificades i bona conservació de l'entorn natural i cultural <p>Recursos superiors</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imatge forta i reconeguda de marca turística natural • Bona dotació i dinàmica positiva del sector càmping 	<p>Recursos i capacitats escasses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Situació geogràfica excèntrica i dependència del transport privat • Tendència creixent a temporades pronunciades • Disminució capacitat d'atracció pel mercat de la gent gran • Caracterització generalista de la imatge de la destinació • Caiguda progressiva taxes d'ocupació especialment al litoral • Dinàmica negativa del sector apartaments • Tortosa no s'imposa encara com pol de turisme cultural i de patrimoni <p>Resistència al canvi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turisme rural i enoturisme no gaire orientat a la innovació • Escassa incidència d'Internet com eina promocional i comercial • Pocs nous equipaments i productes
Anàlisi externa	<p>OPORTUNITATS</p> <p>Noves tecnologies</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paper de les xarxes de turisme col·laboratiu per mobilitzar recursos intangibles i capacitats locals <p>Debilitament de competidors</p> <ul style="list-style-type: none"> • Expectatives frustrades en relació al projecte 'BCN World' <p>Posicionament estratègic</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencial de creixement encara no aprofitat tant a la costa com especialment a l'interior • Valorització de les pràctiques centrades en la cultura i el paisatge • Bons resultats i recuperació mercat espanyol • Millora del perfil urbà i turístic de Tortosa (esdeveniments, Museu d'Història, etc.) 	<p>AMENACES</p> <p>Alts riscos - Canvis en l'entorn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creixent dependència (especialment als sectors càmping i rural) de un mercat francès potencialment inestable • Cost de la mobilitat en cotxe (s'estima creixement fort al propers anys) • Recuperació pressió sector de la construcció i amenaça pel manteniment del paisatge natural especialment a la zona litoral • Aeroport Castelló en funcionament, aeroport Reus en crisi • Competència de les plataformes de 'turisme col·laboratiu' (Airbnb etc.) al sector del lloguer d'apartaments i flexió de la recaptació 'legal'

- Turisme internacional de la memòria històrica a l'alça i potencial Batalla de l'Ebre com producte primari
- Creixent popularitat enoturisme

Font: elaboració pròpia

Al quadre de taula 4.17. s'ofereix un intent d'organitzar i resumir les informacions més destacades i les tendències principals dintre d'un marc DAFO on també s'adjunten consideracions generals sobre el context competitiu i la evolució futura. Es volen destacar tot seguit una sèrie de temes que mereixen un aprofundiment i poden servir per orientar el treball futur d'elaboració de solucions, iniciatives i propostes en el marc del treball de seguiment i operativitat del Pla Estratègic de Terres de l'Ebre (PEEOTE).

Moviment Turístic. El moviment turístic a Terres de l'Ebre ha crescut al llarg de l'última dècada, i que tot i alguns alts i baixos ha pogut mantenir la seva quota de mercat en el context català. El moviment turístic presenta una temporalitat marcada i creixent, especialment en relació al mercat domèstic, tot i que al 2015 ha tornat a establir-se, potser per l'afluïxament (probablement només 'estadístic') del lloguer d'apartaments al litoral. El mercat francès segueix com a principal protagonista, tot i cedint quotes, seguit per l'anglès, l'alemany, uns mercats holandès i belga en constant creixement, i la incertesa sobre el mercat rus. Torna a afluir el mercat espanyol, tant al litoral com a l'interior, encara que les estimacions econòmiques del Govern de l'Estat ens diguin que podria tornar a consolidar-se als propers anys.

Oferta. L'oferta de serveis turístics i allotjament està relativament poc desenvolupada a Terres de l'Ebre en el context català. S'ha observat un creixement constant en aquest sentit, que en els últims anys ha demostrat un dinamisme major que la resta del territori català, especialment al segment hotelier, i aquest últim any dóna senyals de renovat dinamisme el sector dels càmping. Destaca la bona oferta de serveis relacionats amb el turisme nàutic al litoral i el creixement de la dimensió d'oferta enoturística a les comarques que ofereixen vins amb D.O. i especialment la Terra Alta, tot i que aquest sector no acaba de enlairar-se, i de posar en valor els esforços d'enfortir la seva competitivitat (sobre tot a partir de fons europeus vehiculats per la Diputació de Tarragona). Es nota una certa feblesa al sector emergent del turisme col·laboratiu, tant en termes d'hospitalitat oferta per xarxes com Airbnb i Couchsurfing, com en quant als serveis col·laboratius de transport i a

les experiències turístiques ofertes per xarxes com Trip4Real; tanmateix es pot preveure que aquest aspecte millorarà en el futur gràcies a un sector en ebullició en quant a la capacitat d'inventar noves plataformes i serveis, on la frontera avui dia és precisament el món rural i natural i els petits centres culturals. Al mateix temps, l'oferta Airbnb és en constant expansió i pot explicar que una part de l'allotjament regulat (lloguer d'apartaments) passi a ser llogat 'en negre', la qual cosa podria representar un problema pel que fa les externalitats i la falta de recaptació d'impostos associats a aquesta situació.

Resultats i valoració de la destinació. Ni en termes de taxes d'ocupació ni en quant a durada mitjana de les estades, es pot notar un increment en els últims anys, encara que sí semblen millorar els resultats globals a la zona de litoral. Sí sembla ser ben valorada aquesta destinació en termes de nivells de satisfacció i es detecta un bon nivell de despesa deguda, entre altres coses, al nivell socioeconòmic relativament elevat dels mercats atrets. El nivell general de desenvolupament és baix en el context català, encara que s'observin intensificacions en alguns municipis de l'interior i de la costa. És a dir, es considera que hi ha marge per expandir l'oferta receptiva i de productes enfront dels recursos existents (veure a baix) i donades les característiques i valoracions dels mercats existents.

Context competitiu i territorial. Catalunya segueix sent una força turística de primer ordre i la Província de Tarragona està en la encreuada: d'una banda mostrant nous senyals d'estancament del model turístic consolidat i de massa, amb taxes d'ocupació problemàtiques al 2015, a què no contribueixen la frustració generada pel estat d'avançament del mega-projecte BCN World; d'un altra banda poden comptar en la seva diversitat de recursos, esdeveniments com els Jocs del Mediterrani 2017, la dinamització del paisatge d'interior i la popularització de productes turístics alternatius com el turisme actiu i eno-gastronòmic, tots àmbits en què terres de l'Ebre estan molt ben posicionats si es farà un veritable salt en quant a organització, formació empresarial i diversificació dels canals de promoció i venda.

Recursos i actius territorials. Terres de l'Ebre presenta actius territorials importants per atreure turistes del segment 'natural' i 'cultural', especialment en relació a la seva oferta d'espais naturals, rutes, i productes basats en activitats en la naturalesa, i al seu patrimoni arqueològic, medieval i renaixentista, mentre que s'enfronta amb una competència intensa d'altres territoris catalans quant a turisme de sol i platja. La seva 'capital cultural' Tortosa presenta un potencial important per

posicionar-se com a centre de turisme de patrimoni de primer nivell a Catalunya, i destaquen també els actius de la cultura dels territoris rurals, com la i la cultura agrícola fluvial de l'Ebre, el paisatge cultural del delta, les vinyes de la Terra Alta i els espais de la memòria en els llocs de la Batalla de l'Ebre. És evident que aquesta riquesa i diversitat de recursos encara no es correspon amb el nivell de desenvolupament turístic que cal esperar, i això dona joc per afinar i reforçar les estratègies de disseny de producte i promoció turística del territori. Algunes iniciatives recents de disseny de noves activitats i de dinamització de recursos tangibles (ex. Festa del Renaixement de Tortosa, extensió de la Via Verda, rutes fluvials, Espais de la Memòria de la batalla de l'Ebre) i de comercialització (portals, apps, etc.) fan creure que s'avançarà cap a una millor definició de la proposta turística vinculada al territori, tot i la feblesa prolongada d'un dels actius més obvis com és l'enoturisme.

D'aquest punt de vista, Terres de l'Ebre pot oferir un contrapunt interessant al model d'oferta de la resta de la Costa Daurada i adquirir una posició gairebé única al context de Catalunya, com a regió caracteritzada per:

1. Un model de desenvolupament turístic de baixa intensitat i elevada qualitat.

Aquesta no és del tot la situació actual, especialment a la costa (veure Fig. 14). S'haurà de dissenyar una estratègia per impulsar especialment el desenvolupament d'equipament i places hoteleres i petits establiments de turisme rural de categoria elevada, potser a través d'ajust al 'reciclatge' d'equipaments obsolets. La situació és relativament millor a l'interior però cal reforçar la quantitat i qualitat de la oferta especialment a la part nord de la demarcació.

2. La integració estructurada de diferents productes en 'paquets' d'oferta que

aconsegueixin estendre la durada de les visites especialment a les temporades baixes. Les associacions més clares són entre turisme de sol i platja i turisme en la natura a la costa, i entre turisme rural i turisme actiu com ara el senderisme a l'interior, però n'hi ha d'altres que cal reforçar, entre turisme de patrimoni (especialment a Tortosa), turisme de la memòria, turisme fluvial, turisme del vi i gastronòmic, i turisme de reunions (que podria utilitzar espais de valor patrimonial i cellers). Destaca especialment el protagonisme que podria adquirir l'enoturisme,

un sector que demostra en altres àmbits una gran capacitat de generar despesa i a més en uns productes locals amb fort valor de marca²¹.

3. **Un sistema de mobilitat turística articulat.** Reconeixent el caràcter dispers de l'oferta i la difícil situació d'accessibilitat per transport tant públic com privat, el sistema de productes al territori s'hauria d'integrar amb un sistema de mobilitat dissenyat per facilitar l'exploració del territori per part de turistes que no disposen de transport privat o prefereixen no utilitzar-lo, especialment de proximitat o procedents de les zones de vacances a la costa. Ja es veu a la enquesta de visitants de l'estiu del 2015 de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i terres de l'Ebre que un nombre creixent de turistes estan aprofitant la estada a Terres de l'Ebre per moure's cap a altres destinacions, com ara la resta de la Província de Tarragona, Barcelona, i les comarques més pròximes d'Aragó i de la Comunitat Valenciana. Cal pensar en una xarxa de pols principals que donin accés a sistemes territorials de productes; per exemple, Amposta o Sant Carles per el Delta de l'Ebre, Tortosa per el patrimoni i els esdeveniments, Horta per l'enoturisme i el turisme actiu, Miravet per el turisme de la memòria i d'activitats fluvials. Aquests 'hubs' s'han de connectar bé a la xarxa de transports públics amb línies viàries dedicades i ràpides des dels centres principals de la regió i amb enllaços d'alta velocitat (ex. Tarragona, Salou, l'estació d'AVE a Perafort, l'aeroport de Reus, Amposta, etc.) i donar accés fàcil i coordinat amb les atraccions locals més properes.
4. **Una comunicació turística més variada e 'intel·ligent'.** Sense renunciar a promoure l'especialitat 'natural' de Terres de l'Ebre a partir de la riquesa del entorn del delta, caldria articular el sistema d'imatges a nivell territorial posant més en evidència marques (o sub-marques) de valor afegit com la vinya, el patrimoni, les rutes de senderisme, i els espais de la memòria. A més, Terres de l'Ebre té la necessitat (per ser una destinació poc coneguda i amb un sistema de mobilitat interna poc desenvolupat) i l'oportunitat de posicionar-se com destinació turística 'smart', utilitzant de manera extensiva les TIC com a instrument de guia, planificador de viatge i socialització de continguts, construint sobre les primeres

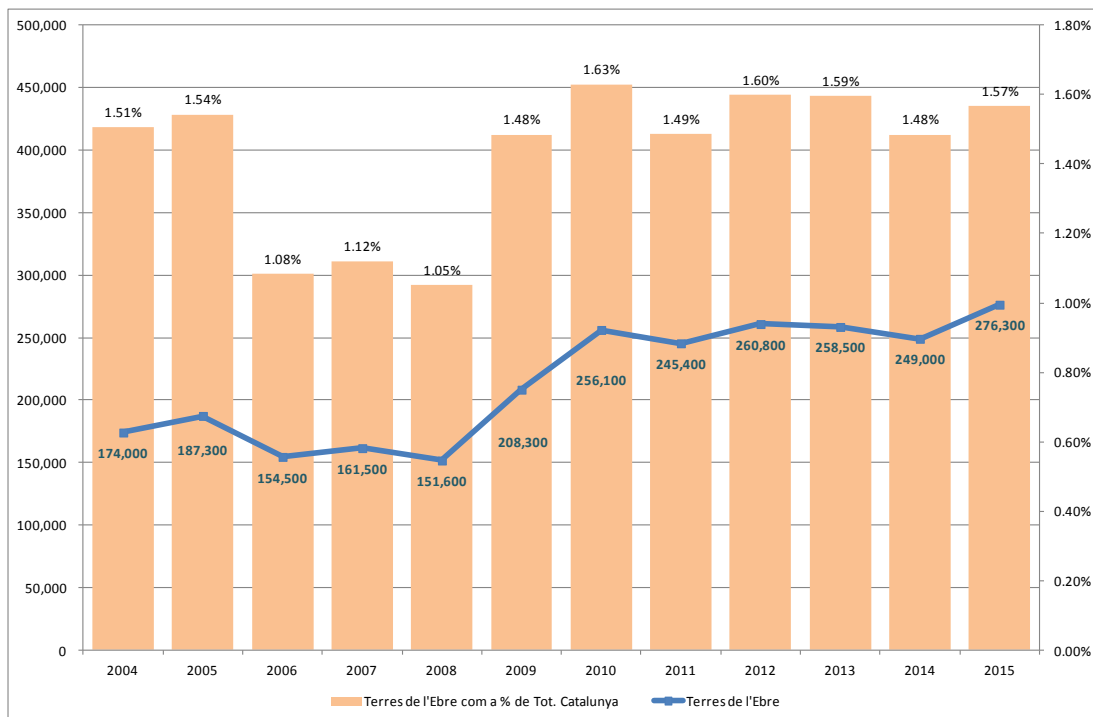
²¹ Veure 'Tendències Enoturisme' (3er quadrimestre 2011, N°1) publicada pel Observatori Turístic de la Costa Daurada (<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/474>).

experiències (sistema GoEnoTur pel turisme del vi, apps de interpretació de les pintures rupestres de Ulldecona, etc.).

- 5. Un aposta decidida pel turisme col·laboratiu.** Tot i que fins al moment actual el model de TC s'ha implantat i ha contribuït a dinamitzar especialment les destinacions urbanes i els litorals amb excés de segona residència, i semblaria poc afinat al tipus de oferta 'alternativa' en què conta la destinació Terres de l'Ebre, també sembla possible que l'oferta de turisme col·laboratiu s'estengui i arribi a captar, com ha succeït en altres destinacions, un tipus de visitant que ara com ara no està present en aquest litoral. Més interessant sembla l'impacte que aquest nou visitant pot exercir als territoris d'interior, a on d'altra banda, el turisme col·laboratiu si que pot arribar a impactar significativament en l'oferta de turisme existent. Anticipar-se a altres destinacions i posicionar-se competitivament per aquests col·lectius de potencials visitants pot ser una oportunitat interessant de vestir una imatge de destinació innovadora. Cal tenir en compte, tanmateix, el problema de la competència deslleial i de la falta de transparència produïda per portals com Airbnb a l'àmbit de l'allotjament.

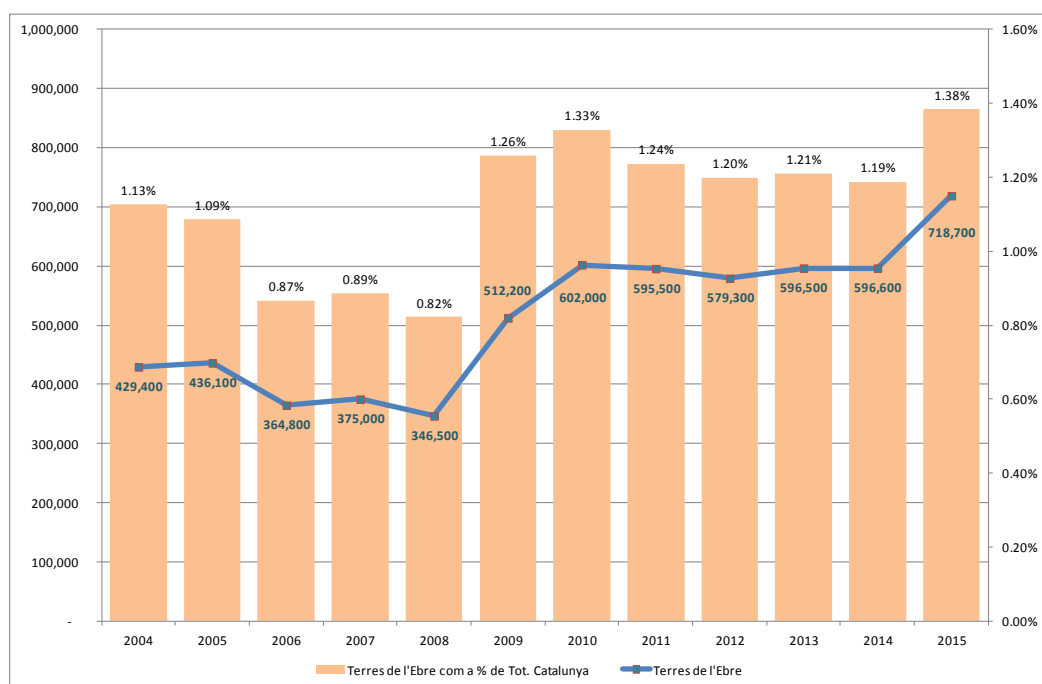
ANNEXOS

Gràfic A.4.1. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

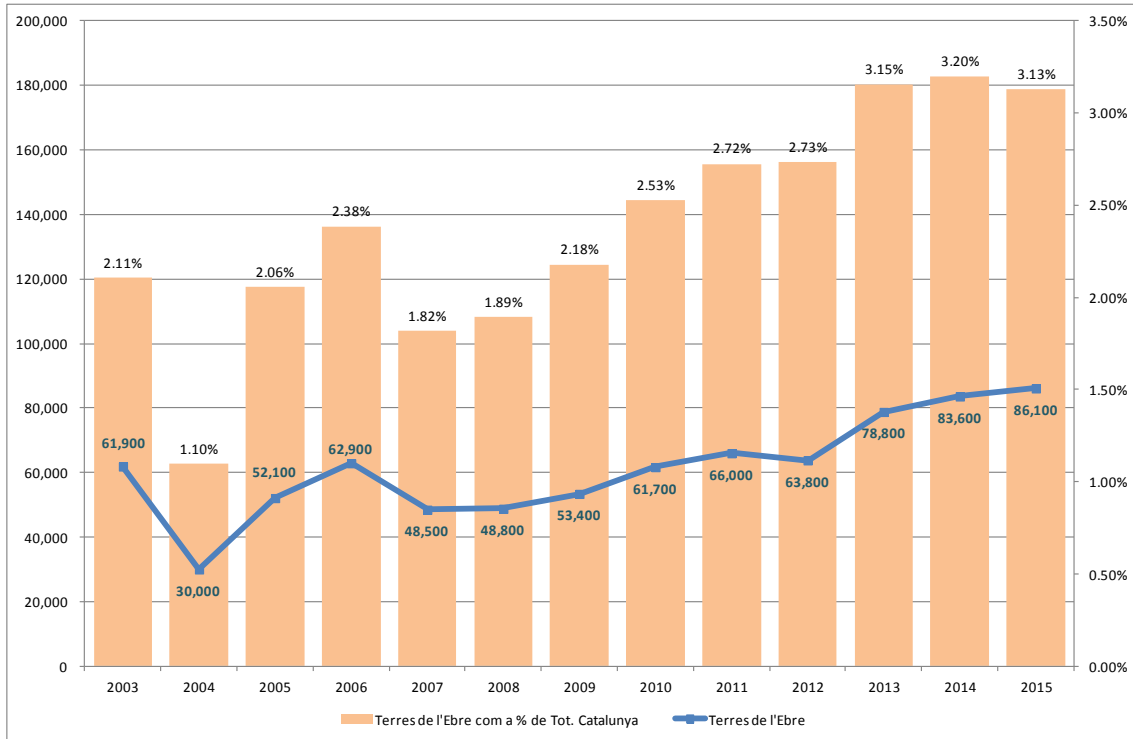
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.2. Pernoctacions a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

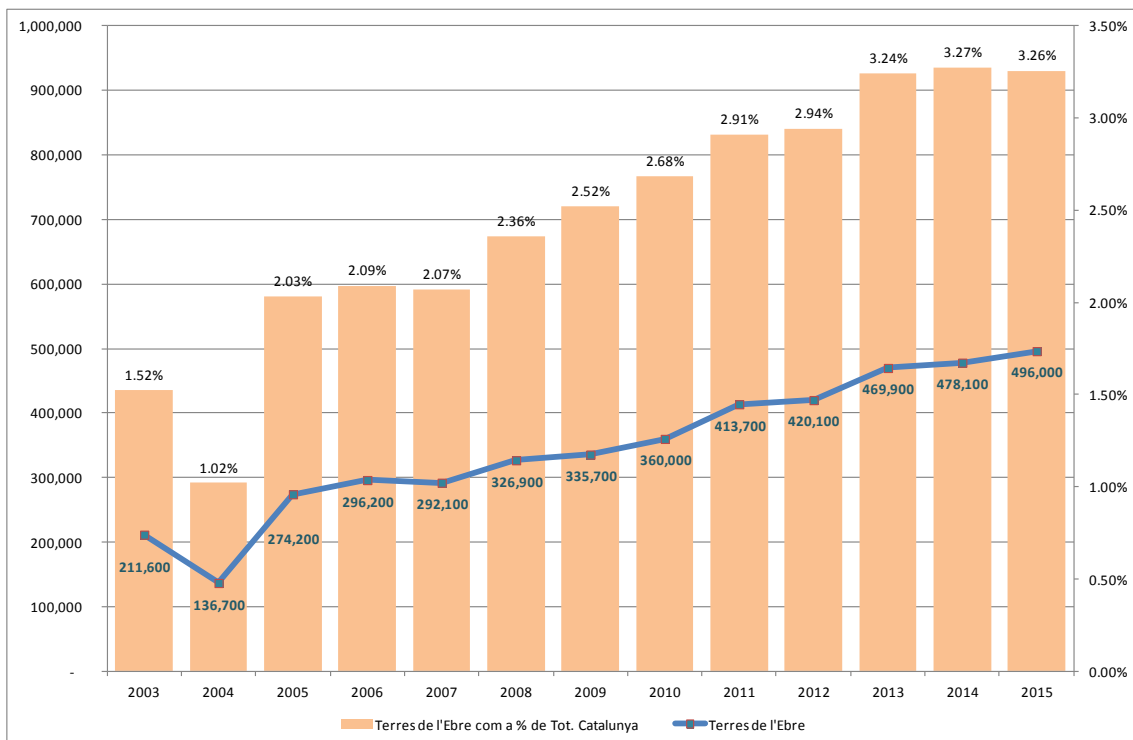
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.3. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

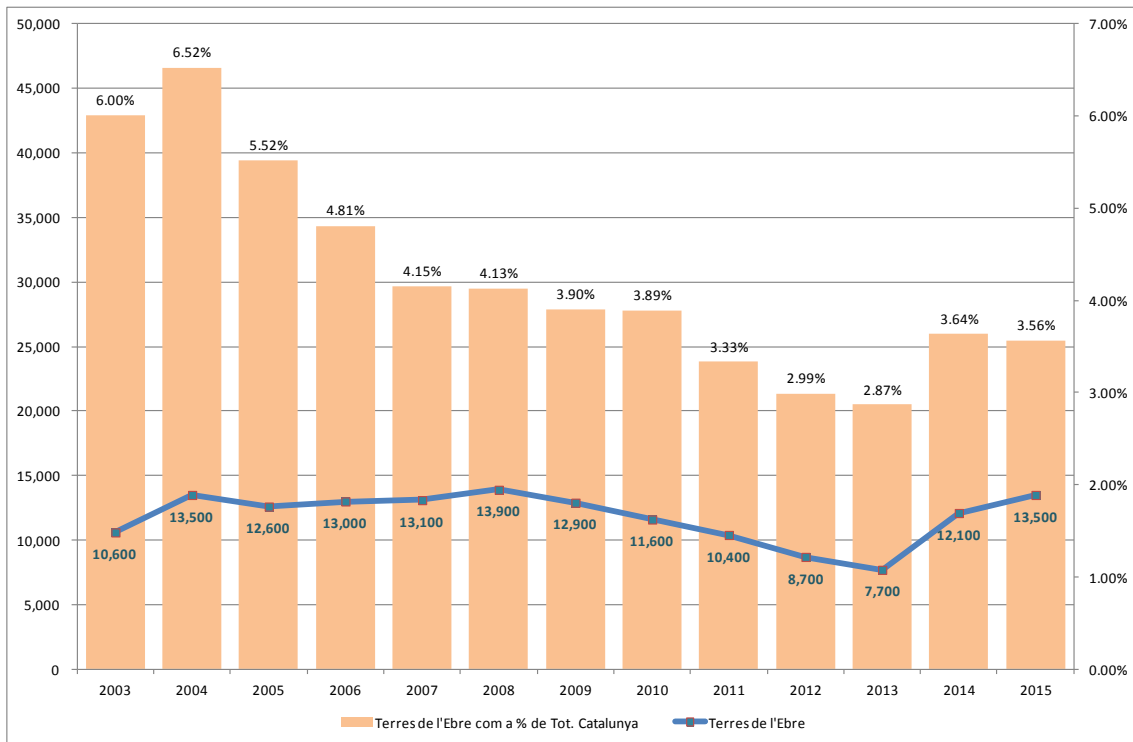
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.4. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

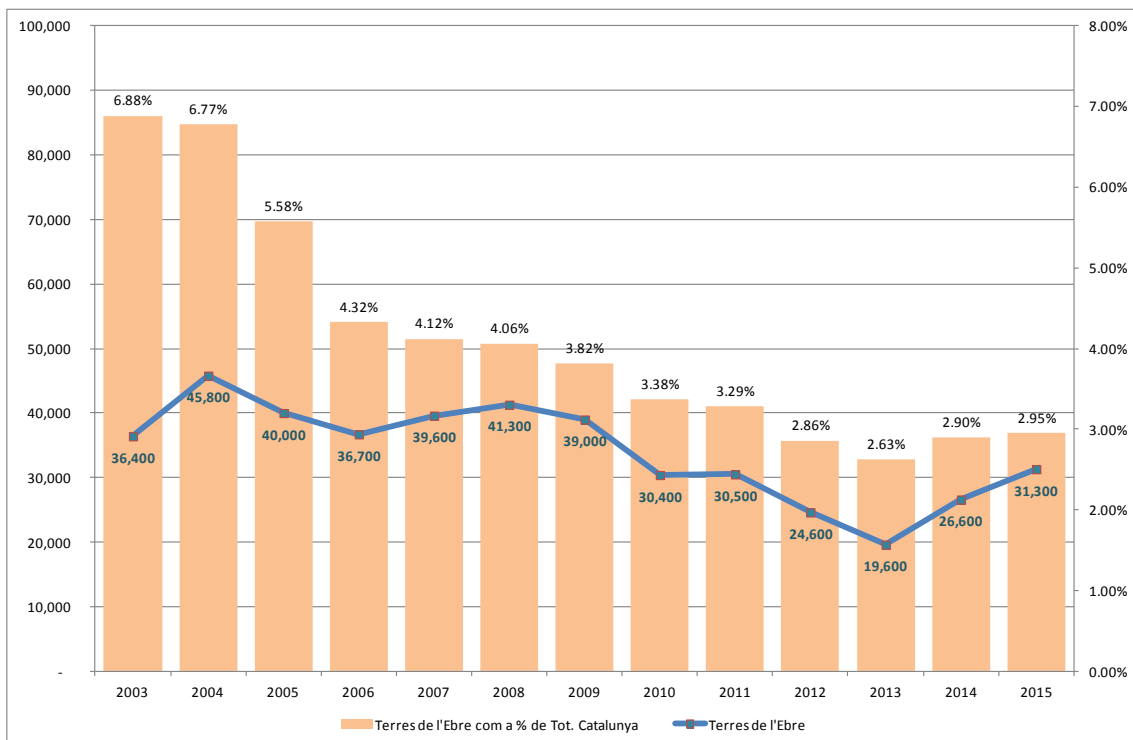
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.5. Arribades a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

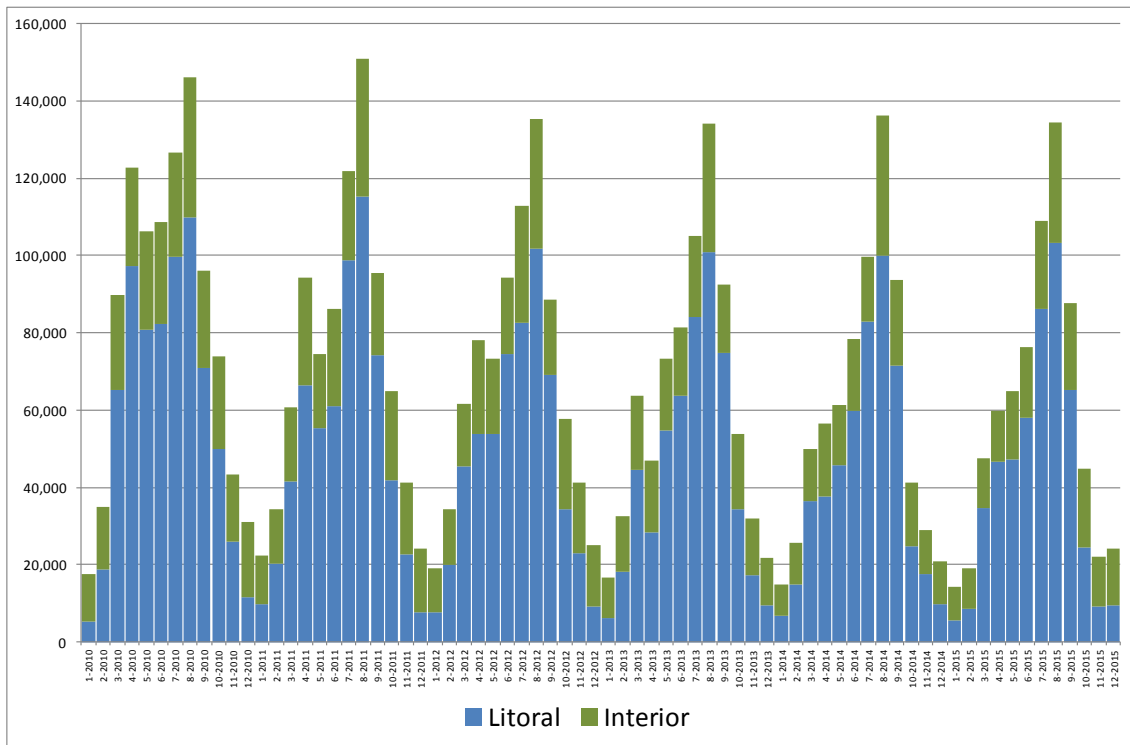
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.6. Pernoctacions a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2015 i com quota de mercat de Terres de l'Ebre al conjunt de Catalunya

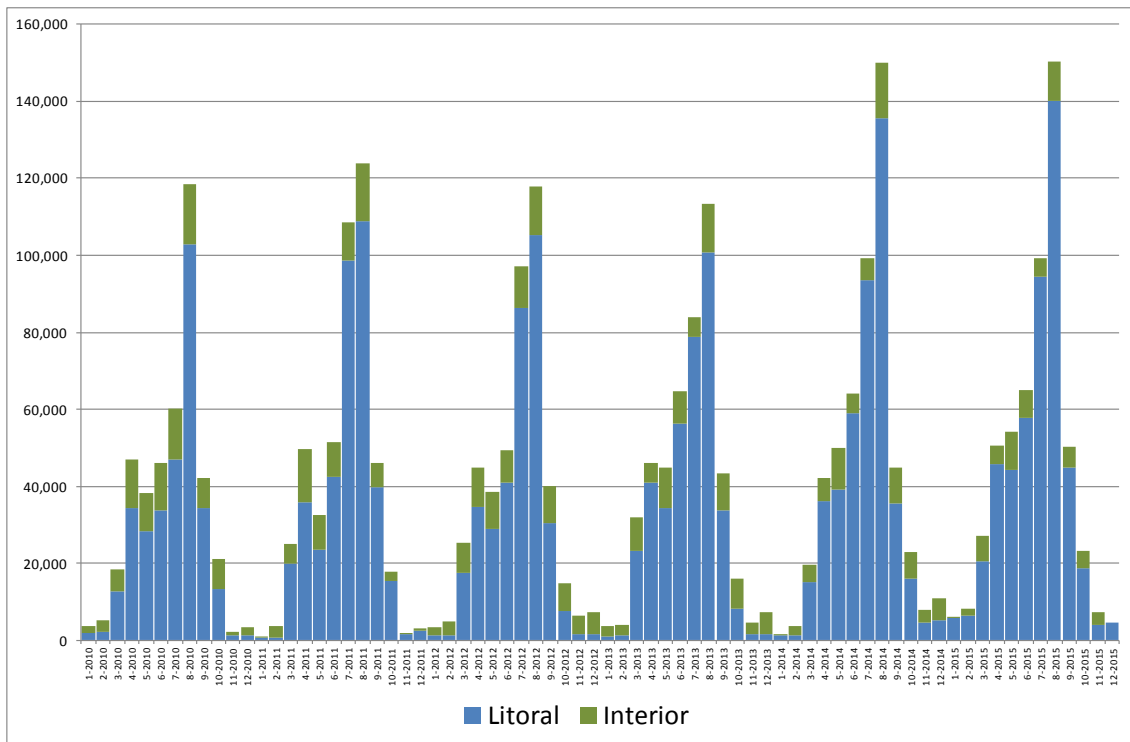
Font: veure Taules 1-2

Gràfic A.4.7. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments hotelers, valors mensuals 2010-2015

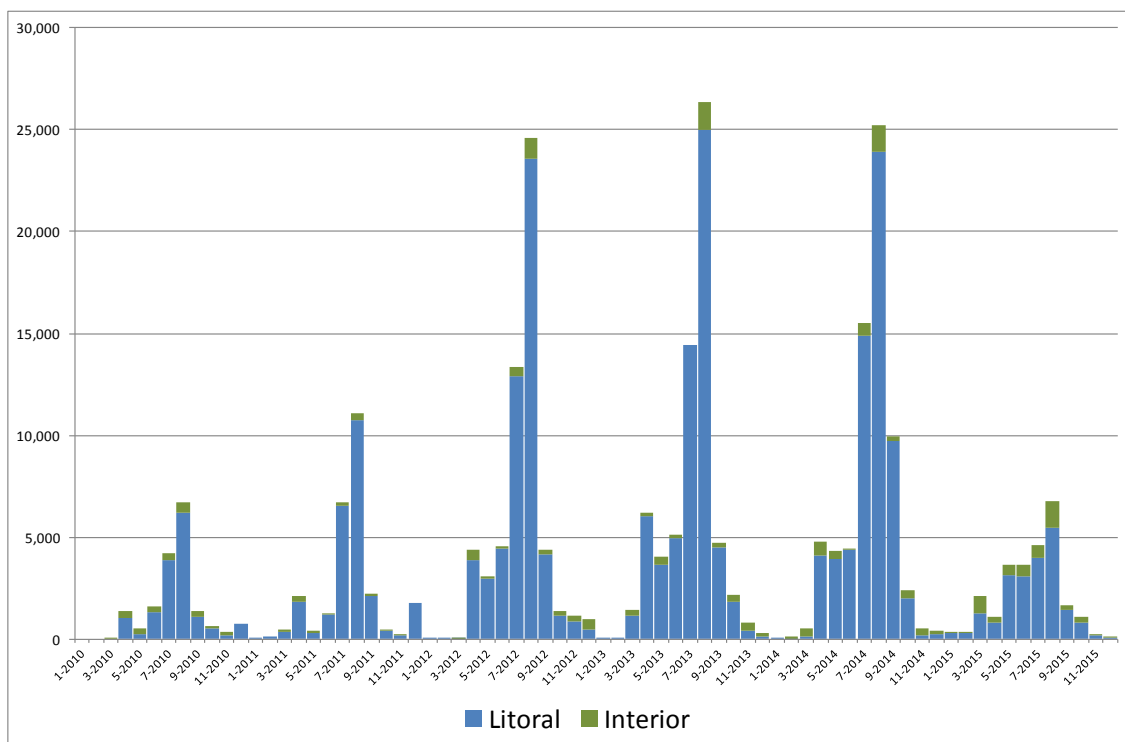
Font: veure Taula 3

Gràfic A.4.8. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de càmping, valors mensuals 2010-2015

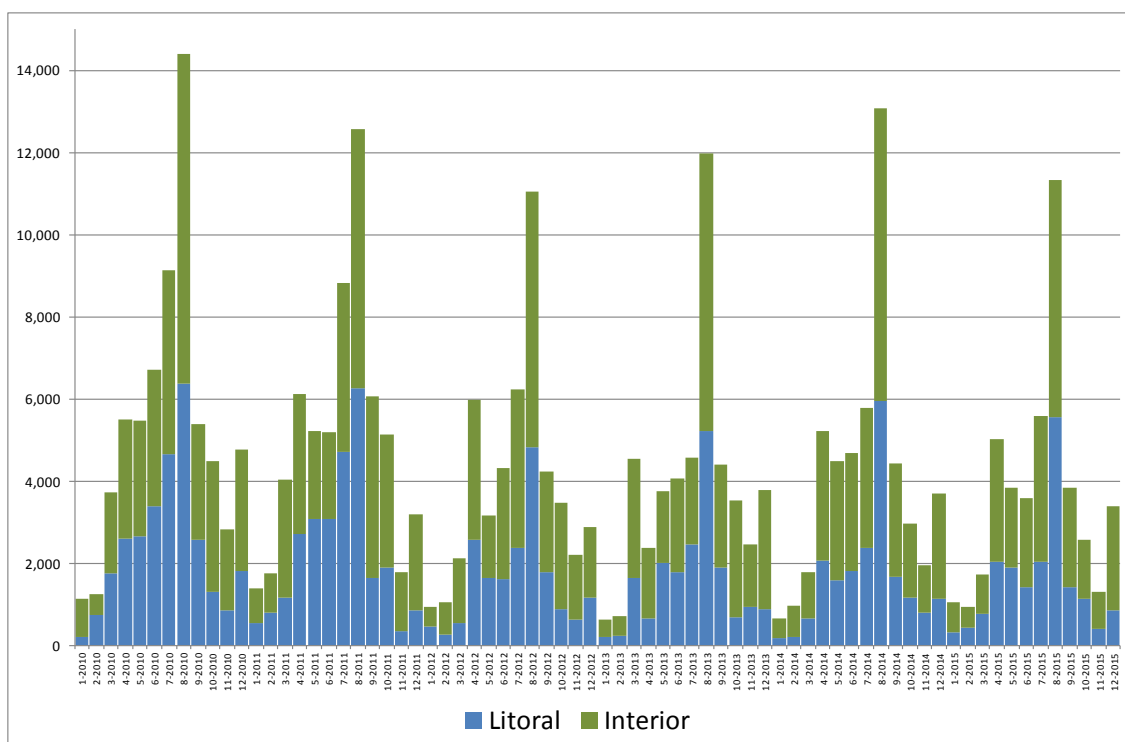
Font: veure Taula 3

Gràfic A.4.9. Pernotacions a Terres de l'Ebre en apartaments turístics, valors mensuals 2010-2015

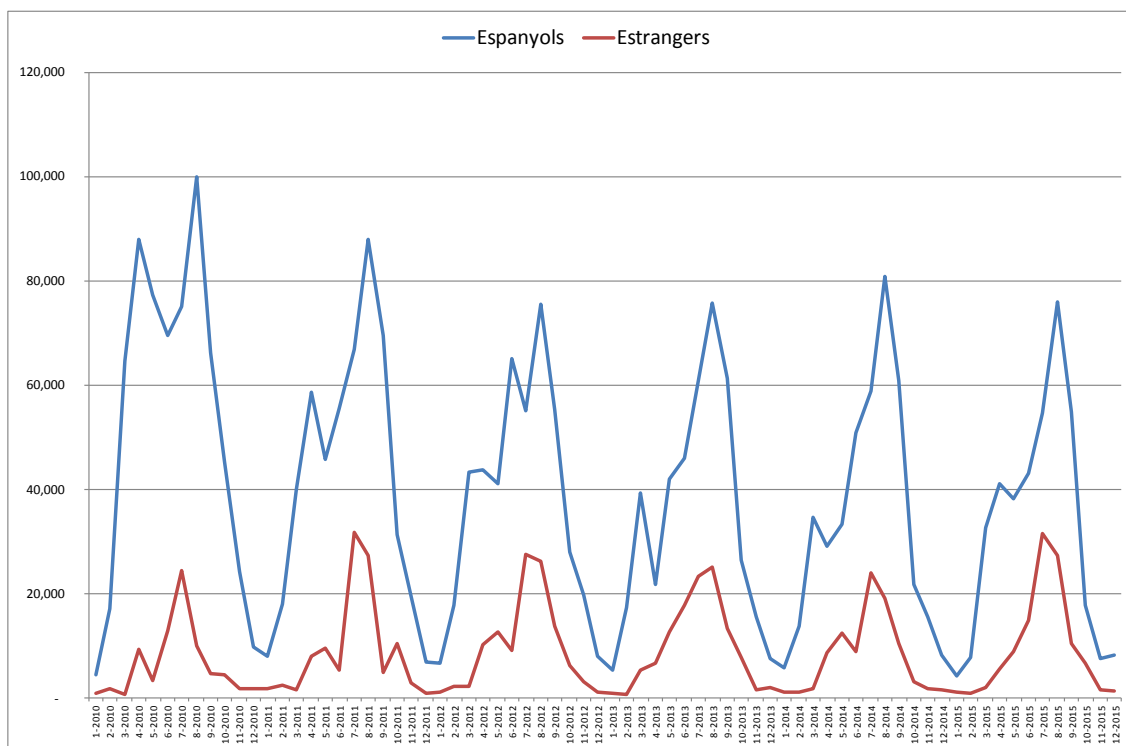
Font: veure Taula 3

Gràfic A.4.10. Pernotacions a Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, valors mensuals 2010-2012

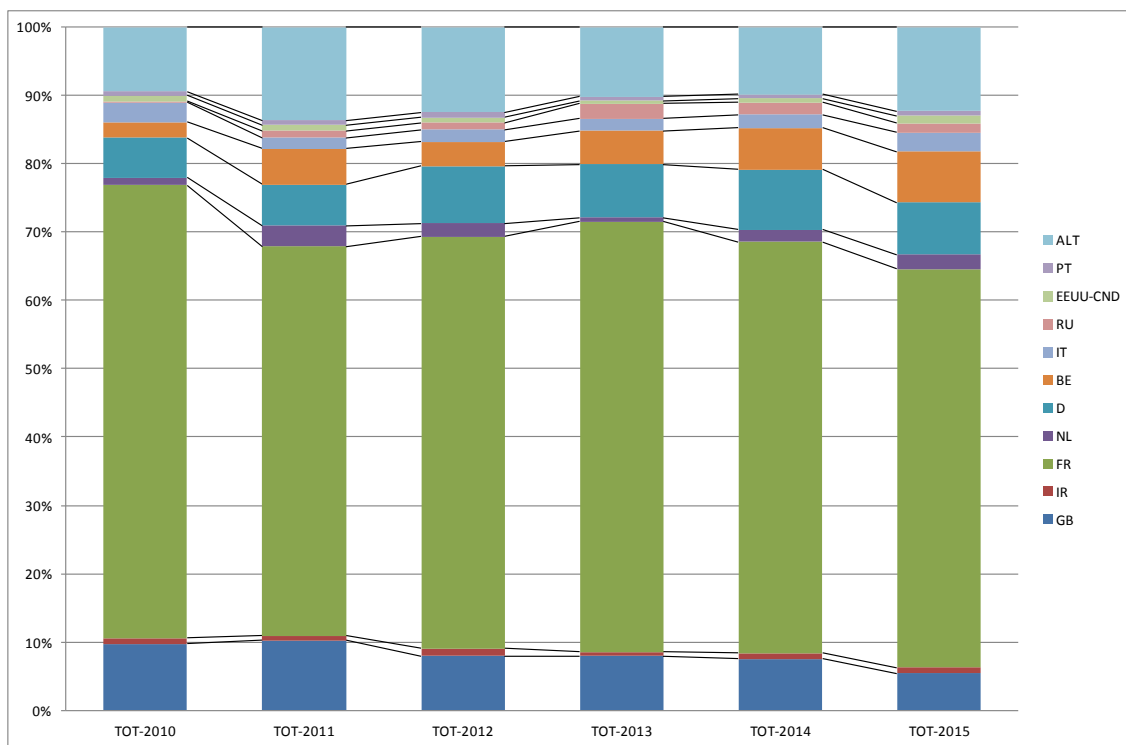
Font: veure Taula 3

Gràfic A.4.11. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

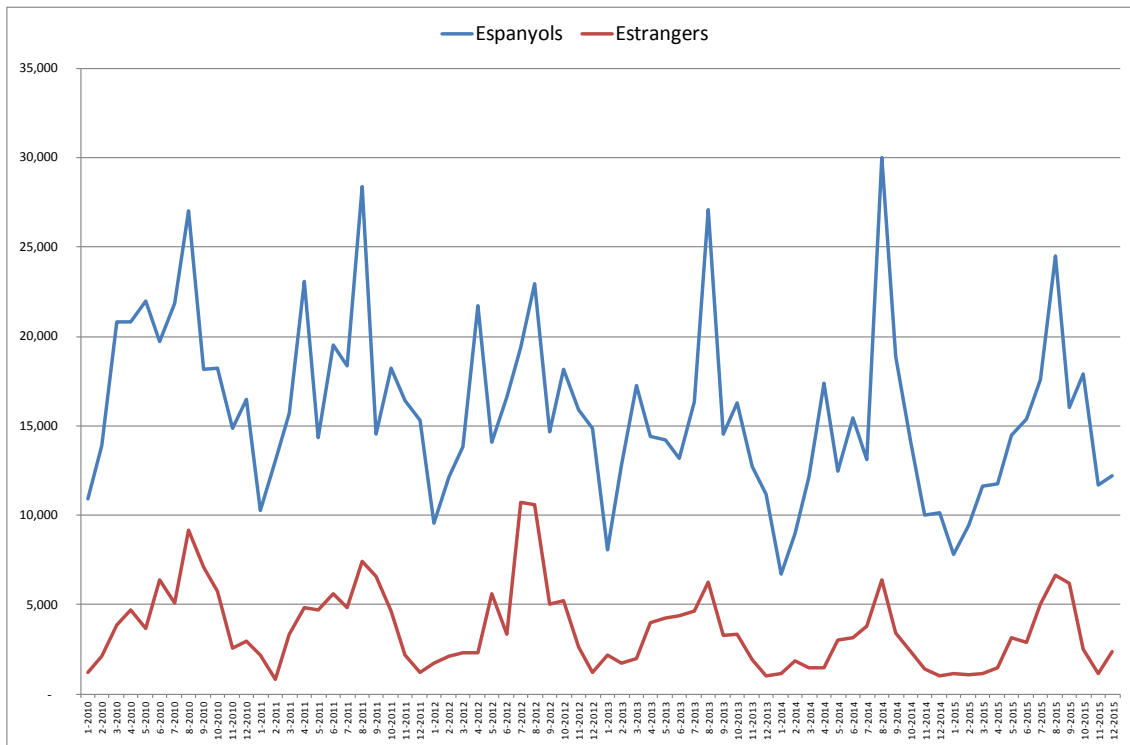
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.12. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

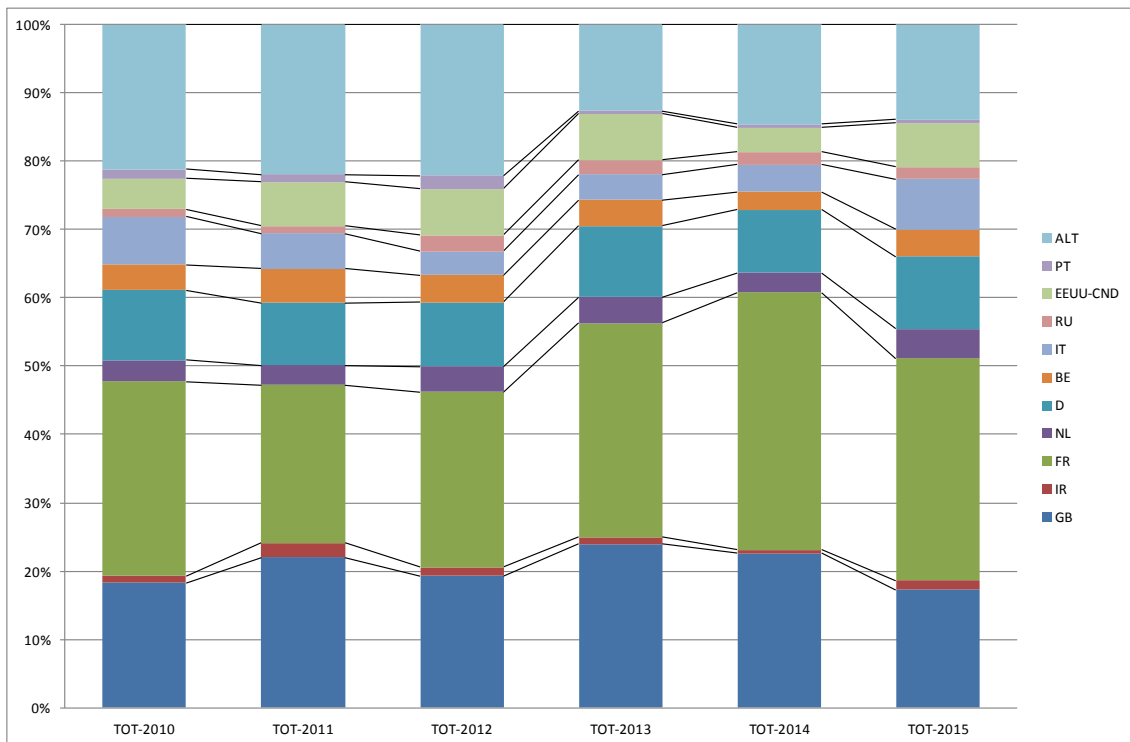
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.13. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

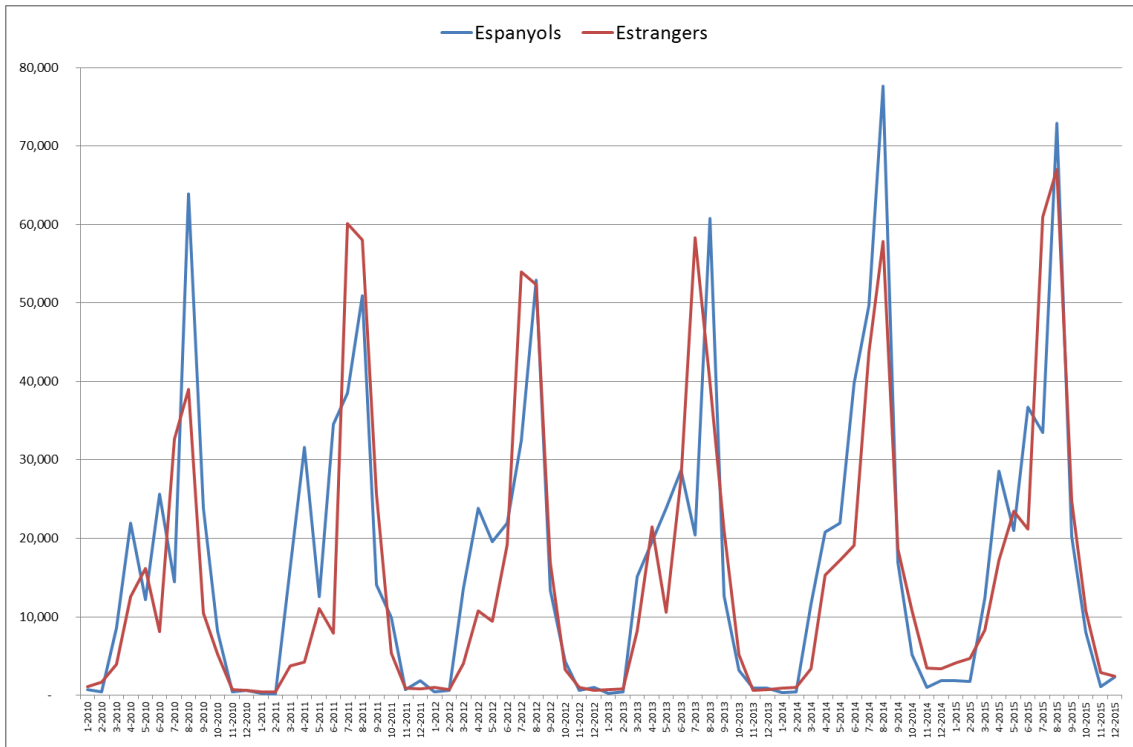
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.14. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

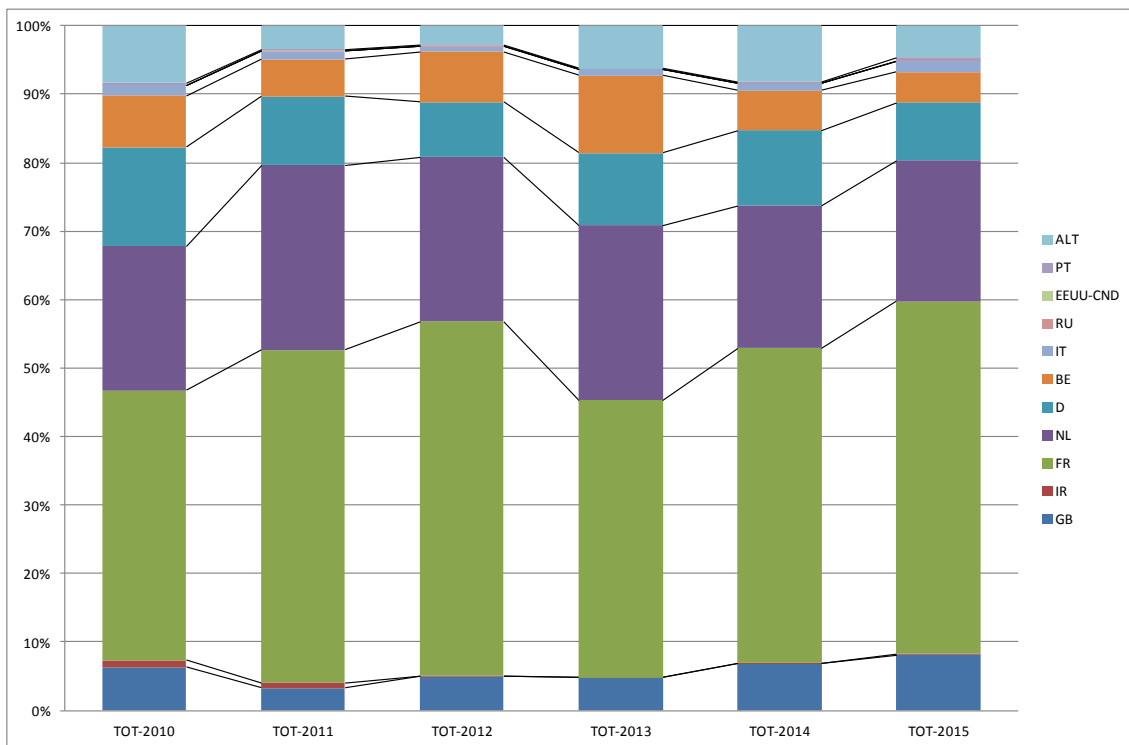
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.15. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen.

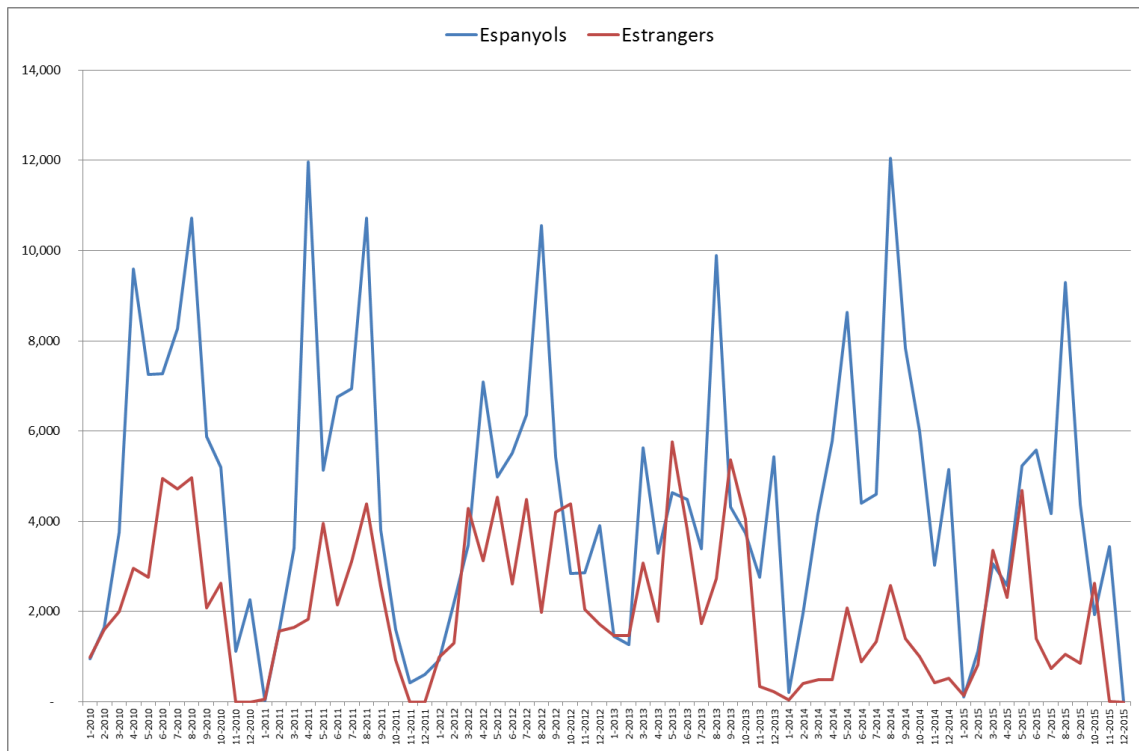
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.16. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

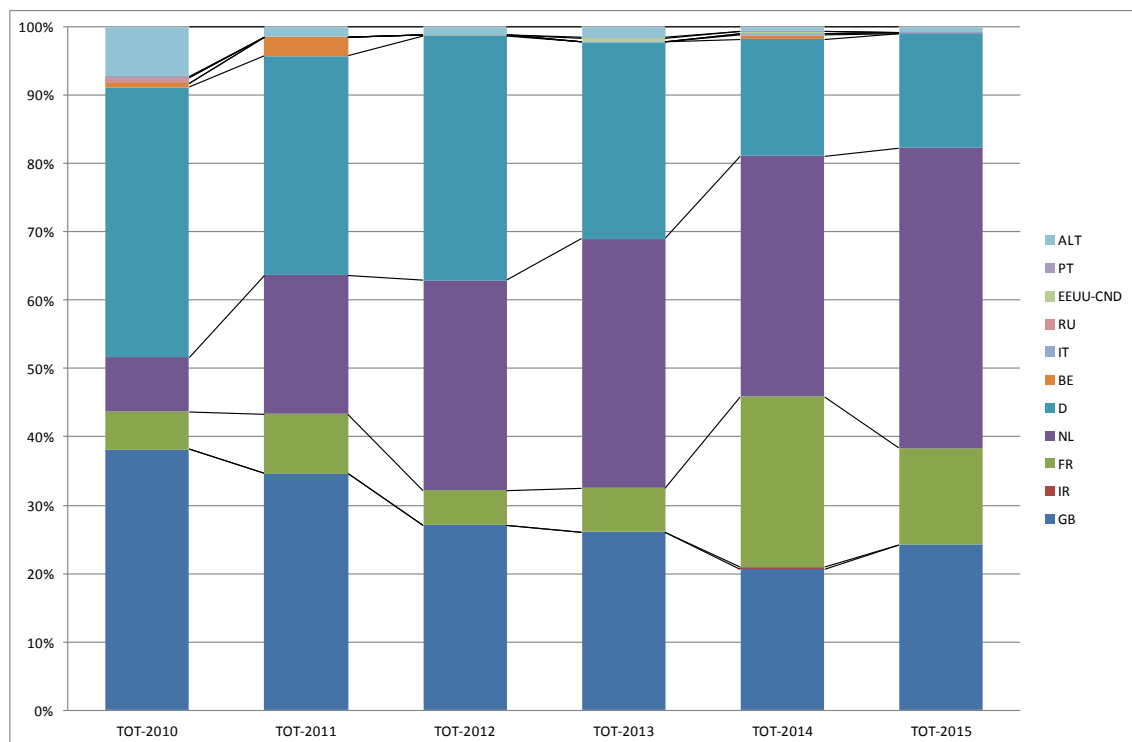
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.17. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

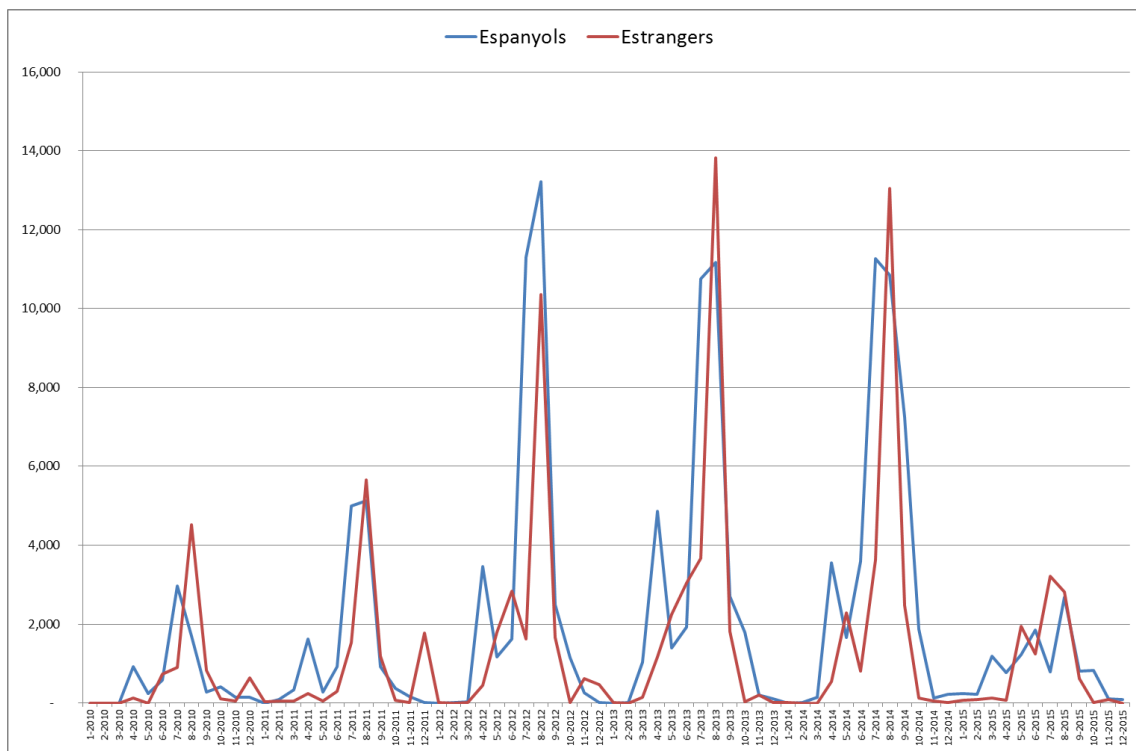
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.18. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

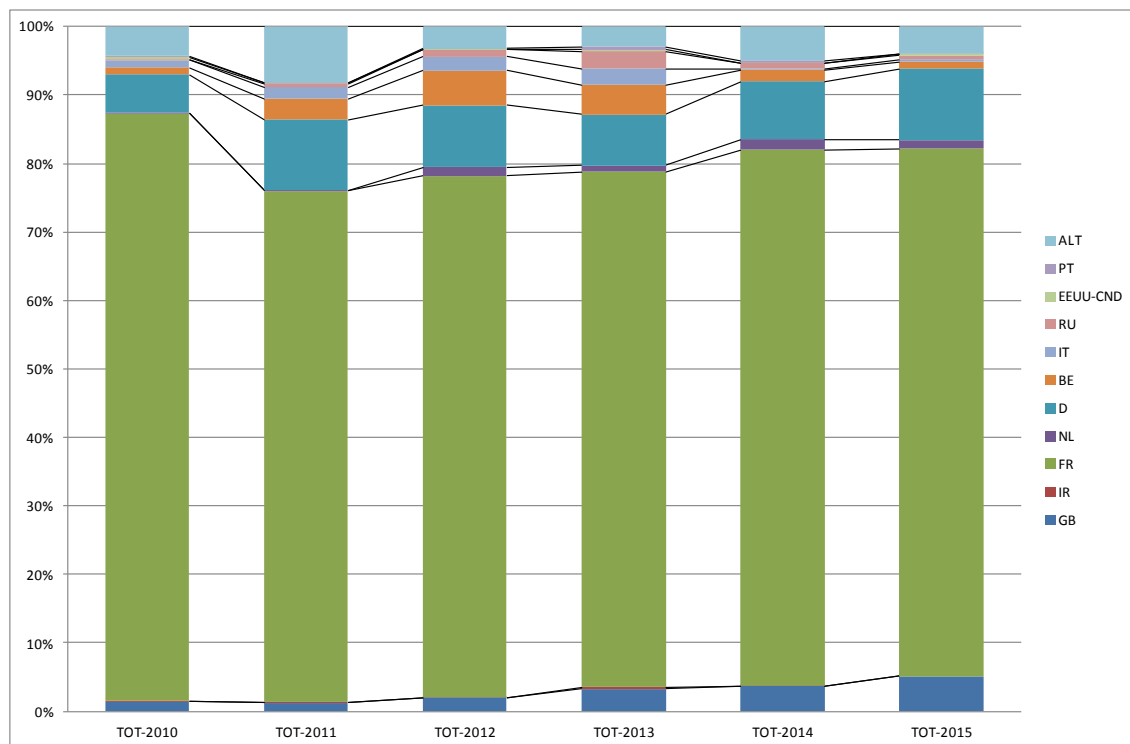
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.19. Pernoctacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2012 per mercats d'origen

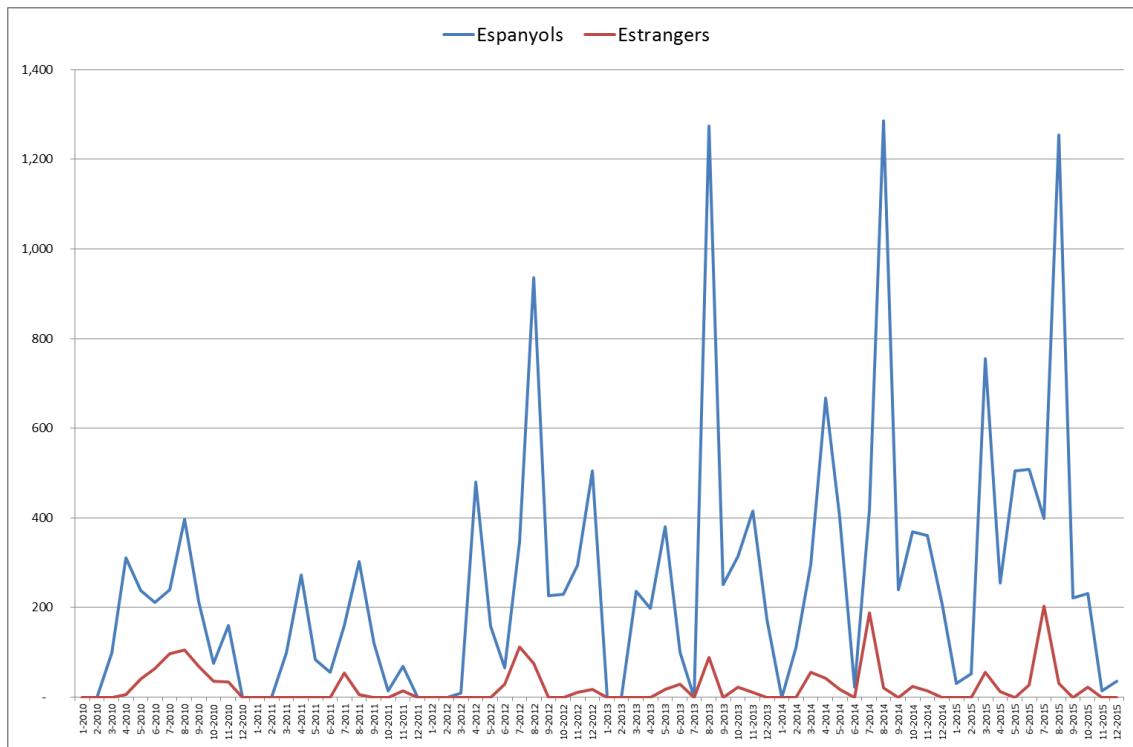
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.20. Pernoctacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona litoral) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

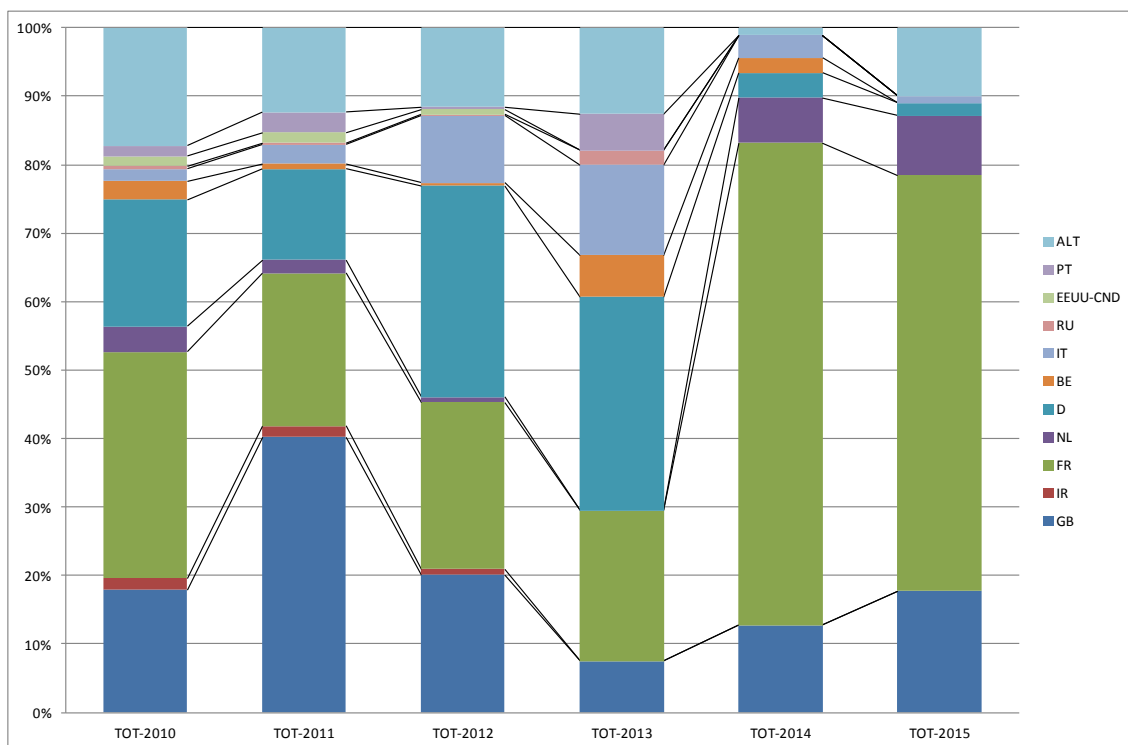
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.21. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

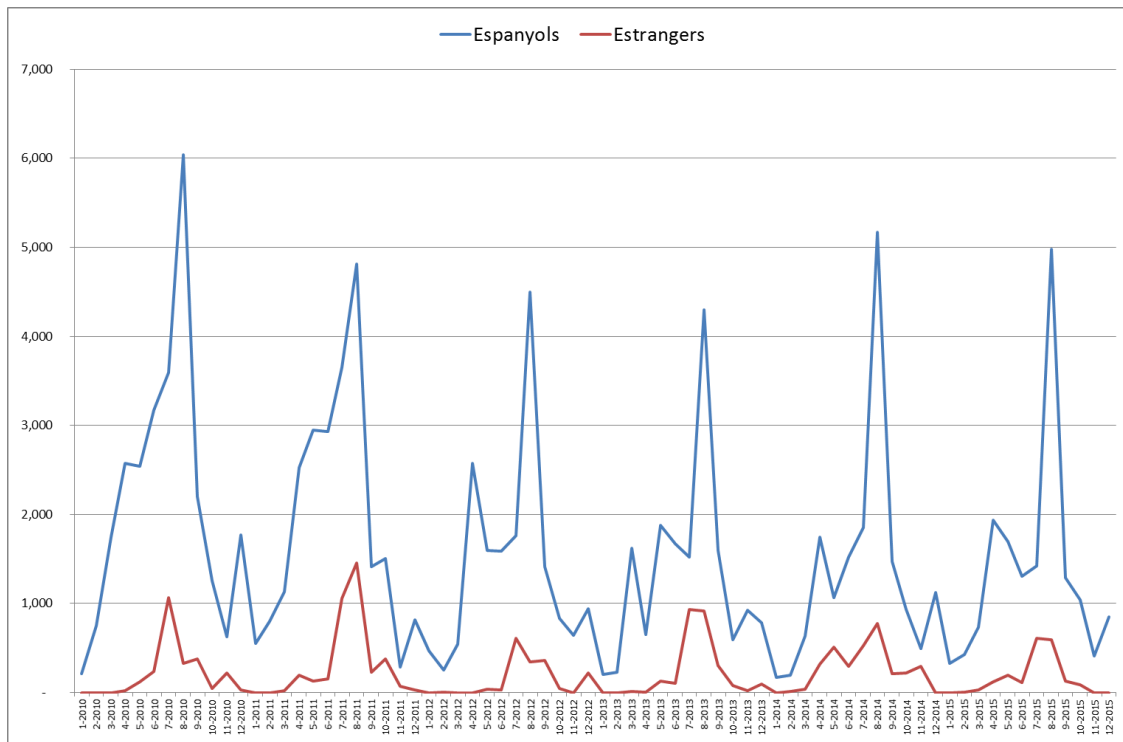
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.22. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona interior) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

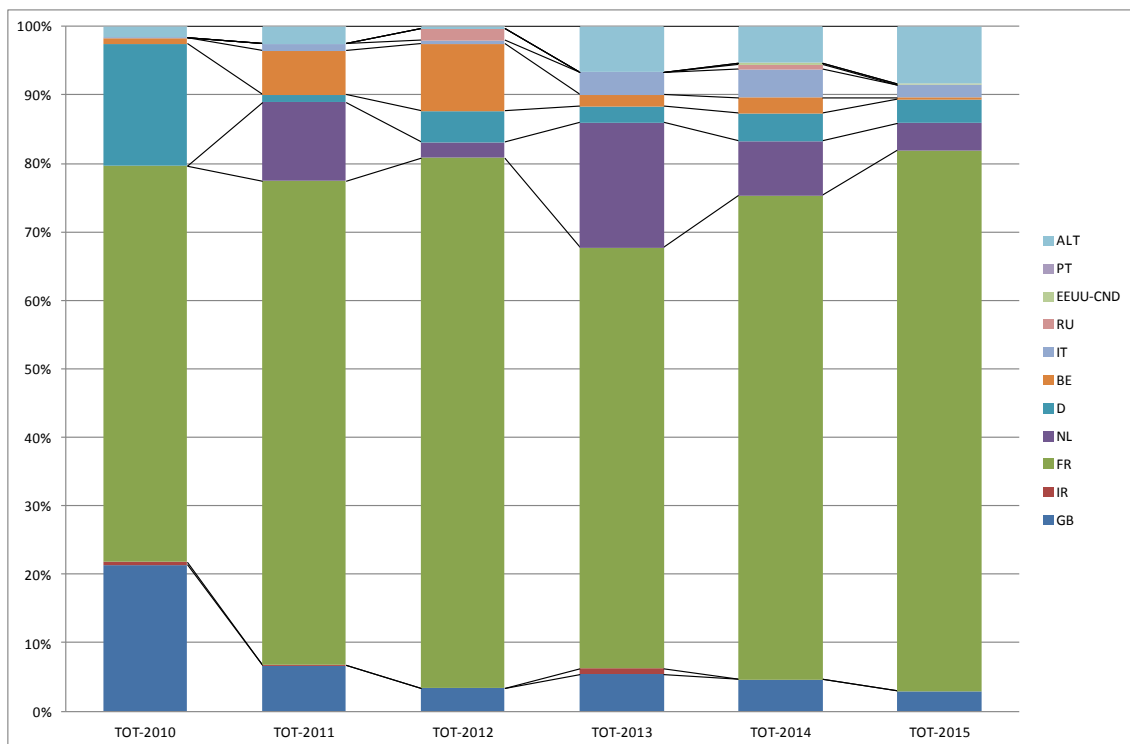
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.23. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

Font: veure Taules 5-6

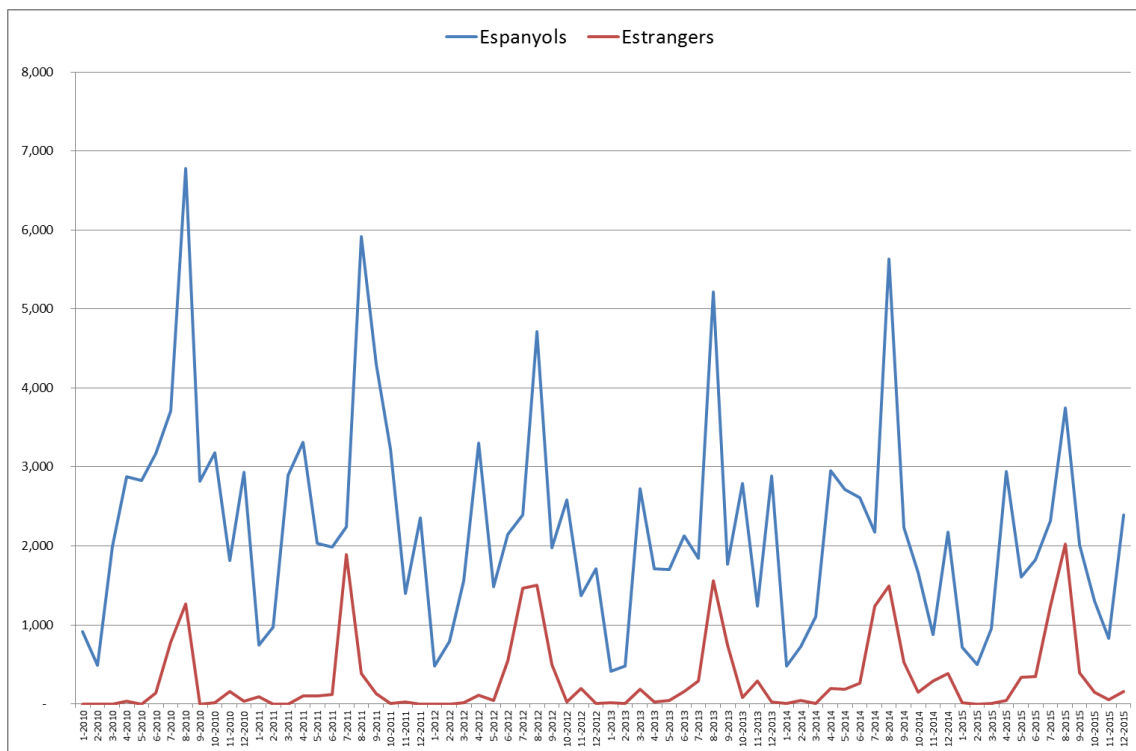
Gràfic A.4.24. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

veure Taules 5-6

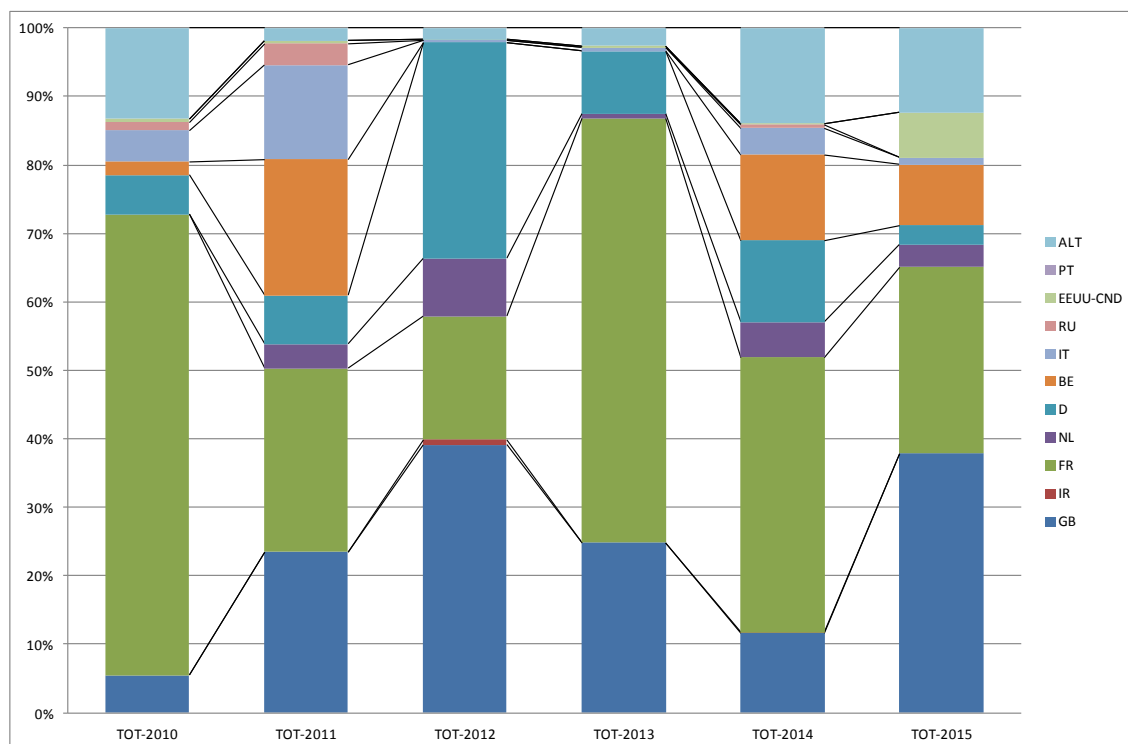
Font:

Gràfic A.4.25. Pernotacions de turistes a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2015 per mercats d'origen

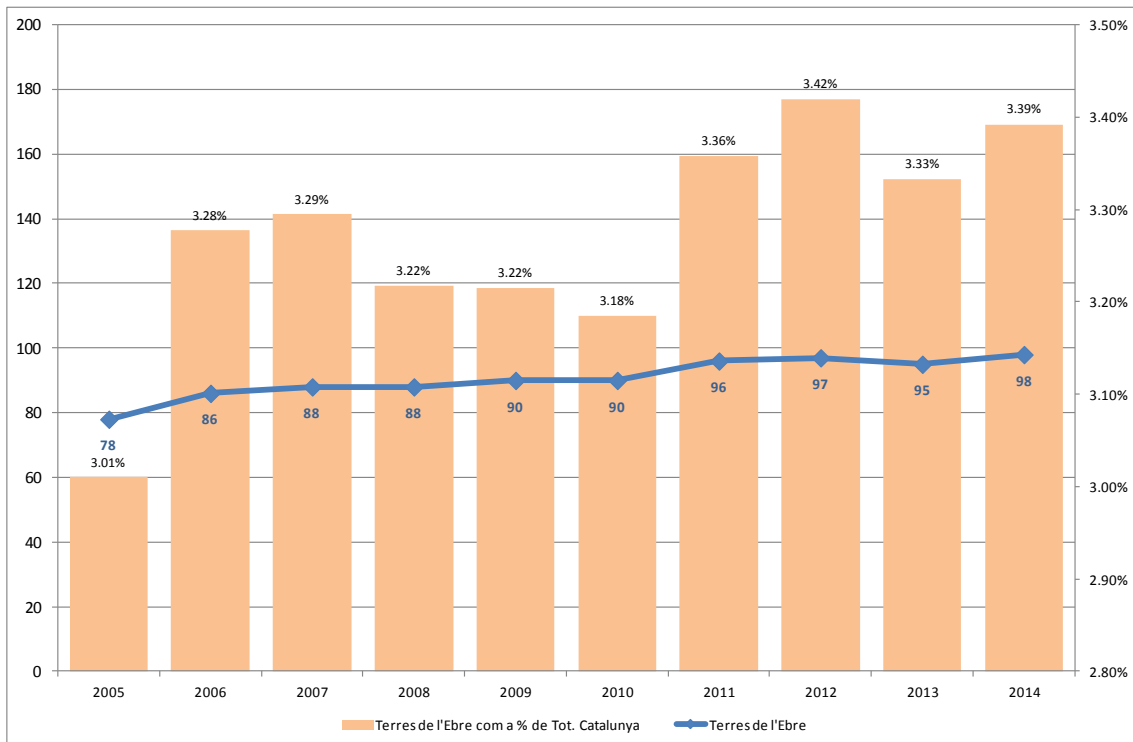
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.26. Pernotacions de turistes estrangers a Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2015 per mercats estrangers d'origen

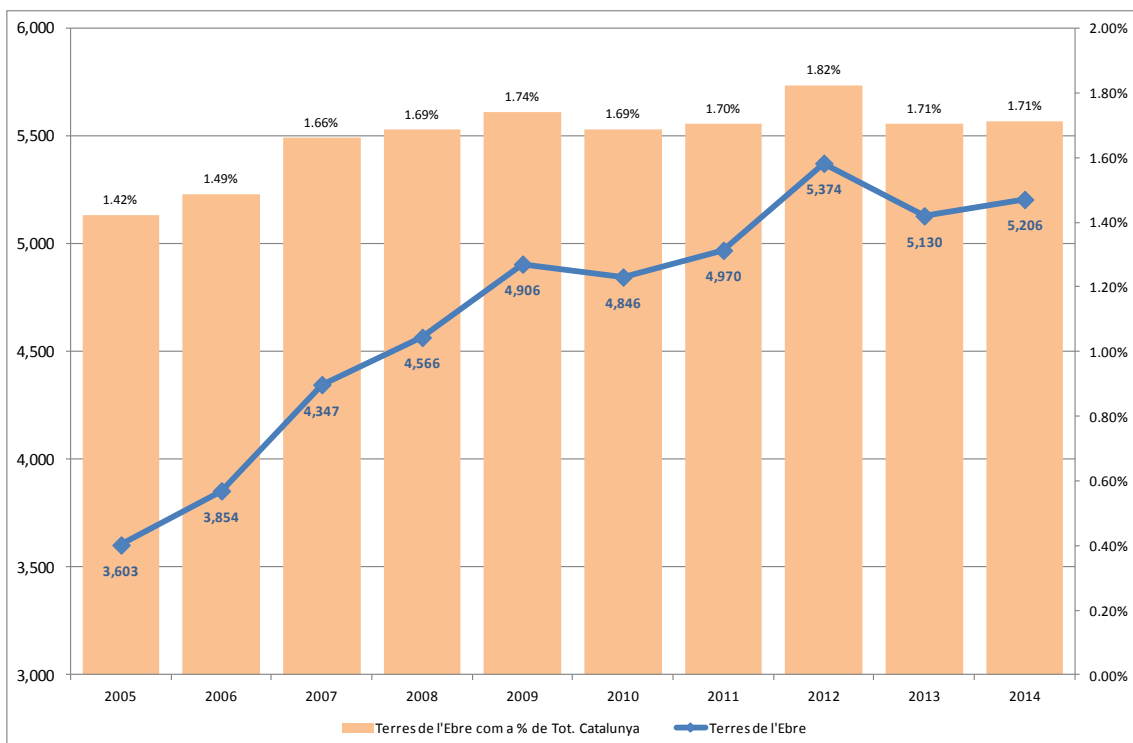
Font: veure Taules 5-6

Gràfic A.4.27. Evolució del número de establiments hotelers a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

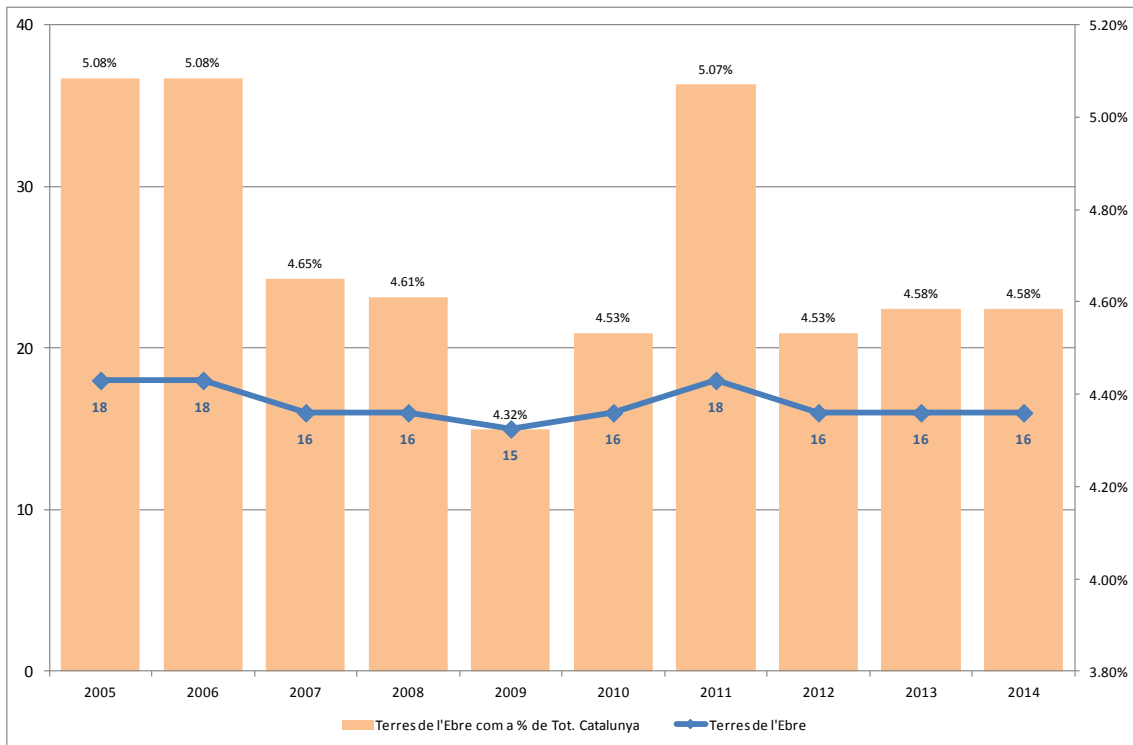
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat.

Gràfic A.4.28. Evolució del número de places en establiments hotelers a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

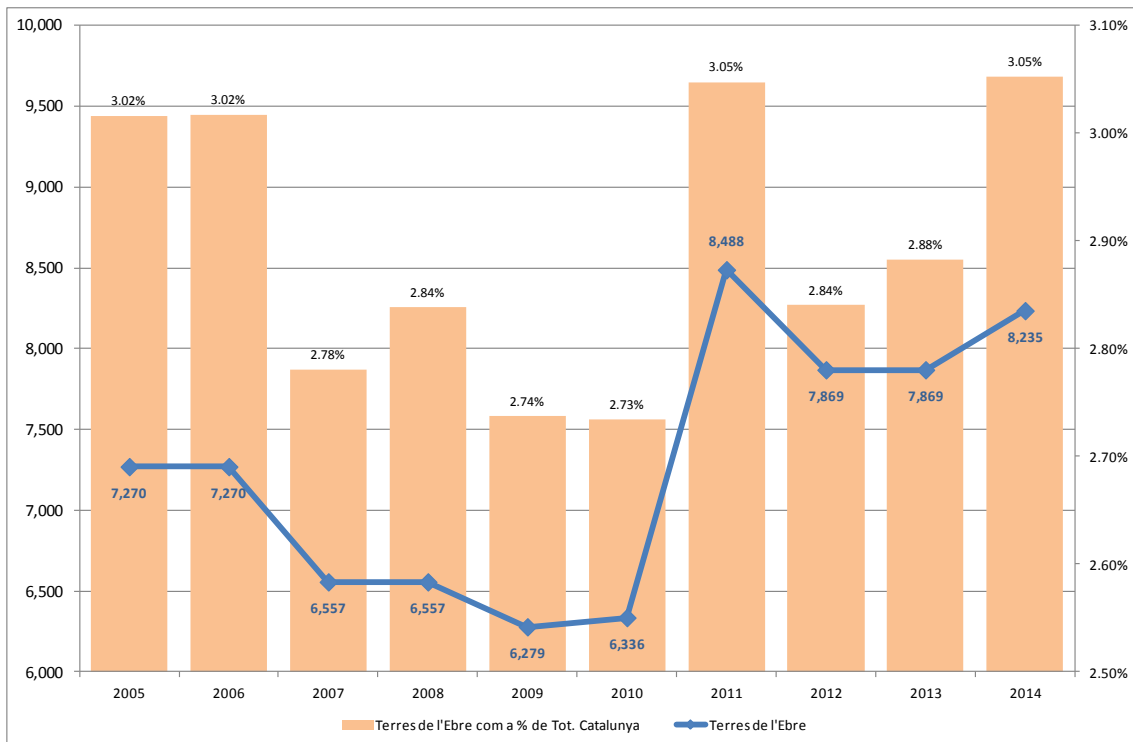
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat.

Gràfic A.4.29. Evolució del número de establiments de càmping a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

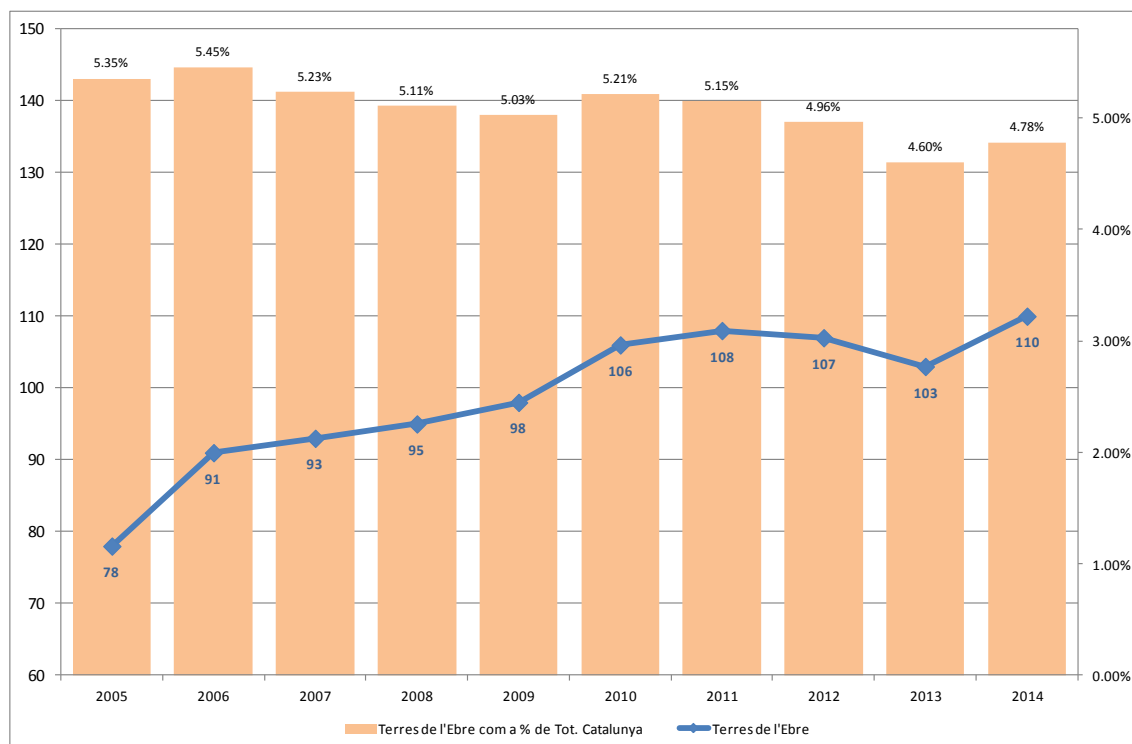
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.30. Evolució del número de places en establiments de càmping a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

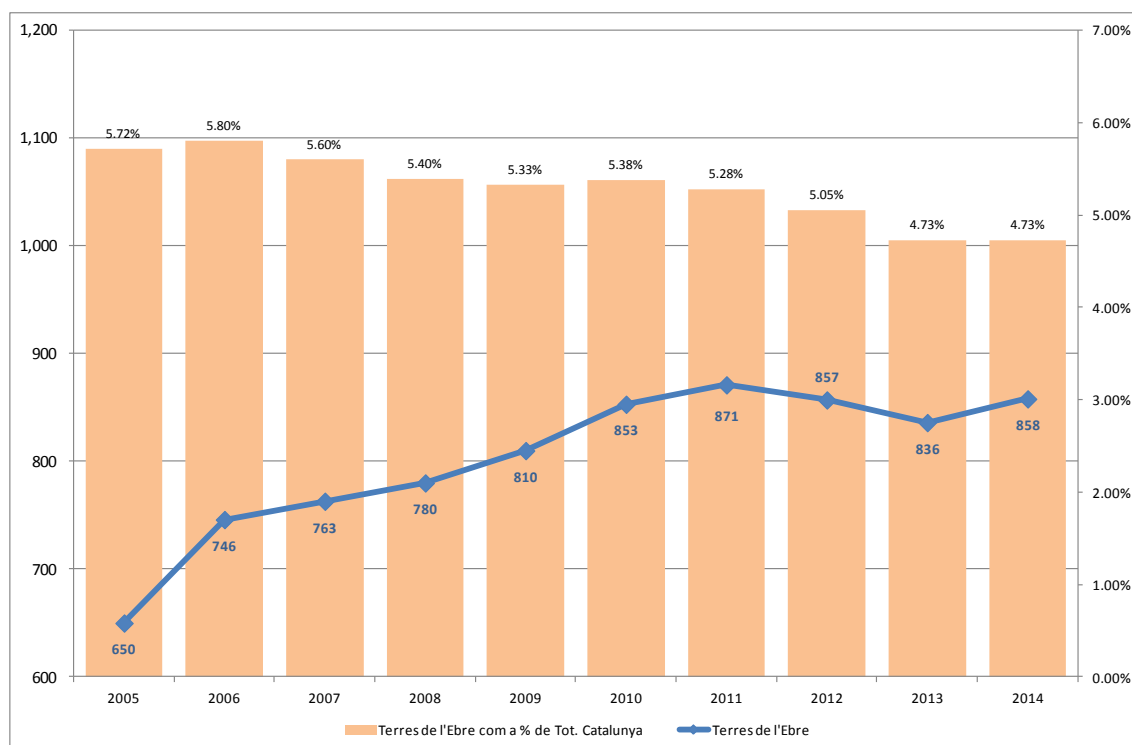
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat.

Gràfic A.4.31. Evolució del número de establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

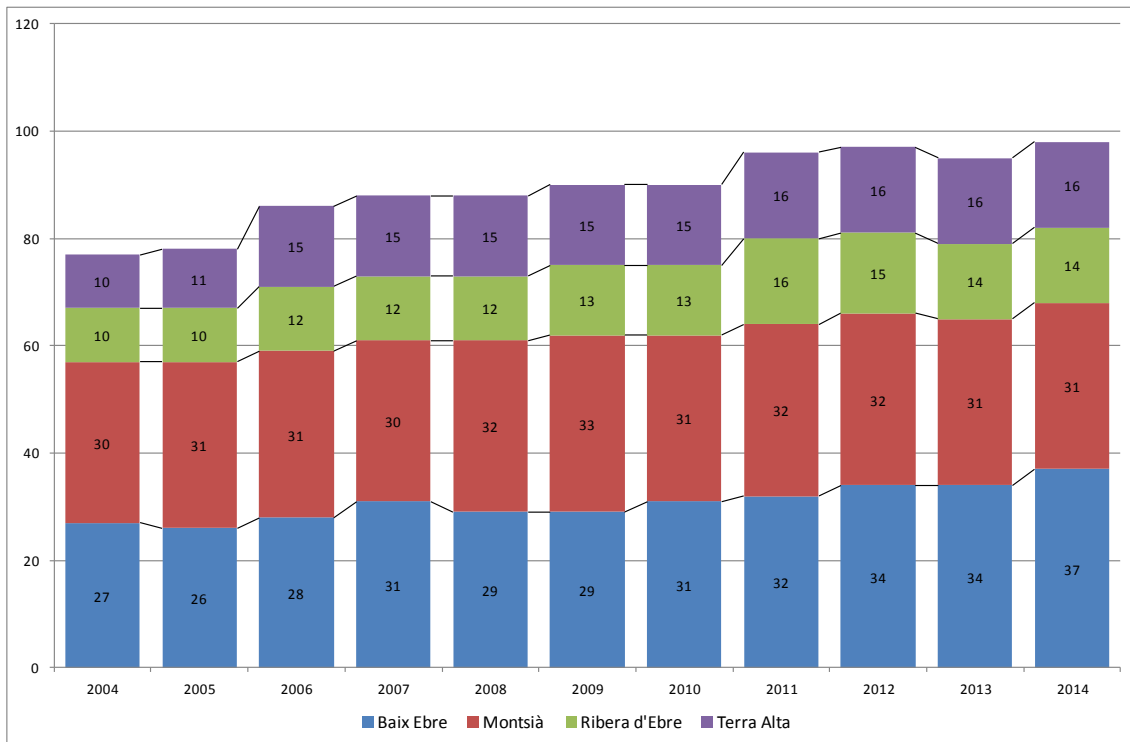
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.32. Evolució del número de places en establiments de turisme rural a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2014

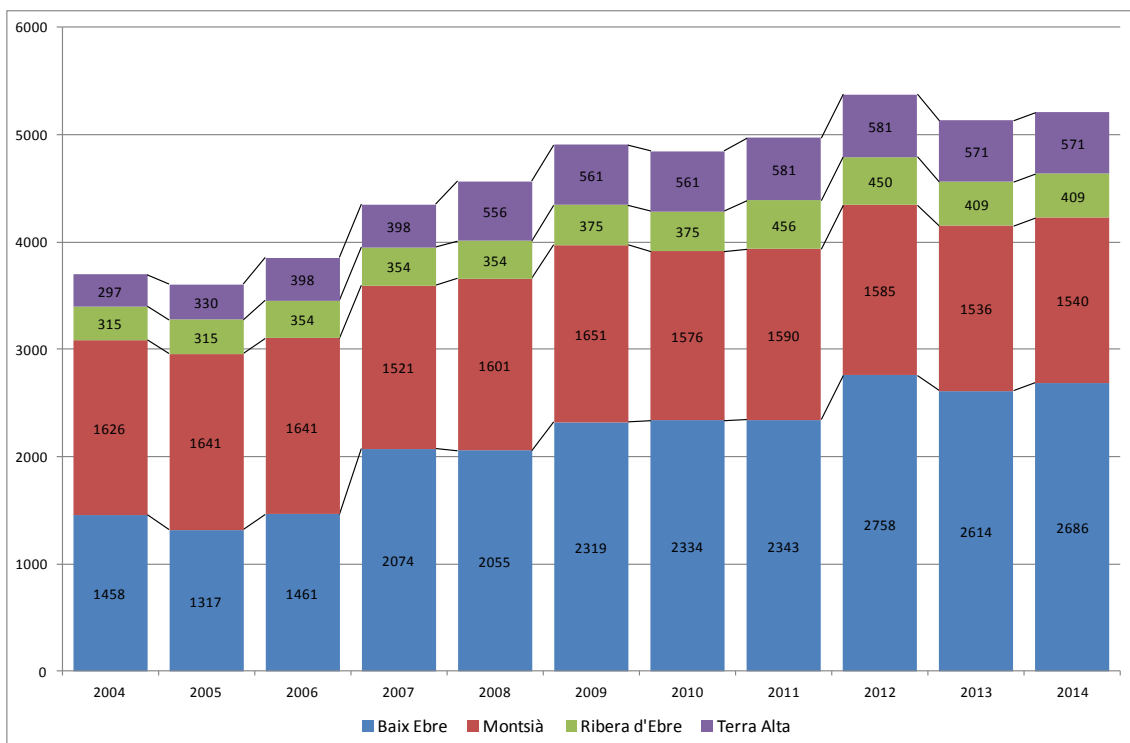
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.33. Evolució del número de establiments hotelers a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

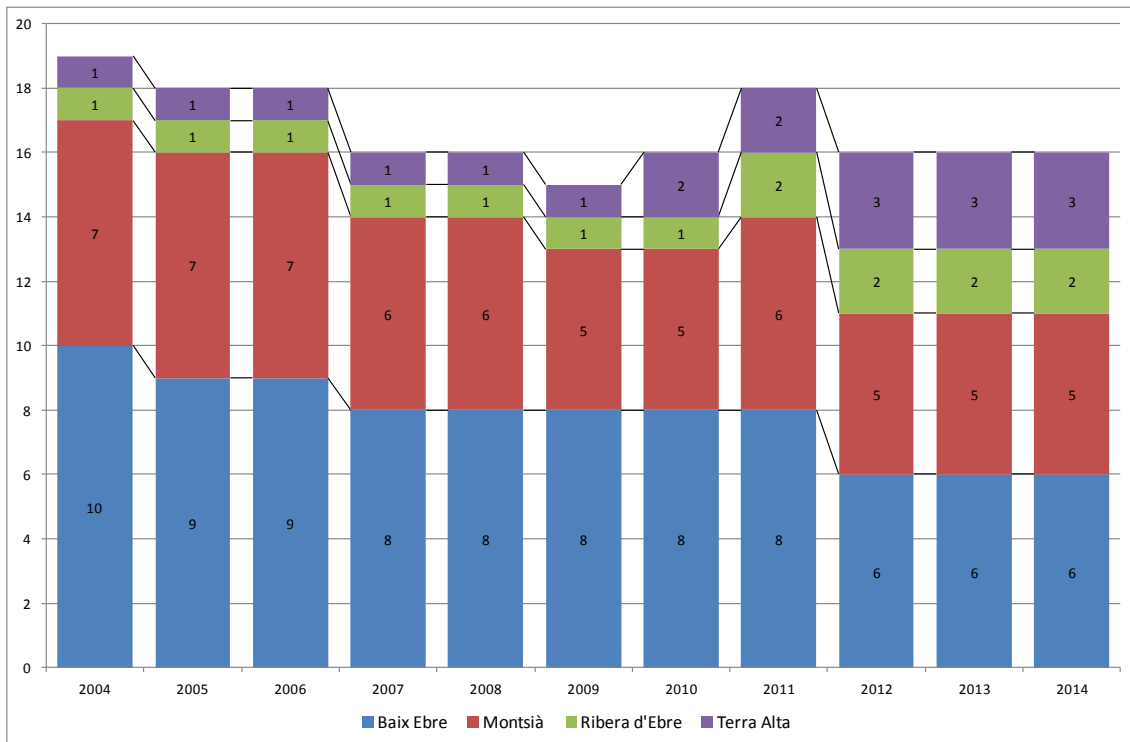
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.34. Evolució del número de places als establiments hotelers a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

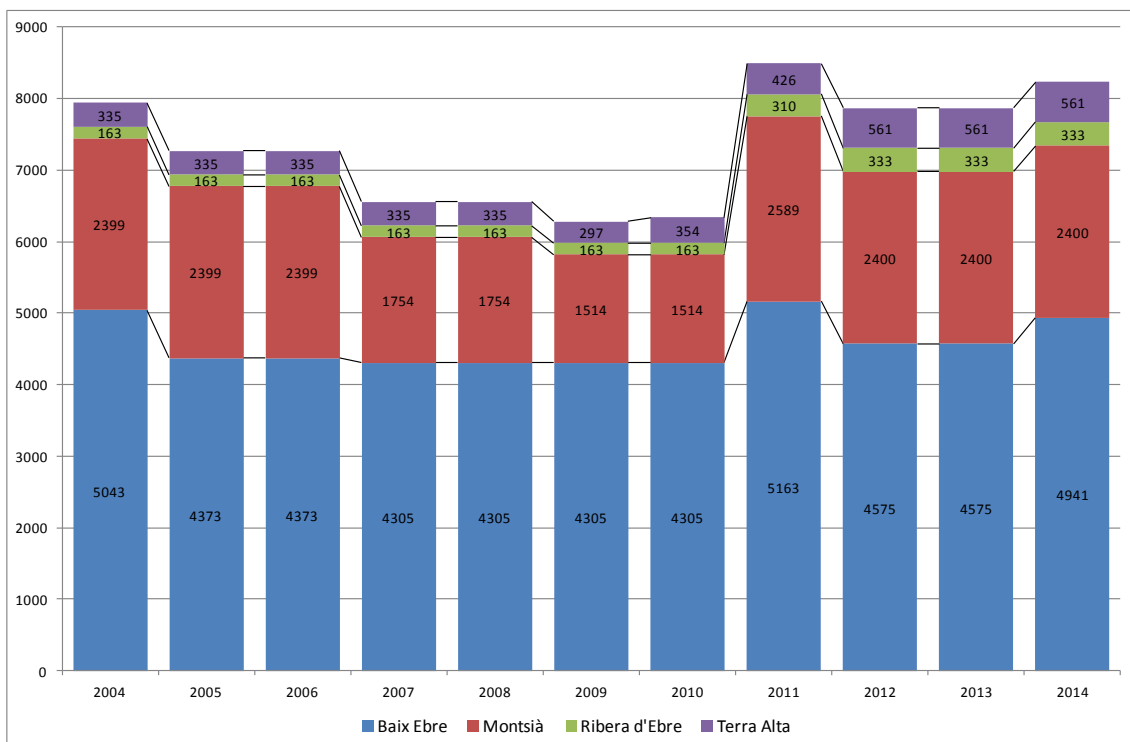
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.35. Evolució del número de establiments de càmping a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

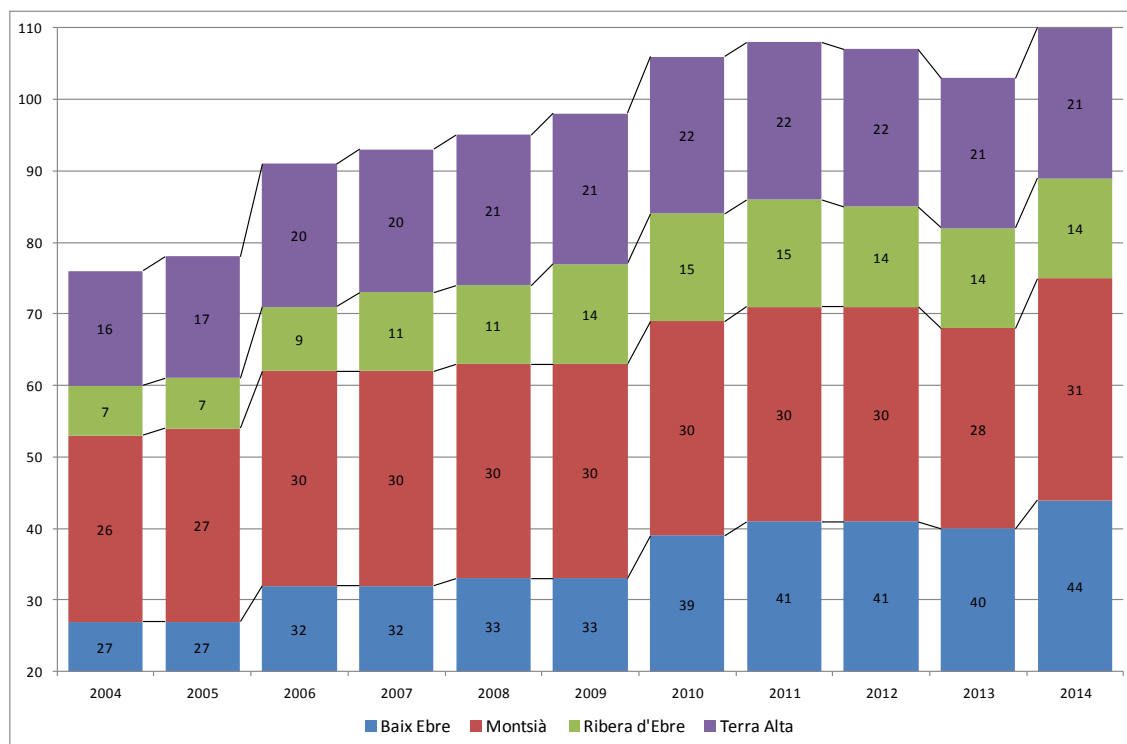
Gràfic A.4.46. Evolució del número de places als establiments de càmping a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

elaboració pròpia de dades d'Idescat

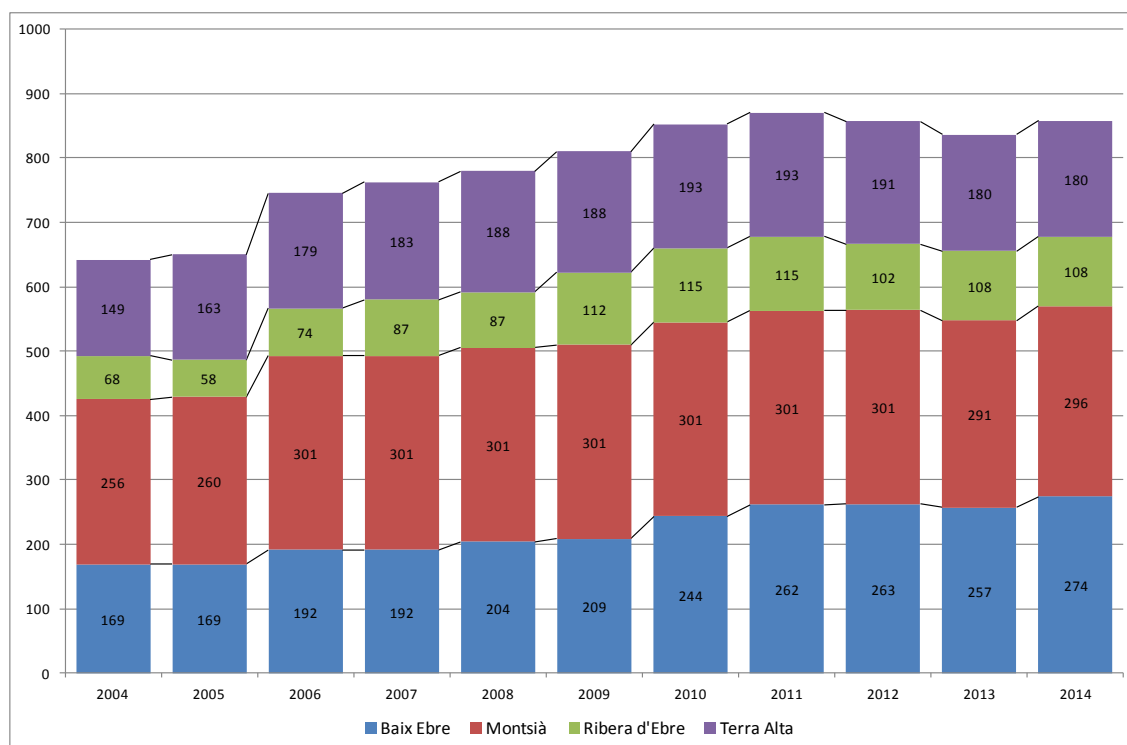
Font:

Gràfic A.4.37. Evolució del número de establiments de turisme rural a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

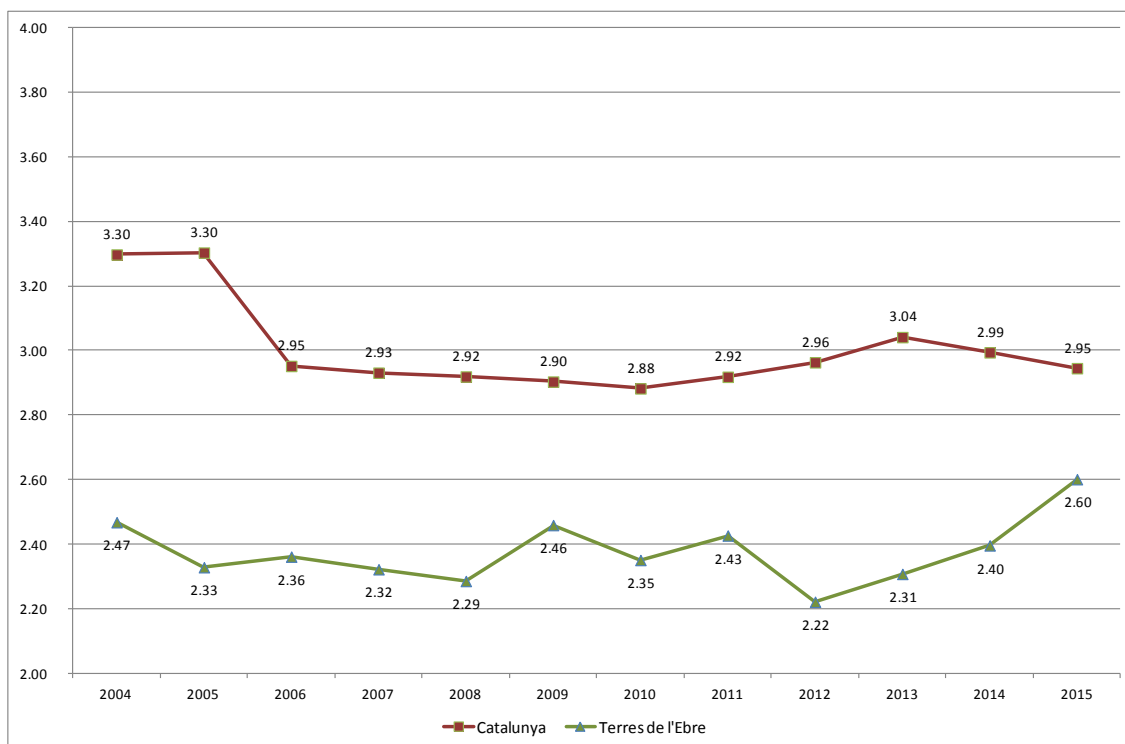
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat

Gràfic A.4.38. Evolució del número de places als establiments de turisme rural a les comarques de Terres de l'Ebre, 2004-2014

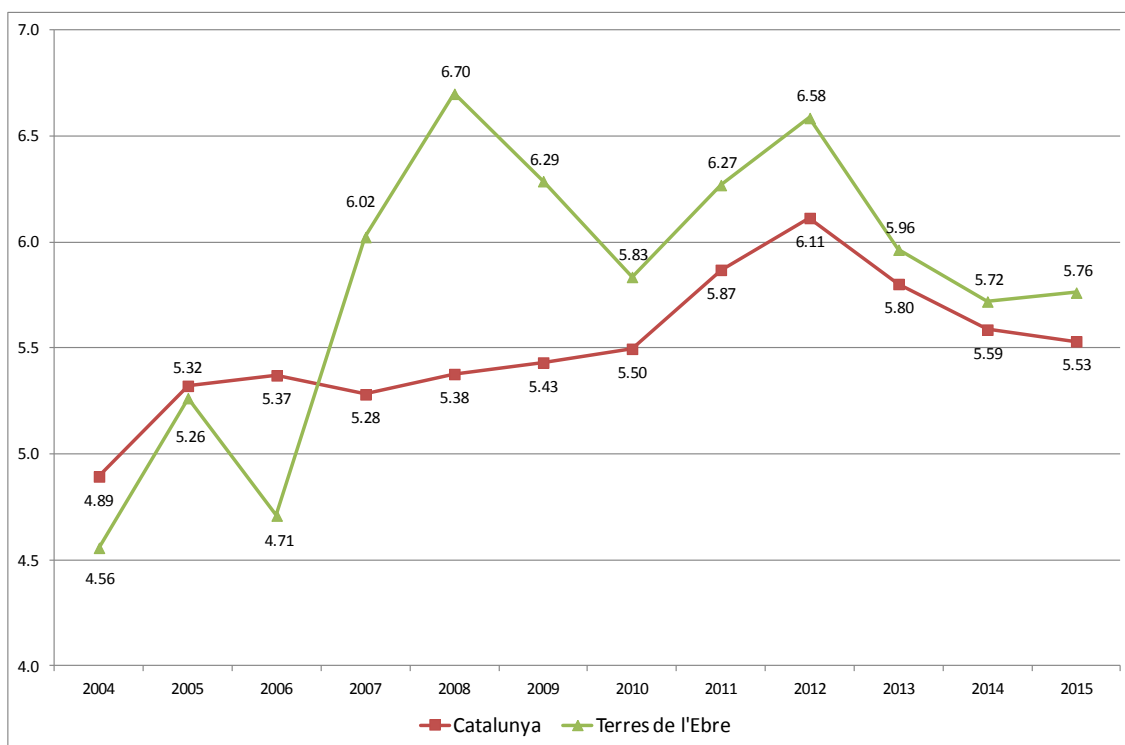
Font: elaboració pròpia de dades d'Idescat.

Gràfic A.4.39. Durada de les estades (mitjana nits) als establiments hotelers de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2015

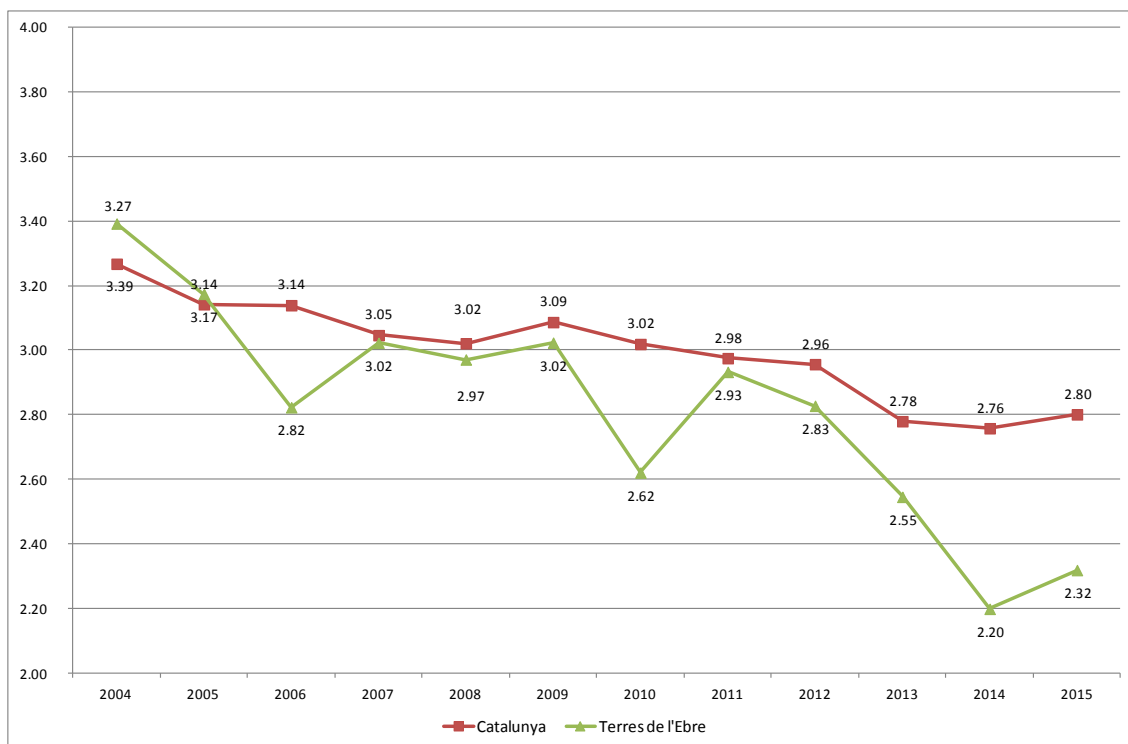
Font: veure Taules 12-13

Gràfic A.4.40. Durada de les estades (mitjana nits) als càmping de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2015

Font: veure Taules 12-13

Gràfic A.4.41. Durada de les estades (mitjana nits) als establiments de turisme rural de Terres de l'Ebre en relació a la tendència Catalana, 2004-2015

Font: veure Taules 12-13.

*Xavier Ponce Alifonso
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El context econòmic i social

Preguntin a dos economistes què podem fer per consolidar la recuperació econòmica i es trobaran amb tres respostes diferents. Aquesta dita és un tòpic, però en el fons reflecteix la incertesa que hi ha al voltant de l'economia.

Malgrat tot, en alguns temes sí que hi ha un cert consens entre els economistes. Per exemple, hi ha una opinió generalitzada de que l'evolució econòmica a nivell mundial durant l'any 2016 tornarà a ser preocupant i que anem cap a un món on l'estancament i la deflació seran problemes durant un llarg període. Uns temors que expliquen per què alguns bancs centrals han portat la seva política monetària fins a l'extrem d'aplicar uns tipus d'interès negatius als dipòsits que la banca comercial té als bancs centrals.

En canvi, hi ha una gran diversitat de parers sobre quin és el paper que ha de jugar el sector públic i la política fiscal en aquesta reactivació econòmica. L'esclat de la bombolla immobiliària al 2007 es va endur per endavant el sector financer al 2008 i, a partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir el crèdit, el consum, la inversió,... i es va iniciar així la recessió econòmica. Però l'estancament econòmic i l'augment de l'atur van disparar també el dèficit públic i les xifres d'endeutament públic. Al 2010 una part dels economistes i dels dirigents polítics van entendre que s'havia de reduir el dèficit públic per acostar-se el més aviat possible a l'equilibri pressupostari, ja que un creixent deute públic deixava molt poc espai de finançament a través dels mercats. Va ser el moment en que es va impulsar l'anomenada "austeritat expansiva": ja que les arques públiques estaven exhaustes, era el moment dels sacrificis i d'apostar fermament per reformes que permetessin guanyar productivitat a llarg termini.

Dit això, també és cert que hi ha una altra corrent d'economistes i dirigents polítics que defensen que cal tornar a aplicar els grans programes keynesians de despesa pública, que estimulin la demanda i l'ocupació. Especialment des de que el propi Fons Monetari Internacional (FMI) va fer autocrítica a l'informe "Errors en les previsions de creixement i multiplicadors fiscals" (Blanchard i Leigh, 2013), on reconeix que van subestimar l'impacte que tindrien les polítiques d'austeritat

recomanades a Espanya, Portugal o Grècia en el seu nivell d'atur, en el consum privat i en la inversió. O dit d'una altra manera, inicialment el FMI creia (erròniament) que per cada euro de reducció de la despesa pública es destruïen 0,5 euros d'activitat econòmica, quan la realitat ha estat que per cada euro retirat s'han destruït 1,5 euros. En el llenguatge dels economistes, vam descobrir que el multiplicador fiscal era més gran que 1. Una errada d'estimació que ha conduït a la Unió Europea a patir una doble recessió durant els darrers anys, amb els resultats coneguts en termes d'atur i d'empobriment de la població.

Però l'informe del FMI estableix una cosa encara més important: no hi ha receptes universals, sinó que les característiques de cada país són les que donen el segell final a les polítiques idealment aplicables. És a dir, que l'estratègia òptima a seguir dependrà de la velocitat a la qual es vulgui assolir l'equilibri pressupostari, la mida que ja té el sector públic o la composició dels ingressos i de les despeses públiques (Andrés *et al.*, 2016). I això ens porta a una de les controvèrsies tradicionals que sempre hi ha entre els economistes: entre els que pensen que el nivell actual d'ingressos públics (a prop del 40% del PIB) és suficient i els que consideren que el pes de la despesa pública ha de incrementar-se per assegurar la qualitat dels serveis i de les prestacions públiques.

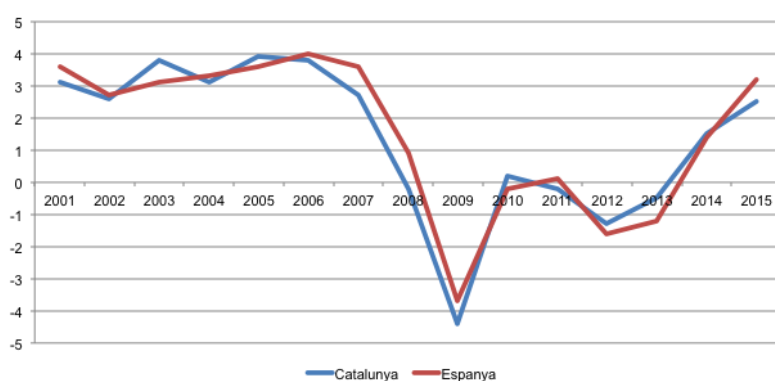
Aquests debats no són irrellevants. Fa temps que sabem que, per bé o per mal, les idees econòmiques importen. Unes idees que influeixen en la nostra manera d'explicar com funciona el món i del paper que ha de jugar l'Estat en l'economia. Encara és aviat per saber si hem deixat enrere definitivament les idees de l'austeritat expansiva, però hi ha alguns indicis de que les coses estan canviant quan institucions tan ortodoxes com el FMI o l'OCDE adverteixen de la urgent necessitat d'intervenir en les economies amb totes les eines possibles.

Les dades de 2015 permeten veure símptomes de millora en alguns indicadors econòmics. Si bé la recuperació econòmica avança de manera molt lenta en la majoria de països europeus, l'economia espanyola presenta actualment unes millors xifres. Unes dades que previsiblement faran que a finals de 2016 l'economia espanyola recuperi ja els nivells de renda previs a la crisi. Durant els darrers vuit trimestres l'economia espanyola ha mostrat un creixement positiu, i la taxa de

creixement interanual ja es situa en el 3,2%. No obstant, tant la incertesa política com el perill de deflació fan que les expectatives de creixement per l'any 2016 no siguin tan positives: segons el FMI, un 2,7%; segons el govern espanyol, un 3%. Sigui com sigui, però, serà una xifra tant per Catalunya com per al conjunt d'Espanya millor que la que previsiblement obtindrà el conjunt de l'eurozona (1,7%).

La gràfica 1 mostra com l'economia espanyola va iniciar a finals de 2013 un camí de recuperació econòmica, posant fi a una prolongada etapa marcada per una doble recessió. Des de 2010 a 2014, la demanda externa va ser la que va aportar creixement a l'economia espanyola i va servir per compensar la caiguda de la demanda interna, llastrada per la sequera de crèdit i una taxa d'atur que va afectar al 27% de la població activa. Però des de 2014 la tendència que s'observa és que la demanda interna s'ha convertit en el motor del creixement.

Gràfic 5.1. PIB Catalunya i Espanya
% variació real anual

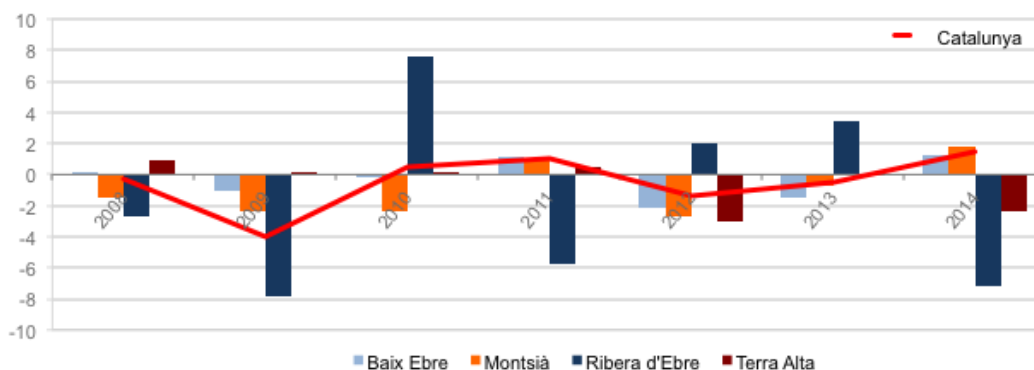

Font: INE

Aquesta evolució positiva del PIB al 2015 s'explica pel creixement tant del consum privat com de la inversió i, fins i tot, la inversió en construcció comença a recuperar-se després del profund ajust sofert en els últims anys. En canvi, la despesa pública segueix condicionada pel procés d'ajust dels comptes públics i mostra un comportament més modest. I les dades del 2015 no han fet més que corroborar aquesta tendència.

L'etapa de doble recessió es recull també en l'evolució que ha tingut el valor afegit brut (VAB) en les comarques de les Terres de l'Ebre:

Gràfic 5. 2. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques, Terres de l'Ebre

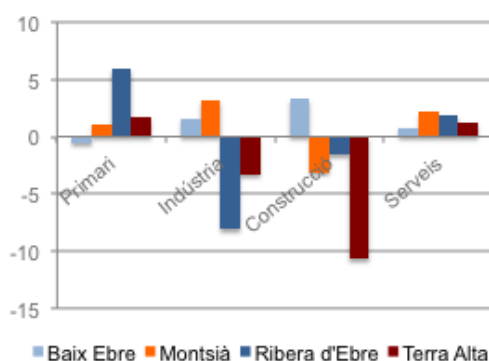

Font:
Catalunya
Caixa
(2015)

No
obstant
, a
diferèn
cia del

que passa al conjunt del Catalunya, el VAB de les Terres de l'Ebre es va tornar a contreure un -2,7% al 2014. Un comportament marcat per l'evolució de la Terra Alta (-2,3%) i, especialment, de la Ribera d'Ebre (-7,2%), una comarca marcada pel pes del seu sector energètic i que la fa més sensible a l'evolució de la conjuntura econòmica i l'evolució dels preus de determinats productes en els mercats internacionals. No obstant, les dos comarques més orientades al sector serveis han seguit l'evolució positiva del conjunt de Catalunya: el Baix Ebre, un 1,2%; el Montsià, un 1,7%. Aquest comportament sectorial diferenciat al llarg del territori es recull en el següent gràfic:

Gràfic 5.3. VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació), 2014

Font: CatalunyaCaixa (2015)

El VAB de les Terres de l'Ebre mostra un comportament negatiu pel descens de la construcció (-0,2%) i, especialment, de la indústria (-5,7%). En canvi, el sector primari (+1%) i el sector serveis (+1,3%) mostren una taxa de creixement positiva. Si analitzem la destrucció d'ocupació durant el període 2007-2014, veiem que el sector de la construcció i sector industrial són els que encara no han recuperat el nivell d'activitat que tenien previ a la crisi. En canvi, el sector primari i el de serveis mostren ja un saldo positiu en termes de generació de riquesa.

1.1. El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat

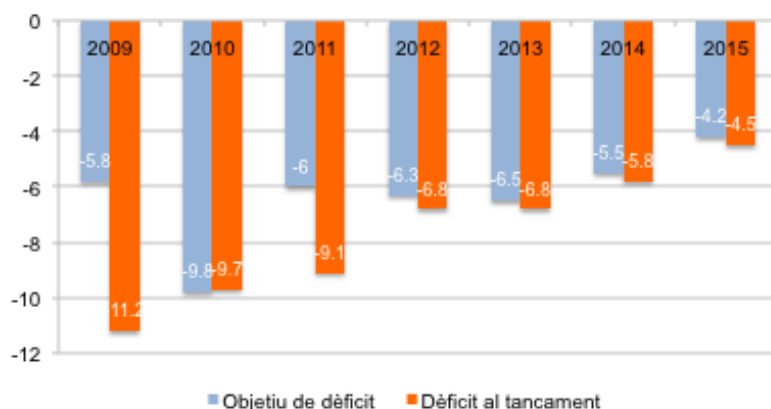
Si bé és cert que la intervenció de l'Estat pot ajudar a suavitzar els cicles econòmics i impulsar el creixement, el grau i la intensitat que ha de tenir aquesta és objecte de controvèrsia. Es podrà discutir si l'esforç reformista del nostre país en els darrers anys ha estat suficient, però del que no hi ha dubte és que les mesures de contenció del dèficit públic han rellentit el creixement econòmic i ha minvat la cohesió social durant uns anys. Un esforç que les institucions europees ens demanaven per restablir l'equilibri pressupostari, recuperar la confiança dels mercats i evitar que el deute públic assolís un nivell insostenible.

Més enllà del debat de si les polítiques d'austeritat estan ben fonamentades, la realitat és que el Pacte d'Estabilitat i Creixement ha donat a la Comissió Europea importants poders per vigilar els pressupostos nacionals i per a proposar sancions per incompliment dels objectius de dèficit públic. El Programa d'Estabilitat és el document clau on es recull el disseny de la política fiscal en el curt, mitjà i llarg termini; és a dir, on s'estableix quin serà el full de ruta per recuperar la confiança

dels mercats i crear unes bases sòlides per a la recuperació de la producció i l'ocupació.

Les dades ens mostren que, malgrat que els esforços han estat insuficients per assolir els objectius de dèficit públic marcats any rere any, els programes d'estabilitat i les retallades que han aplicat les administracions públiques han determinat una tendència cap a un major equilibri pressupostari. És a dir, tal com mostra la gràfica 4, malgrat que hem aconseguit anar reduint el dèficit públic, els objectius compromesos amb Brussel·les per sanejar els comptes públics s'han incomplert reiteradament des de 2009.

Gràfic 5.4. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya entre 2009 i 2015 (%PIB)

Font: www.lamoncloa.gob.es

Per l'any 2016 l'objectiu de dèficit públic total de les administracions públiques a Espanya es situa ja en el -2,8% del PIB, una dada per sota del llindar del -3% que posaria fi al procediment de dèficit excessiu obert per la Unió Europea a Espanya al 2009. No obstant, encara ens trobaríem sota la part preventiva que estableix el Pacte d'Estabilitat i Creixement de la Unió Europea, per la qual cosa la voluntat política del govern estatal és mantindre el ritme de consolidació fiscal. En tot cas, 2016 seria el primer any des de l'inici de la crisi amb superàvit primari en els comptes públics; és a dir, amb uns ingressos superiors a les despeses públiques si no tenim en compte els interessos del deute.

En un escenari de consolidació fiscal com l'iniciat des de 2010, augmentar l'eficiència de les Administracions Públiques s'ha convertit en una prioritat. És a dir, malgrat les retallades, el sector públic encara ha de jugar un paper rellevant a l'hora

de generar unes condicions que impulsin la iniciativa privada i generin un augment de la producció i de l'ocupació. I aquestes idees van fer que al 2013, amb l'informe que va elaborar la Comissió per la Reforma de les Administracions Públiques (CORA) i la llei de Reforma Local, s'impulsés un procés de reforma i modernització de l'administració pública, que s'ha complementat amb les reformes realitzades a les comunitats autònomes en matèria de despesa sanitària, farmacèutic, educació, personal i reordenació d'empreses públiques.

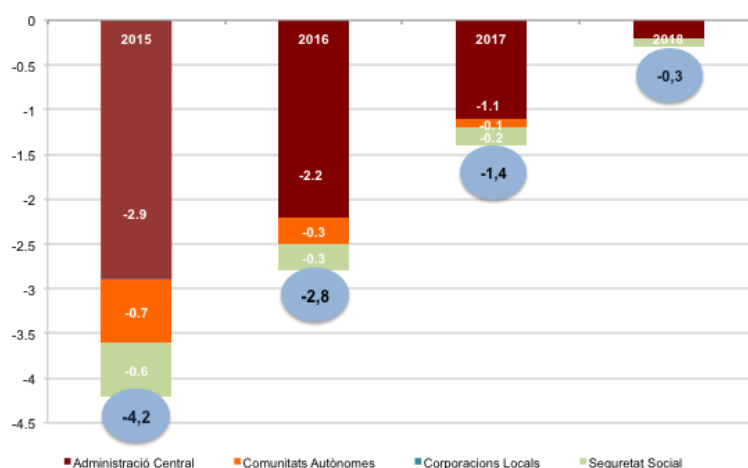
Des del punt de vista dels ingressos, el procés de reforma fiscal de la darrera legislatura es va iniciar al 2012, amb un augment de tipus del Impost sobre el valor afegit i un gradual augment de la fiscalitat mediambiental i dels impostos especials. Però un dels elements centrals ha estat la reforma tributària aprovada a finals de l'any 2014 i que va entrar en vigor al 2015, ja que inclou la modificació dels principals impostos que defineixen el sistema tributari espanyol: l'impost de la renda de les persones físiques, amb una reducció tant de la tarifa general estatal com dels tipus que s'apliquen sobre l'estalvi; i l'impost de societats, eixamplant les bases i eliminant determinats beneficis fiscals. Amb aquestes mesures es pretén reduir la càrrega tributària de la imposició directa i impulsar el consum i la inversió. D'aquesta manera s'espera que creixi la demanda agregada i la producció, la qual cosa permetria ampliar les bases imposables dels principals tributs i generar un increment de la recaptació a mig termini.

La intervenció pública en el nostre país s'instrumenta a partir de l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social, que assumeixen la majoria de les competències relacionades amb les polítiques d'estabilització i redistribució. Però també per part de les administracions autonòmiques i locals, que a més són les que es responsabilitzen de la provisió dels principals serveis públics, com els educatius, els sanitaris o els serveis socials, quedant compartida entre els tres nivells de govern la provisió d'infraestructures. I són totes aquestes institucions les que també han fet un esforç important per sanejar els comptes públics, i assolir així al 2016 l'objectiu de tindre un dèficit públic per sota del 3% del PIB. Per aquest motiu el document “
 , 2015-2018”
(MHAP, 2015) redefineix, un cop més, el calendari de consolidació fiscal de les diferents administracions públiques:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del -2,9% al 2015, del -2,2% al 2016, del -1,1% al 2017 i situar-lo al voltant del -0,2 al 2018.
- Les comunitats autònomes no havien de superar un dèficit màxim del -0,7% al 2015, del -0,3% al 2016, del -0,1% al 2017, amb l'objectiu d'assolir l'equilibri pressupostari al 2018.
- Les corporacions locals, en canvi, tenen el compromís d'assolir l'equilibri en els seus comptes des de l'any 2014.

És a dir, un esforç en el que participen totes les administracions públiques, però amb diferent intensitat i temporalitat:

Gràfic 5.5. Programa d'Estabilitat 2015-2018. Senda de consolidació fiscal (%PIB)

Font: www.lamoncloa.gob.es

Per tant, ens trobem encara immersos en un intens procés de consolidació fiscal, sotmesos a la vigilància d'una Comissió Europea que pot proposar sancions si s'incomplixen els objectius de dèficit públic. La legitimitat de la Comissió Europea per condicionar la política econòmica dels països membres sorgeix del Pacte d'Estabilitat i Creixement, però sovint es qüestiona la seva legitimitat democràtica (Costas, 2015): la Comissió Europea és una mena de govern tecnocràtic que es troba allunyat dels ciutadans, però que decideix sobre els impostos o les despeses

que s'apliquen als diferents territoris de la Unió Europea. I aquests problemes de legitimitat poden minar la confiança que els ciutadans tenen en les seves institucions.

1.2. La percepció de la ciutadania

Més enllà de perseguir l'interès general, una determinada política pública serà més fàcilment acceptada pels ciutadans si fomenta la cohesió social i facilita una millora de la qualitat de vida. Unes característiques que són difícils d'associar a les polítiques d'austeritat que s'han dut a terme en els darrers anys, motiu pel qual és especialment rellevant saber què en pensa la ciutadania.

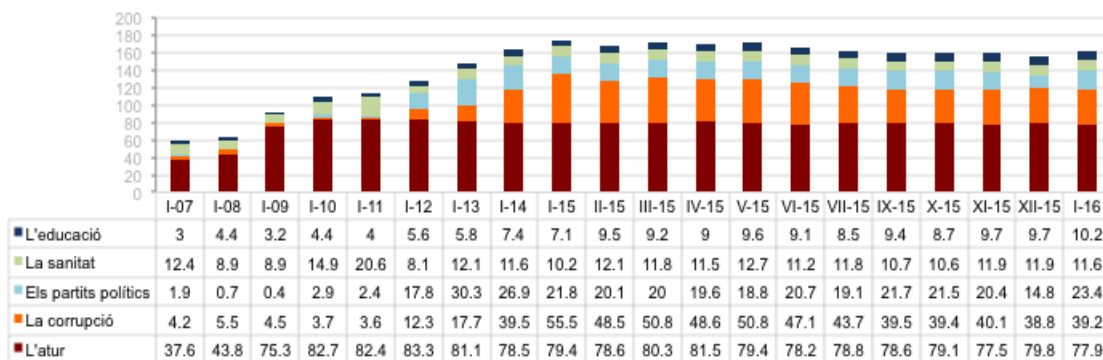
Després d'anys de crisi econòmica i de polítiques d'austeritat impulsades des de les institucions europees, l'eurobaròmetre fet a la tardor de 2015 indica que els europeus tenim una imatge dispar sobre la Unió Europea: els ciutadans de Romania (57%), Polònia (55%), Irlanda (54%), Lituània (53%) i Croàcia (51%) tenen majoritàriament una imatge positiva; en canvi, els ciutadans que consideren que és negativa són majoritaris a Xipre (41%) i Àustria (41%).

En el cas d'Espanya, ens trobem en una situació intermèdia: un 33% veuen la Unió Europea com un procés positiu, un 46% com a neutral i un 18% com a negatiu. Aquests resultats mostren dues coses: és evident que la crisi ha deteriorat profundament la confiança que els ciutadans espanyols tenien envers la Unió Europea (un 65% dels espanyols manifestaven la seva confiança en les institucions europees a l'any 2007) i que es qüestiona la proximitat de les institucions europees (un 66% dels espanyols creu que no els tenen en compte a l'hora de prendre decisions i establir l'orientació de les polítiques econòmiques). Malgrat tot, encara un 60% de la població es mostra optimista sobre el futur de la Unió Europea.

Aquesta preocupació per la relació que s'estableix en un sistema democràtic entre els ciutadans i els seus representants a les institucions també queda recollit en les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS). Si bé el problema de l'atur ha estat històricament i encara és la principal preocupació de la ciutadania, des de l'inici de la crisi les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans. Tal com recull el gràfic 6, al 2007 només un 2% dels ciutadans pensava que els

partits polítics eren un problema, mentre que un 4,2% creia que ho era la corrupció; en canvi, al 2016 ja són un 23% i un 39%, respectivament.

Gràfic 5.6. Percepció sobre quins són el 3 principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques (2016)

Unes dades que es corroboren en el Baròmetre d'Opinió Política de 2015 elaborat per la Generalitat de Catalunya, on s'indica que els tres principals problemes que té actualment Catalunya són l'atur i precarietat laboral (56%), la insatisfacció amb la política (37%) i el funcionament de l'economia (35%). Aquestes dades encara són més negatives quan considerem només la demarcació de Tarragona, on l'atur i la precarietat laboral segueixen sent la primera fon de preocupació (51%), però on la insatisfacció amb la política i els polítics es situa en un 40% i el funcionament de l'economia en un 29%.

És a dir, malgrat que gairebé el 60% dels catalans creuen que l'Estat ha de ser el responsable del benestar de tots els ciutadans i ha d'ajudar-los a solucionar els seus problemes, el fet que els ciutadans situïn la corrupció política com el segon problema de la nostra societat és un senyal preocupant per la desafecció que pot generar cap a les institucions i les regles de presa de decisions públiques.

2. El paper del Sector Públic

Després de mig segle de guerres i penúries econòmiques, en acabada la 2a Guerra Mundial els països occidentals van decidir crear un nou contracte social. Una nova manera d'entendre l'economia de mercat en la qual l'Estat s'encarregaria de protegir, des del bressol fins a la seva tomba, a tots els ciutadans. Apareixia així l'estat del

benestar, entès com una xarxa de seguretat que dona protecció contra les incerteses inherents a una economia de mercat.

Però la manera d'entendre aquesta relació entre l'Estat i els ciutadans difereix entre els països. I això es posa de manifest quan veiem que a Dinamarca la despesa pública representa gairebé el 60% del PIB, mentre que a Espanya és un 45% i als Estats Units només assoleix un 35%. És a dir, l'amplitud dels serveis públics i l'abast de l'estat de benestar pot entendres de moltes maneres.

Arran de la crisi s'ha reobert el debat sobre quina és la mida òptima d'aquest estat del benestar. En paraules de la canceller alemanya, Àngela Merkel, el problema d'Europa és que té el 7% de la població, produeix el 25% del PIB i ha de finançar el 50% de la despesa social del planeta. Des d'aquesta perspectiva, els governs europeus s'han enfrontat en els darrers anys a una elecció incòmoda: trobar la manera de limitar l'endeutament públic, retallar els dèficits i reduir la despesa pública, però tractant de seguir garantint la cohesió social i protegint als seus ciutadans més vulnerables. I si la crisi econòmica ens ha obligat a repensar la mida del nostre estat del benestar, és important analitzar l'evolució que han sofert els pressupostos de la Generalitat de Catalunya en els darrers anys. Les dades mostren que en comparació als pressupostos del 2010, quasi totes les partides pateixen retallades: foment i transport (-74%), administració i justícia (-23%), salut i educació (-19%) i protecció social (-17%). Les xifres també indiquen que la partida que ha multiplicat el seu pes és la destinada a pagar el deute públic (+140%).

No obstant, 2015 marca un canvi de tendència, ja que per primera vegada des de l'inici de la crisi els pressupostos han estat expansius respecte a l'any anterior, augmentant els recursos destinats a foment i transport (+11%), administració i justícia (+7%), protecció social (+5%) i salut i educació (+4%).

Encara que molts governs no han tingut una altra opció que retallar el pressupost, també és important saber com s'han redistribuït uns recursos públics que han estat cada cop més escassos. La gràfica 7 mostra els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa al 2010 i al 2015:

Gràfic 5.7. Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

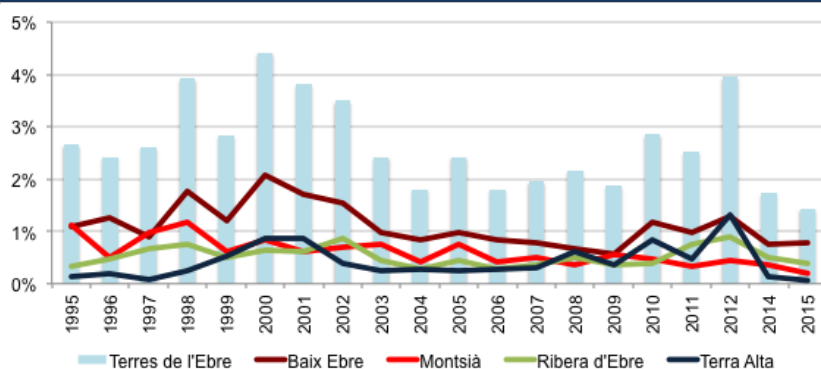

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya.

Analitzant l'evolució de la composició de la despesa veiem que quasi totes les partides han perdut pes: foment i transport (-72%), administració i justícia (-18%), salut i educació (-12%) i protecció social (-11%). Si bé el pes de les partides destinades als ens locals han augmentat (+33%), el canvi més significatiu és l'increment de la dedicada a pagar el deute públic (+160%). Unes dades que expliquen on es van situar les prioritats, però també el protagonisme que si li va donar als ens locals com a administració més propera a la ciutadania.

Pel que fa a les inversions reals pressupostades per part de la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió està recollida en el gràfic 8. Les dades ens mostren que la inversió anual rebuda es situa al voltant del 1,5% del conjunt de la realitzada a Catalunya al 2015, una dada que es situa per sota del pes que té la població d'aquest territori i que representa un 2,5% del conjunt de Catalunya.

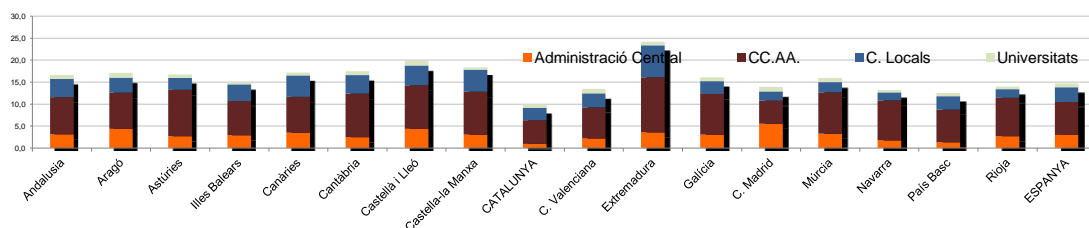
Gràfic 5.8. Inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya (%)

Font: Departament d'Economia i Coneixement. Generalitat de Catalunya

Pel que fa al nombre de persones que treballa per l'administració pública a Catalunya, en un context d'ajustament pressupostari marcat des de les institucions europees arran de la crisi, les dades mostren que el sector públic a Catalunya dona feina a 302.096 persones, un 9,9% del total d'ocupats en aquest territori a l'any 2015. De fet, Catalunya és la única comunitat autònoma del conjunt de l'Estat on aquesta dada es situa per sota del 10% i, per tant, es situa per molt per sota de la mitjana d'Espanya (14,7%). Analitzant el pes que té cada nivell administració en termes d'ocupació en una comunitat autònoma, veiem que el pes del nivell autonòmic (54,5%) i dels ens locals (28,5%) a Catalunya es troba per sobre de la mitjana nacional (51,1% i 22,8%, respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (8,7% a Catalunya vers un 20,2% al conjunt de l'Estat espanyol).

Gràfic 5.9. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2015.
% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats totals

Font: Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques i INE

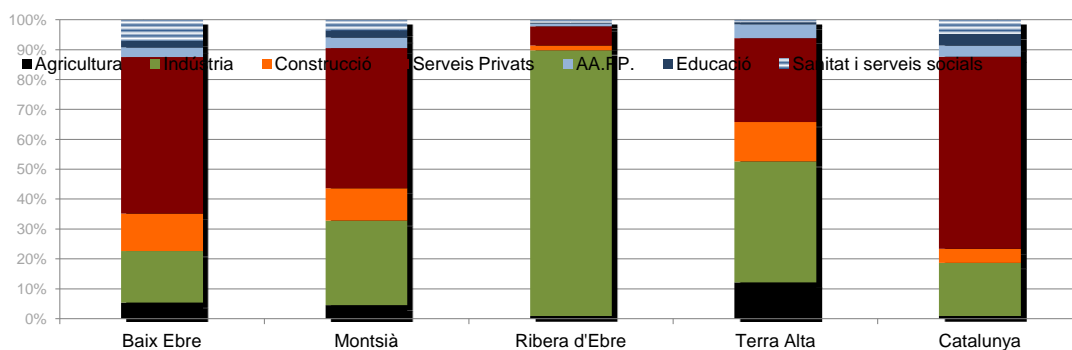
És a dir, un 9,9% de la població ocupada a Catalunya treballa per l'administració pública, on un 5,4% correspondria a personal de l'administració autonòmica, un 2,8% és personal de l'administració local, un 0,9% és personal de l'administració central i, finalment, un 0,8% treballa com a personal que de les universitats catalanes. Unes xifres que contrasten amb la mitjana espanyola, on el pes de les entitats locals és relativament similar (3,3%), però on tant el pes de l'Administració autonòmica (7,5%) com el de l'Administració central (3%) és substancialment més elevat.

2.1. El pes del sector públic en el VAB

El pes del sector públic en el conjunt de l'economia catalana va seguir una senda de creixement fins l'any 2010, quan s'inicia la crisi de l'euro generada per la desconfiança dels mercats tant en la capacitat dels governs com de les institucions europees per trobar solucions cooperatives al problema del creixent deute públic, i que va portar a prioritzar els ajustos pressupostaris. Malgrat aquesta situació, el sector públic representa un 14% del valor afegit brut (VAB) de Catalunya, una contribució que es situa per sobre de la que suposa a la Ribera d'Ebre (2,3%), a la Terra Alta (6,6%) o al Montsià (10,4%), però que està per sota del valor que assoleix al Baix Ebre (14,2%).

Al conjunt de les Terres de l'Ebre, el sector públic va representar el 7,5% del VAB. La descomposició per subsectors va ser la següent: l'administració pública genera un 2,5% del VAB; l'educació, un 1,5%; mentre que l'activitat sanitària i els serveis socials aporten un 3,6%. No obstant, darrera d'aquestes dades hi han unes diferències a nivell comarcal substancials, com es pot veure a la gràfica 10. En tot cas, les dades mostren que el pes de qualsevol subsector relacionat amb l'administració pública té un pes inferior a qualsevol demarcació de les Terres de l'Ebre, amb l'excepció de les activitats sanitàries i de serveis socials a la comarca del Baix Ebre.

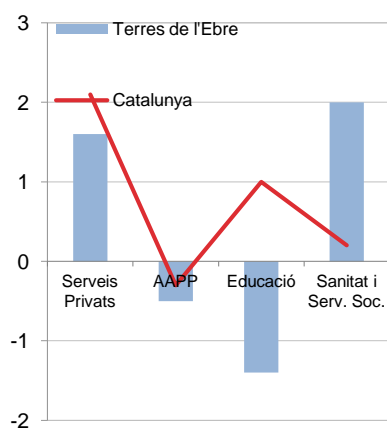
Gràfic 5.10. Contribució sectorial al Valor Afegit Brut (VAB pb). 2014

Font: CatalunyaCaixa (2015)

Pel que fa a l'evolució del VAB del sector públic, durant l'any 2014 l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'administració pública) i dels serveis privats va seguir una trajectòria diferenciada tant al conjunt de Catalunya com de les Terres de l'Ebre, tal com es pot veure a la gràfica 5.11:

Gràfic 5.11. Variació del VAB al sector serveis. 2014

Font: CatalunyaCaixa (2015)

Al conjunt de Catalunya, el sector serveis va créixer un 1,5%, amb un increment tant dels serveis relacionats amb les activitats privades (+2,1%) com dels serveis relacionats amb les activitats educatives (+1%) o la sanitat i els serveis socials (+0,2%). En canvi, els serveis relacionats amb l'administració pública i la justícia va reduir-se un -0,3%. En canvi, a les Terres de l'Ebre l'increment de les activitats relacionades amb els serveis de naturalesa privada no va ser tan accentuat (+1,6%), però sí que va ser més intensa en sanitat i serveis socials (+2%).

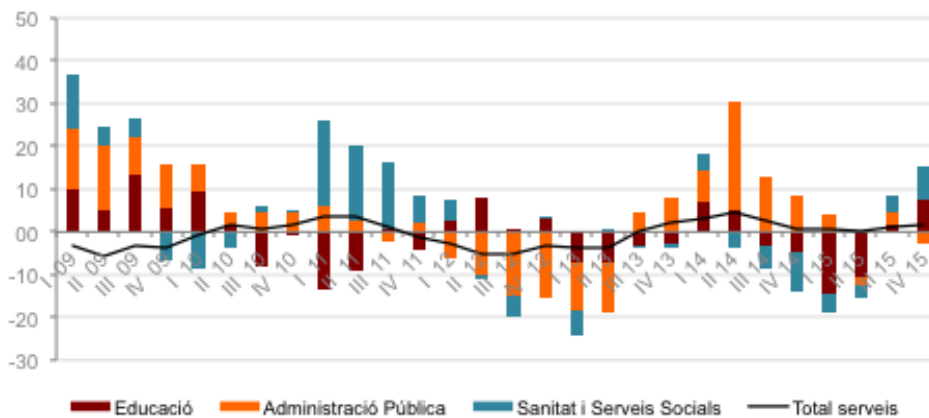
Per tant, podem concloure que el sector públic ha viscut un comportament cíclic als darrers anys. Si bé a l'inici de la crisi el sector públic va ajudar a compensar la caiguda d'ocupació amb polítiques expansives fins a l'any 2010, el procés d'ajust pressupostari i l'inici de la reactivació econòmica han fet que el creixement dels serveis col·lectius hagi estat més modesta que la dels serveis privats, tant al conjunt de les Terres de l'Ebre com a Catalunya.

2.2. El pes del sector públic en l'ocupació

L'ocupació al sector terciari a Catalunya mostra un comportament procíclic. És a dir, mostra un comportament negatiu els anys 2009 i 2012, que van ser d'un major deteriorament econòmic; però, en canvi, l'evolució en termes d'ocupació és positiva en els anys 2013 i 2014, on la dinàmica de l'economia va ser relativament millor. Però també s'observa que l'evolució de les activitats relacionades amb el sector públic ha estat clarament diferent al llarg d'aquest anys.

Tal com es pot veure a la gràfica 12, des de l'any 2010 (que és quan esclata la crisi del deute públic en alguns països de la Unió Europea i s'imposa la idea de que és necessari equilibrar els pressupost públic) fins al 2013 no es generen llocs de treball en termes nets ni a l'administració pública ni al sector educatiu. Però a partir d'aquest moment, un cop s'aconsegueix una certa reactivació econòmica, la dinàmica canvia.

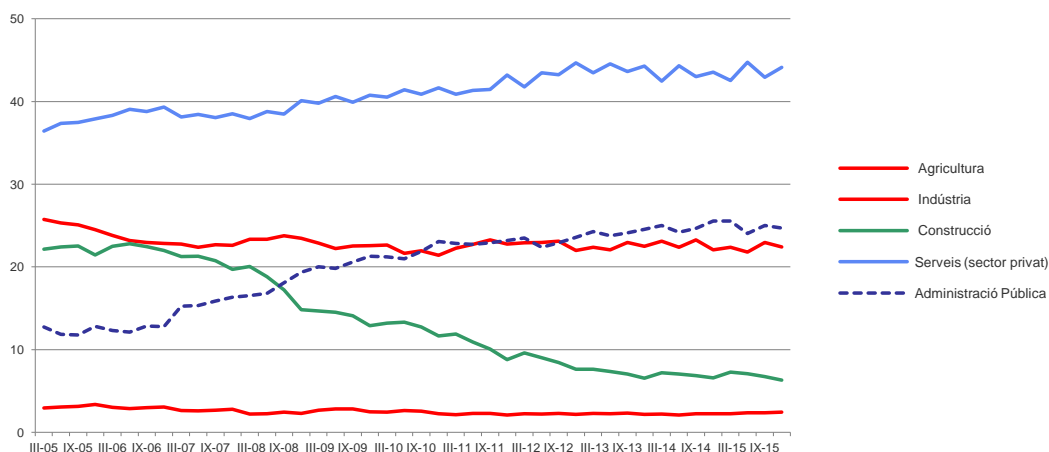
Gràfic 5.12. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya, variació trimestral interanual

Font: Idescat

En qualsevol cas, el sector públic és l'únic sector econòmic a les Terres de l'Ebre que a l'any 2015 presenta un nivell d'ocupació superior al de l'inici de la crisi econòmica. Així, mentre l'ocupació del sector públic entre 2009 i 2015 ha crescut un 4,8%, la resta de sectors encara mostren una caiguda de l'ocupació: tant al sector de la construcció (-65%), com a l'industrial (-21,5%), l'agrícola (-12%) o al serveis privats (-9,7%). Uns canvis en l'evolució de la afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre que, tal com mostra la gràfica 13, ha implicat una cert canvi en la importància relativa de cada sector en termes d'ocupació al territori.

Gràfic 5.13. Evolució de la afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre

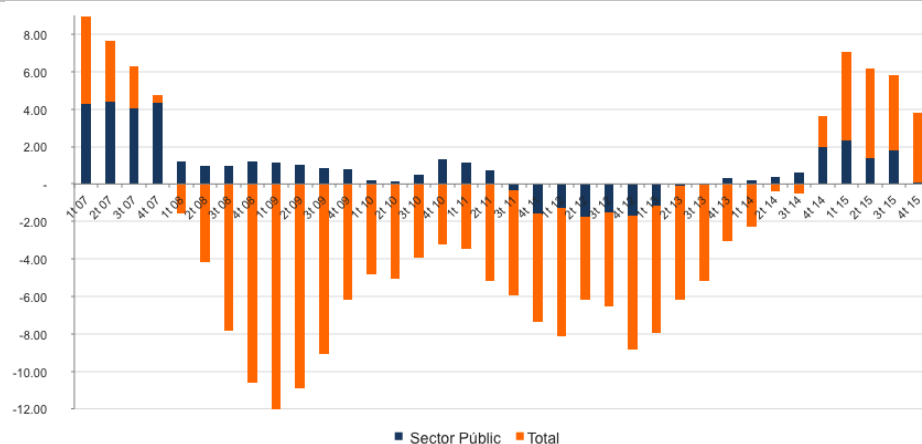

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Tal com veiem a la gràfica 13, l'ocupació al sector públic a les Terres de l'Ebre és responsable de casi un 25% dels llocs de treball al territori i, sobretot, ha mostrat un millor comportament durant la crisi econòmica. Així, des de l'inici de la crisi al 2009, la importància relativa a les Terres de l'Ebre de cada sector en termes d'ocupació s'ha modificat: mentre augmenta el pes del sector públic (+28%), del serveis privats (+10%) i de l'agricultura (+7%), disminueix tant la importància del sector industrial (-4%) com de la construcció (-57%).

L'evolució negativa del mercat de treball queda recollida en les xifres d'atur registrat a les Terres de l'Ebre, tal com es mostra en la gràfica 15. Les dades mostren que el comportament més positiu del sector públic no és degut a la creació de nous llocs de treball, sinó a que el procés de destrucció d'ocupació durant els anys de la crisi ha estat molt menys intensa que al sector privat de l'economia. En tot cas, també es pot veure com l'any 2014 marca un canvi de tendència, on es comencen a generar nous llocs de treball i de forma més intensa al sector privat.

Gràfic 5.14. Contribució del sector públic a la variació de la afiliació a la Seguretat Social a les Terres de l'Ebre (%)

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

La destrucció de llocs de treball que hem patit aquests darrers anys presenta, però, un comportament diferenciat a cada comarca. Així, tant al Baix Ebre com al Montsià l'evolució en el sector serveis (56% i 55%, respectivament) i en la indústria (13% i 16%, respectivament) és la que explica la major part de l'atur registrat. En canvi, tant a la Terra Alta com a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball al sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (78% i 53%, respectivament).

L'ocupació lligada a activitats del sector públic mostra un millor comportament, la qual cosa es posa de manifest en unes taxes d'atur registrat són més petites, encara que més significatives en aquelles comarques com el Baix Ebre i el Montsià on el seu pes en l'activitat econòmica és més gran.

Gràfic 5.15. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2015

Font: Idescat

3. Reptes i oportunitats del Sector Públic

Les dificultats per trobar una resposta adequada a la crisi econòmica que hem patit en els darrers anys ha acabat generant també una crisi institucional. La creixent desafecció que mostren els ciutadans envers certes institucions s'ha convertit en una de les principals preocupacions a la nostra societat, la qual cosa ha fet que les administracions públiques hagin fet esforços per apropar-se de nou a la ciutadania. Una voluntat per incrementar l'eficiència i la qualitat dels serveis públics que ha portat a la redacció de lleis, tant a nivell estatal com autonòmic, per tal de millorar la transparència de les institucions públiques, per potenciar els mecanismes de participació de la ciutadania, per afavorir la seva implicació en el disseny i la gestió de les polítiques públiques,... En definitiva, nous mecanismes que permetessin enfortir els principis democràtics a la nostra societat.

Actualment, revitalitzar el paper dels ciutadans dins de la societat, convertir-los en actors destacats de la vida pública, s'ha convertit no tan sols en una creixent demanda social sinó també en una necessitat. Així hem vist com el concepte de "govern obert" ha anat adquirint importància en els darrers anys, des de que el president Obama va adoptar el memoràndum sobre transparència i govern obert als

EE.UU. a l'any 2009, on manifestava el compromís de la seva administració amb la transparència, la participació i la col·laboració ciutadana per tal d'enfortir tant la qualitat dels serveis públics com el propi sistema democràtic. Es tracta d'establir mecanismes de participació social en la presa de decisions públiques i en el seguiment de l'acompliment de les actuacions realitzades, per la qual cosa l'administració ha de facilitar als ciutadans l'accés a qualsevol informació d'una manera fàcil i transparent. En definitiva, ja fa uns anys que s'ha anat estenent arreu l'ús de l'expressió "bon govern" per definir un nou model de relacions entre les administracions públiques i la ciutadania.

Les societats democràtiques estem immersos en procés de transformació constant, que a vegades és poc perceptible, però que no s'atura. Un dels factors que explica aquesta dinàmica és la irrupció de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), que no només permeten assabentar-se en temps real del que està succeint, sinó que ens permet també manifestar i difondre per la xarxa les nostres idees, queixes i reflexions. I aquest nou món també està canviant la manera en que els ciutadans interactuem amb l'Administració, alhora que ens dóna un major protagonisme en la vida política a través de plataformes, iniciatives legislatives populars, etc. D'alguna manera podem dir que, igual que l'ús del web 2.0 i les xarxes socials, un govern obert persegueix facilitar la comunicació però també aprofitar els coneixements dels seus ciutadans.

Tant la Llei 19/2013, de caràcter estatal, com la Llei 19/2014 del Parlament de Catalunya tracten de dissenyar aquest nou marc normatiu que reculli aquestes idees de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

3.1. Les lleis de transparència i bon govern

Si bé la Constitució espanyola de 1978 no va recollir el dret d'accés a la informació pública, el dret dels ciutadans a saber és una exigència derivada del principi democràtic. A més, en els últims anys la pressió social per accedir a aquesta informació pública ha anat augmentant fins que, finalment, tant una llei estatal (Llei 19/2013) com en una llei del Parlament de Catalunya (Llei 19/2014) han recollit la nova regulació de la transparència, l'accés a la informació pública i el bon govern. Aquestes dues lleis es basen en un mateix principi, com és el dret d'accés a la informació pública com a nou dret subjectiu dels ciutadans, però podríem dir que la normativa catalana va una mica més enllà i permet que el nostre ordenament jurídic s'assembli, amb molts anys de retard, als estàndards internacionals.

La Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern té per objecte regular i garantir la transparència de l'activitat pública així com el dret d'accés de les persones a la informació i documentació pública, però també incentivar la participació ciutadana, establir principis i obligacions de bon govern i garantir la rendició de comptes en la gestió pública. Els principis que motiven aquesta Llei 19/2014 del Parlament de Catalunya són (Bernadí, 2015; Cerrillo, 2015):

- La publicitat activa és el deure de publicar d'ofici tota aquella informació pública que sigui rellevant, per tal de facilitar l'avaluació de l'actuació pública i la participació ciutadana. A més, estableix unes exigències mínimes de qualitat de la informació (veracitat, objectivitat, actualització permanent, reusabilitat, etc.) i la seva organització a través dels anomenats "portals de transparència". A diferència de la llei estatal, la llei catalana fa una enumeració més exhaustiva dels ítems que són de publicació obligatòria i els agrupa en set grans blocs: transparència en l'organització institucional, en les decisions i actuacions de rellevància jurídica, en la gestió econòmica, en matèria de planificació, en la contractació pública, en els convenis de col·laboració i en l'activitat subvencional. És a dir, les administracions públiques hauran de difondre la informació amb un grau de detall i precisió molt més elevat del que ho feien fins ara.
- La transparència passiva és el dret dels ciutadans a accedir a la informació pública i, a més, que ho sigui en format reutilitzable, per tal de generar valor a la

societat i promoure la interoperabilitat entre les administracions. Tothom té dret a accedir a la informació pública, sense que faci falta motivar un interès personal. Malgrat això, però, aquest dret d'accés a la informació pública no té un caràcter il·limitat i la Llei catalana enumera els motius que permeten denegar-lo (la seguretat pública, la intimitat de les persones, etc.). Una diferència important entre la Llei estatal i la Llei catalana es troba en el procediment per accedir a la informació pública i la manera d'entendre el "silenci administratiu": mentre la Llei estatal preveu que la sol·licitud s'ha d'entendre desestimada si transcorre el termini màxim per a resoldre sense que s'hagi dictat i notificat la resolució expressa, la Llei catalana disposa que el silenci administratiu és positiu i que la sol·licitud s'entén estimada.

- Les pràctiques de bon govern, entès com aquells principis i regles que regeixen la conducta dels alts càrrecs i garanteixen la qualitat dels serveis públics. Si bé la Llei estatal fa referència bàsicament a aspectes relacionats amb la gestió econòmica, la Llei catalana va més enllà al establir un codi de bones pràctiques d'acord amb els quals han d'actuar els càrrecs de l'Administració. A més, la Llei catalana crea un registre dels grups d'interès: no es tracta d'evitar l'existència de persones i organitzacions que influeixin en la formació de les polítiques públiques, sinó de registrar i donar publicitat a les seves actuacions, per tal de fer aquesta activitat d'influència més transparent i garantir que es desenvolupi d'acord amb la legalitat.
- L'impuls del govern obert, per tractar d'enfortir les relacions entre les administracions públiques i la ciutadania no només mitjançant l'aprofundiment de la transparència pública, sinó també a través de la participació ciutadana. A diferència de la Llei estatal, la Llei catalana regula diversos mecanismes que permetin establir una relació permanent i bidireccional entre l'Administració i els ciutadans. D'aquesta manera la ciutadania pot incidir en el disseny de les polítiques públiques, conèixer el que fan les administracions públiques i com ho fan, en fer un seguiment i exigir una rendició de comptes,... Però també és una oportunitat perquè les administracions públiques coneguin les preferències de la ciutadania i puguin donar una millor resposta als canvis socials. És a dir, el govern obert té un contingut multidimensional, que va més enllà de la transparència, de la col·laboració entre les administracions públiques i la

ciutadania en el disseny de les polítiques públiques i en la prestació dels serveis públics,... L'impuls del govern obert persegueix també l'enfortiment de la nostra democràcia a través de la rendició de comptes per part de les administracions públiques, i que ajudi en la prevenció i la lluita contra la corrupció.

Aconseguir un govern obert planteja molts reptes, que passen per aconseguir que la ciutadania tingui un accés efectiu a les TIC i es fomenti el seu ús intensiu com a canal de participació i comunicació amb l'administració. Però també implica un canvi cultural, en la manera de fer i pensar, tant dels dirigents com dels empleats públics. Del contrari es corre el risc de que amb els portals de transparència no s'aconsegueixi anar més enllà del que ja s'havia aconseguit amb les seues electròniques i les finestretes úniques de les administracions públiques.

4. Conclusions

Un dels grans reptes institucionals que tenim pendent és millorar la transparència i la rendició de comptes del sector públic. Sovint es diu que, ja sigui per la manca de transparència en la formació de les polítiques públiques o per l'escassa cultura de rendició de comptes, existeix una creixent desconfiança cap als polítics, cap als partits polítics i les institucions públiques.

I les dades sembla que ho corroboren: el *Global Competitiveness Report 2015-2016*, en una classificació entre 140 països ocupem el 76è en "transparència en la formació de polítiques públiques", el 84è en "independència del poder judicial", el 108è en "confiança en els polítics" o el 111è en "nivell de malbaratament de diners per part del sector públic". Els problemes que van més enllà de la desconfiança que s'ha instaurat al voltant de determinades institucions públiques polítiques i partits polítics, ja que la nostra competitivitat també es veu limitada per ocupar el lloc 55è en "capacitat d'innovació", el 74è en "nombre de dies necessaris per obrir un negoci", el 84è en "cooperació entre treballadors i empresaris", el 85è en "qualitat del sistema educatiu", el 98è en "capacitat per atreure talent", el 131è en "facilitat per accedir a préstecs",... Unes posicions que han millorat en el darrer any, però que segueixen sent problemes a resoldre per assolir una senda de creixement econòmic a llarg termini. Les dades de Transparència Internacional, l'organització que elabora l'índex

de percepció de la corrupció, tampoc són molt positives: ens situa al lloc 36è, per sota de països com Bhutan, Botswana, Portugal o Polònia.

Totes aquestes dades posen de manifest la necessitat que teníem d'un nou marc normatiu que contribuís a que el nostre sector públic actués de manera més oberta i transparent, on es promogui de manera sistemàtica l'esperit crític i responsable dels ciutadans. Tant la Llei 19/2013, de caràcter estatal, com la Llei 19/2014 del Parlament de Catalunya han suposat un impuls cap a la formalització dels principis de govern obert i la regulació dels seus mecanismes de funcionament.

Tindre un govern obert implica un nou model de relacions entre les administracions públiques i la ciutadania, amb un contingut multidimensional que es sustenta en tres eixos: transparència, participació i col·laboració. Només la possibilitat de que els ciutadans tinguin un accés més fàcil a més informació suposa ja un salt qualitatiu molt important. Però una major transparència no està relacionada únicament amb la lluita contra la corrupció, sinó també amb la voluntat de participar més activament en la vida pública i en exigir una major rendició de comptes.

L'extensió del govern obert és, per tant, una oportunitat per al restabliment de la confiança de la ciutadania en les administracions públiques. Però també és un repte perquè exigeix un canvi en la cultura organitzativa de les administracions públiques i un major compromís de la ciutadania. Aquestes lleis, doncs, representen només el punt de partida per la creació d'un nou model de relacions entre les administracions públiques i els ciutadans. Avançar cap a un govern obert pot contribuir a millorar la cohesió social, a construir uns valors compartits, i recuperar així la confiança de la ciutadania en les seves institucions públiques.

Bibliografia

- Andrés, J., A. de la Fuente y R. Doménech (2016). “Notas para una política fiscal en la salida de la crisis”, *Fedea Policy Papers*, 3.
- Bernadí, X. (2015): “Una visió general de la Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern”, *Activitat Parlamentària*, 28, 53-71.
- Blanchard, O. J. i Leigh, D. (2013): “Growth forecast errors and fiscal multipliers”, *Document de Treball*, 13/1. Fons Monetari Internacional, Washington D.C.
- CatalunyaCaixa (2015): *Anuari econòmic comarcal 2015*. Catalunya Banc, Barcelona.
- CEO (2015): *Informe de Opinió*. Centre d'Estudis d'Opinió, Generalitat de Catalunya.
- Cerrillo, A. (2015): “El govern obert: els fonaments d'un nou model de relació amb la ciutadania”, *Activitat Parlamentària*, 28, 38-52.
- CIS (2016): *Barómetro sobre la percepción de los principales problemas de España*. Centre d'Investigacions Sociològiques, Madrid.
- Comissió Europea (2015): *Standard eurobarometer 84*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Costas, A. (2015): “La Comisión Europea entra en campaña”, *El País*, 13 de diciembre.
- *Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno*.
- *pública i bon govern* del Parlament de Catalunya.
- MHAP (2015): *Actualización del programa de estabilidad del Reino de España 2015-2018*. Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, Madrid.
- Schwab, K. (ed.) (2015): *The global competitiveness report 2015-2016*. World Economic Forum, Ginebra.

Capítol 6: Demografia a Terres de l'Ebre

*Francesc Xavier Farré Albendea
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

6.1. Introducció

La demografia ha esdevingut el 2015 un tema de candent actualitat global per a la pressió migratòria sobre Europa procedent de les zones de conflicte. A dia d'avui encara no s'ha produït l'arribada a les Terres de l'Ebre i, per tant, no es reflectirà cap efecte a l'anàlisi de les dades del 2015. Per tant, el nostre estudi es centrarà en el (de) creixement de la població a les Terres de l'Ebre i l'anàlisi a les 4 comarques i els seus municipis. No obstant, farem un estudi del flux migratori que han suportat les Terres de l'Ebre el SXXI amb una intensa immigració i una posterior emigració, com a determinant fonamental de l'evolució soferta.

Les dades van ser actualitzades per l'Idescat a principis del mes de març i en alguns casos encara es poden suposar pendents de revisió, en altres no s'han modificat. Si és possible, com és el cas de les projeccions de la població, es fa un estudi actualitzat de la comparativa entre la projecció i els resultats.

6.2. Evolució de la població

L'any 2015 la població resident a les Terres de l'Ebre es va situar en 182.867 habitants, representant el 2,44% de la població catalana. Aquest percentatge torna a suposar una nova disminució del pes demogràfic de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya que l'any 2014 era del 2,46% i per tant si ja ho era l'any anterior representa el valor més baix des de l'any 2000. Aquesta disminució en el pes demogràfic de les Terres de l'Ebre sembla consolidar el canvi de pesos relatius que apuntàvem l'any anterior. Si analitzem el període dels tres lustres del segle XXI, la primera meitat des del 2000 al 2008 el percentatge va augmentar fins arribar al màxim l'any 2008, amb un 2,57 % de la població catalana. A partir d'aquest moment el pes demogràfic de les Terres de l'Ebre ha anat disminuït respecte al total de Catalunya. L'any 2014, per primera vegada, la població de les terres de l'Ebre va suposar un percentatge inferior al de principi de segle, les dades del 2015 ha incrementat la davallada del pes essent, tal i com s'ha comentat, el menor de tota la sèrie.

Si fem un anàlisi de les variacions absolutes de la població també es produeix un comportament singular, als anys de creixement de la població a les Terres de l'Ebre que en aquest any van arribar fins al 2012 han vingut seguits per tres anys on la població ha sofert una davallada. Per tant, sembla que l'evolució de la població té un cert retard amb el cicle econòmic i va començar a retrocedir ja començada la crisi, i encara el 2015 ha patit un notable retrocés. El descens de la població a les Terres de l'Ebre el 2015 és de 2.427 persones. Aquesta disminució és una mica més moderada que la soferta els anys 2014 i 2013, podria, per tant, començar a suposar un llindar inferior de la població. Els descens acumulat els tres darrers anys ha fet retrocedir la població ebrenca a un nivell molt proper al del 2007. Els 182.867 habitants es troben força lluny del màxim assolit el 2011, que situava la població ebrenca en 191.826. Amb aquesta evolució Terres de l'Ebre torna a veure's molt llunyà l'objectiu dels 200.000 habitants per als propers anys.

La taxa de creixement de la població a les Terres de l'Ebre ha estat negativa i amb un valor del -1,3%. Si la comparem amb la de Catalunya, que ha estat del -0,14%, torna a mostrar, doncs, un decreixement més acusat de la població. Els dos territoris han tingut valors de decreixement inferiors als del 2014 que va ser del -1,9% i -0,46% per tant sembla que les pèrdues demogràfiques s'estan moderant, els valors percentuals més elevats van ser els del 2014. Si sembla consolidar-se l'evolució més decreixent de les Terres de l'Ebre que encara tenen una disminució percentual important de la població el 2015 per contra ja es pràcticament nul·la a Catalunya (població quasi estable). Aquesta evolució de la població el 2015 porta a que el pes de la població ebrenca torni a disminuir respecte a la població catalana. Aquests nous decreixements i les quanties dels dos fan disminuir la taxa de creixement demogràfic el de les Terres de l'Ebre acumulat des de l'any 2000 es situa en el 17,01 % per sota del de Catalunya 19,90%. Si mirem la TMAA de les Terres de l'Ebre per al període 2000-2015 seria del 0,98%, això vol dir que la població hauria arribat al nivell actual si en els 15 anys hagués crescut a un ritme de prop del 1%. El que resulta més preocupant és que els tres darrers anys hi ha hagut retrocessos superiors al 1%.

Les dades del 2015 suggereixen que el retard en l'evolució demogràfica respecte al cicle econòmic faci que el proper any la pèrdua segueixi la tendència apuntada i per tant es moderi el decreixement o fins i tot torni a haver creixements positius de la població a Catalunya i a les Terres de l'Ebre.

A continuació procedim a un anàlisi territorial de l'evolució de la població a les 4 comarques que conformen les Terres de l'Ebre.

Les dades de la Taula 6.1 ens permeten observar diferències significatives en l'evolució de la població a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre

Taula 6.1. Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2015

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2015	79748	68524	22723	11872	182867	7508106
2014	80637	69613	22925	12119	185294	7518903
2013	81514	71577	23477	12310	188878	7553650
2012	83125	72121	23867	12713	191826	7570908
2011	82634	72261	23889	12847	191631	7539618
2010	82222	72333	24082	12931	191568	7512381
2009	81724	72189	24004	12943	190860	7475420
2008	81304	71058	23844	12885	189091	7364078
2007	78590	67834	23319	12719	182462	7210508
2006	76368	65333	23046	12715	177462	7134697
2005	74962	64181	22925	12724	174792	6995206
2004	71708	61989	22632	12464	168793	6813319
2003	70373	60728	22464	12322	165887	6704146
2002	68227	59234	22151	12259	161871	6506440
2001	67031	57584	21951	12231	158797	6361365
2000	66274	55828	21993	12189	156284	6261999
Taxa de Variació, 2000-15	20,33%	22,74%	3,32%	-2,60%	17,01%	19,90%
Taxa de creixement anual acum.	1,16%	1,28%	0,20%	-0,16%	0,98%	1,13%

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recòmptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

Si analitzem l'evolució comarcal podem veure com a tret comú que les quatre comarques de les Terres de l'Ebre tornen a perdre població el 2015 i totes ho fan en un percentatge superior al de la mitjana catalana. Donada aquesta evolució aquelles comarques que en aquest segle havien crescut més que Catalunya ara tenen un menor gap i les que ho havien fet en taxes menors ara encara incrementen aquest gap negatiu.

La comarca del Montsià continua essent la que més ha crescut en els 15 anys del segle amb un 22,74% més de 5 punts per sobre de les Terres de l'Ebre i 2,86 punts més que el total de Catalunya . Aquests diferencials s'han vist clarament disminuïts si els comparem amb les de l'anuari anterior, 6,1% i 4,6% respectivament. Això és degut a que el 2015 el Montsià ha tingut una pèrdua de població del 1,6% superior a la pèrdua de les Terres de l'Ebre (-1,3%) i la de Catalunya(-0,14%). La reducció de la població a la comarca va començar el 2011 i va ser especialment acusada el 2014 amb una pèrdua del 2,7% de la població., així malgrat la dada negativa del 2015 sembla haver un alentiment en la pèrdua de població a la comarca.

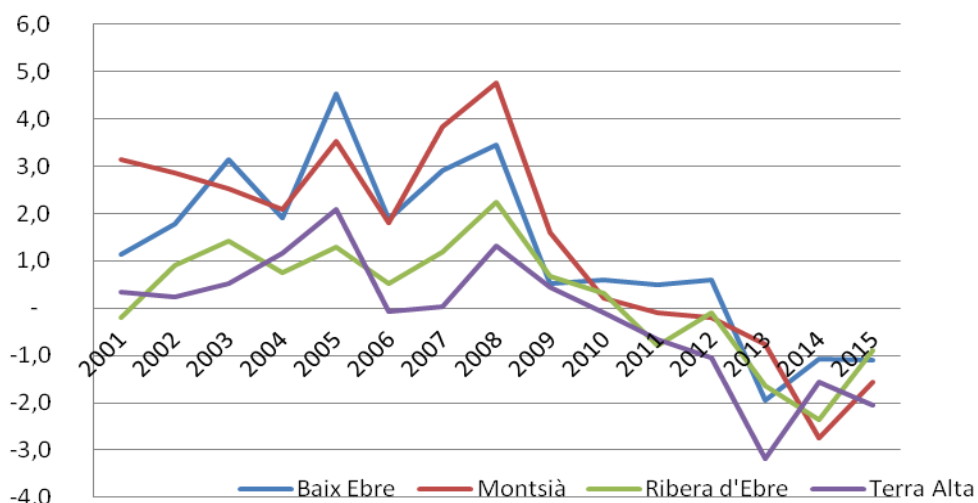
El Baix Ebre continua essent la comarca més poblada de les Terres de l'Ebre i també ha crescut una mica més que Catalunya aquests quinze anys, un 20,33%, si bé el decreixement del 1,1% del darrer any també ha fet disminuir el seu gap respecte a Catalunya al 0,43%. La seva evolució ha estat menys dolenta que la de les Terres de l'Ebre per tant augmenta el seu pes relatiu poblacional respecte al territori. També mostra una taxa negativa menys elevada per al 2015 que per al 2014.

La Ribera d'Ebre té un creixement per al període analitzat del 3,32% molt per sota de les mitjanes ebrenca i catalana. Malgrat el 2015 torna a perdre 202 habitants aquesta pèrdua és molt inferior a la del 2014 de 552 , és la comarca ebrenca que ha tingut l'evolució menys negativa, el seu decreixement ha estat del -0,9%.

Finalment la Terra Alta, amb la pèrdua de 247 residents el 2015 consolida la taxa de creixement negatiu que havia tingut el 2014 i ara se situa per la total del període en un -2,60% . La Terra Alta ha perdut més de 1000 habitants des de la seva màxima població l'any 2009, ja fa 6 anys consecutius que perd població. El més preocupant és que a la resta de les comarques malgrat les pèrdues, aquestes han estat percentualment menors el 2015 que el 2014 per contra a la Terra Alta hi ha un repunt de la taxa negativa del -1,6% del 2014 al -2% del 2015. A més a més d'aquesta tendència diferencial la comarca presenta la pèrdua poblacional percentualment més elevada.

El gràfic 6.1 ens presenta l'evolució de les taxes de variació de la població de les Terres de l'Ebre en els darrers anys i la de les seves quatre comarques. Els valors extrems del creixement es situen en els anys 2008 i 2005 i els de decreixement els anys 2014 i 2013 per tant no suposa cap canvi respecte a l'any anterior. Si és de destacar que el 2015 continua havent una taxa de creixement negativa del 1,31 % per a les Terres de l'Ebre en el seu conjunt , dada que suposa un cert fre a la caiguda dels anys anteriors. El comportament comarcal és diferenciat. La Ribera d'Ebre la taxa es situa en un -0,9% molt inferior en valor absolut a la caiguda del -2,4% de l'any anterior, també és menor la caiguda al Montsià del -1,6 respecte al -2,7 del 2014, es manté estable al Baix Ebre en el -1,1% i augmenta a la Terra Alta passant del -1,6% del 2014 al -2% del 2015. Totes les comarques tenen per tercer any consecutiu taxes de creixement negatives de la població.

Gràfic 6.1. Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-15

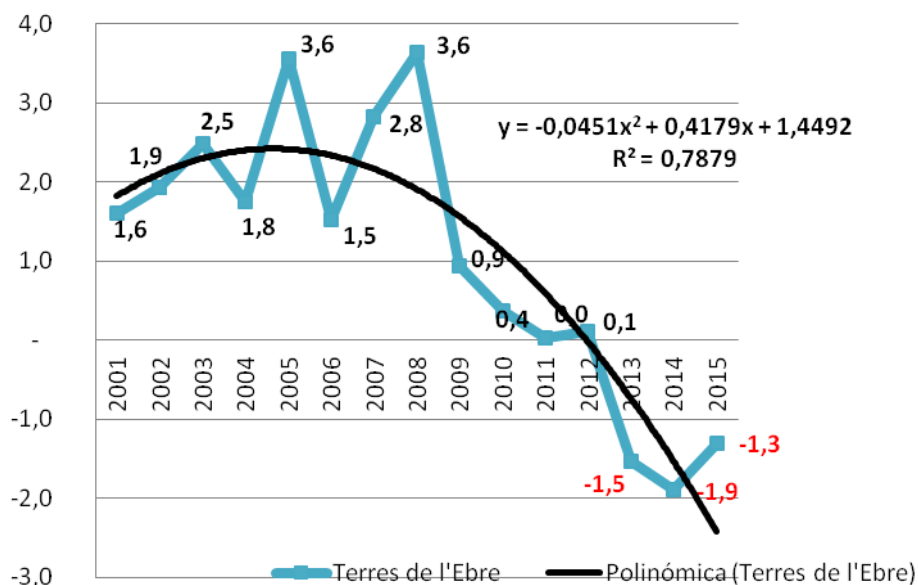

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Al gràfic 6.2. les taxes de creixement són ajustades per una regressió quadràtica s'observa el valor negatiu del coeficient del terme quadràtic (paràbola mirant cap a avall) i al trobar-se els darrers anys en la branca decreixent l'ajust preveu unes taxes de creixement negatives de la població, el seu valor és més petit pel lo que no és preveuen davallades tant grans. El màxim ajustat és dona per a l'any 2005 un dels anys amb taxa de creixement més elevada. Si mirem la bondat de l'ajust observem que el valor de la R^2 baixa respecte a l'any anterior fins al 0,79., un valor encara

prou bo. El fet explicat de la moderació en el decreixement de la taxa negativa del 2015 fa que empitjori l'ajut quadràtic, si bé tal com mostra el gràfic encara és prou significatiu. Sembla mostrar-se un nou canvi en la tendència fruit del canvi de cicle econòmic o de modificació dels factors demogràfics.

Gràfic 6.2. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i la seva tendència 2001-15

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Cal senyalar que en aquests darrers quinze anys les Terres de l'Ebre han registrat una taxa de creixement anual acumulatiu de la seva població del 0,98 % per sota de l'1,13 % registrat al conjunt de Catalunya. El gran creixement demogràfic de la primera dècada dels segle XXI s'ha truncat els darrers anys i fa que les taxes de creixement anual acumulatiu del conjunt del segle s'estiguin moderant.

La crisi econòmica ha portat associats i amb un cert retard pèrdues de població a les 4 comarques ebrenques. La davallades del 2014 i el 2015 van ser molt grans, la del 2015 ha estat una mica més moderada a les Terres de l'Ebre i ja molt petita a Catalunya. La incertesa del canvi de cicle econòmic pot truncar aquesta recuperació demogràfica sobretot en un territori perifèric com les Terres de l'Ebre.

6.3. Distribució i evolució comarcal i municipal de la població

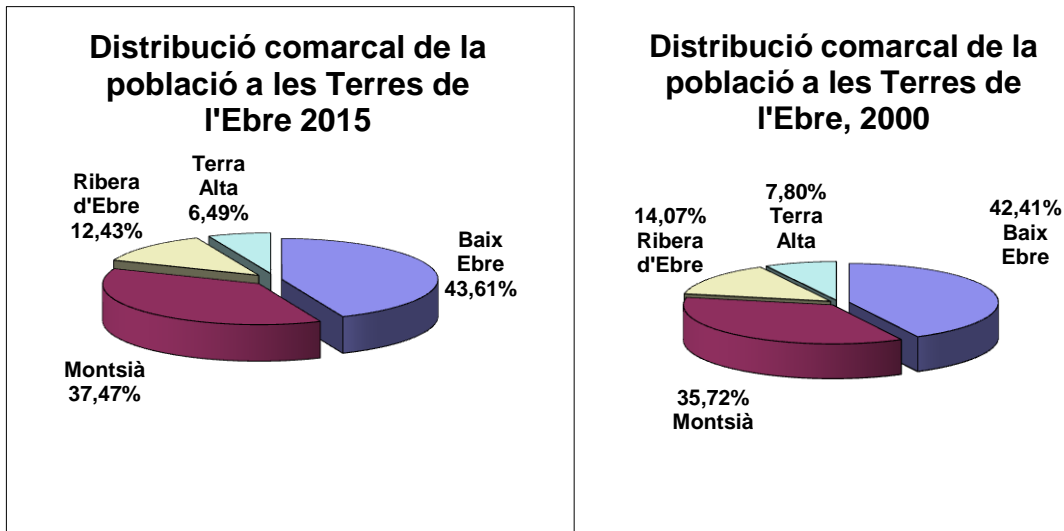
En aquest apartat pretenen analitzar la distribució de la població de les Terres de l'Ebre a les quatre comarques i en un anàlisi de les dades municipals el repartiment de la població ebrenca així com l'evolució de la població a cadascú d'ells.

Tal i com ja s'ha explicat a l'apartat anterior les quatre comarques de les Terres de l'Ebre han tingut taxes de creixement molt diferents en el SXXI. La comarca del Montsià és la que més ha crescut un 22,74 % entre el 2000 i el 2015 això es reflecteix en un increment en el seu percentatge de la població respecte al percentatge de la població de les Terres de l'Ebre, com es pot observar al gràfic 6,3 ha passat de representar el 35,72% l'any 2000 al 37,47 l'any 2015. La comarca del Baix Ebre també ha crescut més que les Terres de l'Ebre un 20,33% i per tant també ha guanyat pes passant del 42,41% al 43,61%. El Baix Ebre continua essent la comarca més poblada de les Terres de l'Ebre, entre Baix Ebre i Montsià sumen el 81,08% de la població ebrenca. L'evolució de la Ribera es força diferent només ha crescut un 3,32% en aquests quinze anys i el seu pes ha minvat del 14,07 % al 12,43%. La situació més extrema és al de la Terra Alta que ha disminuït la seva població un 2,60% i el seu pes relatiu ha passat del 7,80 al 6,49%

Si mirem l'evolució conjunta s'observa doncs que els comarques més poblades tenen una evolució més positiva de la població i les comarques més despoblades tendeixen a disminuir el seu pes relatiu.

Si fem un anàlisi comarcal de l'evolució de la darrera anualitat ja hem comentat que les 4 comarques perdien població el 2015. La menor pèrdua es produeix a la Ribera d'Ebre lo que li fa augmentar el seu pes percentual de la població del 12,37% al 12,43% poc apreciable però pot suposar un canvi. No passa el mateix amb la Terra Alta que és la comarca amb pèrdua més elevada el 2015 i per tant el seu pes poblacional continua disminuït del 6,54 % del 2014 al 6,49% el 2015. El Montsià que té una evolució força negativa perd una mica de pes del 37,57% al 37,47% i per contra el Baix Ebre en guanya passant del 43,52% al 43,61%.

Gràfic 6.3. Distribució de la població a les Terres de l'Ebre, 2015 i 2000

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Aquesta distribució força asimètrica de la població entre els quatre comarques ebrenques té la seva repercussió en els municipis que componen cada comarca. La taula 6,2 presenta ordenats de més a menys població els municipis ebrencs així com el pes percentual de la població que suposen i el pes acumulat al llarg de la sèrie. La capital del Baix Ebre, Tortosa, és el municipi més poblat amb 33864 residents el que suposa el 18,52% de la població ebrenca, li segueix la capital del Montsià, Amposta amb 20952 habitants un 11,46% de la població. Les dues han perdut població el 2015 però en percentatges menors a les Terres de l'Ebre i per tant el seu pes poblacional s'ha vist incrementat, en conjunt ha passat del 29,75 al 29,98%, això significa que de cada 10 ebrencs 3 viuen a Tortosa o a Amposta. Si anem afegint els municipis de més població poden veure que només sumant les poblacions de més de 8000, Sant Carles de la Ràpita, Deltebre, Alcanar i Roquetes ja arribem al 54,19%, també superior al 53,91% del 2015. De tots ells només Sant Carles ha tingut una disminució percentual superior a la del territori.

Si afegim els 12 municipis de més de 3000 habitants, aquest any el Perelló ja no hi arriba, amb 18 municipis ja concentrem el 83,5% de la població. La resta són doncs municipis petits de menys de 3000 habitants aquests 34 només suposen un 16,5% de la població i 22 continuen sent molt petits amb menys de 1000 habitants..

Un fet remarcable és que aquest any 6 municipis han incrementat en termes absoluts la seva població es tracta dels classificats com a petits o molt petits . A més 5 es troben a les comarques més despoblades, 4 són de la Ribera d'Ebre (Benissanet, Rasquera, La Palma d'Ebre i García) , un del Baix Ebre (Benifallet) i un de la Terra Alta (Prat de Compte). Aquest darrer és el municipi menys poblat de les Terres de l'Ebre i va fer una campanya per captar famílies amb fills per salvar l'escola de la població amb un èxit que va transcendir la component demogràfica ja que li va comportar una rellevant presència mediàtica.

Taula 6.2 Població dels municipis de més a menys població i els seu pes en percentatge de la població de les Terres de l'Ebre

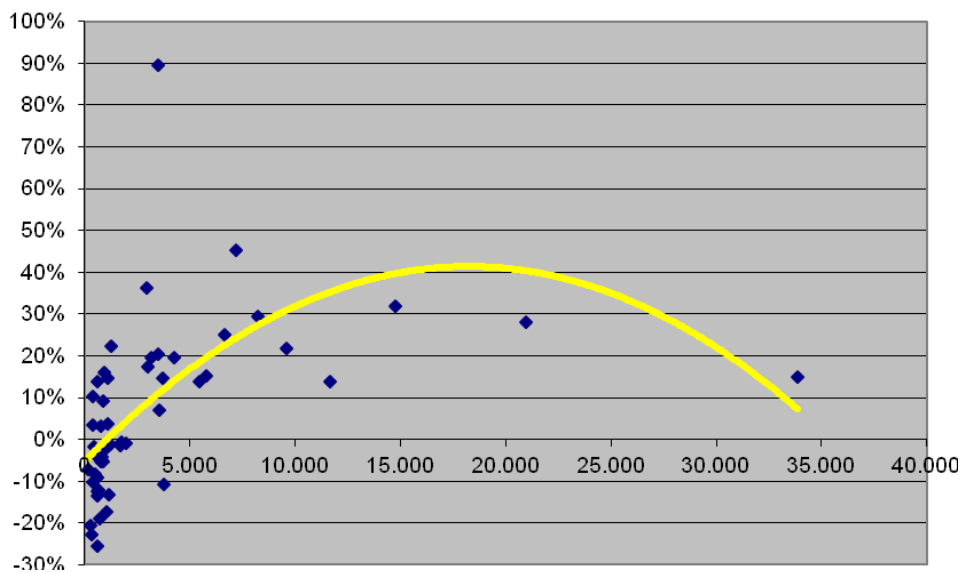
	Població	% Població TE	població acumulat TE (%)
Tortosa	33864	18,52	18,52
Amposta	20952	11,46	29,98
Sant Carles de la Ràpita	14760	8,07	38,05
Deltebre	11676	6,38	44,43
Alcanar	9603	5,25	49,68
Roquetes	8234	4,50	54,19
L'Ametlla de Mar	7183	3,93	58,11
Ulldecona	6637	3,63	61,74
La Sénia	5799	3,17	64,91
Móra d'Ebre	5477	3,00	67,91
L'Aldea	4245	2,32	70,23
Flix	3754	2,05	72,28
Santa Bàrbara	3734	2,04	74,33
Sant Jaume d'Enveja	3538	1,93	76,26
Camarles	3476	1,90	78,16
L'Ampolla	3473	1,90	80,06
Móra la Nova	3185	1,74	81,80
Gandesa	3009	1,65	83,45
El Perelló	2925	1,60	85,05
Batea	1945	1,06	86,11
Tivissa	1751	0,96	87,07
Ascó	1682	0,92	87,99
Benissanet	1251	0,68	88,67
Horta de Sant Joan	1217	0,67	89,34
Xerta	1209	0,66	90,00
Riba-roja d'Ebre	1172	0,64	90,64
Masdenverge	1096	0,60	91,24
Corbera d'Ebre	1095	0,60	91,84
Pinell de Brai	1053	0,58	92,41
La Fatarella	1028	0,56	92,98
Aldover	918	0,50	93,48
Tivenys	868	0,47	93,95
Rasquera	864	0,47	94,43
Ginestar	802	0,44	94,86

La Galera	770	0,42	95,29
Miravet	747	0,41	95,69
Benifallet	717	0,39	96,09
Vilalba dels Arcs	669	0,37	96,45
La Torre de l'Espanyol	644	0,35	96,80
Godall	632	0,35	97,15
Bot	618	0,34	97,49
Mas de Barberans	604	0,33	97,82
Garcia	583	0,32	98,14
Paüls	582	0,32	98,45
Arnes	474	0,26	98,71
Vinebre	435	0,24	98,95
Freginals	399	0,22	99,17
Alfara de Carles	378	0,21	99,38
La Palma d'Ebre	376	0,21	99,58
La Pobla de Massaluca	341	0,19	99,77
Caseres	258	0,14	99,91
Prat de Comte	165	0,09	100,00
TOTAL	182867		

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

A continuació intentem cercar una relació entre la dimensió del municipi i el ritme de creixement de la població. El gràfic 6.4 pretén mostrar aquest ajust amb una regressió quadràtica que té una R de 0,35, aquest baix valor es fruit de la diferent evolució de cada municipi. Així, no hi ha un patró clar que relacioni creixement amb dimensió municipal, per exemple dos municipis de pràcticament la mateixa població el 2015 com l'Ampolla i Sant Jaume d'Enveja al voltant dels 3500 habitants, que és la mitjana de població dels municipis ebrencs, han tingut una evolució molt diferent . L'Ampolla és el que més ha crescut un 89,7% i Sant Jaume ho ha fet per sota de la mitjana a un 7%. Malgrat aquest comportaments individuals podem dir que l'ajustament suposaria un creixement màxim per als municipis de uns 16000 habitants i uns creixements menors als extrems així Tortosa creix per sota de la mitjana i ja no hi ha tots els municipis de menys de 1000 habitants ho fan (ell 2014 encara Aldover creixia per sobre de la mitjana).

Gràfic 6.4. Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2015

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Donat aquest comportament individual que no ens permet una relació directa entre dimensió i creixement seguint la classificació dels anuaris anteriors classifiquem els municipis ebrencs per diferents tipologies en 5 grups. Els resultats es mostren a la taula 6.3.

En el primer grup hi trobem els municipis de més de 5.000 habitants que incrementen la seva població per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre, destacant en primer lloc el cas de L'Atmella de Mar, amb un creixement del 45,2%. Li segueix Sant Carles de la Ràpita (31,9%), el tercer lloc és per Roquetes amb un 29,3% seguit d'Amposta que és el segon municipi amb més població i que creix un 28%. Els municipis que conformen el grup són els 6 mateixos dels 2014 i tots han perdut població el 2015, però ho han fet a ritme diferent, Ulldecona ha perdut un 3,87% i l'Ametlla un 1,64 per sobre de la mitja els altres ho han fet per sota. Així aquest any Amposta ja creix més que Ulldecona des de principis de segle.

El segon grup està format pels municipis de més de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Tots 4 municipis han perdut població el 2015 per tant el creixement acumulat ha disminuït en tots els casos i la composició del grup és la mateixa que la del 2015. La posició relativa entre ells ha canviat notablement donades les seves petites diferències en els ritmes de creixement. El petit decreixement de Tortosa (per sota del de les Terres de l'Ebre) i el més elevat de la

resta el 2015 ha fet que ara ja sigui la segona població amb més creixement del grup i s'apropi a la mitjana ebreca.

En el tercer grup hi trobem els municipis amb menys de 5.000 habitants que creixen per sobre de la mitjana. Aquí continua destacant el espectacular creixement de l'Ampolla (89.7%) i amb un decreixement molt petit el 2015. El Perelló continua tenint un creixement molt alt del 36,4% però molt menor a l'acumulat el 2014 ja que el 2015 ha tingut un forta disminució del 7,29% , la més alta de les Terres de l'Ebre. Tots els municipis del grup tenen una població mitjana , excepte Benissanet que és petit . Aquets darrer ha augmentat la seva població el 2015. Ja no queda cap municipi molt petit que creixi per sobre de la mitjana, Aldover que era l'únic el 2014 ja creix per sota.

El quart grup està format pels municipis de menys de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Aquí si es produeixen modificacions ja que hi ha l'entrada d'Aldover procedent del grup anterior i la sortida de 5 municipis que amb el decreixement del 2014 ja perden població. Ara integren aquest grup 10 municipis 2 amb més de 3000 habitants Santa Bàrbara i Sant Jaume d'Enveja , dos per sobre dels 1000 Masdenverge i Corbera d'Ebre i la resta per sota dels mil. Dos municipis d'aquest grup han augmentat la població Garcia i Rasquera els dos a la Ribera d'Ebre .

El cinquè grup està format pels municipis que perden població ara ja componen aquest grup 25 municipis, pràcticament la meitat dels de les Terres de l'Ebre . Aquest any són nous en aquest grup que marca la disminució de la població Batea (el segon municipi de la Terra Alta), Pinell del Brai, Torre de l'Espanyol, Vinebre i Xerta. Tots 5 amb decreixements per sobre de la mitjana ebreca. En aquest grup, s'observa un comportament diferenciat en els municipis petits dons si bé alguns tenen disminucions importants, altres han tingut un creixement de la població. Ens referim a Ascó Benifallet, Prat de Compte i la Palma d'Ebre.

Taula 6.3. Topologia dels municipis de les Terres de l'Ebre segons la relació dimensió - creixement (2000-2014)

1. Municipis de més de 5.000 hab. que créixen per sobre de la mitjana

L'Ametlla de Mar	7183	45,2%
Sant Carles de la Ràpita	14760	31,9%
Roquetes	8234	29,3%
Amposta	20952	28,0%
Ulldecona	6637	25,1%
Alcanar	9603	21,9%

2. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana

La Sénia	5799	15,2%
Tortosa	33864	14,9%
Deltebre	11676	13,9%
Móra d'Ebre	5477	13,7%

3. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana

L'Ampolla	3473	89,7%
El Perelló	2925	36,4%
Benissanet	1251	22,4%
Camarles	3476	20,4%
L'Aldea	4245	19,7%
Móra la Nova	3185	19,7%
Gandesa	3009	17,4%

4. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana

Aldover	918	15,9%
Santa Bàrbara	3734	14,6%
Masdenverge	1096	14,6%
Garcia	583	13,9%
Freginals	399	10,2%
Rasquera	864	9,1%
Sant Jaume d'Enveja	3538	7,0%
Corbera d'Ebre	1095	3,7%
Alfara de Carles	378	3,6%
La Galera	770	3,2%

5. Municipis que perden població

Tivissa	1751	-0,7%
Batea	1945	-1,0%
Horta de Sant Joan	1217	-1,3%
Xerta	1209	-1,3%
Ascó	1682	-1,5%
Vinebre	435	-1,8%
Pinell de Brai	1053	-2,0%
Ginestar	802	-4,2%
La Torre de l'Espanyol	644	-4,5%
Miravet	747	-5,2%
Tivenys	868	-5,3%
Prat de Comte	165	-7,3%
Arnes	474	-8,3%
Paüls	582	-9,1%
La Palma d'Ebre	376	-10,3%
Flix	3754	-10,8%

Vilalba dels Arcs	669	-12,2%
Godall	632	-12,3%
Riba-roja d'Ebre	1172	-13,2%
Mas de Barberans	604	-13,6%
La Fatarella	1028	-17,4%
Benifallet	717	-18,8%
Caseres	258	-20,6%
La Pobla de Massaluca	341	-22,9%
Bot	618	-25,5%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

A la taula 6.3. destacats en groc es troben els municipis que tenen litoral marítim , observem que cap perd població en el període 2000-2015, Deltebre i Sant Jaume creixen per sota de la mitjana. Si calculem la població del conjunt de municipis costaners ha passat de 57.921 l'any 2000 a 74.110 l'any 2015 el que suposa un creixement del 27,95% molt superior al de les Terres de l'Ebre i als del municipis d'interior. El pes de la població dels 8 municipis costaners ha passat del 37% del total de la població el 2000 al 40,5% el 2015,

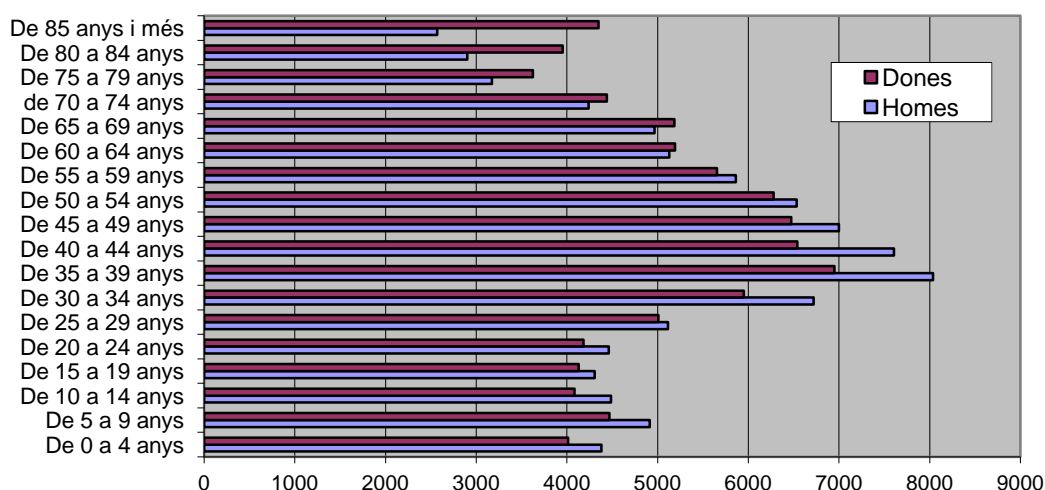
Si comparem la dada de la darrera anualitat amb la del 2014 (40%) és una mica superior. Malgrat la pèrdua poblacional dels municipis costaners especialment el Perelló que és el municipi amb el decreixement més gran del 7,29% el 2015 i també per sobre de la mitjana de l'Ametlla de Mar i Sant Carles de la Ràpita la població dels municipis costaners augmenta una mica i 4 de cada 10 ebrenco viuen en municipis en costa, tots ells a les comarques del Baix Ebre i del Montsià.

6.4. Estructura de la població

Com no pot ser d'altre manera la piràmide d'edat de les Terres de l'Ebre no pot tenir grans diferències si comparem la de l'any 2015 amb la del 2014, només fluxos migratoris molt intensos en alguna franja d'edat o algun fenomen epidemiològic molt greu la poden modificar substancialment. Per tant la forma de la piràmide continua mostrant la mateixa forma de paràbola segons el gràfic triat . Una reducció dels cohorts de població en els nivells inferiors de menys edat i en els superiors amb un eixamplament en la zona de les edats intermèdies. Si s'observen algunes petites i significatives diferències respecte a la piràmide del 2014 com per exemple:

- Els trams d'edat amb menys percentatge de població són el 2015 el de 0-4 anys i el de 15-19 anys amb un 4,6% de la població , mentre que el 2014 eren amb aquest mateix percentatge el de 11-15 i el de 15-19. Es trenca dons el canvi en la piràmide dels dos cohorts inferiors que es presentava el 2014 i semblava iniciar un canvi en la forma de la piràmide i es consolida el canvi apuntat el 2014 amb una base de la piràmide menor. Més enllà de les possibles causes d'aquest retrocés pel retorn d'immigrants en edat fèrtil al país d'origen, resulta preocupant el progressiu estretiment de la franja de menor població. Aquest efecte ja està produint algunes disfuncions en el sistema escolar i es preveu el tancament de línies escolars de P3 per als propers cursos.
- El cohort amb més població continua essent el dels 35 als 39 anys encara que perd una mica de pes essent ara del 8,2% . Li segueixen els cohorts d'edats superiors el de 40 als 44 (7,7%) el de 45 als 49(7,2%) i els dels 50 als 54(7,0%). Torna a observar-se un desplaçament del pes cap a els cohorts d'edats superiors ja que l'any anterior el tercer cohort era el de 30 a 34 anys.
- Tots els cohorts d'edats superiors als 50 anys guanyen pes el 2015 excepte el dels 75 a 79 anys el que suposa un envelliment d'ela població.

Gràfic 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2015

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat (Padró continu)

Passem a fer ara l'anàlisi de l'estructura de la població per edat i sexe. En el cohort de menor edat de 0-4 anys continua havent més homes que dones la diferència el 2015 és de 367 substancialment menor que la del 2014 que era de 459. A tots els trams de edats inferiors a 59 el nombre d'homes és superior al de dones les diferències presenten una distribució irregular. Els valors màxims s'assoleixen per als trams de 35 a 39 anys amb 1086 i el de 40 a 45 amb 1065. Aquest valors superiors a les diferències de natalitat degudes a fenòmens migratoris continuen disminuint respecte als anys anteriors . Ho van fer en gran mesura el 2014 i ho fan una mica més la present anualitat. A més en el cohort de 45-49 ara ja la diferència és només de 523 a favor dels homes i en el tram de 30 a 34 de 770 els dos força menors que l'any anterior. A partir dels 60 anys la situació s'inverteix i la presència de dones és superior a la de homes per la seva esperança de vida més alta. Si calculem la diferència del número de dones menys el d'homes de més de 60 anys resulta de 3.776.

Taula 6.4. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2015

	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	4380	4013	8393	4,6%	5,1%
De 5 a 9 anys	4913	4469	9382	5,1%	5,6%
De 10 a 14 anys	4486	4084	8570	4,7%	5,1%
De 15 a 19 anys	4305	4131	8436	4,6%	4,6%
De 20 a 24 anys	4460	4181	8641	4,7%	4,8%
De 25 a 29 anys	5114	5009	10123	5,5%	5,7%
De 30 a 34 anys	6721	5951	12672	6,9%	7,2%
De 35 a 39 anys	8035	6949	14984	8,2%	8,9%
De 40 a 44 anys	7606	6541	14147	7,7%	8,6%
De 45 a 49 anys	6997	6474	13471	7,4%	7,8%
De 50 a 54 anys	6533	6278	12811	7,0%	7,0%
De 55 a 59 anys	5862	5655	11517	6,3%	6,2%
De 60 a 64 anys	5127	5191	10318	5,6%	5,4%
De 65 a 69 anys	4967	5183	10150	5,6%	5,1%
de 70 a 74 anys	4239	4441	8680	4,7%	4,1%
De 75 a 79 anys	3172	3626	6798	3,7%	3,2%
De 80 a 84 anys	2902	3953	6855	3,7%	3,0%
De 85 anys i més	2570	4349	6919	3,8%	2,8%
Total	92389	90478	182867	100,0%	100,0%

Font: Idescat. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

A la taula 6.5 es recull l'estructura per edats de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, al conjunt de les Terres de l'Ebre i a Catalunya. Si comparem les Terres de l'Ebre i Catalunya s'observa el pes superior dels trams a partir dels 55 anys a les Terres de l'Ebre. La diferència es va intensificant conforme avança l'edat i arriba a un punt percentual per als més grans de 85 anys on és del 3,8% a les Terres de l'Ebre i del 2,8% a Catalunya. Per als menors de 49 anys en tots els cohorts la diferència en pes es a favor de Catalunya (en el de 15-19 tenen el mateix pes) i en el tram de menor edat és de 0,5 punts percentuals.

Si fem un anàlisi comarcal s'aprecien diferències molt notables entre les quatre comarques. Un pes molt menor de les generacions més joves a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, aquesta última amb només un 3,7% de menys de 5 anys. Totes les comarques han disminuït el pes d'aquest tram de població. Per contra totes han incrementat el pes dels més grans de 85 anys. El cas de la Terra Alta torna a ser singular ja que 6 de cada 100 habitants tenen més de 85 anys un percentatge més del doble que el de Catalunya. La població de la Ribera d'Ebre presenta percentatges de la població significativament elevats respecte a la resta en els trams laborals finals des de els 50 als 64 anys a on concentra 21,4% de la població. Totes aquestes característiques suposen valors dels indicadors d'estructura força extrems que estudiarem a continuació.

Taula 6.5. Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2015

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	4,7%	4,7%	4,2%	3,7%	4,6%	5,1%
De 5 a 9 anys	5,2%	5,5%	4,3%	4,1%	5,1%	5,6%
De 10 a 14 anys	4,8%	4,9%	4,1%	4,0%	4,7%	5,1%
De 15 a 19 anys	4,8%	4,6%	4,7%	3,9%	4,6%	4,6%
De 20 a 24 anys	4,8%	4,7%	4,7%	4,4%	4,7%	4,8%
De 25 a 29 anys	5,5%	5,6%	5,6%	5,2%	5,5%	5,7%
De 30 a 34 anys	6,9%	7,3%	6,4%	6,1%	6,9%	7,2%
De 35 a 39 anys	8,2%	8,7%	7,4%	6,6%	8,2%	8,9%
De 40 a 44 anys	7,9%	8,0%	6,7%	6,6%	7,7%	8,6%
De 45 a 49 anys	7,4%	7,7%	7,0%	6,5%	7,4%	7,8%
De 50 a 54 anys	6,9%	6,9%	7,6%	7,0%	7,0%	7,0%
De 55 a 59 anys	6,1%	6,1%	7,5%	6,7%	6,3%	6,2%
De 60 a 64 anys	5,5%	5,4%	6,3%	6,5%	5,6%	5,4%
De 65 a 69 anys	5,7%	5,1%	6,1%	6,7%	5,6%	5,1%
de 70 a 74 anys	4,8%	4,5%	5,0%	5,6%	4,7%	4,1%
De 75 a 79 anys	3,7%	3,6%	3,8%	4,9%	3,7%	3,2%
De 80 a 84 anys	3,6%	3,5%	4,1%	5,5%	3,7%	3,0%
De 85 anys i més	3,5%	3,4%	4,6%	6,0%	3,8%	2,8%

Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
--------------	--------	--------	--------	--------	---------------	--------

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat. Padró continu.
 Institut d'Estadística de Catalunya

A la taula 6.6 es recullen els principals indicadors d'estructura de la població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, així com la seva comparativa amb el conjunt de Catalunya. Com a novetats respecte a l'anàlisi incorporem dos nous indicadors la densitat de població del territori i el seu pes relatiu. Ens fixarem en la dada del 2014, la darrera disponible, i la seva evolució respecte a l'any anterior i també analitzem la situació extrema de les comarques respecte al conjunt de comarques de Catalunya (no mostrem el total de les dades comarcals).

Si ens fixem en l'**índex d'envelliment**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent), podem observar com les Terres de l'Ebre, l'any 2014, presenten un índex d'envelliment (160) força més elevat que al global de Catalunya (116), aquest indicador s'ha reduït en relació a l'any 2000 (que era del 170), si bé l'any 2014 ha crescut 13 punts des de el 147 del 2013. Per tant el rejuveniment apreciat en els primers anys del segle ha canviat clarament de tendència i l'índex ja està lluny del seu valor mínim de la sèrie. Els valors de les 4 comarques han crescut el 2014 i també per a Catalunya. Les 4 comarques tenen un valor superior al de la mitjana catalana per tant a totes la població està envellida . Els valors comarcals són molt diferents el menor és el de Montsià amb 134, li segueix el Baix Ebre amb 143, després la Ribera d'Ebre amb 191 i la comarca amb valor més elevat és la Terra Alta amb 247. Si fem un anàlisi comarcal observem que la Terra Alta és la comarca de Catalunya a on el índex d'envelliment té el valor més elevat.

Si estudiem els valors de l'**índex de sobre envelliment**, definit com el quocient de les persones de més de 85 anys respecte a les de més de 65 anys els resultats també tenen una tendència a créixer el 2015 si bé pel tipus d'indicador en menors increments. El 2014 les Terres de l'Ebre tenen un valor del 18 respecte al 16 de Catalunya i els dos han crescut un punt respecte al 2013. Dels valors comarcals tots són superiors al de Catalunya i el més elevat es presenta amb la Terra Alta amb un valor de 22 el més alt de Catalunya compartit amb altres dues comarques.

Taula 6.6. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-14

Taula 6.6. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-14									
	Index d'envelliment	Index sobreenvelliment	Index de dependència juvenil	Index de dependència senil	Index de dependència global	Index de recanvi de la població en edats actives	Edat mitjana de la població	Densitat de la població	Pes relatiu sobre conjunt de Cat
Baix Ebre									
2014	143	17	24	34	57	118	43,6	79	1,06
2013	140	16	23	33	56	118	43,27	79	1,07
2012	135	15	23	31	55	121	42,87	80	1,08
2005	145	12	20	29	50	106	42,07	76	1,08
2000	163	11	20	33	53	88	42,54	66	1,05
Montsià									
2014	134	17	23	31	54	119	43,15	93	0,92
2013	131	17	23	30	53	114	42,81	94	0,93
2012	127	16	23	29	52	118	42,32	96	0,94
2005	140	12	20	28	49	100	41,6	87	0,91
2000	154	11	20	31	51	83	41,84	77	0,91
Ribera d'Ebre									
2014	191	20	20	38	57	138	52,72	27	0,3
2013	187	19	20	37	57	134	52,65	27	0,3
2012	184	19	19	36	55	139	52,17	28	0,31
2005	193	14	19	35	54	112	44,81	27	0,32
2000	192	12	20	39	59	80	44,08	26	0,35
Terra Alta									
2014	247	22	20	49	68	173	48,38	16	0,16
2013	244	21	19	47	66	177	48,07	16	0,16
2012	240	19	19	45	64	176	47,69	17	0,16
2005	251	13	17	13	60	128	46,76	17	0,18
2000	266	11	18	48	65	102	46,79	16	0,19
Terres de l'Ebre									
2014	150	18	23	34	57	124	44,04	55	2,44
2103	147	17	23	33	56	123	43,71	55	2,47
2012	143	16	22	32	54	125	43,3	56	2,49
2005	155	12	20	31	51	106	42,59	53	2,5
2000	170	11	20	34	54	86	42,84	47	2,5
Catalunya									
2014	115	16	24	28	52	117	42,1	231	100
2013	113	15	24	27	51	119	41,85	232	100
2012	110	15	24	26	50	120	41,53	233	100
2005	115	11	21	24	45	106	40,67	218	100
2000	126	10	20	25	45	85	40,59	195	100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

L'índex de dependència juvenil, definit com el quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), és l'únic indicador a on els valors de les comarques de les Terres de l'Ebre són força similars als de Catalunya . De fet el 2014 el valor del Baix Ebre ja és el mateix que el de Catalunya 24% , el del Montsià i el del Conjunt d eles Terres de l'Ebre són només un punt inferiors 23% i la Ribera d'Ebre i la Terra Alta un valor de 20%. En aquest cas no són els valors extrems de Catalunya. El seu significat és que el pes de les cohorts de menys de 15 anys en relació a la població potencialment activa de les Terres de l'Ebre, tot i situar-se una mica per sota, és força similar a la del conjunt de Catalunya.

Pel què fa a **l'índex de dependència senil**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), a les Terres de l'Ebre aquest indicador registra el valor de 34% l'any 2014 assolint de nou el valor de l 'any 2000. A Catalunya també ha pujat l'any 2014 fins al 28% i es mantenen els 6 punts percentuals de diferència. Tots els valors comarcals són elevats i les diferències comarcals tornen a ser elevades ja que el

Montsià té un valor de 31% en el rang inferior i la Terra Alta un valor molt elevat del 49% . Aquest valor de la Terra Alta ha pujat dos punt percentuals el 2014 i és el més elevat de les comarques catalanes, pràcticament hi ha la meitat de persones més grans de 65 anys respecte a les persones en edat de treballar.

D'altra banda, si volem mesurar la càrrega que per la població en edat de treballar representa la població en edats dependents, **l'índex de dependència global** ens indica la relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent). Pel global de les Terres de l'Ebre aquest indicador, per l'any 2014, puja un punt i es situa en el 57%, situant-se una mica per sobre del 52% registrat al conjunt de Catalunya. A nivell comarcal s'observa un comportament similar a l'índex de dependència senil, el Montsià es situa per sota de la mitjana ebrenca, amb un 54% i la Terra Alta registra el valor més elevat, un 68% . De nou el valor de la Terra Alta és el més elevat de les comarques catalanes. Es consolida un cert increment de l'índex i per tant un pes més elevat de les persones en edats inactives respecte a les que estan en l'edat activa pròpiament establerta.

Si analitzem **l'índex de recanvi de la població en edats actives**, definit com el quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressant en tant per cent), ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que està més a prop de jubilar-se. En aquest cas, valors més elevats signifiquen una menor capacitat de recanvi per la generació que està a punt d'abandonar el mercat laboral. Novament els valors de les Terres de l'Ebre el 2014 es situen per sobre de valors globals de Catalunya: A més a més a les Terres de l'Ebre l'índex creix del 123% del 2013 al 124% del 2014 per contra a Catalunya decreix del 119% al 117% i per tant s'incrementa la diferència. La disparitat comarcal força acusada, entre el 119% del Montsià (aquest any també superior a Catalunya) i el 173% de la Terra Alta que aquest any disminueix 4 punts percentuals com a nota positiva per segon any consecutiu d'una taxa de reposició més gran. Malgrat aquesta tendència de la Terra Alta és la comarca catalana amb el valor més elevat d'aquest índex.

La **edat mitjana de la població** com a mesura central d'edat té un valor de 44,04 anys per a les Terres de l'Ebre el 2014 una mica superior als 43,71 del 2013, la mateixa evolució té Catalunya que ha passat d'una edat mitjana el 2013 de 41,85 anys als 42,1 del 2014 una població una mica més vella en els dos casos. Crida l'atenció que la edat mitjana més elevada es trobi a la Ribera d'Ebre amb 52,72 anys fruit de la seva piràmide de població molt ampla en els trams d'edats entre 50 i 65 anys. També és alta l'edat mitjana per la població envellida a la Terra Alta amb un valor de 48,38%. Aquestes dues comarques són la primera i segona de Catalunya en edat mitjana de la seva població.

La densitat de la població ens indica no només el número d'habitants del territori sinó la seva distribució per unitat de territori. Sense fer un anàlisi evolutiu si mirem les dades del 2014 podem veure que la densitat de les Terres de l'Ebre 55 hab /km² és molt petita comparada amb al de Catalunya 231 hab /km². També s'observa gran dispersió en els valors comarcals i las més densament poblades són les que tenen més població, Montsià 91 hab /km² i Baix Ebre 79 hab /km². les menys poblades també són les que presenten una menor densitat de la població, la Ribera d'Ebre 27 hab /km² i la Terra Alta amb només 16 hab /km². Per tant al menor pes demogràfic d'aquestes comarques suposa una densitat en el territori molt petita donada la seva extensió i amb un despoblament que ja hem analitzat en els apartats precedents. El pes demogràfic ja s'ha analitzat en termes absoluts en l'evolució de la població, ressaltar aquí si contemplem el pes demogràfic de les comarques en termes comparatius que la Terra Alta és la segona comarca de Catalunya amb menor pes només per damunt de l'Aran

Podríem pensar que l'efecte metropolità, pel seu important pes poblacional, esbiaixa els valors d'aquests indicadors d'estructura i de ben segur ho fa. Per tal de fer un anàlisi a un nivell d'agregació intermedi podem comparar els mateixos amb els dels 8 àmbits del pla territorial (no es mostren les dades detallades).. Si ho fem obtenim que els valors de les Terres de l'Ebre són els més extrems en 4 indicadors (l'índex d'envelliment, l'índex de dependència senil,, l'índex de dependència global i edat mitjana de la població) la segona posició en dos (menor densitat de població i pes relatiu) per darrera del Alt Pirineu i Aran i la tercera en un (índex de sobre envelliment darrera de les comarques de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran.

Així podem concloure que la població ebrenca està envellida en relació a la catalana i respecte a la resta d'àmbits territorials. A més s'ha destacat el cas extrem en molts indicadors d'estructura de la comarca de la Terra Alta..

6.5. Creixement natural i migracions

En aquest apartat pretenem estudiar els components que han portat a una evolució determinada en el creixement de la població de les Terres de l'Ebre . A més a més volem incorporar alguns elements de quantificació de fenomen migratori ara que el tema resulta de total actualitat.

En un primer anàlisi a la taula 6.7 analitzem els components de les taxes de creixement de la població en el període 2000-2014 distingint el creixement natural i el creixement migratori. A les Terres de l'Ebre les taxes de creixement total han coincidit en totes les anualitats amb el signe de la taxa de creixement migratori. Els valors absoluts dels creixements migratoris han estat molt alts i quasi tots els anys molts superiors als del creixement natural (excepció del període entre 2009 i 2011) . La fase del 2000 al 2008 uns saldos migratoris molt positius (més immigració que emigració) i superiors als de Catalunya i a partir del 2012 uns saldos migratoris molt negatius (més emigració que immigració) també molt més negatius que a Catalunya. Per tant la intensitat del fenomen migratori ha estat més elevada a les Terres de l'Ebre tant per l'arribada com ho està sent ara per la sortida.

La taxa de creixement natural a les Terres de l'Ebre presenta uns primers i darrers anys del període negatius i només des del 2007 al 2010 té uns valors positius molt petits. Per contra a Catalunya si bé amb valors petits, si els comparem amb els dels fluxos migratoris, es manté positiva tot el període.

Taula 6.7. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2014

Taula 6.7. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2014
(creixement per mil habitants)

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement	Taxa bruta de creixement
	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI	TOTAL	NATURAL	MIGRATORI
2014	-13,44	-1,65	-11,79	-1,23	1,38	-2,61
2013	-14,61	-1,53	-13	-6,05	1,43	-7,48
2012	-11,6	-1,78	-9,82	-4,86	1,91	-6,77
2011	-4,14	-0,48	-3,66	1,8	2,83	-1,03
2010	0,66	0,15	0,51	5,32	3,33	1,99
2009	-1,78	0,3	-2,08	6,11	3,39	2,72
2008	10,55	0,66	9,9	16,08	4,01	12,06
2007	40,02	0,06	39,96	20,99	3,37	17,61
2006	31,16	-0,07	31,22	21,47	3,51	17,96
2005	26,61	-1,65	28,27	21,42	2,66	18,76
2004	31,68	-2,09	33,77	22,66	2,91	19,75
2003	15,62	-2,42	18,03	20,31	1,95	18,36
2002	17,59	-2,26	19,85	24,79	1,7	23,08
2001	18,65	-2,38	21,03	22,9	1,41	21,49
2000	12,36	-2,61	14,97	12,67	1,31	11,36

Font: Idescat.

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement migratori

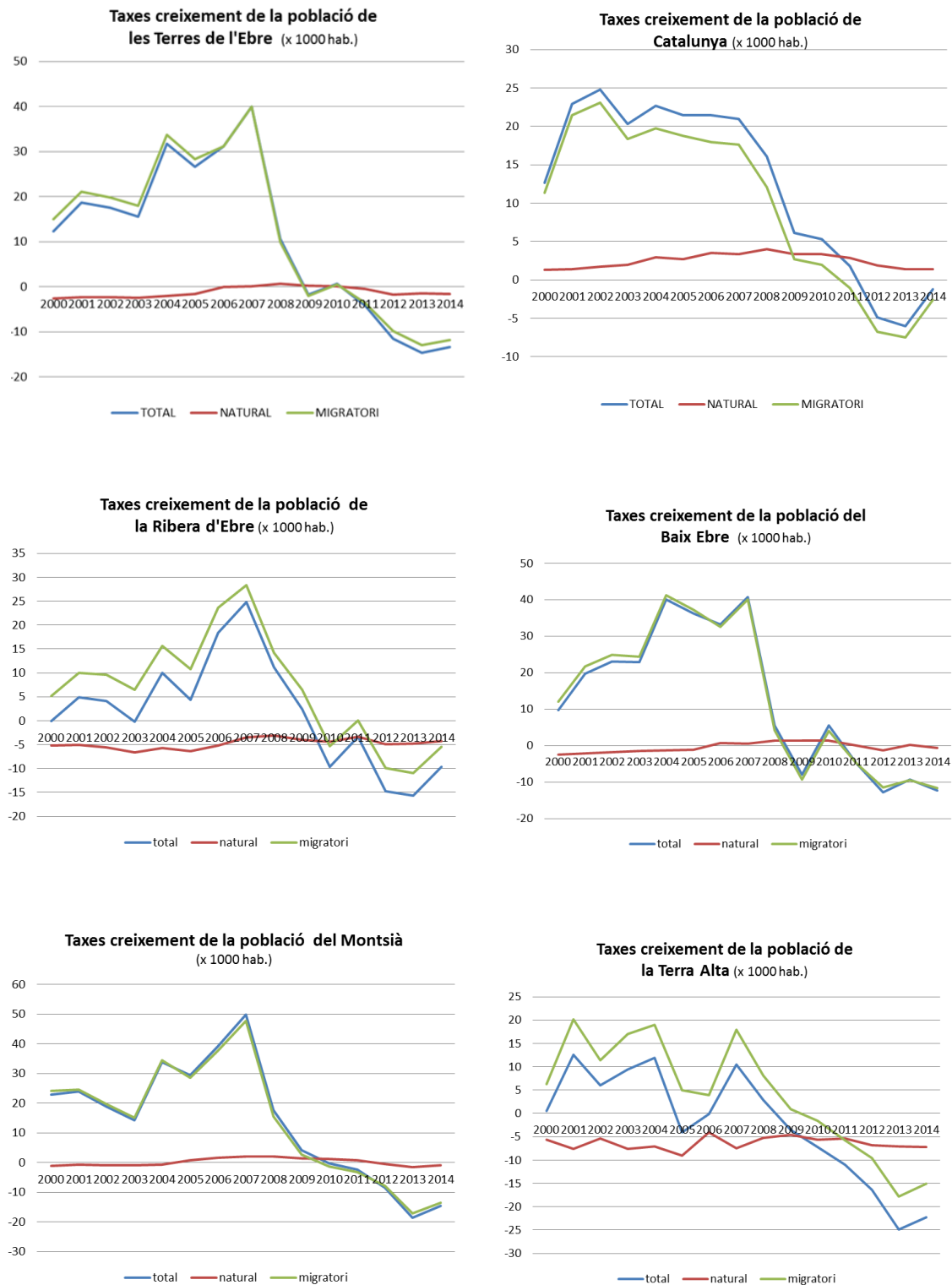
Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per a l'any 2002 i posteriors el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

Si analitzem l'evolució de la darrera anualitat , el 2014 la taxa de creixement migratori torna a ser negativa i molt elevada del $-11,79\%$ una mica menor en valor absolut que la del 2013 que va ser les més negativa del període analitzat -13% . A Catalunya el saldo negatiu migratori es frena molt el 2014 i ja només és del $-2,61\%$, el 2013 era del $-7,48\%$. Per tant el saldo migratori del 2014 és molt més negatiu a les Terres de l'Ebre.

Si mirem la taxa de creixement natural el comportament a les Terres de l'Ebre és negativa $-1,65\%$ del mateix ordre de magnitud dels dos anys precedents. A Catalunya , per contra , és positiva del $1,38\%$ un valor un xic inferior al d'anys anteriors.

Com a resultat final a les terres de l'Ebre els dos saldos negatius porten a una taxa bruta el 2014 de $-13,44\%$ i a Catalunya la resta dels dos a una del $-1,23\%$. Així un decreixement de la població a les Terres de l'Ebre suma dels dos efectes (un gran el migratori i un petit el natural) molt superior al de Catalunya. Les dades absolutes del 2015 presentades en el primer apartat continuen la mateixa tendència

Gràfic 6.6. Evolució de les taxes brutes de creixement de la població

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

El gràfic 6.6. mostra el diferent comportament de cada territori. Si mirem les evolucions de tots ells veiem que el pes de la component migratòria determina l'evolució de la taxa bruta de creixement. Les taxes de creixement migratori del Baix Ebre i Montsià van ser molt més elevades en els primers anys i van assolir un màxim del 40 per mil i del fins al 50 per mil respectivament. La Ribera d'Ebre es va situar en una situació intermèdia i la comarca amb menor taxa de creixement migratori va ser la Terra Alta. En el moment dels saldos negatius l'evolució ha estat diferent i els valors negatius més elevats han estat pel Montsià i la Terra Alta. A cada comarca per determinar la taxa de creixement bruta s'ha d'afegir el saldo natural que és negatiu en la majoria dels casos(excepte alguna anualitat del Baix Ebre i Montsià) però molt més a la Ribera i en especial a la Terra Alta.

Si analitzem les dades de la darrera anualitat, el Baix Ebre té un saldo brut de -12,26‰ degut en la seva component més gran al saldo migratori negatiu de -11,55‰ i una petita part a la disminució natural -0,77‰. Un comportament similar i una mica més decreixent el té la comarca del Montsià amb valors de -14,5‰ de taxa bruta, -13,58‰ de taxa migratòria i -0,92‰ de taxa natural. La Ribera d'Ebre té una taxa de creixement natural més negativa del -4,24‰ i una taxa de decreixement migratori molt més moderada del -5,4‰ per arribar a ser la que el més petit decreixement brut del -9,64‰. El cas de la Terra Alta suposa la taxa de decreixement natural més elevada del -7,65‰ i també (malgrat no haver estat la que ha rebut més immigració) la taxa migratòria més negativa (-15,07 ‰) i així la més gran en termes bruts de-22,72‰.

Com mostra la taula 6.7, el factor determinant de l'evolució demogràfica al nostre país els primers 15 anys del SXXI ha estat el moviment migratori. A una primera fase de immigració fins als començament de la crisi ha seguit aquests darrers anys un retorn als països d'origen d'una part dels immigrants. La situació geopolítica actual sembla indicar i qüestionar l'arribada d'un nou flux d'immigrants (ara molts d'ells refugiats) a Europa i per extensió a Espanya i Catalunya. Ara analitzarem algunes components del fenomen migratori que ha esdevingut fins ara i incorporarem algunes reflexions sobre la intensitat d'aquest per valorar la capacitat d'integració de les noves arribades.

Taula 6.8. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2015

	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2015	103.726	30.556	134.282	16.967	31.618	182.867
2014	104071	30671	134742	17148	33404	185294
2013	104355	30629	134984	17388	36506	188878
2012	104716	30597	135313	17626	38887	191826
2011	104855	30756	135611	17842	38178	191631
2010	104766	30828	135594	18098	37876	191568
2009	104230	30553	134783	18235	37842	190860
2008	104086	30146	134232	18396	36463	189091
2007	104052	29714	133766	18378	30318	182462
2006	104073	28949	133022	18320	26120	177462
2005	104165	28574	132739	18262	23791	174792
2004	104104	28168	132272	18217	18304	168793
2003	104557	27906	132463	18213	15211	165887
2002	105151	27708	132859	18356	10656	161871
2001	105505	27622	133127	18487	7183	158797
2000	105731	27503	133234	18596	4454	156284

Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

La taula 6.8 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels seus residents. Si analitzem les variacions en termes absoluts de cada col·lectiu per al període 2000- 2015 tenim que la població dels nascuts a Catalunya ha augmentat en 1048 i la de la resta de l'estat ha disminuït en 1629 per tant un saldo negatiu dels espanyols a les Terres de l'Ebre de 521 per a tot el període L'augment de població estrangera en 27164 és la que porta a un increment de la població en termes absoluts de 26583 residents.

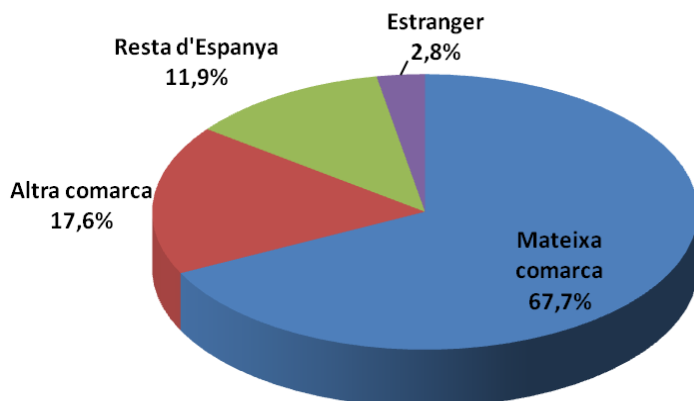
L'evolució de la darrera anualitat és força diferent ja que el col·lectiu que disminueix més en termes absoluts és el de la població estrangera en 1786 persones. Aquest retrocés va començar el 3013 i des de a les hores la població estrangera ha disminuït en 7269 persones. Una xifra molt important però encara molt menor que els 34433 que són el saldo entre la població estrangera màxima el 2012 i la mínima de l'any 2000. La resta de col·lectius també disminueixen la seva població, encara que en valors molt menors 460 de Catalunya i 181 de la resta de l'Estat.

Per analitzar el pes real del fenomen migratori adjuntem a continuació tres gràfics que representen els pes demogràfic dels col·lectius l'any 2000 (inici de l'etapa) l'any 2011 el que la població estrangera va suposar el percentatge més elevat i l'any 2015 . S'observa que la component estrangera ha passat de suposar el 2,8% de la població l'any 2000 a suposar l'any 2011 (només 11 anys després) el 19,9% , un increment espectacular. Des de a les hores els fluxos migratoris han estat negatius i de valors superiors a les altres disminucions fins fer arribar la població estrangera el 2015 a un 17,3% de la població Una mica lluny del màxim assolit. La resta de pesos relatius es veuen influenciat per aquesta gran oscil·lació entre el 2000 i 2011 i tots perden pes relatiu, en els darrers anys malgrat no ser tant gran la variació tots menys el col·lectiu de la resta de l'estat guanyen pes.

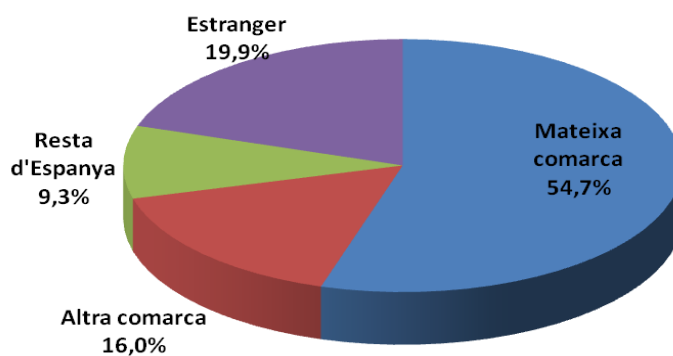
Es difícil pensar que els nous fenòmens migratoris vinculats a la crisi de refugiats puguin tenir la intensitat de la immigració entre l'any 2000 i el 2011, En onze anys el saldo migratori a les Terres de l'Ebre va ser de més de 34000 persones, si extrapolem una dada similar a l'estat espanyol significaria l'arribada d'uns 4 milions de refugiats. Les quotes assignades són molt i molt inferiors . Per tant sembla que les traves a l'arribada s'han de cercar en la situació econòmica de crisi i en les conseqüències polítiques més que en una component estrictament demogràfica . A més a més els darrers anys el saldo brut (i el migratori) és negatiu i una entrada de població jove (la de les Terres de l'Ebre està envellida) podria suposar efectes positius en els indicadors d'estructura analitzats anteriorment. La diferent política dels estats en aquesta crisi radica entre altres temes en aquesta necessitat de ma d'obra en trams joves de la població. Un element addicional és el perfil formatiu dels refugiats segurament superior als dels immigrants dels períodes anteriors, un valor addicional.

Si comparem els pesos relatius de l'any 2015 respecte al 2014 observem que el dels nascuts a la mateixa comarca passa del 56,2% al 56,7%, el de la resta de comarques de comarques catalanes del 16,6% al 16,7% els nascuts a la resta de l'Estat resta en el 9,3% i el dels estrangers baixa del 18% fins al 17,3%.

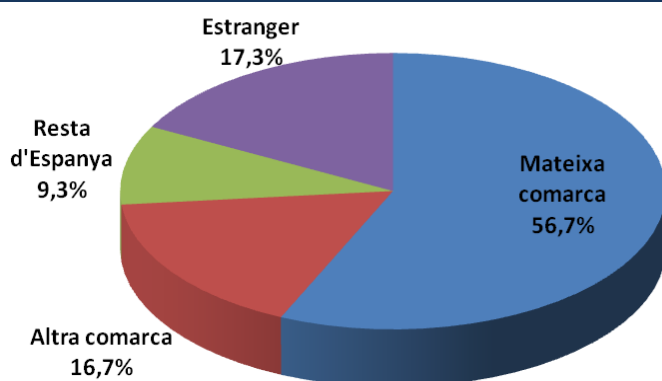
Gràfic 6.7. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2000

Gràfic 6.8. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2011

Gràfic 6.9. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2015

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

D'altra banda, a la Taula 6.10. podem veure l'evolució de la distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitats. Analitzarem l'evolució de la darrera anualitat i la seva comparació amb la del 2014 per a cada col·lectiu. La pèrdua de població més gran torna a ser igual que el 2014 per la resta dels països de la Unió europea amb 1484 persones menor que la del 2014 (va ser de 2577) i suposa més de la meitat de la disminució i fa arribar la població d'aquests països al 15287. El segon grup amb més pèrdua és els dels africans amb 342 també superior ala del 2014 (458) i que porta la població procedent d'Àfrica als 7850. El grup de població espanyola és el tercer amb més pèrdua de 247 el que suposa un canvi ja que el 2014 s'havia recuperat en 290. La resta de col·lectius tenen menor pes. Per ordre del seu valor absolut resultant els d'Àsia i Oceania disminueixen en un inapreciable 18, els de la resta d'Europa disminueixen en 81 i els d'Amèrica del Sud en 282. L'únic col·lectiu que incrementa la seva població el 2015 és el més petit el d'Amèrica del Nord i Central que passa de 500 a 527.

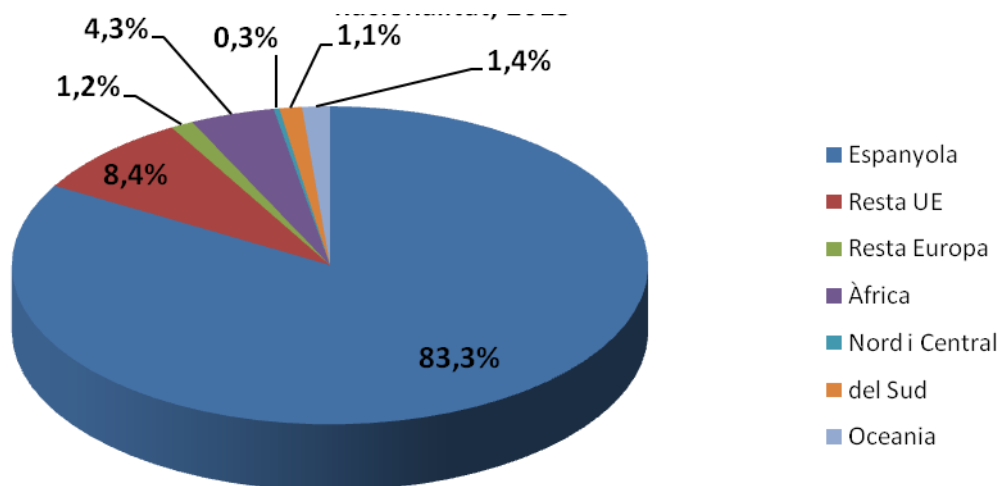
Els percentatges de cada col·lectiu es mostren al gràfic 6.10 i es veu la pèrdua de pes relatiu de la població de la resta de la UE que el 2014 representava el 9,1% de la població i ara és el 8,4%. També perden pes la població sud americana passant del 1,3 al 1,1%, aquest col·lectiu és el que en termes relatius acumula la pèrdua percentual més gran des de la seva població màxima, ja casi hi ha només la meitat de sud americans a les Terres de l'Ebre que l'any 2008. També perd pes el d'Àfrica del 4,4 al 4,3%. La resta mantenen els percentatges i com ja s'ha comentat augmenta el pes de la població nacional del 82,4 al 83,3%.

Taula 6.9. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (Recomptes), 200-2015

	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
2015	152.380	15.287	2.144	7.850	527	2.100	2.579	182.867
2014	152.627	16.771	2.225	8.192	500	2.382	2.597	185.294
2013	152.337	19.348	2.370	8.650	545	2.870	2.758	188.878
2012	152.830	21.197	2.433	8.863	518	3.140	2.845	191.826
2011	153.329	20.893	2.403	8.493	467	3.523	2.523	191.631
2010	153.523	20.968	2.386	8.102	497	3.977	2.115	191.568
2009	153.122	21.257	2.439	7.417	487	4.099	2.039	190.860
2008	152.968	20.443	2.343	6.698	423	4.120	2.096	189.091
2007	152.720	15.989	1.964	5.774	317	3.690	2.008	182.462
2006	152.084	5.401	9.165	5.278	282	3.449	1.803	177.462
2005	151.989	4.438	8.215	4.909	284	3.639	1.318	174.792
2004	151.698	2.295	6.831	3.832	217	3.112	808	168.793
2003	151.923	1.947	5.309	3.335	226	2.569	578	165.887
2002	152.448	1.449	3.058	2.502	195	1.804	415	161.871
2001	152.879	1.224	1.572	1.795	171	938	218	158.797
2000	153.084	1.081	397	1.156	141	320	105	156.284

Font: Idescat. Padró continu.
Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 6.10. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitat, 2015

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Les taules 6.10 i 6.11 mostren en termes absoluts i relatius els diferents col·lectius de població als municipis i comarques de les Terres de l'Ebre. Si fem l'anàlisi comarcal els pesos relatius de la població estrangera ha baixat a totes les comarques els 2014. Continua havent força diferència entre el 11,22 % de la Terra Alta i els 17,36 i 17,47 % del Montsià i el Baix Ebre.

Si fem l'anàlisi municipal les diferències també són molt marcades. Hi ha 4 municipis que tenen més d'una quarta part de la població estrangera, per ordre de més a menys: L'Ampolla, Ulldesona, el Perelló (que era el que tenia més el 2014) i Benissanet. A l'altre extrem amb menys d'un 5% de població estrangera ordenats de menys a més tenim: Arnés, la Fatarella, Caseres, Vilalba dels Arcs i Paüls.

Els valors absoluts es mostren les agrupacions de col·lectius en determinats municipis per exemple hi ha asiàtics sobre tot a Tortosa (1033) i amb menor mesura a Amposta (582). La comunitat africana es concentra a Tortosa i en segon lloc a Roquetes amb 789 africans. La comunitat d'Amèrica del sud més gran està a Amposta. Els de la Resta d'Europa el primer lloc és per Tortosa i el segon per Alcanar. Les comunitat més important en volum són els dels ciutadans de la resta de la UE , fins a 6 municipis superen el miler.

Manca disposar de les dades per nacionalitats que encara mostrarien més acusadament les agrupacions de les comunitats en municipis segons nacionalitats per l'efecte crida que realitzen les persones ja residents a cada municipi als seus països d'origen.

Taula 6.11. Percentatges població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2015

Taula 6.11. Percentatges població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2015								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total estranger
Municipis								
Alcanar	78,74	14,08	3,56	2,52	0,25	0,61	0,24	21,26
Aldea, l'	80,61	5,28	1,51	7,21	0,14	0,87	4,38	19,39
Aldover	88,56	9,15	0,00	1,85	0,11	0,33	0,00	11,44
Alfara de Carles	93,65	4,23	0,79	0,26	0,00	0,79	0,26	6,35
Ametlla de Mar, l'	75,11	15,70	2,14	5,18	0,13	1,36	0,38	24,89
Ampolla, l'	71,58	19,52	4,87	1,24	0,46	1,30	1,04	28,42
Ampostà	83,41	6,62	0,61	3,54	0,28	2,77	2,78	16,59
Arnes	98,31	1,48	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00	1,69
Ascó	92,63	1,72	0,06	4,28	0,24	1,07	0,00	7,37
Batea	91,57	6,89	0,98	0,05	0,15	0,31	0,05	8,43
Benifallet	94,70	5,16	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	5,30
Benissanet	74,42	15,67	0,32	6,95	0,00	0,16	2,48	25,58
Bot	94,50	1,62	0,00	0,16	0,32	0,16	3,24	5,50
Camarles	80,98	13,00	1,52	3,19	0,06	0,55	0,69	19,02
Caseres	97,67	1,55	0,39	0,00	0,00	0,39	0,00	2,33
Corbera d'Ebre	84,57	6,48	0,00	0,46	0,00	0,37	8,13	15,43
Deltebre	90,41	4,90	0,55	2,27	0,15	0,76	0,96	9,59
Fatarella, la	96,98	2,04	0,10	0,10	0,39	0,39	0,00	3,02
Flix	88,23	6,15	1,01	2,16	0,32	0,69	1,44	11,77
Freginals	76,94	14,54	7,02	0,75	0,00	0,25	0,50	23,06
Galera, la	82,99	13,77	0,65	2,21	0,00	0,39	0,00	17,01
Gandesa	79,20	16,95	0,33	1,66	0,60	0,70	0,56	20,80
Garcia	81,48	16,47	0,34	0,51	0,69	0,51	0,00	18,52
Ginestar	81,30	16,33	0,00	2,24	0,00	0,12	0,00	18,70
Godall	94,15	5,38	0,16	0,16	0,00	0,16	0,00	5,85
Horta de Sant Joan	89,98	8,55	0,33	0,41	0,58	0,16	0,00	10,02
Mas de Barberans	87,42	11,75	0,00	0,17	0,17	0,50	0,00	12,58
Masdenverge	91,79	3,10	0,82	3,38	0,00	0,91	0,00	8,21
Miravet	85,01	6,83	0,00	5,89	0,13	0,40	1,74	14,99
Móra d'Ebre	86,65	4,69	0,97	6,08	0,24	0,55	0,82	13,35
Móra la Nova	81,26	11,77	0,28	5,71	0,16	0,57	0,25	18,74
Palma d'Ebre, la	90,69	5,59	0,27	2,13	0,27	1,06	0,00	9,31
Paüls	96,22	3,26	0,17	0,34	0,00	0,00	0,00	3,78
Perelló, el	73,50	22,09	1,81	1,57	0,31	0,44	0,27	26,50
Pinell de Brai, el	88,79	10,92	0,00	0,00	0,00	0,28	0,00	11,21
Pobla de Massaluca, la	92,96	1,76	0,00	0,88	1,17	3,23	0,00	7,04
Prat de Comte	94,55	0,00	0,00	0,00	4,85	0,00	0,61	5,45
Rasquera	81,60	17,36	0,69	0,12	0,00	0,23	0,00	18,40
Riba-roja d'Ebre	90,70	8,19	0,17	0,26	0,17	0,34	0,17	9,30
Roquetes	85,17	3,04	0,45	9,58	0,18	1,13	0,45	14,83
Sant Carles de la Ràpita	84,46	9,97	0,68	2,57	0,33	1,38	0,61	15,54
Sant Jaume d'Enveja	93,27	3,48	0,59	1,10	0,06	0,40	1,10	6,73
Santa Bàrbara	86,10	6,45	0,29	5,33	0,40	1,10	0,32	13,90
Sènia, la	81,91	13,83	0,28	3,35	0,07	0,41	0,16	18,09
Tivenys	91,59	3,00	1,38	3,34	0,58	0,12	0,00	8,41
Tivissa	86,92	8,40	2,17	0,63	0,29	0,74	0,86	13,08
Torre de l'Espanyol, la	80,28	3,88	0,00	14,91	0,16	0,78	0,00	19,72
Tortosa	81,68	4,26	1,56	7,36	0,55	1,55	3,05	18,32
Ulldecona	72,07	17,58	2,32	6,31	0,11	0,75	0,86	27,93
Vilalba dels Arcs	96,86	2,54	0,30	0,00	0,30	0,00	0,00	3,14
Vinebre	81,15	4,83	0,23	13,56	0,00	0,23	0,00	18,85
Xerta	92,31	3,47	0,00	3,23	0,33	0,25	0,41	7,69
Comarques								
Baix Ebre	82,53	7,04	1,43	5,66	0,34	1,16	1,84	17,47
Montsià	82,64	9,99	1,19	3,32	0,23	1,44	1,19	17,36
Ribera d'Ebre	85,37	8,04	0,68	4,39	0,21	0,57	0,74	14,63
Terra Alta	88,78	8,41	0,31	0,56	0,40	0,45	1,08	11,22

Font: Idescat. Padró continu.

Taula 6.10. Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2015

Taula 6.10. Població segons el lloc de naixement als municipis de les Terres de l'Ebre, 2015								
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
Municipis								
Alcanar	7561	1352	342	242	24	59	23	9603
Aldea, l'	3422	224	64	306	6	37	186	4245
Aldover	813	84	0	17	1	3	0	918
Alfara de Carles	354	16	3	1	0	3	1	378
Ametlla de Mar, l'	5395	1128	154	372	9	98	27	7183
Ampolla, l'	2486	678	169	43	16	45	36	3473
Amposta	17477	1386	127	741	59	580	582	20952
Ames	466	7	0	1	0	0	0	474
Ascó	1558	29	1	72	4	18	0	1682
Batea	1781	134	19	1	3	6	1	1945
Benifallet	679	37	0	1	0	0	0	717
Benissanet	931	196	4	87	0	2	31	1251
Bot	584	10	0	1	2	1	20	618
Camarles	2815	452	53	111	2	19	24	3476
Caseres	252	4	1	0	0	1	0	258
Corbera d'Ebre	926	71	0	5	0	4	89	1095
Deltebre	10556	572	64	265	18	89	112	11676
Fatarella, la	997	21	1	1	4	4	0	1028
Flix	3312	231	38	81	12	26	54	3754
Freginals	307	58	28	3	0	1	2	399
Galera, la	639	106	5	17	0	3	0	770
Gandesa	2383	510	10	50	18	21	17	3009
Garcia	475	96	2	3	4	3	0	583
Ginestar	652	131	0	18	0	1	0	802
Godall	595	34	1	1	0	1	0	632
Horta de Sant Joan	1095	104	4	5	7	2	0	1217
Mas de Barberans	528	71	0	1	1	3	0	604
Masdenverge	1006	34	9	37	0	10	0	1096
Miravet	635	51	0	44	1	3	13	747
Móra d'Ebre	4746	257	53	333	13	30	45	5477
Móra la Nova	2588	375	9	182	5	18	8	3185
Palma d'Ebre, la	341	21	1	8	1	4	0	376
Paüls	560	19	1	2	0	0	0	582
Perelló, el	2150	646	53	46	9	13	8	2925
Pinell de Brai, el	935	115	0	0	0	3	0	1053
Pobla de Massaluca, la	317	6	0	3	4	11	0	341
Prat de Comte	156	0	0	0	8	0	1	165
Rasquera	705	150	6	1	0	2	0	864
Riba-roja d'Ebre	1063	96	2	3	2	4	2	1172
Roquetes	7013	250	37	789	15	93	37	8234
Sant Carles de la Ràpita	12466	1472	100	380	49	203	90	14760
Sant Jaume d'Enveja	3300	123	21	39	2	14	39	3538
Santa Bàrbara	3215	241	11	199	15	41	12	3734
Sénia, la	4750	802	16	194	4	24	9	5799
Tivenys	795	26	12	29	5	1	0	868
Tivissa	1522	147	38	11	5	13	15	1751
Torre de l'Espanyol, la	517	25	0	96	1	5	0	644
Tortosa	27661	1442	528	2491	185	524	1033	33864
Ulldecona	4783	1167	154	419	7	50	57	6637
Vilalba dels Arcs	648	17	2	0	2	0	0	669
Vinebre	353	21	1	59	0	1	0	435
Xerta	1116	42	0	39	4	3	5	1209
Comarques								
Baix Ebre	65815	5616	1138	4512	270	928	1469	79748
Montsià	56627	6846	814	2273	161	989	814	68524
Ribera d'Ebre	19398	1826	155	998	48	130	168	22723
Terra Alta	10540	999	37	67	48	53	128	11872

Font: Idescat. Padró continu.

La taula 6.12 recull la variada procedència de nacionalitats dels 5 continents a les Terres de l'Ebre amb aquelles que tenen més de 100 habitants. Els col·lectius amb més de 1000 són els procedents de Romania (8629), Marroc (6273), Pakistan(1593), Regne Unit(1630) , Equador (1348) i França (1028). Tots han perdut població

respecte al 2014 excepte el Pakistan, especialment important és la davallada de la població romanesa que el 2014 ascendia a 9864.

No apareixen a la taula pels seus baixos valors Afganistan del que no hi ha cap resident a les Terres de l'Ebre ni Síria del que es comptabilitzen 6 .

La condició de gènere continua sent molt evident segons les procedències, per exemple d'America hi ha més dones que homes i per contra d'Àsia i d'Àfrica més homes que dones. En el total de població estrangera hi ha un gap de 2082 homes respecte a les dones.

Taula 6.12 Població segons país de naixement i sexe Terres de l'Ebre . Any 2015

	Homes	Dones	Total
Europa	83929	83991	167920
Espanya	75539	75710	151249
Catalunya	67401	66881	134282
Resta d'Espanya	8138	8829	16967
Resta Unió Europea	7303	7051	14354
Alemanya	307	271	578
Bèlgica	99	73	172
Bulgària	241	169	410
Dinamarca	9	6	15
Eslovàquia	95	106	201
França	504	524	1028
Itàlia	156	72	228
Lituània	207	287	494
Països Baixos	115	101	216
Polònia	129	165	294
Portugal	113	68	181
Regne Unit	838	792	1630
Romania	4356	4273	8629
Resta d'Europa	1087	1230	2317
República de Moldova	356	363	719
Rússia	134	222	356
Suïssa	253	294	547
Ucraïna	264	249	513
Àfrica	4606	2812	7418
Algèria	307	167	474
Mali	112	11	123
Marroc	3763	2510	6273
Senegal	263	37	300

Amèrica	2144	2850	4994
Argentina	267	255	522
Bolívia	86	126	212
Brasil	77	151	228
Colòmbia	375	518	893
Cuba	56	110	166
Equador	646	702	1348
Hondures	41	160	201
Paraguai	52	136	188
Perú	186	203	389
República Dominicana	69	138	207
Uruguai	88	83	171
Veneçuela	47	82	129
Xile	51	51	102
Àsia	1707	819	2526
Índia	204	64	268
Pakistan	1180	413	1593
Xina	254	285	539
Oceania	3	6	9
Total	92389	90478	182867

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

6.6. Projeccions de població

Per finalitzar l'anàlisi de les variables demogràfiques fonamentals de les Terres de l'Ebre projectarem l'evolució demogràfica de la població per a l'escenari del 2026. L'any passat vam emprar les noves dades de l' IDESCAT amb base 2013 i per tant faltaran uns anys per modificar-la. Així les dades que es presenten en aquestes projeccions són les mateixes que les de l'anuari del 2014. Les dades del 2013 es realitzaven en una fase de retrocés demogràfic i corregien a la baixa les de l'anterior projecció. Encara que han passat només dos anys ens aventurem a comparar les dades previstes per les projeccions i les resultants en les territoris (Catalunya, Terres de l'Ebre i les 4 comarques) per mirar quin escenari de projecció demogràfica estan seguint.

En aquest sentit, la taula 6.13 presenta les dades de les projeccions de la població per al conjunt de les Terres de l'Ebre, tenint en compte tres escenaris possibles, un de baix, un de mitjà i un altre d'alt. Si tenim en compte que la població real l'any

2015 a les Terres és de 182.867 es troba molt poc per sobre de l'escenari mitjà i per tant s'ha centrat una mica ja que el 2014 la previsió estava més prop de l'escenari alt.

Taula 6.13. Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre

Taula 6.13. Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre (a 1 de gener segons escenari (base 2013))			
	Escenari		
	Baix	Mitjà	Alt
2026	163817	176577	194362
2025	164813	176627	192848
2024	165828	176700	191434
2023	166920	176852	190110
2022	168045	177016	188922
2021	169284	177284	187804
2020	170655	177665	186778
2019	172272	178171	185933
2018	174126	178870	185259
2017	176215	179761	184903
2016	178598	181016	184789
2015	181174	182522	184935
2014	183803	184348	185418
2013	186288	186288	186288

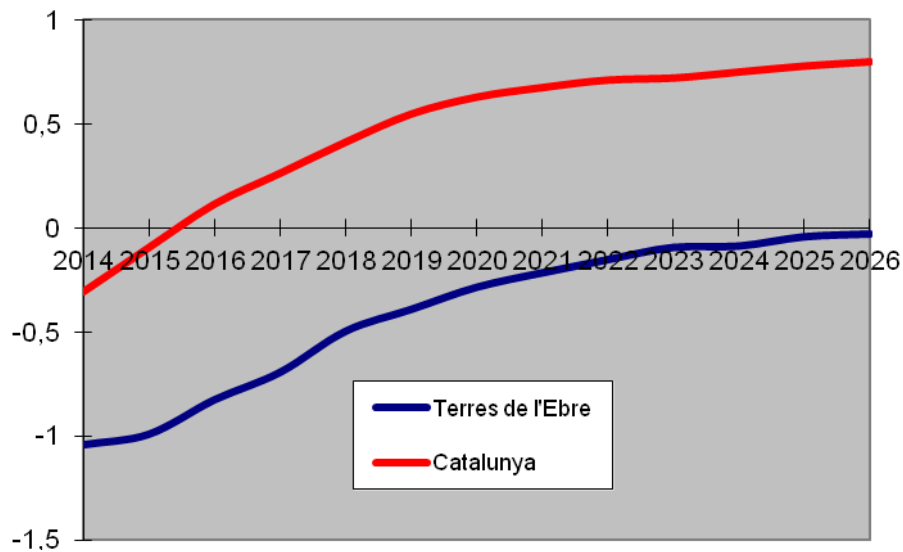
Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051.

Si considerem que aquesta pot ser l'evolució més probable en els propers dotze anys, l'escenari mitjà preveu un decreixement de la població de les Terres de l'Ebre al voltant del 5,2% per fer retrocedir la població a l'any 2026 als 176.577 habitants

Si comparem les dades de Catalunya el 2015 amb una població de 7508106 són fins i tots superiors a les de l'escenari alt 7448739. Si prenen com a més probable l'escenari alt Catalunya preveu una recuperació demogràfica fent arribar la seva població el 2026 als 7940083.

Aquest diferent ritme de creixement que ja s'ha observat els darrers anys faria perdre encara més pes demogràfic a les Terres de l'Ebre front Catalunya. El gràfic 6.11 il·lustraria les diferències de les taxes de creixement de la població ebrenca i de Catalunya ajustats als patrons d'escenari mitjà i alt respectivament .

Gràfic 6.11. Evolució de les taxes de creixement demogràfic. Segons l'escenari alt per Catalunya i mitjà per les TE de les projeccions de població, 2014-2026

Font Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Per a l'escenari mitjà la taxa de creixement de les Terres de l'Ebre es situa en valors negatius totes les anualitats del període per contra la del conjunt de Catalunya ja assoleix taxes positives a partir del 2016 segons l'escenari alt. La diferència entre les dues taxes es manté força constant i al voltant del 1%. La fluctuació de les Terres de l'Ebre segons els escenaris és més gran i si s'ajusta a l'escenari alt quasi segueix el mateix patró que Catalunya, com es reproduïa a l'anuari del 2014.

El diferent patró de projecció que estan seguint les Terres de l'Ebre i el conjunt de Catalunya pot reflectir l'influència més gran en una davallada demogràfica per un període de crisi a les Terres de l'Ebre com a zona més afectada. S'hauria de fer un anàlisi que excedeix l'estudi aquí exposat de les causes de la davallada demogràfica, quins segments de població i amb quin nivell d'instrucció la pateixen.

Taula 6.14. Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Baix Ebre, sèrie temporal

Taula 6.14 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)
Baix Ebre. Sèrie temporal.

Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	70777	76259	83841
2025	71236	76293	83205
2024	71693	76349	82601
2023	72170	76416	82045
2022	72671	76502	81540
2021	73214	76627	81067
2020	73805	76785	80637
2019	74510	77012	80281
2018	75298	77309	80002
2017	76206	77691	79844
2016	77218	78225	79806
2015	78303	78865	79868
2014	79414	79633	80076
2013	80453	80453	80453

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051
Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 6.15. Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Montsià, sèrie temporal

Taula 6.15 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013)
Montsià. Sèrie temporal.

Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	63092	68303	75156
2025	63386	68219	74489
2024	63688	68140	73857
2023	64017	68090	73248
2022	64355	68044	72677
2021	64741	68026	72130
2020	65171	68058	71615
2019	65685	68130	71167
2018	66301	68269	70778
2017	67007	68487	70500
2016	67832	68849	70330
2015	68756	69319	70258
2014	69680	69917	70331
2013	70561	70561	70561

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051
Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 6.16. Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Ribera d'Ebre, sèrie temporal

Taula 6.16 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Ribera d'Ebre. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	19534	20979	23381
2025	19680	21032	23206
2024	19837	21071	23052
2023	20018	21146	22918
2022	20188	21211	22810
2021	20384	21296	22707
2020	20600	21397	22628
2019	20846	21521	22569
2018	21135	21678	22534
2017	21447	21859	22562
2016	21805	22088	22604
2015	22191	22348	22689
2014	22588	22648	22803
2013	22966	22966	22966

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051
Institut d'Estadística de Catalunya

Taula 6.17. Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Terra Alta, sèrie temporal

Taula 6.17 Població projectada a 1 de gener segons l'escenari (base 2013) Terra Alta. Sèrie temporal.			
Any	Esc. baix	Esc. mitjà	Esc. alt
2026	10414	11036	11984
2025	10511	11083	11948
2024	10610	11140	11924
2023	10715	11200	11899
2022	10831	11259	11895
2021	10945	11335	11900
2020	11079	11425	11898
2019	11231	11508	11916
2018	11392	11614	11945
2017	11555	11724	11997
2016	11743	11854	12049
2015	11924	11990	12120
2014	12121	12150	12208
2013	12308	12308	12308

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051
Institut d'Estadística de Catalunya

Les taules 6.14 a les 6.17 mostren les projeccions de població segons els escenaris a les 4 comarques. A l'elaboració dels mateixos ja es tenien en compte les característiques i les evolucions de les poblacions a cada comarca. Ara comparem el resultat de la població el 2015 i les series de cada comarca. El Baix Ebre té el 2015 una població de 79748 el que situa molt a prop de l'escenari de creixement alt de la població. El Montsià amb 68524 es situa fins i tot per sota de la projecció de creixement baix. La Ribera d'Ebre amb 22723 per sobre de la previsió de creixement alt. La terra Alta amb 11872 per sota de la previsió de creixement baix. Tornen a reproduir-se uns comportaments diferenciats per les quatre comarques, especialment greu és que la Terra Alta torni a ser de les que té pitjors projeccions demogràfiques.

Encara és prompte per veure si aquesta evolució es consolida i modifica lleugerament els pesos relatius comarcals o torna a haver canvis importants, si alguna cosa hem après en aquest segle XXI és que la població és una variable que està patint moltes modificacions pels cicles econòmics i els fluxos migratoris associats.

6.7. Conclusions i reflexions finals

L'any 2015 és el tercer any consecutiu que la població de les Terres de l'Ebre ha disminuït. Ha moderat la seva caiguda percentual al -1,3%, portant la població ebrenca als 182.867. Catalunya ha tornat a tenir un descens percentual notablement menor i ja només perd un -0,14 %, molt aprop d'estabilitzar-la. Aquest diferent comportament fa que les Terres de l'Ebre perdin pes percentual poblacional en el conjunt de Catalunya. El 2015 els ebrencs representen el 2,44 de la població catalana, el valor més petit del Segle XXI. El creixement acumulat de la població ebrenca ha estat aquests tres lustres del 17,01%, fruit de grans oscil·lacions, amb creixements molt elevats a principis de segle i retrocessos els darrers tres anys.

L'anàlisi dels resultats a les comarques mostra també el 2015 disminucions en la població per a totes elles. Destaquem que la que pateix la pèrdua poblacional més important, el Montsià, és la que més ha crescut i la que disminueix percentualment menys la Ribera d'Ebre (comarca amb creixement molt petit). Els comportaments

municipals encara són més diversos. Sis municipis petits augmenten la seva població i d'ells quatre es troben a la Ribera d'Ebre i un a la Terra Alta. El 2015 ja són 25 els municipis (quasi la meitat dels ebrenca), que perden població en els 15 anys estudiats.

Sembla haver alguna llum d'esperança per fixar població en els municipis de les comarques menys poblades de les Terres de l'Ebre i esperem que les polítiques de desenvolupament rural i de formació ocupacional per a joves vagin donant el seu fruit. És necessària la fixació de la població jove en el territori i resulta preocupant que en anys de gran expansió demogràfica aquesta no hagi arribat a la meitat dels municipis ebrenca.

L'anàlisi dels indicadors d'estructura mostren les característiques d'una població ebrenca amb una edat mitjana elevada, envellida, sobre-envellida i amb alts índexs de dependència senil, dependència global i de recanvi comparada amb Catalunya i amb els àmbits territorials. Les dades del 2015 empitjoren la majoria dels indicadors. Especialment greu és el cas de la Terra Alta, que en molts indicadors ocupa el lloc més extrem de totes les comarques catalanes.

El creixement i el posterior decreixement de la població ebrenca ha seguit la mateixa senda que la taxa migratòria. Els primers 11 anys la població estrangera a les Terres de l'Ebre va augmentar en 34.433 i va incrementar el seu pes en més de 17 punts percentuals per arribar a quasi el 20% de la població, un flux de persones d'una gran magnitud. Els darrers anys es constata una disminució de la població estrangera, el 2015 si mirem els valors absoluts sembla haver-se moderat aquest retorn als països d'origen (la darrera dada de la taxa és del 2014).

Els fluxos migratoris procedents de les zones de conflicte han esdevingut un tòpic molt habitual el 2015 amb gran transcendència mediàtica. La magnitud prevista d'arribada de refugiats al territori pel mètode de pluja fina elaborat a Europa suposa uns contingents molt petits (a la taula de Tortosa creada a tal efecte es parla d'acollir 2 o 3 famílies), molt menor en intensitat que l'esdevingut a principis de segle. La diferència entre un i altre és el moment del cicle econòmic, una etapa d'expansió a principis de segle i una crisi o estancament actual fent del problema una qüestió

política. Actualment a les Terres de l'Ebre el flux migratori al territori és negatiu i la taxa bruta de creixement també. La població resident a les Terres de l'Ebre procedent de Síria és residual i d'Afganistan nul·la per posar algun exemple.

La senda de la població ebrenc amb les dades del 2015 sembla ajustar-se a l'escenari mitjà de les projeccions amb base 2013 de l'Idece i no preveuen per als propers anys un creixement de la població de les Terres de l'Ebre. Catalunya s'ajusta més a l'escenari de creixement alt. S'estableix entre les dues sendes un gap d'un punt percentual en el creixement, Catalunya recupera població i les Terres de l'Ebre en perden. Aquestes previsions no afavoreixen la força de les Terres de l'Ebre per a la presa de decisions basats en rèdits electoralistes i una pèrdua de pes percentual ens pot allunyar encara més de la captació de projectes.

Les Terres de l'Ebre han perdut pes demogràfic els darrers anys en el conjunt de Catalunya i els seus indicadors estructurals de la població són endèmicament força extrems. L'evolució de l'any 2015 ha fet empitjorar la seva posició relativa en força demogràfica i en els valors dels indicadors. La projecció per als propers anys s'ha reorientat cap a escenaris menys favorables. Semblaria, doncs, encara més necessari que mai posar en marxa un pla estratègic territorial que presenti i dissenyi oportunitats al territori que generin ocupació i modifiquin, en darrer terme, els fluxos migratoris, tant de població estrangera com de la nacional.